

2020 YILINA GİRERKEN GİRİŞİMCİ VE İNSANİ DİŞ POLİTİKAMIZ

**Mevlüt Çavuşoğlu
T.C. Dışışleri Bakanı**

Dışışleri Bakanlığı'nın 2020 Mali Yılı Bütçe Tasarısının
TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'na Sunulması Vesilesiyle
Hazırlanan Kitapçık

Bu kitapçık, Dışışleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun 18 Kasım 2019 tarihinde TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda yaptıkları, hükümetimizin dış politika hedeflerine, uygulamalarına ve güncel konulara ilişkin değerlendirmelerini içeren takdimi tamamlayıcı nitelikte olup, çeşitli dış politika gelişmeleri hakkında 18 Kasım 2019 tarihi itibarıyla geçerli kapsamlı bilgileri içermektedir.

GİRİŞİMCİ VE İNSANİ DIŞ POLİTİKAMIZ.....	4
SURİYE.....	8
IRAK.....	13
İRAN.....	16
TERÖRİZMLE ULUSLARARASI MÜCADELE.....	17
AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ.....	22
NATO.....	23
AVRUPA BİRLİĞİ.....	27
KIBRIS.....	31
YUNANİSTAN.....	34
RUSYA FEDERASYONU.....	36
AVRUPA ÜLKELERİ.....	38
BALKANLAR.....	63
ORTADOĞU.....	74
KÖRFEZ ÜLKELERİ.....	78
KUZEY AFRİKA.....	82
İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI.....	84
YENİDEN ASYA.....	88
GÜNEY KAFKASYA.....	89
ORTA ASYA.....	92
GÜNEY ASYA.....	97
ASYA-PASİFİK.....	103
AFRİKA.....	112
LATİN AMERİKA-KARAYİPLER.....	118
BİRLEŞMİŞ MİLLETLER.....	122
BARIŞ İÇİN ARABULUCULUK.....	123
AVRUPA KONSEYİ VE İNSAN HAKLARI.....	125
1915 OLAYLARI.....	126
KARADENİZ'DE DENİZ GÜVENLİĞİ.....	130
SİLAHSIZLANMA VE SİLAHLARIN KONTROLÜ / AGİT.....	131
ULUSLARARASI EKONOMİ VE BÖLGESEL ÖRGÜTLER.....	135
ENERJİ.....	143
ULAŞTIRMA.....	145

IMO VE ICAO KONULARI.....	147
İKLİM, ÇEVRE VE SU.....	147
EĞİTİM, KÜLTÜR VE TANITIM	150
ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA ALTINDA BULUNAN SURİYELİLER, GÖÇ KRİZİ VE VİZE UYGULAMALARIMIZ	153
YURTDIŞINDA YAŞAYAN VATANDAŞLARIMIZ.....	157
KONSOLOSLUK KONULARI.....	160
ENFORMASYON, İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ	165
DİJİTAL DİPLOMASİ GİRİŞİMİ	168
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ	169
STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ.....	169
DİPLOMASİ AKADEMİSİ.....	173
TERCÜME VE ARŞİV FAALİYETLERİ.....	175
HABERLEŞME VE BİLİŞİM ALTYAPISI	179
PERSONEL KONULARI.....	181
İDARİ VE MALİ İŞLER	184
BÜTÇE TEKLİFİ	188
BÜTÇE TEKLİFİ (AB Başkanlığı).....	189
BÜTÇE TEKLİFİ (TÜRKAK).....	191

GİRİŞİMCİ VE İNSANİ DIŞ POLİTİKAMIZ

Dünyamız, etkileri her alanda hissedilen kapsamlı bir değişim ve dönüşüm sürecinden geçmektedir. Bu süreçte, siyasi ve ekonomik alanlarda ciddi küresel kırılmalar yaşanmakta, güç dengeleri hızla değişmektedir.

Başta yakın çevremiz olmak üzere, dünyanın farklı bölgelerinde ortaya çıkan krizler küresel barış ve istikrarı tehdit etmekte; uluslararası terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, yoksulluk, iklim değişikliği, yönetişimde zafiyetler, mülteci krizi gibi muhtelif sınamalar uluslararası güvenlik ortamını daha karmaşık hale getirmektedir.

Değişim süreçlerinin etkilerinin ve yaşanan krizlerin yansımalarının yoğun bir şekilde hissedildiği ve ülkemizin merkezinde bulunduğu Avrasya coğrafyası, jeopolitik denklemin yeniden şekillendiği günümüzde zorlu sınamalarla karşı karşıyadır.

Türkiye, bu sınamalar karşısında oturup beklemeden, bir taraftan küresel sistemin reformuna katkı sağlamakta, diğer taraftan dış politikasını değişen koşullara göre ilerletmektedir.

Ülkemiz Sayın Cumhurbaşkanımızın liderliğinde artan imkân ve kabiliyetleri çerçevesinde, gerek yakın çevresinde gerek uluslararası düzeyde güvenlik, istikrar ve refahın sağlanması amacıyla, dış politikasını, kurucu felsefesini oluşturan Yurtta Barış, Dünyada Barış ilkesi doğrultusunda ve Girişimci ve İnsani bir yaklaşımla yürütmektedir.

Bu yaklaşım kapsamında, dış politika gündemimizdeki tüm meselelere sorumluluk sahibi, insan odaklı, vicdani ve ilkeli bir anlayışla yaklaşılmakta; girişimlerimizin bölgesel ve uluslararası düzeyde olumlu ve somut sonuçlara yol açması, barış, istikrar ve sürdürülebilir kalkınmayı güçlendirecek şekilde yürütülmesi hedeflenmektedir.

Bu bağlamda, milli çıkarlarımızın korunması için sahada ve masada güçlü bir diplomasi izlenmektedir. Milli ve yerli dış politikamızı 360 derece bakış açısıyla yürütmekteyiz. Tarihimiz ve coğrafyamız bunu gerekli kılmaktadır.

Türkiye, dış politikamızın mihenk taşlarından olan Avrupa ve Transatlantik siyasi/güvenlik yapılarıyla mevcut stratejik ilişkilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu çerçevede, Avrupa-Atlantik güvenliğinin belkemiği olarak görmeye devam ettiği NATO'nun etkin üyeleri arasındadır. NATO harekât ve misyonlarına en çok katkı sağlayan ilk beş ülke arasında yer alan ülkemiz, İttifakın güncel tehditler karşısında uyarlanması bağlamında yönlendirici roller

üstlenmekte, NATO'nun kolektif savunma, kriz yönetimi ve işbirliğine dayalı temel güvenlik görevlerinin ifası ile "güvenliğin bölünmezliği" ilkesinin korunması yönünde çaba sarfetmektedir.

70 yıla yakın süredir müttefiklik ilişkisine sahip olduğumuz ABD'yle ilişkilerimizin sürekli değişen bölgesel ve uluslararası ortama uyumlu hale getirilmesi gayretlerimiz sürdürülmektedir. Başta terörle mücadele olmak üzere, küresel sınamalara karşı ABD ile dayanışmamızı güçlendirmek ve ABD'nin hassasiyetlerimizi daha fazla dikkate alan bir tutuma imale edilmesi başlıca amaçlarımız arasındadır.

Avrupa'nın vazgeçilmez bir parçası konumundaki Türkiye, Avrupa Konseyi, AGİT gibi Avrupa kurumlarının kurucu üyesidir. AB üyeliği, ülkemiz için stratejik hedef olup, 2005'te başlayan katılım müzakerelerinin nihayete erdirilmesine öncelik verilmektedir. Ülkemizin AB üyelik sürecinin sağlam temeller üzerinde geliştirilmesi, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı gibi eğilimlerin etkisinin giderek artmakta olduğu Avrupa'da, bu tehditlerle mücadelede de önemli rol oynayacaktır.

Büyük çoğunluğu Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan yurtdışındaki 6 milyonu aşkın vatandaşımızın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözülmesi, dış politikamızın öncelikli hedeflerinden biridir. Yurtdışındaki Türk toplumu mensuplarının, anadilleri ve kültürleriyle bağlarını koparmadan, buldukları ülkelerin sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel hayatına katkıda bulunan, hukuk düzenine saygılı, mutlu ve müreffeh bireyleri olmaları, en öncelikli hedeflerimizdendir.

Rusya Federasyonu'yla ilişkilerimiz olumlu bir zeminde gelişmeye devam etmektedir. İkili planda karşılıklı çıkarların geliştirilmesine katkı sağlayan bu işbirliği bölgesel barış ve istikrar açısından somut sonuçlar doğurmaktadır.

Bölgemizdeki halkların barış, demokrasi ve güvenlik içinde onurlu bir yaşam sürmeleri ve refah düzeylerinin ülkelerinin gerçek potansiyeliyle orantılı şekilde yükseltilmesi hedefi kapsamında, yakın çevremizle ilişkilerimizde işbirliği fırsatlarına odaklanılmaktadır. Etkinlikleri her geçen yıl artan 25 Yüksek Düzeyli Stratejik/İşbirliği Konseyi (YDSK/YDİK) ve 4 Hükümetlerarası Zirve mekanizması, Türkiye'nin dış ilişkilerini işbirliği odaklı bir anlayışla sürdürme iradesini yansıtmaktadır. Ayrıca sayıları 9'a ulaşan üçlü ve dörtlü işbirliği mekanizmaları ve bölgesel girişimleri de bulunmaktadır.

Faal, donmuş, potansiyel çatışmaların yaşandığı, büyük insani kayıplara ilaveten, zorunlu göç, ekonomik yıkım, tarihi mirasın ve çevrenin mahvedilmesi gerçeğiyle yaşayan bir coğrafyadaki Türkiye, başta sekizinci yılını dolduran Suriye krizi

olmak üzere bölgesel uyuşmazlıkların çözümünü öncelikli bir hedef olarak görmektedir. Yakın çevremizdeki ihtilaflara sürdürülebilir çözümler bulunması ve anlaşmazlık unsurlarının ihtilaf haline dönüşmesinin önüne geçilebilmesini teminen, bölge ülkeleri arasında güvenin güçlendirilmesi ve bölgesel sahiplenme anlayışının yerleştirilmesi de büyük önem taşımaktadır.

Türkiye ihtilafların önlenmesi ve barışçı yollardan çözümü alanındaki rolünü, “Barış İçin Arabuluculuk” girişimi, bu konuda BM, AGİT ve İİT çerçevesindeki müstakil girişimlerde eş-başkan konumu, evsahipliği yaptığı iki ayrı uluslararası arabuluculuk konferansı, Arabuluculuk Sertifika Programı ile kültürler arası saygı, hoşgörü ve farklılıklarla bir arada yaşamanın önemini vurgulayan “Medeniyetler İttifakı” girişimine eş-sunucu konumu dahil katmanlı ve çeşitli bir girişim mimarisiyle güçlendirmektedir.

Türkiye, milli davası olan Kıbrıs meselesinin, siyasi eşitlik temelinde yeni bir ortaklık kurulması ve bunun etkin ve fiili garantimiz altında kalmaya devam etmesi suretiyle kapsamlı çözüme kavuşturulması, bu mümkün olamıyorsa, çözümün egemen eşitlik temelinde sağlanması, Kıbrıs Türkleri’ne yönelik çağdışı izolasyonlara son verilmesi ve Doğu Akdeniz’deki hidrokarbon kaynaklarının hakkaniyetli paylaşımı yönündeki çabalarını kararlılıkla sürdürmektedir.

Terörizm, ulusal, bölgesel ve küresel güvenlik için büyük bir tehdittir. Ülkemiz, FETÖ, PKK/PYD/YPG, DEAŞ, DHKP-C gibi terör örgütlerinden ülkemize yönelen her türlü tehdidin ortadan kaldırılması ve terör örgütlerince yürütülen faaliyetlerin engellenmesine yönelik çabalarını askeri, ekonomik, diplomatik ve diğer tüm imkânlardan yararlanarak sürdürmektedir. Bu çerçevede, ulusal düzeyde hayata geçirilen önlemlere ilaveten, ikili ve çoktarafli platformlardaki işbirliğini güçlendirmeye matuf adımlarımız devam etmektedir.

Dış politikamızın genişleyen ufukları, Türkiye’nin küresel ölçekteki tüm gelişmeleri yakından izleyerek etkin rol almasını sağlamaktadır. Keza ülkemizin küresel rekabette ön plana çıkabilmesi de, yakın coğrafyaların ötesinde varlık göstermesine bağlıdır. Bu bağlamda, Afrika, Asya-Pasifik ve Latin Amerika-Karayipler’e yönelik politikalarımız gündemimizde öncelikli yer tutmaktadır.

Ülkemiz, açılım politikalarımızın sonucunda, hâlihazırda 246 dış temsilcilikle dünyanın en geniş temsil ağına sahip 5. ülkesi durumundadır. Afrika’da 42, Latin Amerika’da 17 ve 10 ASEAN ülkesinin tümünde temsilciliğimiz bulunmaktadır. Temsilcilik sayımız, ülkemizin uluslararası alandaki artan etkinliğinin en açık göstergesidir. Faaliyetlerimiz, kurumlararası işbirliği ve eşgüdümle bütüncül şekilde, dış temsilcilerimize ilaveten TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye Maarif Vakfı, Yurtdışı Türkler Başkanlığı,

Diyanet İşleri Başkanlığı, AFAD, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türk Kızılayı ve Türk Hava Yolları gibi kuruluşlarımızın desteğiyle hayata geçirilmektedir.

Açılım ve ortaklık politikalarımızla, Afrika ile ticaretimiz son 15 yılda 6 kattan fazla artmış, Asya Pasifik ve Latin Amerika ile ticaretimiz ise aynı dönemde 10 katına ulaşmıştır. Ayrıca 74 ülkeyle vize uygulamaları kaldırılarak sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkilerimiz güçlendirilmiş, bunun turizm sektörümüze de olumlu yansımaları olmuştur. 2019'un Ocak-Eylül döneminde ülkemiz, 41.5 milyon ziyaretçiye evsahipliği yapmıştır.

Satın Alma Gücü Paritesine göre dünyanın 13. ve Avrupa'nın 5. büyük ekonomisi konumundaki ülkemiz, ekonomik karşılıklı bağların istikrar ve refah üzerindeki olumlu yansımalarını göz önünde bulundurmakta ve Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA), tercihli rejimler, teşvikler ve gümrüklerin entegrasyonu gibi araçları, bölgemizdeki ve ötesindeki ülkelerle ilişkilerimizde etkin biçimde kullanmaktadır. Farklı coğrafyalarda geliştirdiğimiz ekonomik ve ticari işbirliğinin sonucunda, toplam 20 STA yürürlüğe girmiş durumdadır. Söz konusu çalışmaların da etkisiyle, ihracatımız, 2018'de 168,1 milyar ABD Doları ile rekor düzeye ulaşmış, yabancı doğrudan yatırımlar (FDI), 2003-2019 döneminde kümülatif olarak 210 milyar ABD Doları'na çıkmıştır.

Türkiye ispatlanmış petrol ve doğal gaz rezervlerinin beşte üçüne sahip bölge ülkeleri ile Avrupa'daki tüketici pazarları arasında jeostratejik bir konumdadır. Ülkemiz, enerji hatlarının merkezi ve transit ülkesi olması dolayısıyla, Avrupa'nın ve dünyanın enerji güvenliğinde hayati rol oynamaktadır. OECD ülkeleri içerisinde son onbeş yılda en hızlı enerji talep artışına sahip ülkemizin enerjide net ithalat bağımlılığı %74 dolayındadır. Bu çerçevede, ülkemizin enerji alanındaki öncelikli hedefi enerji arzı güvenliğini kuvvetlendirmektir. Bu hedef doğrultusunda yerli ve yenilenebilir kaynaklardan azami şekilde istifade edilmesi de önceliklidir. Türkiye ayrıca, bağlantısallığın güçlendirilmesi amacıyla muhtelif istikametlerdeki ulaştırma koridorlarının geliştirilmesine de etkin destek vermektedir.

Küresel sorunlar ancak küresel işbirliğiyle çözülebilir. Bu gerçeğin bilincinde olan ve günümüz sorunlarının çözümü için çoktaraflılığı ve müşterek çabaları öncelikli gören Türkiye, özellikle Birleşmiş Milletler ve diğer çoktarafli forumlar nezdinde yürüttüğü etkin diplomasiyi güçlendirmektedir. Türkiye, BM ve BM Güvenlik Konseyi'nin günün ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak şekilde reforma tabi tutulmasını savunmaktadır. Ülkemiz BM'nin yanısıra, kurucu üyesi konumunda olduğu G20, MIKTA, D8, Türk Konseyi, KEİ, EİT gibi uluslararası ve bölgesel kuruluşlarda da etkindir.

Ülkemiz, aşağıdaki uluslararası örgüt ve platformların Dönem Başkanlığını sürdürmektedir/üstlenecektir.

- D-8 (2017-2019)
- Asya Parlamenter Asamblesi (2017-2019)
- Asya'nın Kalbi – İstanbul Süreci Eşbaşkanlığı (2018-)
- Akdeniz için Birlik Parlamenter Asamblesi (AiB-PA) (Şubat 2019-)
- Asya İşbirliği Diyalogu (Eylül 2019-2020)
- Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (Kasım 2019-)
- Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci (GDAÜ) (Temmuz 2020-Haziran 2021)

Türkiye, izlediği girişimci ve insani diplomasi çerçevesinde, insani yardımlar ve kalkınma yardımlarında öncü roller üstlenmektedir. Geleneksel olarak göçte kaynak ve transit konumunda olan Türkiye, bölgesel gelişmeler, hızla büyüyen ekonomisi ve artan refah düzeyiyle birlikte, son yıllarda aynı zamanda hedef ülke haline gelmiştir. Dünyada en çok mülteciye evsahipliği yapan ve insani yardımlar açısından yine ilk sırada olan ülkemiz, yardımların milli gelire oranı bakımından da dünyanın en cömert ülkesi konumundadır. Ülkemizin insani diplomasi alanındaki yetkinliği, 2016 yılında evsahipliği yaptığımız tarihin ilk Dünya İnsani Zirvesi (DİZ) ile de taçlanmıştır.

Özetle, yakın coğrafyamıza yönelik bölgesel işbirliği anlayışımız, farklı kıtalardaki açılım ve ortaklık politikalarımız, uluslararası kuruluşlardaki etkin ve öncü rollerimiz, terörizmle kararlı mücadelemiz, küresel ve bölgesel örgütlerin çağın gereksinimlerine göre reforma tabi tutulması yönündeki çağrılarımız, önleyici diplomasi ve arabuluculuk konularında uluslararası farkındalığın arttırılmasına katkı sağlayan girişimlerimiz ve dünyanın her köşesine yayılan insani ve kalkınma yardımlarımız, milletimizin müstesna özelliklerini yansıtan, ayrıca dış politika anlayışımızın temelini oluşturan “girişimci” ve “insani” yaklaşımın gereği ve tabii birer sonucu niteliğindedir.

2023 yılında 100. yıldönümünü kutlayacak olan Türkiye Cumhuriyeti'nin dış politikası, ulusal güvenliğimizi ve çıkarlarımızı teminat altında tutmaya devam ederken, eşzamanlı olarak insanlığın ortak hedeflerine de artan ölçüde katkıda bulunmayı sürdürecektir.

SURİYE

Suriye'de 2011 yılından beri devam eden ihtilaf, bugüne kadar yarım milyon insanın hayatına mal olmuş ve milyonlarca insanı yurdundan etmiştir. Suriye'yle 911 km uzunluğunda kara sınırına sahip olan ülkemizi önemli sınamalar ve sorumluluklarla karşı karşıya bırakmıştır.

Türkiye'nin ihtilafın başından bu yana Suriye'ye yönelik olarak izlediği politikanın temel hedeflerini ülkede akan kanın durması, ülkenin toprak bütünlüğü ile birliğinin korunması ve Suriye halkının meşru taleplerinin karşılanmasını teminen gerçek bir siyasi değişim sürecinin hayata geçirilmesi oluşturmaktadır.

Ülkemiz bir yandan rejimin tedhişinden ve DEAŞ ile PKK'nın Suriye'deki uzantısı PYD/YPG başta olmak üzere, terör örgütlerinin zulmünden kaçan Suriyelilerin yaralarının sarılması için gerekli tedbirleri almakta, diğer yandan da Suriye'deki ihtilafa son verilmesi ve terör örgütleriyle mücadele amacıyla uluslararası toplumla işbirliği ve eşgüdüm halinde girişimlerini sürdürmektedir.

TSK, 24 Temmuz 2015 tarihinden itibaren BM Şartı'nın 51. maddesi çerçevesinde meşru müdafaa hakkı temelinde ve ilgili BM Güvenlik Konseyi kararları kapsamında Suriye içindeki DEAŞ unsurlarını hedef almış; Suriye topraklarından ülkemize yönelik saldırılara angajman kuralları çerçevesinde karşılık vermiştir. Yine bu bağlamda ülkemiz, DEAŞ'la Mücadele Uluslararası Koalisyonu'na kuruluşunun ilk gününden itibaren katkı sağlamıştır.

Sınırlarımızda terör unsurlarının mevcudiyetine müsamaha göstermeme kararlılığımız çerçevesinde 24 Ağustos 2016'da Fırat Kalkanı Harekatı, 20 Ocak 2018'de Zeytin Dalı Harekatı, 9 Ekim 2019'da ise Barış Pınarı Harekatı başlatılmıştır. BM Şartı'nın 51. maddesinden kaynaklanan meşru müdafaa hakkı ve BM Güvenlik Konseyi'nin terörizmle mücadeleye ilişkin 1373(2001), 1624(2005), 2170(2014), 2178(2014), 2249(2015) ve 2254(2015) sayılı kararları uyarınca Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygı temelinde yürütülen hareketlerle toplamda 8 bin kilometrekare'den fazla alan terör örgütlerinin tahakkümünden kurtarılmıştır. Fırat Kalkanı Harekatı'nın başarısı sonucunda sahada gerilemeye başlayan DEAŞ, günümüz itibarıyla Suriye'de alan hakimiyetini kaybetmiştir.

Harekatların müteakip safhaları mayın temizleme, asayişin tesisi, yerel yönetim ve mülteciler ile yerinden edilmiş kişilerin dönüşü başta olmak üzere, istikrarın teminine odaklanmıştır. Harekatlarla terörden arındırılan bölgelere ülkemizden 367.000'in üzerinde Suriyeli gönüllü ve güvenli olarak geri dönmüştür.

ABD'nin DEAŞ'la mücadele ve bu örgütten kurtarılan bölgeleri istikrarlaştırma kisvesi altında PYD/YPG terör örgütü güdümündeki sözde "Suriye Demokratik Güçleri"yle angajmanı bizim için bu ülkedeki sorunların temelinde yatan hususlardan biridir. Türkiye, Fırat'ın doğusu kaynaklı endişelerinin giderilmesini teminen 2019 yılı başı itibarıyla başlayan güvenli bölge tesisine dair müzakereleri sabırla yürütmüş, bu süreçte, DEAŞ'la mücadelenin ve DEAŞ'tan kurtarılan alanlardaki istikrarlaştırma faaliyetlerinin bir başka terör örgütü olan PYD/YPG'yle işbirliği yapılarak yürütülmesinin yanlış ve sakıncalı olduğu her

düzeyde ve platformda müteaddit kereler bildirilmiştir. PYD/YPG'nin, bölücü gündemiyle Fırat'ın doğusunda varlığını pekiştirmesine göz yumulmasının yalnızca ülkemizin varlığına kastetmediği, aynı zamanda Suriye'nin siyasi birliği ve toprak bütünlüğü ile bölgesel istikrarı da tehdit ettiği vurgulanmıştır.

5-7 Ağustos 2019'da ABD askeri yetkilileriyle Ankara'da yapılan görüşmelerde güvenli bölge tesisinde bir ön mutabakata varılmış olmakla birlikte ABD, milli güvenlik kaygılarımızın etkin şekilde giderilmesine yönelik adımlar atmamış, güvenli bölgeye dair taahhütlerini yerine getirmemiştir. PYD/YPG planlanan güvenli bölgeden çekilmemiş; tahkimatları imha edilmediği gibi yenileri inşa edilmiştir. Elindeki ağır silahlar toplanmayan örgüte, bilakis ağır silah sevkiyatı devam etmiştir.

Ülkemiz ve vatandaşlarımıza yönelik artarak devam eden PYD/YPG tehdidi ve ABD'nin meşru güvenlik kaygılarımızı giderememesi arkaplanı ışığında, TSK tarafından Suriye Milli Ordusu'nun desteğiyle 9 Ekim 2019'da Barış Pınarı Harekatı başlatılmıştır. Harekatımız hakkında BM Güvenlik Konseyi, AB, AGİT, Avrupa Konseyi, Rusya, İran ve rejime bilgi verilmiştir.

Harekat, milli güvenliğimize yönelen terör tehdidini ortadan kaldırma, Suriye'nin toprak bütünlüğü ile birliğini korumasına katkıda bulunma, yerel halkı teröristlerin baskı ile zulmünden kurtarma ve yerinden edilen Suriyelilerin güvenli ve gönüllü geri dönüşleri için uygun şartları oluşturma amaçlarıyla icra edilmiştir. Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekatlarında olduğu gibi, sadece terör unsurları ile bu unsurlara ait barınak, sığınak, mevzi, silah, araç ve gereç hedef alınmış; sivil halkın zarar görmemesi için gereken her türlü tedbire başvurulmuştur. Suriye halkının meşru temsilcileri olan Ulusal Koalisyon ve Geçici Hükümet'in yanısıra Hristiyan topluluklar dahil, bölgedeki azınlıkların ve aşiretlerin temsilcileri harekatımıza destek beyan etmişlerdir.

Harekatın başlamasının ardından tarafımıza asılsız ithamlarda bulunan ülkelere, gerek Ankara'da Bakanlığımızca gerek yabancı başkentlerde dış temsilciliklerimizce Barış Pınarı Harekatı'nın arkaplanı, gerekçeleri ve amaçları hatırlatılmıştır. Bu bağlamda, harekatımızın, etnik temizlik de dahil olmak üzere, insanlığa karşı işlenen suç niteliğindeki PYD/YPG eylemleri nedeniyle yerlerinden edilmiş Suriyelilerin geri dönüşlerinin önünü açacağı vurgulanmıştır. Siyasi sürecin üzerinde inşa edilmesi gereken toprak bütünlüğü ve siyasi birlik ilkesine zarar veren ayrılıkçı bir gündem izleyen PYD/YPG ile mücadelemizin siyasi sürecin ilerletilmesine katkıda bulunacağı dikkate getirilmiştir. Suriye'de DEAŞ'a karşı sahada göğüs göğüse mücadele veren tek NATO ülkesi olan ve en ağır bedeli ödeyen Türkiye'ye, DEAŞ terörüne karşı PYD/YPG terör örgütüyle birlikte mücadele etme hatasını ısrarla sürdüren ülkelerin ders veremeyeceğinin altı çizilmiştir. Harekatın yeni bir insani krize ve kitlesel göç dalgasına yol açacağı

yönünde tedavüle sokulan iddiaların, Türkiye'nin terörle mücadele çabasını itibarsızlaştırmak amacıyla üretildiği kaydedilmiştir.

Barış Pınarı Harekatı'nın başarıyla icrasıyla birlikte, ABD Başkan Yardımcısı Mike Pence'in Ankara ziyareti vesilesiyle 17 Ekim 2019'da ABD'yle Fırat'ın doğusuna ilişkin yeni bir anlayış birliği tesis edilmiştir. İki ülke tarafından yapılan Ortak Açıklama ile ABD, meşru güvenlik kaygılarımızı ve Barış Pınarı Harekatı'nın meşruiyetini teslim etmiş, sahada oluşan yeni statükoyu tanımış ve güvenli bölgenin ülkemiz kontrolünde olmasını kabul etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın 22 Ekim 2019 tarihli Soçi ziyaretinde sınırımıza mücavir Suriye topraklarının terörden arındırılması konusunda Rusya ile de ayrı bir Mutabakat Muhtırası kabul edilmiştir.

Bugün için hareket bölgemizde güvenlik ve istikrarlaştırma faaliyetlerimiz sürmektedir. Öte yandan, bölgede kalan PYD/YPG terör unsurlarına karşı meşru müdafaa hakkımız çerçevesinde gerekli mukabelede bulunmaktadır.

Barış Pınarı Harekatı'nın başarısı neticesinde, şimdi de yerinden edilen Suriyeli kardeşlerimizin gönüllü, güvenli ve onurlu şekilde kendi vatanlarına geri dönebilmeleri için bir barış koridoru tesis ediyoruz. Bu doğrultuda, Suriye'de terörden arındırdığımız alanların istikrarlaştırma faaliyetlerimizle birlikte Suriyeli kardeşlerimize evsahipliği yapabileceğini değerlendiriyoruz. Bu konuda BM'yle birlikte çalışmalarımız sürüyor. Ayrıca, Suriye'nin diğer komşu ülkeleri Irak, Lübnan ve Ürdün'le de yerinden edilen Suriyelilerin geri dönüşleri konusunda ortak bir uluslararası konferans düzenlemeyi planlıyoruz.

Suriye'deki ihtilafa barışçı çözüm bulunabilmesi amacıyla yürütülen tüm uluslararası girişimlerde etkin biçimde yeralan Türkiye, siyasi süreci neticelendirmek yönünde de her türlü çabayı harcamaktadır.

İlki 23-24 Ocak 2017'de yapılan ve son olarak 1-2 Ağustos 2019'da Nur-Sultan'da onüçüncüsü düzenlenen Suriye konulu yüksek düzeyli toplantılar, Suriye muhalefetinin garantörü olan ülkemiz ile rejimin garantörleri RF ve İran'ın yanı sıra, BM'yi ve gözlemci sıfatıyla diğer komşu ülkeler Irak, Lübnan ve Ürdün'ü Suriye ihtilafının taraflarıyla biraraya getirmektedir. "Astana formatı" olarak adlandırılan bu toplantılarda siyasi sürecin ilerletilmesine, ateşkes rejiminin güçlendirilmesine ve çatışan taraflar arasında güven artırıcı önlemlerin kabul edilmesine matuf çalışmalar yürütülmektedir.

Astana garantörü ülkelerin Devlet Başkanları arasında 22 Kasım 2017'de Soçi'de gerçekleştirilen Zirve'de, Suriye halkının öncülüğünde ve sahipliğinde yürütülecek siyasi sürecin hayata geçirilmesine yardımcı olmak için "Suriye Ulusal Diyalog Kongresi"nin düzenlenmesi kararlaştırılmıştır. 30 Ocak 2018'de

Soçi'de gerçekleştirilen Kongre'nin en önemli sonucunu, ülkede özgür ve adil bir seçim düzenlenmesinin önünü açmak üzere Suriye'nin yeni anayasasını hazırlayacak bir Anayasa Komitesi'nin kurulması yönünde çağrı yapılması teşkil etmiştir.

Astana garantörleri ve BM Genel Sekreteri'nin Suriye Özel Temsilcisi arasında yürütülen yoğun istişareler neticesinde, Sayın Cumhurbaşkanımızın evsahipliğinde 16 Eylül 2019'da Ankara'da düzenlenen Türkiye-İran-RF Üçlü Zirvesi'nde Komite üyeleri üzerinde mutabakata varılmış; 23 Eylül 2019'da Suriyeli taraflarca usul kuralları üzerinde anlaşma sağlanmasıyla Komite'nin kuruluşu aynı gün BM Genel Sekreteri tarafından ilan edilmiştir. Komite'nin ilk toplantısı 30 Ekim 2019'da Cenevre'de düzenlenmiştir. Ben de bu vesileyle Cenevre'yi ziyaret ederek, Rus ve İranlı mevkidaşlarımla birlikte Astana formatında 29 Ekim'de düzenlenen toplantıya katıldım ve siyasi süreçteki çabalara ülkemizin desteğini artırarak sürdüreceğini teyid ettim.

Doğu Guta, Kuzey Humus ve Deraa-Kuneytra'nın rejimin kontrolüne geçmesiyle birlikte gerginliği azaltma bölgelerinden geriye kalan sonuncusu olan İdlip'in statüsünün muhafazası ülkemiz için kritik önemi haizdir. İdlip'in nüfusu, bahsekonu diğer gerginliği azaltma bölgelerinden yapılan tahliye operasyonları sonucunda 4 milyona yaklaşmıştır. Rejimin bu bölgeye saldırılarını sürdürmesi, ülkemize yönelik yeni bir kitlesel göçü ve insani krizi tetikleme riski taşımaktadır. Bu durumda siyasi sürecin sekteye uğraması riski de doğabilir. Sahadaki sükunetin bozulması, bölgedeki gözlem noktalarımızda görevli unsurlarımızı da tehlikeye atabilecektir.

İdlip Gerginliği Azaltma Bölgesine yönelik rejim saldırılarından duyduğumuz kaygı, bölgeye ilişkin beklentilerimizle birlikte her düzey ve vesileyle RF'nin dikkatine getirilmiştir. Neticede, rejim 31 Ağustos 2019'da bölgede tektarafli ateşkes ilan etmiş; ihlallerde kaydedeğer düşüş kaydedilmiştir. Ülkemizin İdlip Muhtırası'na tam anlamıyla riayet edilmesinin temini amacıyla RF'yle yürüttüğü çalışmalar sürmektedir.

Demokrasilerin temel unsurunun, çoğulculuk ve çoğulculuğun gerektirdiği etkili bir muhalefetin mevcudiyeti olduğu anlayışı doğrultusunda, Suriyeli muhalif gruplarla temaslarımız, hiçbir siyasi, etnik, dini veya mezhep grubunun çıkarı ve bu gruplar arasında herhangi bir ayırım gözetilmeksizin sürdürülmektedir. Mevcut krizin çözümünü Suriyeliler tayin edecek ve Suriye'nin geleceğine Suriye halkı karar verecektir. Türkiye bu süreçte Suriye halkına desteğini kesmeyecektir.

Ülkemiz ayrıca, Türkmen kardeşlerimizin, geleceğin Suriyesi'nde ülkenin asli unsurlarından biri olarak hakettikleri konuma sahip olmaları amacı doğrultusunda Suriye Türkmen Meclisi'nin çalışmalarını desteklemeye ve ihtilafın Suriyeli

Türkmen kardeşlerimize olumsuz etkilerini asgari düzeyde tutmaya yönelik çabalarına devam etmektedir.

Suriye için temennimiz, bu ülkenin toprak bütünlüğü ve siyasi birliğinin korunması, ülkedeki ihtilaf ortamında melce bulan terörizm tehdidinin tamamen ortadan kaldırılması ve Suriye halkının meşru talep ve beklentileri doğrultusunda; etnik köken, din ve mezhep ayrımı yapılmaksızın tüm Suriyelilerin temel hak ve özgürlüklerinin eşitlik temelinde anayasal güvence altına alındığı demokratik bir siyasi değişimin önünün açılmasıdır. Türkiye, bu dönemde kardeş Suriye halkının yanında kararlılıkla durmayı sürdürecektir.

IRAK

Derin tarihi, kültürel ve beşeri ilişkilere sahip olduğumuz komşumuz Irak'ta uzun yıllardır hüküm süren istikrarsızlık ortamı ülkemizi ve bölgemizi olumsuz etkilemiş, ülkede yaşanan kaos, işgal ve savaşlar nedeniyle milyonlarca insan yerlerinden edilmiş, yüzbinlercesi ülkemize sığınmış, bu ortamı fırsat bilen terör örgütleri Irak'ta yuvalanarak ülkemizi hedef almıştır. Bu itibarla Irak'ın toprak bütünlüğü ile siyasi birliğinin korunması ve istikrara kavuşturulması dış politikamızın öncelikleri arasında yer almaya devam etmektedir. Bu bağlamda, Irak'ta son dönemde yaşanan protesto gösterilerinin suhuletle sonuçlandırılması, halkın taleplerine çözüm getirecek adımların atılması ve ülkenin bir an evvel istikrar ve huzura kavuşması içten temennimizdir.

Bu siyasetimiz kapsamında, Irak'ta Türkmenler dahil olmak üzere tüm toplum kesimlerinin hak ve çıkarlarının garanti altına alınması, bu doğrultuda mezhepçilikten uzak, "Iraklılık kimliğini" ön planda tutan, kapsayıcı politikaların uygulanması, Irak anayasasında öngörülen demokratik sistemin layıkıyla sürdürülmesi, Irak topraklarında melce bulan ve ülkemize tehdit teşkil eden PKK başta olmak üzere tüm terör örgütlerinin bertaraf edilmesi ile ticaret ve enerji alanlarındaki ilişkilerimizin geliştirilmesi öncelikli beklentilerimizdir.

329 sandalyeli Irak Temsilciler Meclisi'nin (ITM) yenilenmesi için 12 Mayıs 2018 tarihinde düzenlenen seçimler neticesinde 25 Ekim 2018 tarihinde güvenoyu alan Başbakan Abdülmehdi hükümetiyle ilişkilerimiz 2019 yılı içerisinde bu temelde ilerletilmeye çalışılmıştır. Yeni hükümetle temas ve ziyaretlerin sayısının artırılması suretiyle karşılıklı güven pekiştirilmiş, iki ülke gündemindeki pürüzlü konulardan ziyade olumlu gündem maddeleri üzerinden yeni işbirliği alanları tesis edilmesi hedeflenmiştir.

Türkiye, DEAŞ işgali sonrası dönemde Irak'ın istikrara kavuşturulmasına katkı amacıyla, Irak'ın yeniden imarına ve kapasite inşasına katkıda bulunacak

projelere 12-14 Şubat tarihli “Kuveyt Konferansında” 5 milyar ABD Doları kredi ve 50 milyon ABD Doları hibe taahhüdünde bulunmuştur. Ayrıca, Musul ve Basra Başkonsolosluklarımızın yeniden faaliyete geçirilmesi için çalışmalarımız son aşamaya gelmiştir. Necef ve Kerkük’te ise yeni Başkonsolosluklar açılması için çalışmalarımız sürmektedir.

Üst düzey ziyaretler kapsamında ilk olarak, Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih Sayın Cumhurbaşkanımızın daveti üzerine 3 Ocak 2019 tarihinde ülkemize gelmiştir. Bu ziyarette iki ülke ticaret hacmi için 20 milyar ABD Doları hedefi belirlenmiş; Sayın Cumhurbaşkanımız, Irak’ın su sorunlarının çözümüne katkı sunmak için Afyonkarahisar Milletvekili Prof.Dr. Sayın Veysel Eroğlu’nu su konularında “Özel Temsilci” olarak atamıştır. Sayın Veysel Eroğlu başkanlığındaki Çalışma Grubumuzun hazırladığı Eylem Planı 31 Temmuz 2019 tarihinde Irak makamlarına sunulmuştur. Bahsekonu ticaret hacmi hedefimize ulaşılabilmesinin ise Irak tarafından iç piyasa koşullarının düzeltilmesine yönelik alınan korumacı kararlar nedeniyle bir süre daha alacağı anlaşılmaktadır.

Sayın TBMM Başkanımız, Irak Temsilciler Meclisi Başkanı Muhammet Halbusi’nin evsahipliğinde 20 Nisan 2019’da Bağdat’ta düzenlenen Irak’a Komşu Ülkeler Parlamento Başkanları Toplantısına katılmıştır.

Ben de, 28-29 Nisan 2019 tarihlerinde Bağdat, Basra ve Erbil’i ziyaret ederek, üst düzeyli ve yerel makamlarla temaslarda bulundum; Bağdat ve Erbil’de Türkmen toplumunun temsilcileriyle biraraya geldim.

Irak Başbakanı Adil Abdülmehdi, beraberinde 9 Bakan ve 7 milletvekiliyle birlikte Sayın Cumhurbaşkanımızın davetlisi olarak 15 Mayıs 2019 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir. Ziyarette, Türkiye-İrak ekonomik ilişkilerinin geliştirilmesi, ülkemizin Irak’ın yeniden imarına katkıları, Irak’taki temsilciliklerimizin sayısının artırılması, enerji ve su alanlarında işbirliği projeleri, terörle mücadele ve güvenlik alanında ilişkilerin geliştirilmesi ele alınmıştır. Bu kapsamda, ilgili kurumlarımızın Askeri İşbirliği ve Güven Anlaşması imzalanması için çalışmalara başlaması kararlaştırılmış; iki ülke Dışişleri ve Milli Savunma Bakanları ile İstihbarat Teşkilatı Başkanları 10 Temmuz 2019 tarihinde Ankara’da biraraya gelmişlerdir.

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih, Sayın Cumhurbaşkanımızın iftar davetine icabeten 28 Mayıs 2019 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir. İki ülke Devlet Başkanları, ikili ilişkiler ve bölgesel gelişmeler hakkında istişarelerde bulunmuştur.

Irak’ın toprak bütünlüğü ve siyasi birliği çerçevesinde İKBY’yle ilişkilerimizi geliştirme irademizin bir göstergesi olarak, İKBY Başkanı seçilen Neçirvan

Barzani'nin 10 Haziran 2019 tarihinde Erbil'de gerçekleştirilen yemin törenine katıldım.

Ticaret Bakanı Sayın Ruhsar Pekcan, beraberinde DEİK ve Türkiye İhracatçılar Meclisi üyeleriyle birlikte 20 Haziran 2019'da Bağdat'ı ziyaret etmiştir. Ziyaret marjında Türkiye-İrak İş Forumu düzenlenmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, İKBY Başkanı Neçirvan Barzani'yi 21 Haziran 2019 tarihinde İstanbul'da kabul etmiş; bu, adigeçenin yeni görevine seçilmesinden sonra yaptığı ilk yurtdışı ziyaret olmuştur.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sayın Fatih Dönmez, Iraklı muhataplarıyla görüşmelerde bulunmak üzere 28 Ağustos 2019'da Bağdat'ı ziyaret etmiştir.

Ayrıca, BM Genel Kurulu marjında Sayın Cumhurbaşkanımız ile Irak Cumhurbaşkanı 25 Eylül 2019 tarihinde New York'ta biraraya gelmişlerdir.

25-26 Ekim 2019 tarihlerinde Bakü'de düzenlenen Bağlantısızlar Hareketi Zirvesi'nde ve bilahare 31 Ekim 2019'da İstanbul'da Altıncı Arabuluculuk Konferansı kapsamında İstanbul'da Iraklı mevkidaşım El Hekim ile görüşüm.

İrak'ta PKK terör örgütüyle mücadelemiz kararlılıkla sürmektedir. Pençe Harekatı kapsamında terör örgütüne önemli darbeler vurulmuştur. Bu sayede bölücü örgütün Irak sınırından ülkemize sızma girişimlerinde önemli düşüş sağlanmıştır.

Diğer yandan, köşeye sıkışan terör örgütü, sivilleri kalkan olarak kullanmak suretiyle İKBY'nin huzur ve güvenliğine de kastetmekte, buradaki halkı ülkemize karşı kışkırtmaya çalışmaktadır. 17 Temmuz 2019 tarihinde Erbil Başkonsolosluğumuz mensubu Osman Köse'nin şehit edilmesi baskı altındaki terör örgütünün çaresiz çırpınışının canice bir yansımasıdır. Bu menfur saldırının faillerinin en yüksek cezayı almaları için çalışmalarımız kesintisiz sürmektedir.

Askeri operasyonlarımıza ilave olarak PKK'yla mücadele konusunda Irak ve İKBY makamları nezdindeki diplomatik girişimlerimiz de sürmektedir. Örgütün son dönemde Kuzey Irak ve Kandil'e ilave olarak Mahmur ve Sincar'daki faaliyetleri yakından izlenmekte ve bu bölgelerdeki teröristlere yönelik nokta operasyonlar icra edilmektedir.

İrak'ın asli unsurlarından olan ve Irak'la aramızda dostluk köprüsü olarak gördüğümüz Türkmenlerin güvenliklerinin temini ile Anayasa'yla belirlenen çerçevedeki hak ve menfaatlerinin garanti altına alınması, Irak'a yönelik politikamızın vazgeçilmez unsurlarındandır. Türkmenlerin Irak'ın siyasi,

güvenlik ve ekonomik mekanizmalarında hak ettikleri temsiliyetinin sağlanması Irak makamlarıyla temaslarımızda dile getirilmektedir. Hem Irak'taki, hem de ülkedeki istikrarsız koşullar nedeniyle ülkemize göç etmek zorunda kalmış olan Türkmen soydaşlarımıza desteğimiz devam edecektir.

İRAN

Komşumuz İran ile ilişkilerimiz son yıllarda özellikle bölgesel gelişmelerin etkisiyle yoğunlaşmıştır. Suriye konusunda, İran ve RF'nin katılımıyla sürdürülen Astana Süreci İran'la diyalogumuzu geliştiren bir diğer unsur olma özelliğini sürdürmüştür.

Sayın Cumhurbaşkanımız ve İran Cumhurbaşkanı Ruhani, 16 Eylül 2019 tarihinde Ankara'da düzenlenen Suriye konulu Türkiye-Rusya Federasyonu-İran Üçlü Zirvesi marjında görüşmüşlerdir. Sayın Cumhurbaşkanımız ayrıca, 14-15 Haziran 2019 tarihlerinde Duşanbe'de düzenlenen CICA Zirvesi marjında İran Cumhurbaşkanı Ruhani ile biraraya gelmiştir.

Ülkemiz ile İran arasında 2014 yılında tesis edilen ve beşinci dönem toplantısı 2018 Aralık ayında yapılan Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi Toplantısı'nın altıncısının önümüzdeki dönemde Tahran'da düzenlenmesi ve Sayın Cumhurbaşkanımızın bu vesileyle İran'ı ziyaret etmesi öngörülmektedir.

İran Dışişleri Bakanı Zarif'in 17 Nisan 2019 tarihinde ülkemize gerçekleştirdiği ve Sayın Cumhurbaşkanımız ile Sayın TBMM Başkanımız tarafından da kabul edildiği ziyaretin ardından, yakın temasımızın devamı niteliğinde 20-21 Haziran 2019 tarihlerinde İran'ı (İsfahan) ziyaret ettim. Bu ziyaret sırasında, Dışişleri Bakanlıklarımız arasında düzenli istişareler öngören İstişareler Planı'nı İranlı mevkidaşım ile imzaladık.

Bunun yanı sıra, önceki yıllarda olduğu üzere, 2019 yılında da İranlı mevkidaşım ile çeşitli uluslararası toplantılar çerçevesinde de biraraya geldim. Bu kapsamda son olarak 8-9 Kasım 2019 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen EİT Dışişleri Bakanları Toplantısı, 29 Ekim 2019 tarihinde İsviçre'nin Cenevre kentinde düzenlenen Suriye konulu Üçlü Dışişleri Bakanları Toplantısı (Türkiye-Rusya-İran) ve 25-26 Ekim 2019 tarihlerinde Bakü'de düzenlenen Bağlantısızlar Hareketi Zirvesi marjında biraraya gelerek ikili konular ile bölgesel gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunduk.

Öte yandan, İran Cumhurbaşkanlığı İdaresi Başkanı (Cumhurbaşkanı Yardımcısı seviyesindedir) ve Türkiye-İran KEK Eşbaşkanı Mahmud Vaizi 2 Ağustos 2019 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir. Vaizi ayrıca, 17-18 Eylül 2019 tarihlerinde

Ankara’da düzenlenen 27. Dönem Karma Ekonomik Komisyon (KEK) toplantısı çerçevesinde de ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

İran ile ikili ticaret hacmimiz 2017’de 10,75 milyar, 2018’de 9,3 milyar ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir. 2019 Eylül ayı itibarıyla ise ikili ticaret hacmimiz 4,74 milyar ABD Doları düzeyindedir.

ABD’nin “Kapsamlı Ortak Eylem Planı”ndan (KOEP) çekilerek İran’a tektaraflı yaptırım uygulama kararı almasının ardından, ABD yaptırımlarının İran’la ikili ticaretimize olumsuz yansımalarının asgari düzeyde tutulmasına yönelik çalışmalar sürmektedir.

İran, ülkemize en çok turist gönderen ülkeler arasında, 2018 yılında yaklaşık 2 milyon kişiyle altıncı, 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla ise 1.640.000 ziyaretçiyle yine altıncı sırada (Rusya, Almanya, Birleşik Krallık, Bulgaristan ve Gürcistan’ın ardından) yer almıştır.

İran kamuoyunda Barış Pınarı Harekatımıza yönelik olarak dile getirilen kabul edilemez yorumlar hakkında İran makamları nezdinde gerekli girişimlerde bulunulmuştur.

TERÖRİZMLE ULUSLARARASI MÜCADELE

Ülkemiz gittikçe artan bir küresel tehdit olma yolundaki terörizmle mücadelenin kapsamlı bir stratejiyle yürütülmesi gerektiğine ve bu çerçevede bölgesel, küresel ölçekli işbirliğinin önem taşıdığına inanmaktadır.

Bu anlayışla yürüttüğümüz terörizmle mücadele çalışmaları, ülkemizin içinde bulunduğu coğrafya ve karşı karşıya kaldığımız terör tehditleri bağlamında değerlendirildiğinde aynı zamanda uluslararası toplumun güvenliğine de doğrudan katkı niteliği taşımaktadır.

Bakanlığım bir yandan, diğer kurumlarımızla eşgüdüm halinde terörizmle mücadelenin diplomasi boyutunda üçüncü ülkelerle ikili temaslarını sürdürürken, diğer yandan da uluslararası örgütler bünyesindeki çok taraflı çabalara etkin katkı sunmaktadır.

2019 yılında da terörizmle mücadele, uluslararası örgütlerin önemli gündem maddelerinden birini teşkil etmiştir. BM Güvenlik Konseyi’nin terörle mücadele kapsamında aldığı ve ülkemizi de bağlayan kararlarının uygulanmasında kurumlarımızla birlikte çalışılmaya devam edilmiştir. Haziran ayında BM Güvenlik Konseyi Terörle Mücadele İcra Direktörlüğü heyetinin ülkemizi ziyareti gerçekleşmiş, Bakanlığımızın eşgüdümünde BM heyeti ilgili kurumlarımızla

kapsamlı görüşmeler yapmıştır. Sözkonusu İcra Direktörlüğü'nün hazırlayacağı raporun, BM Güvenlik Konseyi tarafından kabul edilmesi beklenmektedir. Keza, Avrupa Konseyi tarafından geliştirilmesine çalışılan terör tanımı üzerinde yürütülen çalışma grubu toplantılarında ülkemizin önemli katkıları olmuştur. AGİT, Terörle Mücadele Küresel Forumu gibi uluslararası platformlarda da ülkemiz katkılarını sürdürmektedir.

Güvenlik güçlerimizin yurtiçinde ve yurtdışında gerçekleştirdiği başarılı operasyonlarla PKK terör örgütünün harekât kabiliyeti kısıtlanırken, Bakanlığımın bu bağlamdaki çalışmalarının odak noktasını örgütün yurtdışı yapılanmasının baskı altına alınması oluşturmaktadır. Başta Avrupa sahasında olmak üzere, terör örgütünün propaganda, lobi, finansman ve eleman temini faaliyetlerinin kısıtlanması amacıyla yoğun çabalar sarfedilmektedir. AB ve ABD gibi önemli birçok uluslararası aktör tarafından terör örgütü olarak tanınan PKK'nın bu çerçevede muamele görmesini sağlamaya yönelik ilkesel tutumumuzdan hareketle, terör örgütünün faaliyetlerine müsaade edilmemesi, mensuplarının ülkemize iadesi, malvarlıklarının dondurulması, haklarında yasal süreçlerin başlatılması gibi somut adımlar atılması muhataplarımızdan talep edilmektedir. Terörizm propagandasının önüne geçilmesi bakımından son derece önemli bulduğumuz terör sembollerinin kullanımının yasaklanması ve bu yasağın uygulanması hususlarını ilgili ülkeler nezdinde dikkatle takip ediyoruz. Terör örgütünün yaygın bir biçimde yapılandığı Almanya'da sözkonusu yasağın görece hassasiyetle uygulanıyor olmasını, keza İngiltere'de gösteri sırasında PKK sembolü kullandıkları gerekçesiyle terörizm suçları kapsamında yargılanan şahısların ceza almış olmasını memnuniyet verici gelişmeler olarak telakki ediyoruz.

Türkiye terörizmle mücadele konusunda tüm ülkelerle işbirliğine açıktır. Bu hususta muhataplarımızdan sadece tutarlı bir yaklaşım sergilemelerini bekliyor, bunu da her vesileyle kendilerine hatırlatıyoruz. Sözelimi ABD'nin bir taraftan sözde üst düzey PKK'lıların başına ödül koyarken diğer taraftan bu terör örgütünün Suriye kolu olan PYD/YPG'yi desteklemesi tutarlı ve kabul edilebilir bir yaklaşım değildir. PYD/YPG'nin müttefiklerimizin desteğiyle kontrol sağladığı bölgelerde yerel halka uyguladığı baskı, zulüm ve BM raporlarına dahi yansıyan insan hakları ihlallerini temaslarımızda bu ülkelerin dikkatine getiriyoruz. Tescilli teröristlerin muhatap kabul edilerek müttefik ülkelerde ve uluslararası platformlarda boy göstermelerini engellemeye yönelik çabalarımızı sürdürüyoruz. Sözde SDG komutanı PKK'lı terörist Ferhat Abdi Şahin'in ABD ve Almanya'ya seyahat edeceği yönünde çıkan haberler üzerine, Adalet Bakanlığımızla eşgüdüm halinde, adigeçenin tutuklanarak ülkemize iadesi talebimizi süratle anılan ülkelere ilettik. Terör örgütüyle mücadelede komşu ülkelerle işbirliğine de büyük önem veriyoruz. Bu kapsamda, İran'la düzenli temaslarımızı sürdürüyor, Türkiye-İran hudut bölgesinde terör ve terörü besleyen

kaçakçılık faaliyetlerinin engellenmesine yönelik ve İran topraklarında yuvalanmış PKK unsurlarına karşı etkin mücadele beklentimizi vurguluyoruz.

Diğer yandan, PKK terör örgütü unsurlarınca yurtdışında ifade özgürlüğü kisvesi altında çeşitli bahanelerle düzenlenen gösteri, eylem ve saldırıları yakından izliyoruz. Terör örgütü yandaşlarının dış temsilciliklerimizi, vatandaşlarımızı, vatandaşlarımızın işyerlerini hatta ibadethanelerini alçakça hedef alan saldırıları karşısında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmasını teminen ilgili ülkeler nezdinde ısrarlı girişimlerimizi sürdürüyor, saldırganların hak ettikleri cezaları almaları için bu konuyu adli boyutlarıyla da takip ediyoruz.

Türkiye'nin çok boyutlu olarak yürüttüğü terörle mücadele çalışmalarının bir boyutunu da DEAŞ, El Kaide gibi dini istismar eden terör örgütleriyle mücadele oluşturmaktadır. Ülkemiz, DEAŞ ile Mücadele Uluslararası Koalisyonu (DMUK) içinde etkin rolünü sürdürmektedir. DMUK bünyesindeki en önemli çalışma gruplarından biri durumundaki Yabancı Terörist Savaşçılar (YTS) Çalışma Grubu'nun eşbaşkanlarından biri de ülkemizdir. Yıl içinde DMUK bünyesinde gerçekleştirilen toplantı ve faaliyetlere katılım sağlanarak ülkemizin DEAŞ ile mücadelesi hakkında bilgi verilmiş, uluslararası toplumun bu terör örgütüyle mücadele stratejisine katkı sunulmuştur. YTS Çalışma Grubu'nun yıllık toplantısı Mayıs ayında Ankara'da yapılmış, toplantıya ilgili ülke ve uluslararası örgütlerden geniş katılım sağlanmıştır.

DEAŞ'ın çatışma bölgelerinde askeri alandaki yenilgisi ve coğrafi alan kaybindan sonra bilhassa geçtiğimiz bir yıl içinde bu örgütle mücadelede yeni bir aşamaya girilmiştir. Ancak, DEAŞ tehdidi devam etmektedir. Terör örgütünün hücre yapılanması gibi yöntemlerle çeşitli ülkelerde yeniden toparlanma arayışına girdiği gözlenmektedir. Ülkemiz, sürekli operasyonlarla örgütün ülkemizde güç kazanmasının önünü alırken, bir yandan da terör örgütünün propagandasına karşı etkili bir mücadele sürdürmektedir. Güvenlik birimlerimizin çalışmaları ve Diyanet İşleri Başkanlığımızın katkılarıyla DEAŞ'ın sosyal medya başta olmak üzere çeşitli kanallardan yürüttüğü din istismarına dayalı propaganda faaliyetlerine karşı etkili çalışmalar hayata geçirilmiştir. Bakanlığım da bu çalışmalara katkı sağlamış, çalışmaları uluslararası topluma aktarmıştır.

DEAŞ elebaşı Ebubekir El Bağdadi'nin ABD'nin askeri operasyonu ile Ekim sonunda öldürülmesi ardından örgütün yapılanma ve çalışmalarının dikkatle izlenmesi gereken bir döneme girilmiştir. Finansman kaynaklarından, hücre yapılanmasına, YTS hareketlerinden yeni üst kadrolarının oluşumuna kadar çok boyutlu olarak bu terör örgütünün içinden geçeceği aşamalar izlenerek buna karşı tedbirler alınması gerekecektir. Bakanlığım da bu çerçevede terörle mücadele alanındaki diplomatik çabalarını şekillendirecektir.

DEAŞ'ın sahada yenilgiye uğramasının ardından YTS'lerin çatışma sahalarından diğer bölgelere geçiş eğilimleri artmıştır. Ülkemiz de bu çerçevede transit bir ülke seçeneği olarak gündeme gelmekte; YTS hareketlerini engellemek için tedbirler hayata geçirilmektedir. Bu tedbirlerin uygulanmasında ve uluslararası topluma anlatılmasında çalışmalarımıza devam ediyoruz. Barış Pınarı Harekâtı ardından da YTS'ler konusunda yürütülecek çalışmalarla ilgili olarak kurumlarımızla eşgüdüm devam etmektedir. Bu konuda, uluslararası toplumdan beklentimiz, ülkemizin uluslararası güvenliğe katkılarının desteklenmesi ve YTS'ler konusunda ülkelerin üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeleridir.

Ülkemizin ulusal güvenliğine yönelik en önemli güvenlik tehditlerinden birini oluşturan ve uzun soluklu olduğunu bildiğimiz FETÖ terör örgütüyle mücadele, 2019 yılında da kararlılıkla sürdürülmüştür. FETÖ'nün sadece ülkemiz açısından değil, bulunduğu tüm ülkeler bakımından da büyük güvenlik riski oluşturduğunu muhataplarımıza ayrıntılarıyla anlatarak, mensuplarının uluslararası kamuoyunda yaratmaya çalıştıkları algıya karşı yoğun bilgilendirme faaliyetlerine devam edilmiştir. Bakanlığım bu kapsamda, yurtdışında FETÖ iltisaklı oluşumların kapatılması/devredilmesi, örgütle iltisaklı şahısların üçüncü ülkelerde hareket alanlarının daraltılması ve adaletten kaçmalarının engellenmesi amacıyla gerekli çalışmaları ilgili kurumlarımızla birlikte yürütmektedir. FETÖ'yle mücadelede son dönemde önemli aşama kaydedilmiştir. Bugüne kadar 38 ülkede FETÖ iltisaklı okul ve dil kurslarının faaliyetleri kısmen ya da tamamen sonlandırılmış; bunların 19'unda okullar Türkiye Maarif Vakfı'na devredilmiştir. FETÖ üyelerinin bir kısmı üçüncü ülkelere, bir kısmı ülkemize sınır dışı edilmiş olup, küresel planda bakıldığında FETÖ'nün yurtdışındaki yapılanmasının giderek daraldığı görülmektedir.

Terörizmin başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere, çeşitli organize suçlar vasıtasıyla finanse edildiği tüm platformlarda kabul edilen bir olgudur. Sorunun çözümü için ortak sorumluluk duygusuyla oluşturulacak uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye de konuya bu anlayışla yaklaşmakta ve ulusal düzeydeki çabalarının yanısıra, bölgesel ve küresel düzeyde işbirliğinin pekiştirilmesine yönelik çalışmalara da kuvvetle destek olmaktadır. Bu çerçevede, BM Uluslararası Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ile yakın bir işbirliği yürütmektedir. UNODC'nin çalışmaları başlıca iki Komisyon tarafından belirlenmektedir. Bunlardan Uyuşturucu Maddeler Komisyonu (UMK), UNODC'nin uyuşturucuyla mücadele çerçevesinde Uyuşturucu Kontrol Programına yönelik çalışmalarını belirlerken, Suçun Önlenmesi ve Ceza Adaleti Komisyonu (SÖCAK) da suçla mücadele bağlamındaki yönergesini ve Suç Programının içeriğini belirlemektedir.

UMK kapsamında, ülkemiz, 18-22 Mart 2019 tarihlerinde düzenlenen 62. UMK sırasında uyuşturucu yapımında kullanılan prekürsörlerle mücadele amacıyla bir

karar önermiş ve bu önerimiz Komisyon'da kabul edilmiştir. Bu durum ülkemizin görünürlüğüne katkı sağlamıştır. 26-27 Kasım 2019 tarihinde Antalya'da ilgili kurumlarımızdan ve Uluslararası Narkotik Kontrol Kurulu'ndan (INCB) yetkililerin katılımıyla karar metni üzerinde bir uzman grubu toplantısı düzenlenecek ve toplantı sonucu 63. UMK'ya sunulacaktır.

SÖCAK kapsamında ise, Yargıtay Başkanlığımızın öncülüğünde 37 ülkenin yüksek mahkeme başkanları ve uluslararası uzmanlar tarafından geliştirilen "Yargıda Şeffaflığa İlişkin İstanbul Bildirgesi" ile "İstanbul Bildirgesinin Etkili Biçimde Uygulanması için Tedbirler"e ilişkin olarak 20-24 Mayıs 2019 tarihinde Viyana'da düzenlenen SÖCAK 28. oturumunda ülkemiz bir karar tasarısı sunmuş, sözkonusu metin tüm üye devletler tarafından kabul edilmiştir. Karar 23 Temmuz 2019 tarihinde gerçekleşen BM EKOSOK oturumunda sunulmuş ve onaylanmıştır.

UNODC bünyesinde mali destek verdiğimiz programlar ile ülkemizin ilgili kurumları arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi yönündeki çabalarımız devam etmektedir. Bu çerçevede, kendisi de bir UNODC projesi olarak hayata geçen TADOC'un (Turkish Academy on Drugs and Crime), hâlihazırda bağışçı olduğumuz "Güney Doğu Avrupa Bölgesel Programı" çerçevesinde Balkan ülkelerine kolluk kuvvetleri eğitim faaliyetleri sürmektedir. Diğer yandan, UNODC'nin, Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesindeki Narkotik Eğitim Akademisi'nin sunmuş olduğu eğitim imkanlarından yararlanması hususuna ilişkin olarak Sekretarya ile temaslarımız devam etmektedir.

Ülkemiz, terörizmle mücadelede uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar kapsamında, BM ve bölgesel kuruluşların kapasite geliştirme çabalarına katkıda bulunmanın yanısıra, talep eden ülkelerle de ikili düzeyde kapasite geliştirme programları gerçekleştirmektedir. Bu bağlamda, Emniyet Genel Müdürlüğümüz tarafından 1997-2019 yılları arasında yurtiçinde (1.285,) ve yurtdışında (1.180) düzenlenen toplam 2.465 adet kursta, çoğunluğu Afrika kıtası, Orta Doğu ve Orta Asya ile komşu coğrafyamızda yer alan ülkelerin polis teşkilatlarından olmak üzere, 85 farklı ülkeden 39.511 kanun uygulayıcı personel eğitilmiştir. Sözkonusu eğitim programlarının gerçekleştirilmesinde Bakanlığım ve İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü yakın eşgüdüm içerisinde çalışmaktadır. Diğer taraftan ülkemiz, bugüne kadar 106 ülkeyle güvenlik işbirliği alanında 221 Anlaşma, 124 ülkeyle de 996 hukuki belge imzalamıştır. Hâlihazırda çok sayıda ülkeyle güvenlik işbirliği anlaşması imzalanmasına yönelik müzakereler de sürmektedir.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

Küresel ve bölgesel konularda, ortak çıkar ve değerler temelinde işbirliği yapan iki müttefik olan Türkiye ve ABD 2019 yılında birçok zorluk ve sınamayla karşılaşmıştır.

Gerek bölgesel ve uluslararası platformlarda devam etmekte olan işbirliğimiz gerek Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya, Avrupa, Orta Doğu ve Afrika, terör ve radikalizmle mücadele, enerji arz güvenliği, nükleer yayılmanın önlenmesi gerekse küresel ekonomik gelişmeler gibi kritik konulardaki ortak anlayışımız, son dönemlerde ABD iç siyasetinde üstünlük kazanmaya çalışan bazı çevrelerin ülkemiz aleyhine girişimleriyle zedelenmeye çalışılmaktadır.

ABD ile ilişkilerimizdeki sorunlu konuların ve hassasiyetlerin diyalog ve diplomasiyle giderilmesine, ilişkilerimizin ulusal çıkarlarımız temelinde her alanda geliştirilmesine ve çeşitlendirilmesine önem verilmektedir.

FETÖ elebaşının ülkemize iadesi için ABD yetkilileriyle temaslarımız Adalet Bakanlığımız ile eşgüdüm içerisinde sürdürülmektedir.

Öte yandan, ABD'nin YPG/PYD ile olan angajmanını tamamen sona erdirmeye konusunda üzerine düşen görevleri yerine getirmemesi, ayrıca Rusya'dan tedarik ettiğimiz S-400 sistemlerini F-35 Programı, CAATSA (ABD'nin Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Yasası) yaptırımları ve PATRIOT teklifleriyle irtibatlandırmaya devam etmesi ikili ilişkilerimizi olumsuz etkilemiştir. Bu hususların tümü ABD ile ilişkilerimizde ciddi bir güven bunalımı yaratmıştır.

Yıl boyunca, Türkiye'ye karşı malum çevrelerin girişimlerinin ve ABD iç siyasetindeki kutuplaşmanın da etkisiyle, ABD Kongresi'ndeki bazı girişimlerin aleyhimize sonuçlar doğurma temayülüne girdiği görülmektedir.

Barış Pınarı Harekâtımızı gerekçe göstererek, ABD Yönetiminin 14 Ekim 2019 tarihinde üç Bakanımıza ve iki Bakanlığımıza yaptırım uygulanması yönünde attığı adım, 17 Ekim'de ABD Başkan Yardımcısı Pence başkanlığındaki ABD heyeti ile Ankara'da gerçekleşen görüşmeler sonucu yapılan Ortak Açıklama doğrultusunda, 23 Ekim'de geri çekilmiştir.

Ancak, Cumhuriyetimizin 96. yıldönümü olan 29 Ekim 2019 tarihinde Temsilciler Meclisi'nde yapılan oylamalarda, sözde "Ermeni soykırımı" konusunda bir karar (H.Res.296) ile Barış Pınarı Harekâtımız gerekçe gösterilerek ülkemize yönelik yaptırımlar öngören bir yasa tasarısı (H.R. 4695) kabul edilmiştir.

ABD Kongresinde ülkemizi hedef alan girişimlerin sonuçsuz bırakılmasına, aleyhimize yürütülen karalama kampanyasını ve mevcut süreci tersine çevirmeye yönelik çabalarımız yoğun biçimde sürmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın, 12-13 Kasım 2019 tarihlerinde, ABD Başkanı Trump'ın davetlisi olarak gerçekleştirdiği çalışma ziyaretinde ABD ile gündemimizde olan kritik konular ele alınmış, yapıcı bir havada geçen görüşmelerde, beklenti ve hassasiyetlerimiz en üst düzeyde ABD Yönetimine, yasa yapıcılara ve kamuoyuna aktarılmıştır.

Öte yandan, ABD ile 2018 yılı sonu itibarıyla 20,7 milyar ABD Doları'na ulaşan ticaret hacmimizi, önümüzdeki dönemde Sayın Cumhurbaşkanımız ve ABD Başkanı Trump'ın belirlediği şekilde 100 milyar ABD Doları'na çıkarma hedefi doğrultusunda ABD Yönetimiyle birlikte çalışıyoruz.

ABD ile ilişkilerimizi normal seyrine döndürmek, düzenli temas ve danışmalarımıza hız kazandırmak istiyoruz. Son derece geniş bir yelpazeye yayılmış olan ilişkilerimizi ve işbirliğimizi yalnız siyasi düzeyde değil, askeri ve savunma işbirliği ile ekonomik ve ticari alanlarda da layık olduğu noktaya çıkarma konusunda kararlıyız.

NATO

Ülkemizi doğrudan hedef alan terör tehdidinin yanısıra, Avrupa-Atlantik coğrafyasında, siber boyutu da olan hibrid faaliyetlerden terörizme, kitlesel göçten insani krizlere uzanan çok çeşitli ve ciddi güvenlik sınamalarıyla karşı karşıya olduğumuz bir dönemden geçmekteyiz. Türkiye, jeostratejik konumu itibarıyla, tüm bu güvenlik sınamalarından doğrudan etkilenmektedir. Ulusal imkân ve yeteneklerimiz, tüm bu risk ve tehditlerle baş edebilmemize imkân sağlayacak güçtedir. Bu yıl, 70. kuruluş yılını kutlayan NATO'ya tam üyeliğimiz, bu gücümüzü pekiştiren, güvenlik ve savunma ihtiyaçlarımızı karşılama imkânımıza güç katan önemli bir unsurdur. Bu özelliğiyle, kolektif savunma anlayışına dayanan NATO, Türkiye'nin güvenlik ve savunma siyasetleriyle planlamalarında kilit önemi haizdir.

NATO'nun, Avrupa-Atlantik coğrafyasında güvenlik ve istikrarın korunmasındaki başat rolünün devamına ve üyelerinin güvenliklerini ilgilendiren konularda siyasi-askeri istişarelerde buldukları temel transatlantik forum olma özelliğinin korunmasına ülkemizce özel önem atfedilmektedir. Keza, İttifakın temelinde yer alan güvenliğin bölünmezliği, Müttefik dayanışması, adil risk ve külfet paylaşımı ile oydaşma ilkelerinin gözetilmesi ve bu hususların muhafazasına tarafımızdan saygı gösterilmektedir.

Türkiye, NATO misyon ve hareketlerine düzenli şekilde ve kapsamlı katkı sağlayagelmiştir. Türkiye, NATO bütçesine en fazla katkı yapan ilk sekiz Müttefik arasındadır.

Hâlihazırda NATO misyon ve harekâtlarına en fazla katkı yapan ilk beş Müttefik arasında yer alan ülkemiz;

- Afganistan'daki Kararlı Destek Misyonu kapsamında Kabil'de Çerçeve Ülke olup (Afganistan'daki diğer çerçeve ülkeler, kuzeyde Almanya, güneyde ve doğuda ABD ve batıda İtalya'dır), aynı zamanda Hamid Karzai Uluslararası Havaalanı'nın güvenlik ve işletme sorumluluğunu da üstlenmiştir.
- KFOR Harekâtı kapsamında Kosova'da bir birliğimiz görev yapmaktadır. Keza, 2018'de, eğitim misyonu olarak kurulan NATO Irak Misyonu'na da bir timle katkıda bulunulmaktadır.
- Ege Denizi'ndeki kaçak geçişlerin önlenmesine matuf uluslararası gayretler kapsamında, NATO faaliyetine ülkemizce daimi surette deniz unsuru katkısı sağlanmaktadır.
- DEAŞ'la Mücadele Küresel Koalisyonu (DMKK) kapsamında ülkemiz hava sahasında gerçekleştirilen NATO AWACS uçaklarının uçuşlarına havadan yakıt ikmali desteği sağlanmaktadır.
- İttifakın doğu Avrupa ülkelerine yönelik olarak icra etmekte olduğu güvence tedbirleri kapsamında gerçekleştirilen NATO AWACS uçuşlarına havadan yakıt ikmali desteği sağlanmakta; ayrıca milli AWACS uçaklarımızla destek verilmektedir.
- Konya Hava Üssümüz, NATO AWACS uçaklarının kullanımına sunulmuştur.
- NATO Daimi Deniz Güçleri İkinci Grubuna (SNMG-2) ve NATO Daimi Mayın Karşı Tedbir Güçleri İkinci Grubuna (SNMCMG-2) daimi surette katkı sağlanmaktadır.
- Ayrıca, NATO'nun caydırıcılık ve savunma yapılanmasının sacayaklarından birini teşkil eden Balistik Füze Savunması mimarisi kapsamında, Kürecik/Malatya'daki AN/TPY-2 radarına ev sahipliği yapmaktadır. Salt savunma amaçlı olan NATO Balistik Füze Savunma Mimarisi, hiçbir ülkeyi hedef almamaktadır. Bu temelde ülkemizce de desteklenen ve tedricen geliştirilmekte olan NATO Balistik Füze Savunması sisteminin, ülkemiz dâhil tüm Müttefiklere tam kapsama ve koruma sağlaması hedefinin yerine getirilmesi tarafımızdan önemle takip edilen temel bir unsurdur.

Türkiye, NATO'nun Komuta ve Kuvvet yapısına en kapsamlı katkı yapan Müttefiklerden biridir. İttifakın Komuta Yapısında yer alan NATO Kara

Komutanlığı (LANDCOM) ülkemizde bulunmaktadır. Ayrıca, NATO Kuvvet Yapısındaki Yüksek Hazırlık Seviyeli dokuz kara kuvveti karargâhından biri olan NATO Hızlı Konuşlandırılabilir Kolordu Karargâhı (NRDC-TU) (III. Kolordu Karargâhı) Türkiye'dedir. NATO Mukabele Kuvveti (NRF) kapsamındaki Çok Yüksek Hazırlık Seviyeli Görev Gücüne (VJTF) ülkemiz 2021 yılında liderlik edecektir.

NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in, 2019 yılı içerisinde ülkemize iki kez ziyaret gerçekleştirmesi, NATO'nun ülkemize attığı ve Genel Sekreterin de muhtelif vesilelerle teyit ettiği önemin göstergesidir. Bu ziyaretlerden ilki, 6-7 Mayıs 2019 tarihlerinde, Akdeniz Diyalogu ortaklık mekanizmasının 25. kuruluş yıldönümü vesilesiyle, NATO Konseyi (NAC) ile NATO Akdeniz Diyalogu (MD) ortakları toplantısına evsahipliğimiz münasebetiyle gerçekleşmiştir. İkincisi ise, Genel Sekreter'in talebi üzerine, 11 Ekim 2019 tarihinde yapılmıştır. Her iki ziyarette, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından da kabul edilen bahsi geçen, NATO'ya yaptığımız önemli katkılar dolayısıyla şükranlarını sunmuş, hiçbir müttefikin ülkemiz kadar terörden ve Ortadoğu'daki gelişmelerden etkilenmediğinin altını çizmiştir.

Terörizmle mücadele bağlamında İttifak bünyesindeki temel hedefimizi NATO'nun Müttefiklerin terörizmle mücadele gayretlerine daha somut ve görünür katkı yapması oluşturmaktadır. Nitekim bu yöndeki beklentilerimiz, her vesileyle NATO platformunda da dillendirilmektedir. Bu husus, 3-4 Aralık 2019 tarihlerinde Londra'da yapılacak NATO Liderler Zirvesinde de temel mesajlarımızdan birini teşkil edecektir.

2014 Galler Zirvesi'nde karara bağlanan "Savunma Yatırımı Taahhüdü" temelinde 2024 yılı itibarıyla savunma harcamalarını gayrisafi yurtiçi hasılanın %2'sine çıkarması konusundaki kararlılığımız tamdır. 2019'da yakaladığımız yaklaşık %1,9'luk oran, bu irademizin somut göstergesidir. Savunma harcamalarından, teçhizat tedariki ve modernizasyonuna yaklaşık %39'luk pay ayıran ülkemiz, bu alanda, %20'lik NATO hedefinin neredeyse iki katı bir harcama yapmakta, bu itibarla ilk üç müttefik arasında yer almaktadır.

NATO'nun "Açık Kapı Politikası" devam etmektedir. Ülkemiz, İttifak'ın Açık Kapı Politikasını istikrar ve güvenliği yaymaya matuf stratejik bir araç olarak görmekte ve istekli ülkelerin Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesini başından beri kuvvetle desteklemektedir. 6 Şubat 2019'da, Kuzey Atlantik Antlaşmasına Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin Katılımına İlişkin Protokol tüm müttefiklerce imzalanmıştır. Ülkemizin iç hukuk onay süreci, 4 Ekim 2019 tarihli Cumhurbaşkanı Kararıyla tamamlanmıştır. Bahsekonu Protokol'ün tüm üye ülkelerdeki onay süreçlerinin tamamlanarak yürürlüğe girmesinden sonra Kuzey Makedonya'nın Kuzey Atlantik Antlaşmasına taraf olmaya davet edilmesi

ve sözkonusu Antlaşma'nın Kuzey Makedonya açısından yürürlüğe girmesiyle bu ülkenin NATO'nun 30. üyesi olması beklenmektedir.

NATO üyeliğine istekli ülkelerden Bosna-Hersek, ülkemiz için özel ve öncelikli konumu haiz NATO ortaklarından biridir. Bosna-Hersek'in NATO'yla mevcut ortaklığını üyelik hedefiyle ilerletmesini ve bu hedefin tüm müttefiklerce desteklenmesini, bu ülke ile bölgenin istikrarı ve güvenliği bakımından önemli görüyor, muhataplarımızı bu yönde teşvik ediyoruz. Keza NATO'nun en yakın ortaklarından ve iyi ikili ilişkilerimizin bulunduğu Gürcistan'ın NATO'ya üyeliğini de desteklemekteyiz. Ukrayna'nın da, NATO'yla ortaklığının güçlenmeye devam etmesine özel önem atfetmekteyiz.

NATO'nun Ortaklık Siyaseti çerçevesinde, yeni sınamalara mukabele amacıyla, çeşitli Ortaklık mekanizmaları yoluyla muhtelif ülkelerle ve uluslararası örgütlerle (AB, BM, AGİT, KİK, Afrika Birliği gibi) ilişki tesis edilmiştir. NATO'nun Ortaklık Siyasetinin müttefiklerin siyasi denetiminde yürütülmesi ve NATO'yla Ortaklık ilişkisi kurmak veya geliştirmek isteyen ülkelerin İttifakın temel prensiplerine riayet etmelerine tarafımızdan önem atfedilmektedir.

Ülkemiz, NATO'nun ortaklık ilişkilerini desteklemekte ve birçok proje/girişimde lider ülke rolü üstlenmektedir. NATO'nun Akdeniz Diyalogu ortaklık mekanizmasının 25. kuruluş yıldönümü vesilesiyle, Kuzey Atlantik Konseyi ile Akdeniz Diyalogu ortaklarının, NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'in başkanlığında 6-7 Mayıs 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaretlerine Ankara ve Hatay'da evsahipliği yapılmış, ziyaret kapsamında Sayın Cumhurbaşkanımız, Ankara'da Konsey'in Akdeniz Diyalogu ortaklarıyla düzenlenen ve benim de açılışında konuşma yaptığım toplantısı öncesinde konuk heyete hitapta bulunmuştur.

Hâlihazırda devam etmekte olan, başta Afgan Ulusal Ordusu (ANA) Emanet Fonu olmak üzere, NATO Emanet Fonu Projelerine tarafımızdan katkıda bulunulmaktadır.

Seçilmiş Ortakların savunma ve güvenlik kurumlarının direncini artırmak amacıyla başlatılan Savunma Kapasitesi İnşası kapsamında, Gürcistan, Moldova, Ürdün ve Irak'a yönelik faaliyetlere ülkemizce mali destek sağlanmaktadır.

Ege Denizi'nde insan kaçakçılığını ve yasadışı göç güzergâhlarını engellemeye matuf uluslararası çabalara NATO'nun da destek vermesi amacıyla, Türkiye ve Almanya'nın yanısıra, Yunanistan'ın önerisiyle 2016'da başlatılan faaliyet, NATO Daimi Deniz Görev Grubu-2 (SNMG-2) tarafından Almanya'nın komutasında icra edilmektedir. Mevcut aşamada, Almanya ve Arnavutluk

tarafından sağlanan birer askeri gemi haricinde, Yunanistan üç, ülkemiz ise bir gemiyle faaliyete katkı sağlamaktadır.

Faaliyet başlamadan önce Ekim 2015 itibarıyla 7000'lerde olan günlük yasadışı geçiş sayısı, 18 Mart 2016 tarihli Türkiye-AB mutabakatının 4 Nisan 2016 itibarıyla uygulanmaya başlamasıyla birlikte, kaydadeğer ölçüde azalmıştır.

Bu başarıda, Deniz Kuvvetleri ile Sahil Güvenlik Komutanlıklarımızın ve kolluk kuvvetlerimizin kara, deniz ve havadaki olağanüstü gayretleri ile Türkiye-AB mutabakatının potansiyel göçmenler ve mülteciler üzerindeki caydırıcı etkisi belirleyici olmuştur.

AVRUPA BİRLİĞİ

Temeli 1963 yılında imzalanan Ortaklık Anlaşması'yla atılan Avrupa Birliği (AB) ile ilişkilerimiz zaman içinde çok boyutlu ve derin bir nitelik kazanmıştır. 1996'da tesis edilen Gümrük Birliği, bu ilişkinin ana unsurlarından birini teşkil etmektedir. AB başlıca ticaret ve yatırım ortağımızdır. Zamanla katılım müzakerelerine ilave olarak sektörel konularda olduğu gibi bölgesel ve küresel sorunlar karşısında da işbirliği yapılan alanlar ortaya çıkmıştır. TBMM ile Avrupa Parlamentosu (AP) arasındaki ilişkiler AB ile ilişkilerimizin parlamenter boyutunu teşkil etmekte olup, 1965 yılında kurulan Türkiye-AB Karma Parlamento Komisyonu bu ilişkinin temel mekanizmasıdır.

AB üyeliği stratejik hedefimiz olmaya devam etmektedir. Ülkemiz, üyelik hedefiyle 2005 yılında başlayan AB'ye katılım müzakerelerini sürdürmeyi ve başarıyla neticelendirmeyi arzu etmektedir. Bununla birlikte, bazı AB üyesi ülkelerin takındıkları olumsuz tutum nedeniyle katılım sürecimizde ciddi aksaklık yaşanmaktadır. İlkesel tutumumuzdan taviz vermeden bu sorunların aşılması yönünde gereken gayret gösterilmektedir.

2005 yılında başlayan müzakere sürecimizde bugüne kadar toplam 35 fasıldan 16'sı açılmış ve bunlardan biri geçici olarak kapatılmıştır. Son fasıl 2016 yılında açılmıştır.

Yüksek Düzeyli Siyasi Diyalog Toplantısı, ülkemizin evsahipliğinde, Yüksek Temsilci Federica Mogherini ve Genişlemeden Sorumlu Komiser Johannes Hahn'ın katılımıyla 22 Kasım 2018'de Ankara'da gerçekleştirilmiştir. 126. Türkiye-AB Ortaklık Komitesi, 28 Kasım 2018'de Brüksel'de toplanmıştır. Yüksek Düzeyli Ulaştırma Diyalogu 15 Ocak 2019'da Brüksel'de, Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalogu toplantısı ise 28 Şubat 2019'da Hazine ve Maliye Bakanımızın evsahipliğinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Ankara Anlaşması kapsamında kurulan ve Türkiye-AB ilişkilerinin en üst düzeyde karar alma organı

olan Ortaklık Konseyi'nin 54. toplantısı, dört senelik bir aranın ardından 15 Mart 2019 tarihinde Brüksel'de toplanmıştır. Türkiye ile AB arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi, sosyal ve ekonomik diyalogun kurumsallaştırılması amacıyla kurulan Türkiye-AB Karma İstişare Komitesi'nin (KİK) 38. toplantısı 14 aylık bir aranın ardından 8-9 Nisan 2019 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilmiştir.

15 Temmuz hain darbe girişiminin olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesinin ardından reform gündemine de tekrar ağırlık verilmeye başlanmıştır. Buna ilaveten Adalet, Hazine ve Maliye ile İçişleri Bakanlarımızın katılımlarıyla gerçekleşen Reform Eylem Grubu (REG) 29 Ağustos 2018 (IV.) ve 11 Aralık 2018 (V.) tarihlerinde toplanmıştır. REG'in VI. Toplantısı, Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında 9 Mayıs 2019'da Avrupa Günü'nde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Yeni Yargı Reformu Stratejisi, 30 Mayıs 2019'da kamuoyuyla paylaşılmış, uygulanması kapsamında ilk yasal düzenlemeleri içeren Yargı Reformu Paketi 17 Ekim'de TBMM'de kabul edilmiştir. İnsan Hakları Eylem Planı hazırlıkları sürmekte; Vize Serbestisi bağlamında kalan altı kriterin yerine getirilmesi için çalışmalar devam etmektedir. 18 Eylül 2019 tarihli Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile vize serbestisi için kalan kriterlerin karşılanmasına yönelik çalışmalara hız verilmesine yönelik olarak ilgili kurum ve kuruluşlar talimatlandırılmıştır.

Geride bıraktığımız dönemde yaşanan gelişmeler, Türkiye-AB ilişkilerinde zorlu bir dönemi beraberinde getirmiştir.

AB'nin karşı karşıya geldiği, ekonomik kriz, düzensiz göç, terörizm, aşırı sağın yükselmesi, İngiltere'nin AB'den ayrılması (Brexit) gibi sınamalar Birliğin daha fazla içe kapanmasına yol açmıştır.

Mayıs ayında gerçekleştirilen Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde, ana akım partiler oy kaybına uğramış, aşırı ve popülist akımlar güç kazanmıştır. Bunun neticesinde, merkez sağ ve sosyal demokratların toplamı ilk kez AP'de çoğunluğu yitirmiştir. AP'de değişen güç dengesi yeni belirlenen AB liderliğine de yansımıştır. İtalyan David-Maria Sassoli (S&D) yeni AP Başkanı seçilmiş, AB Konseyi'nde varılan uzlaşma çerçevesinde AB Konseyi Başkanı olarak Charles Michel (Liberal, Halen Belçika Başbakanı) ve AB Merkez Bankası Başkanı olarak Christine Lagarde (Hristiyan Demokrat, Fransa, IMF Başkanı) belirlenmiştir. Yüksek Temsilcilik için Josep Borrell (İşçi Partisi, İspanya Dışişleri Bakanı) tespit edilmiştir. AB Komisyonu Başkanlığına ise Ursula von der Leyen (Hristiyan Demokrat, Almanya eski Savunma Bakanı) seçilmiştir. Yeni Komisyon Başkanınca belirlenen Komiser adayları, 10 Eylül 2019'da kamuoyuna açıklanmıştır. Şimdiye kadar von der Leyen tarafından belirlenen üç Komiser adayını (Romanya, Macaristan ve Fransa) AP'den onay alamamıştır. Bilahare yeni adaylar belirlenmiştir. Normal şartlarda 1 Kasım'da göreve başlaması gereken

yeni AB Komisyonu'nun gecikmeli olarak 1 Aralık'ta göreve başlaması beklenmektedir.

AP'nin yeni Türkiye Raportörü olarak Avrupa Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyonu (AFET) üyesi Nacho Sanchez Amor (İspanya, S&D) seçilmiştir. AP seçimlerinin ardından KPK AP kanadının yeni üyeleri 19 Temmuz 2019 tarihi itibarıyla belli olmuştur. 26 Eylül 2019 tarihinde gerçekleştirilen KPK AP kanadı kurucu toplantısında ise KPK AP kanadı Eşbaşkanı olarak Sergey Lagodinsky (Almanya, Yeşiller), Birinci Eşbaşkan Yardımcısı olarak İlhan Küçük (Bulgaristan, Liberaller-Renew Europe) ve İkinci Eşbaşkan Yardımcısı olarak Özlem Demirel (Almanya, GUE/NGL) seçilmiştir.

AB'nin Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon arama faaliyetlerimize karşı takındığı tutum ve Barış Pınarı Harekatı'na yönelik tepkisi ilişkilerimize ciddi zarar verir hale gelmiş, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ortaya çıkan güven bunalımını daha derin hale getirmiştir.

Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Kati Piri tarafından hazırlanan AP 2018 yılı Türkiye Raporu 13 Mart'ta AP Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve 19 Mart 2019 tarihinde yayımlanmıştır.

Hatırlanacağı üzere, Suriye kaynaklı göç krizine çözüm bulunması amacıyla ülkemiz ve AB arasında ilk olarak 29 Kasım 2015, daha sonra 7 Mart 2016 ve 18 Mart 2016 tarihlerinde Zirveler düzenlenmişti. Zirvelerde ülkemizin katılım sürecinin yeniden canlandırılması ve Ege'de düzensiz göçle mücadelede AB'yle işbirliğimizin derinleştirilmesine yönelik öneriler ele alınmıştı. 18 Mart 2016 tarihinde yayınlanan Türkiye-AB Mutabakatı kapsamında AB'nin üzerine düşen yükümlülükleri tümüyle yerine getirmesi beklenmektedir.

Anılan Mutabakat çerçevesinde AB tarafından ülkemize taahhüt edilen 6 (3+3) milyar Avro'nun Sığınmacı Mali İmkânı mekanizması aracılığıyla ülkemize aktarılması süreci Cumhurbaşkanlığımız koordinasyonunda ilgili kurumlarımızla proje temelinde yürütülmektedir.

Sığınmacı Mali İmkânı kapsamında ilk 3 milyar Avro'luk meblağın tamamı 2017 yılı sonu itibarıyla proje temelinde sözleşmeye bağlanmış, bunun 2,2 milyar Avro'su AB tarafından serbest bırakılarak yürütücü kuruluşlara aktarılmıştır. Bu miktarın 2,036 milyar Avro'su fiilen ülkemizdeki Suriyeliler için harcanmış durumdadır. Sığınmacı Mali İmkânı'nın 3 milyar Avro'luk ikinci dilimi Haziran ayında gerçekleştirilen AB Konseyi'nde onaylanmıştır. Bugüne kadar ikinci 3 milyar Avro'luk dilimde toplam tutarı 1,2 milyar Avro olan 21 proje onaylanarak sözleşmeye bağlanmıştır. Bu miktarın 299 milyon Avrosu AB tarafından serbest bırakılarak yürütücü kuruluşlara aktarılmış durumdadır. Sürecin arzu ettiğimiz

hızda ilerlemediği, ayrıca, göç krizi devam ettiği sürece AB ile bu alandaki işbirliğimizin devamının gerekli olduğu tarafımızdan vurgulanmaktadır.

Türkiye-AB ilişkilerinin en önemli boyutlarından biri de mali işbirliğidir. Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA fonları) başta siyasi reformlar olmak üzere sosyal politikadan gıda güvenliğine, çevreden ulaştırmaya, kırsal kalkınmadan eğitim ve kültüre kadar halkımızın yaşam standartlarını yükseltecek her alandaki projeler için kullanılmaktadır. AB son dönemde çeşitli nedenlerle IPA fonlarında kesintiye gitme kararı almıştır. Ancak aday ülkelerin farklı alanlardaki uyum sürecini hızlandırmak ve kamuoyunda AB'ye ilişkin olumlu bir algı oluşturmak açısından önemli olan mali yardımlarda kesintiye gidilmesi, özünde AB'nin kendi krizinin bir yansımasıdır. Ülkemizden kaynaklanan herhangi bir sorun olmaması ve fonların etkin şekilde kullanılması için gerekli önlemler alınmaktadır. Bu amaçla, ilgili kurumlarımız tarafından ihale ve sözleşme süreçleri yürütülen IPA fonlarının ne ölçüde etkin ve verimli kullanıldığının tespiti, uygulamadaki darboğazların ve sorunların anlaşılması ve çözüme kavuşturulması amacıyla bir "Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA)'nın Etkin Kullanımına İlişkin Yapılabilirlik Çalışması" yapılmıştır. Ayrıca uygulamanın daha etkin ve verimli bir hale getirilmesi, fon kayıplarının asgari düzeyde tutulması, tüm süreçlerin hızlandırılması ve hem AB tarafı hem kurumlar arası eşgüdümün güçlendirilmesi amacıyla bir eylem planı hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur.

AB'ye üyelik sürecinin ülkemize katkılarından biri de, Birlik Programlarına katılımımızdır. Başta UFUK 2020 ve Erasmus+ olmak üzere, ülkemizdeki kamu kuruluşları, özel sektör kuruluşları ve STK'lar, bu programlar çerçevesinde AB'deki ortaklarıyla projeler üreterek işbirliği yapma fırsatı yakalamaktadır. Bu çerçevede, en önemli programlardan biri AB Başkanlığımızın ilgili kuruluşu olan Türkiye Ulusal Ajansının yürüttüğü Erasmus+ Programıdır. AB'nin eğitim, gençlik ve spor alanlarındaki en başarılı programı olan Erasmus+ sayesinde her yıl yaklaşık 55 bin vatandaşımıza yurt dışında eğitim, öğretim, staj, gönüllülük ve gençlik çalışmaları ile yurt içinde diğer proje faaliyetlerine katılım imkânları sunulmaktadır. Türkiye yılda yaklaşık 10 bin proje başvurusu ile programa üye 33 ülke arasında en fazla başvuru alan ülke konumundadır.

Birleşik Krallık'ta (BK) Haziran 2016 tarihinde gerçekleştirilen referandumda halkın %52'si "AB'den çıkma" (Brexit) yönünde oy kullanmıştır. Hükümet 29 Mart 2017 tarihinde AB'ye ayrılma yönünde resmi bildirimde bulunmuştur. Brexit'in gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, gerçekleşecekse bunun nasıl olacağı hususlarında, 12 Aralık tarihinde yapılacak erken genel seçimlerin sonuçları belirleyici olacaktır. Süreç bir şekilde durdurulmazsa BK'nın AB üyeliğinin 31 Ocak 2020 tarihinde sona ermesi beklenmektedir.

BK'nın AB'den ayrılmasının, aday ülke olarak mevzuatını AB ile büyük ölçüde uyumlaştırmış, her alanda yakın ilişkilere sahip ve Gümrük Birliği içerisinde bulunan ülkemiz üzerinde de etkileri olacaktır. Brexit'in ilişkilerimize olası olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesi ve Brexit sonrasında, halihazırda AB tarafından düzenlenen alanlarda ilişkilerimizin alacağı yeni düzen konusunda BK ile çeşitli düzeylerde ve mekanizmalar çerçevesinde düzenli temasımız mevcuttur.

Bu amaçla, Ticaret Bakanlığımızın uhdesinde yürütülen Ticaret ve Yatırım Çalışma Grubu'nda, Brexit'in ikili ticari ilişkilerimize olabilecek etkileri ile Brexit sonrası dönemde ticari ilişkilerimize uygulanabilecek kurallar ele alınmaktadır. Bakanlığımızın başkanlık ettiği ve çeşitli kurumlarımızın da katkı sağladığı Ticari Olmayan Konular Çalışma Grubu'nda ise, başta BK'daki vatandaşlarımızın hakları olmak üzere, Ticaret Çalışma Grubu'nun görev alanına girmeyen diğer hususlar görüşülmektedir. Bakan Yardımcısı/Direktör düzeyinde başkanlık edilen Türkiye-BK Yüksek Düzeyli Brexit Diyalogu ile genel siyasi gelişmeler değerlendirmekte, düzenli bilgi akışı sağlamakta ve Çalışma Gruplarının faaliyetlerine yönlendirmelerde bulunmaktadır.

Toplantılarda son dönemde İngiliz siyasetine dair gelişmeler ve Brexit sürecinde yaşanan belirsizlikler nedeniyle arzu edilen hızda ilerleme sağlanması mümkün olmamıştır. BK'da 12 Aralık günü yapılacak erken genel seçimlerin ardından sürecin hızlanması beklenmektedir.

Türkiye-AB ilişkilerindeki bu zorlukların aşılması ve ilişkilerin yeniden rayına oturması için bizim kadar AB'nin de çaba göstermesi gerekmektedir.

KIBRIS

Milli davamız Kıbrıs meselesinin, Ada'nın asli unsuru olan Kıbrıs Türk halkının siyasi eşitliğini sağlayacak ve güvenlik endişelerini karşılayacak bir çözüme kavuşturulması yönündeki çabalarımız 2019 yılında da kararlılıkla sürdürülmüştür.

Kıbrıs meselesinin temelinde Kıbrıslı Rumların Kıbrıs Türk halkının siyasi eşitliğini tanımaması, yönetimi ve refahı Kıbrıs Türkleriyle paylaşmak istememesi yatmaktadır. Çözumsuzlüğün gerçek sebebi budur. Bu durum bugün de değişmiş değildir.

Dışişleri Bakanlığı olarak Rum tarafının bu zihniyetine ve çözumsuzlüğe matuf tutarsız yaklaşımına her vesileyle dikkat çektik. Sırf müzakere etmek için masaya oturmayacağımızı, Ada'da yeni bir ortaklık devleti kurulması isteniyorsa, bunun olmazsa olmaz koşulu olan siyasi eşitlik üzerinde önceden anlaşmaya varılması

gerektiğini, yok eğer siyasi eşitliğe dayalı bir ortaklık kurulamıyor ise, o zaman egemen eşitliğe dayalı iki devletli çözümün ele alınması gerektiğini söyledik. Bu bağlamda herhangi bir çözüm modelini dayatmadığımızı ya da belirli bir modeli dışlamadığımızı, herhangi bir çözüm modelinin de Türk tarafına dayatılmasını kabul etmeyeceğimizi her düzeyde muhataplarımıza izah ettik.

Gerek BM Genel Kurul toplantısı kapsamında New York'ta Eylül ayında, gerek VI. İstanbul Arabuluculuk Konferansı vesilesiyle Ekim ayında yaptığımız görüşmelerde, görüşlerimizi ve mevcut duruma ilişkin tutumumuzu BM Genel Sekreteri Guterres'e de anlattık.

Kıbrıs meselesinde KKTC makamlarıyla yakın temas ve eşgüdüm içerisinde hareket edilmeye devam edilmiştir. Karşılıklı ziyaretler hem iki ülke arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesine hem de Kıbrıs meselesine ilişkin gelişmelere dair fikir alışverişine imkan tanımıştır.

Kıbrıs meselesinin kalıcı bir çözüme kavuşturulması amacıyla çabalarımızı sürdürürken, Kıbrıs Türk halkına uygulanan haksız kısıtlamalara her düzeyde dikkat çekmeye devam edilmekte; KKTC makamlarının kısıtlamaların kaldırılmasına yönelik çabalarına destek sağlanmaktadır.

KKTC'nin uluslararası toplumdaki yerinin güçlendirilmesi ve özellikle uluslararası örgütlerdeki konumunun güçlendirilmesi çabalarımız 2019 yılında da devam etmiştir.

Bu bağlamda, KKTC'nin "Kıbrıs Türk Devleti" adı altında gözlemci sıfatıyla üye olduğu İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ile Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (EİT) Bakanlar seviyesindeki tüm toplantılarında KKTC'nin temsil edilmesi sağlanmaktadır. 2019 yılında İİT'nin dört, EİT'nin ise üç üst düzeyli toplantısına KKTC tarafından katılım sağlanmıştır.

Öte yandan, KKTC'nin ülkemizin evsahipliğinde düzenlenen uluslararası toplantılara davet edilerek, yabancı muhataplarımızın Kıbrıs meselesine ilişkin Türk tarafının hassasiyetlerini bizzat Kıbrıslı Türk yetkililerden öğrenmesi; böylece KKTC'nin temsilinin daha da geliştirilmesi için gayret gösterilmektedir. Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da Kıbrıs Türk halkının geleceğe güvenle bakabilmesi amacıyla, devlet kapasitesinin geliştirilmesine, ekonominin sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyümeye kavuşabilmesine yönelik katkıda bulunmayı sürdürecektir.

KKTC'nin kendi ayakları üzerinde durabilmesi, sürdürülebilir bir ekonomik yapının tesis edilebilmesi için gerekli adımlar Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımızın öncülüğünde KKTC makamlarıyla işbirliği içinde atılmaya

devam edilmektedir. Altyapı yatırımları dahil, turizm ve yükseköğrenim gibi öncü sektörler başta olmak üzere somut ve sonuç odaklı projelerle Kıbrıs Türk halkının refah düzeyinin yükseltilmesine katkı sağlanması öncelikli hedeflerimizdendir. Kıbrıs Türk halkına desteğimiz bakidir; güçlenerek devam edecektir.

Diğer yandan, ülkemiz GKRY'nin Doğu Akdeniz'deki tektaraflı hidrokarbon faaliyetleri karşısında Kıbrıs Türk halkının hak ve çıkarlarının korunmasında kararlıdır ve bu yönde somut adımlar atmaktan da çekinmemektedir.

2019 Ocak ayı sonu itibarıyla Barbaros Hayreddin Paşa sismik araştırma gemimiz Kıbrıs Adası'nın güneyinde KKTC'nin Türkiye Petrolleri'ne vermiş olduğu ruhsat sahalarında faaliyetlerine başlamıştır. Barbaros Hayreddin Paşa gemimizin yıl sonuna kadar bölgede kalması planlanmaktadır.

Öte yandan, ikinci sondaj gemimiz Yavuz, yine KKTC tarafından Türkiye Petrolleri'ne verilen ruhsat sahaları arasında yeralan Karpaz-1 kuyusuna Temmuz ayı başında intikal etmiştir. Planlanan çerçevede sondaj çalışmasını tamamlamasının ardından Eylül ayı ortasında bölgeden ayrılmıştır.

Başta Avrupa Birliği olmak üzere üçüncü tarafların yapacağı hiçbir baskı unsuru, Doğu Akdeniz'de ülkemizin ve de Kıbrıs Türkleri'nin meşru haklarını koruma yönündeki kararlılığını değiştiremeyecektir.

Kıbrıs Türk halkının Ada'nın hidrokarbon kaynakları üzerindeki vazgeçilmez haklarının bir an önce garanti altına alınması gerektiğini, Kıbrıs Türkleri'ni yok sayan yaklaşımların sonuçsuz kalacağını yıl boyunca başta AB ülkeleri olmak üzere tüm temaslarımızda vurguladık.

Kıbrıs Türk makamları 13 Temmuz'da hidrokarbon kaynakları konulu kapsamlı bir işbirliği önerisini Rum tarafına sunmuş; ancak Rumlar bu yapıcı öneriyi, 2011 ve 2012'de olduğu gibi reddetmiştir.

Türkiye olarak Ada'daki iki halkın eşit haklara sahip oldukları hidrokarbon kaynakları konusunda, gelir paylaşımı dahil işbirliği yapmalarını ve bu kaynaklardan eşzamanlı olarak birlikte yararlanmalarını öngören bu öneriyi destekledik. Halen masada olan önerinin ilerletilmesi yönündeki çabalarımız sürecektir.

Türk tarafı bugüne kadar Ada'nın etrafındaki hidrokarbon kaynaklarının bir barış ve istikrar unsuru haline gelmesi için gösterdiği çabaları devam ettirecektir.

Kıbrıs Türk halkının hakları garanti altına alınmadığı sürece, Türkiye Petrolleri, KKTC makamlarının kendisine verdiği ruhsat sahalarındaki sondaj ve sismik araştırma faaliyetlerini kararlılıkla sürdürecektir.

YUNANİSTAN

Türkiye ve Yunanistan, komşu iki ülke olarak ortak bir coğrafyayı, bu bağlamda ortak fırsat ve sınamaları paylaşmaktadır.

Yunanistan'la ilişkilerimizde diyalog kanallarını açık tutmaya özen gösteriyoruz. Halklarımızın ortak arzusu bölgemizde istikrar, güvenlik ve refahın artırılmasıdır. Bu anlayışla, Yunanistan ile işbirliği projelerine önem atfediyoruz. İkili meselelerimizin çözümünde diyalog içinde olmayı ve ilişkilerimize olumlu bir gündemle yaklaşmayı esas alıyoruz.

Yunanistan'ın, FETÖ ve DHKP-C başta olmak üzere, ülkemiz karşıtı terör örgütlerinin üyeleri bakımından güvenli bir liman haline gelmiş olması, ısrarlı taleplerimize rağmen darbeci FETÖ mensuplarının iade edilmemesi, ilişkilerimizdeki temel sınamaların başında gelmektedir.

İlişkilerin geliştirilmesinde yüksek düzeyli temaslara ağırlık veriyoruz. Bu temaslarda ikili ve bölgesel meselelerin karşılıklı ele alınması bakımından önemli fırsatlar sunmaktadır. Nitekim, Sayın Cumhurbaşkanımızın 7-8 Aralık 2017 tarihlerinde Atina ve Gümölcine'yi kapsayan bir program çerçevesinde Yunanistan'a gerçekleştirdiği resmi ziyaret iki ülke arasında Devlet Başkanı düzeyinde 1952 yılından beri yapılan ilk resmi ziyareti teşkil etmiştir.

Yunanistan eski Başbakanı Aleksis Çipras, 5-6 Şubat 2019 tarihlerinde ülkemize bir ziyarette bulunmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 25 Eylül 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantıları için bulunduğu New York'ta, Yunanistan'ın 7 Temmuz 2019 genel seçimlerini müteakip kurulan Yeni Demokrasi Partisi hükümeti Başbakanı Kiriakos Miçotakis'i kabul etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın kabulünü müteakip Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantıları sırasında, bilahare 8 Kasım 2019 tarihinde Cenevre'de Dünya Ekonomik Forumu toplantısı vesilesiyle Dışişleri Bakanı Nikos Dendias'la biraraya geldik.

Yunanistan ile aramızdaki ekonomik ve ticari ilişkiler değerlendirildiğinde, ticaret hacminin 2018 yılında 4 milyar ABD Doları düzeyinde gerçekleştiği

görülmektedir. Önceki yıla göre artış ifade etmekle birlikte, bu oranın iki ülke arasındaki gerçek potansiyeli yansıttığını söylemek güçtür. Esasen, 2013 yılında yapılan İkinci YDİK Toplantısı'nda ortak hedef olarak belirlenen 10 milyar Dolar seviyesinde ticaret hacmine ulaşılması hedefi sürdürülmektedir. Müteakip YDİK Toplantısı'nın tarihinin Yunanistan tarafından bildirilmesi beklenmektedir.

İzmir ve Selanik arasında yük ve yolcu taşımacılığı yapacak gemi seferlerinin başlatılması ile İstanbul-Selanik hızlı tren hattının kurulması amacına yönelik projelerin hayata geçirilmesi amacıyla iki ülke makamları tarafından başlatılan çalışmalar sürdürülmektedir. İpsala-Kipi sınır kapısında ikinci bir karayolu köprüsü inşası da gündemdedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınan verilere göre, 2018 yılında Yunanistan'dan Türkiye'ye gelen giden ziyaretçilerin sayısı, 2017 yılına göre %11,8'lik bir artış ile 665.351 olmuştur. Aynı şekilde, aynı dönemde ülkemizden Yunanistan'a giden ziyaretçi sayısı 781.753 olarak gerçekleşmiştir.

Komşumuz Yunanistan'la Ege Denizi'nden kaynaklanan birbiriyle bağlantılı sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunlara milli menfaatlerimizden ödün vermeden, uluslararası hukuka uygun şekilde ve ülkemizin meşru hakları ve ulusal çıkarları çerçevesinde kalıcı ve adil çözümler bulunmasını hedefliyoruz.

Ege meseleleri bağlamında Yunanistan'la iki temel diyalog kanalımız mevcuttur. Bunlardan ilki, 2002 yılında başlatılan ve tüm Ege sorunlarının çözümü için kapsamlı bir çerçeve üzerinde mutabakata varılmasını hedefleyen, 60. toplantısı Mart 2016'da Atina'da düzenlenen istikşafi temaslardır.

Yunanistan'la Ege konusunda sürdürdüğümüz ikinci diyalog kanalı ise Güven Artırıcı Önlemler (GAÖ) sürecidir. Bahsekonu süreçte bugüne kadar 29 önlem kabul edilmiştir. Bunlar, Ege'de istenmeyen gerginliklerin önlenmesini hedeflemekte olup, bu doğrultuda iki ülke askeri makamlarının birbirlerini daha iyi tanımaları ve işbirliği yapmaları teşvik edilmektedir. GAÖ çerçevesinde askeri makamlarımız 2019 yılında iki görüşme gerçekleştirmişlerdir.

Ülkemizde yaşayan Rum kökenli vatandaşlarımızın taleplerinin karşılanmasına dönük çalışmalar devam etmektedir. Bu noktada, eğitim ihtiyaçlarına önem verilmektedir.

Diğer taraftan, Batı Trakya Türk Azınlığı ile Onikiadalarda yaşayan soydaşlarımızın etnik kimliklerinin inkârı, dini özgürlüklerin kısıtlanması, vakıf yönetimlerindeki kısıtlamalar, vatandaşlık haklarının ihlali ve eğitim alanındaki sorunlar gibi çeşitli alanlara uzanan sorunları devam etmektedir. Soydaşlarımızın ikili ve uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan hak ve özgürlüklerinden

yararlanabilmeleri esastır. Bu çerçevedeki beklentilerimiz Yunan tarafına iletilmekte, ayrıca konu ikili ve ilgili çoktarafli platformlarda gündeme getirilmektedir. Soydaş temsilcilerinin ülkemizi ziyaretleri devam etmektedir. Bu vesilelerle de, ülkemizin soydaşlarımıza güçlü desteği ortaya konulmaktadır.

Yunanistan'daki Türk-Osmanlı kültürel mirasının korunup gelecek kuşaklara miras bırakılması da, Yunanistan bağlamındaki politikalarımızın önemli unsurları arasında yer almaktadır.

Yeni Yunanistan hükümetiyle yapılacak temaslarda, bir yandan ilişkilerimizde sorunlu başlıkları ele almayı, diğer yandan bu başlıkların ele alınmasını kolaylaştıracak, olumlu gündem maddelerine odaklanmayı hedefliyoruz.

RUSYA FEDERASYONU

Türkiye-Rusya ilişkileri, 2000'li yılların başında iki ülke siyasi liderlikleri arasında tesis edilen yakın diyalogla ivme kazanmış, 2010 yılında Üst Düzey İşbirliği Konseyi'nin (ÜDİK) teşkiliyle kurumsal bir zemine oturmuştur.

Rusya ile üst düzey temaslara 2019 yılı boyunca yoğun bir şekilde sürmüştür. 23 Ocak'ta Sayın Cumhurbaşkanımızın Moskova'yı ziyaretiyle başlayan üst düzey temaslara, 14 Şubat'ta Sayın Cumhurbaşkanımızın Suriye konulu Türkiye-Rusya Federasyonu-İran Zirvesi kapsamında Soçi'yi ve 8 Nisan'da Üst Düzeyli İşbirliği Konseyi vesilesiyle Moskova'yı ziyaretleri ile devam etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız RF Devlet Başkanı Putin ile 15 Haziran'da CICA zirvesi marjında Duşanbe'de ve 29 Haziran'da da G20 zirvesi marjında Osaka'da biraraya gelmiştir. Müteakiben, Sayın Cumhurbaşkanımız 27 Ağustos'ta Moskova'da düzenlenen MAKS 2019 Havacılık ve Uzay Fuarına iştirak etmiş ve RF Devlet Başkanı Putin ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. RF Devlet Başkanı Putin 16 Eylül'de Suriye konulu Türkiye-Rusya Federasyonu-İran Zirvesi kapsamında Ankara'ya bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız son olarak 22 Ekim'de Suriye konulu görüşmeler için Soçi'yi ziyaret etmiştir.

Dışişleri Bakanları seviyesinde de yıl içinde yoğun temaslara gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 29 Mart'ta Ortak Stratejik Planlama Grubu Toplantısı Antalya'da tertiplenmiştir. 30 Temmuz'da ASEAN zirvesi marjında RF Dışişleri Bakanı Lavrov'la Tayland'da biraraya geldim ve 27 Ağustos'ta Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Moskova'ya bir ziyaret gerçekleştirerek MAKS 2019 fuarına katıldım. Keza, 22 Ekim'de Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Suriye konulu Soçi zirvesine iştirak ettim ve son olarak 29 Ekim'de Cenevre'de Suriye konulu Türkiye-Rusya Federasyonu-İran Dışişleri Bakanları toplantısında Rus muhatabımla biraraya geldim.

Rusya'yla 2018 yılında ikili ticaret hacmimiz bir önceki yıla kıyasla % 15 oranında artarak 25,701 milyar ABD Doları olmuştur. 2019 yılının ilk 9 ayında, ihracatımız 2.708 milyar ABD doları, ithalatımız, 16.522 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Turizm alanında da ilişkilerimiz artan ivmeyle gelişmektedir. 2018 yılında 5.986.184 Rus turistle yeni bir rekor kırılmıştır. 2019 yılı Ocak- Eylül döneminde ülkemizi ziyaret eden Rus turist sayısı %15,28 artışla 5.902.774 olmuştur. Son iki yıldır Ruslar, ülkemizi ziyaret eden yabancı turistler arasında ilk sıradadır.

Ülkemizde 2.191 Rus sermayeli şirket faaliyet göstermektedir. Rusya bu rakamla Türkiye'de en fazla yabancı sermayeli şirket bulunduran yedinci ülke konumundadır. Rusya'nın ülkemizdeki yatırımlarının tutarı 10 milyar ABD Doları'na ulaşmaktadır.

Firmalarımızın Rusya'da yaptığı yatırımlar ise 10 milyar ABD Doları'nı aşmaktadır. Bugüne kadar Rusya'da müteahhitlerimizin gerçekleştirdiği toplam proje sayısı 1972 olup, kümülatif proje bedeli ise 75,7 milyar ABD Doları'dır.

İkili ilişkilerimizin en önemli veçhelerinden birini enerji teşkil etmekte olup, 2018 yılında doğalgaz ithalatımızın % 47,9'si (Rusya'nın doğalgaz portföyümüzdeki payı 2019'un ilk yarısında %36 düzeyine inmiştir), petrol ithalatımızın %9'u RF'den sağlanmıştır (Ülkemiz 2018'de Rusya'dan 1,9 milyon ton ham petrol ithal etmiştir. Bu miktarla Rusya, 2018 verilerine göre petrolde İran ve Irak'tan sonra ülkemizin üçüncü en büyük tedarikçisi olmuştur. 2019'un ilk yarısına ilişkin verilere göre, ham petrol ithalatımızın ülkelere göre dağılımında Rusya %26'luk (3.6 milyon ton) oran ile ikinci sırada yer almaktadır. ABD'nin İran'a yönelik yaptırımlarının da etkisiyle, RF'nin petrol ithalatımızda Irak'la birlikte ilk iki sıraya yerleştiği görülmektedir). Ham petrolün yanısıra, başta motorin olmak üzere RF'den kaydadeğer miktarda petrol ürünü de alınmaktadır. Ülkemizdeki ilk nükleer enerji santrali projesi Akkuyu RF ortaklığında gerçekleştirilmektedir. Santralin ilk reaktörünün 2023 yılında devreye girmesi planlanmaktadır. İkili enerji işbirliği, TürkAkım doğalgaz boru hattı projesiyle yeni bir seviyeye taşınmaktadır. Ülkemize Rus gazını getirecek birinci hattın deniz bölümü inşaatı tamamlanmıştır. Karadaki tesis inşaatı sürmektedir. Avrupa'ya Rus gazını taşıyacak ikinci hattın inşaatı için ülkemizce tüm izinler verilmiştir. İkinci hattın deniz bölümü inşaatı Karadeniz'deki MEB sınırımıza gelmiş olup, hattın ülkemizden geçecek kara bölümü için de ETKB ve Gazprom arasında 26 Mayıs 2018 tarihinde Protokol imzalanmıştır. İkinci hattın ülkemizden sonra izleyeceği güzergâh, RF'nin Avrupalı potansiyel alıcılarla yapmakta olduğu müzakerelerin sonucuna bağlıdır.

Ülkemizin acil güvenlik ihtiyaçları dikkate alınarak Rusya'dan S-400 hava savunma sistemi temin edilmesi kararlaştırılmıştır. S-400 sisteminin ülkemize

getirilmesi ve konuşlandırılması süreci Rusya tarafı ile mutabık kalınan takvim çerçevesinde tamamlanmıştır. Sistemlerin kurulumu ve işletimi konusundaki çalışmalar Milli Savunma Bakanlığımız uhdesinde devam etmektedir.

Ülkemiz ile Rusya arasında kültürel ilişkiler de gelişmektedir. 2017 yılındaki Üst Düzey İşbirliği Konseyi toplantısında 2019 senesinin “Türkiye-Rusya Karşılıklı Kültür ve Turizm Yılı” olarak kutlanması konusunda mutabakat sağlanmıştı. Kültür Yılı’nın açılışı, 8 Nisan 2019’da Moskova Bolşoy Tiyatrosu’nda iki ülke Kültür Bakanları tarafından gerçekleştirilmiştir. Açılıшта, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü tarafından Troya Operası sahnelenmiştir. Yıl kapsamında, Moskova ve St. Petersburg’da film haftaları düzenlenmiş, Moskova’da Türk Festivali yapılmış, Çağdaş Türk Sanatçılarının Gözüyle Osmanlı Kaftanları Sergisi Moskova’da açılmıştır.

Türkiye-Rusya ilişkilerinin bölgesel ve uluslararası barış ve istikrar bakımından da özel bir önemi bulunmaktadır. İki ülke arasındaki diyalog mekanizmalarının etkin şekilde işletilmesi, bölgemizde huzur ve refah ortamının tesisine katkı sağlamaktadır.

AVRUPA ÜLKELERİ

Almanya ile 2018 yılında yoğun çaba neticesinde ikili ilişkilerimizde normalleşme sürecinin önü açılmış, karşılıklı üst düzey ziyaretler gerçekleştirilmiş; istişare mekanizmaları canlandırılmış; Sayın Cumhurbaşkanımızın 27-29 Eylül 2018 tarihlerinde Almanya’ya gerçekleştirdiği Devlet Ziyareti ikili ilişkilere ivme katmış; son iki yılda düzenlenen muhtelif ziyaretler bu sürece katkıda bulunmuştur. Ancak, Almanya’nın Barış Pınarı Harekâtına abartılı tepkileri bu süreci olumsuz etkilemiştir.

Barış Pınarı Harekâtımıza Almanya her düzeyde müttefiklik ilişkisine yakışmayacak, kınama beyanları ve silah ihracatının durdurulması kararı dahil olumsuz tepkiler vermiştir.

Ayrıca, ülkemiz açısından, terörle mücadele bağlamında malvarlığı dondurma ve iade taleplerimize olumlu yanıt alınamaması, Almanya’nın FETÖ için güvenli liman haline gelmesi, DİTİB’e yönelik baskılar, yükselen ırkçılık ve İslam düşmanlığı, savunma sanayii ihraç izinleri konusundaki engeller, Almanya’nın AB sürecimize ilişkin tutumu, Gümrük Birliği Güncellemesi sürecinin Almanya tarafından bloke edilmesi bu ülkeyle ilişkilerimizdeki başlıca sorunları teşkil etmektedir.

Alman medyasının ve parlamentonun bir bölümünün Türkiye'yi ilgilendiren her konudaki önyargılı ve popülist yaklaşımları, iki ülke arasındaki normalleşme sürecinin istenen hızda ilerlemesine engel olmuştur.

İlişkilerimizin her alanda daha da ilerletilmesi için ortak çaba gösterilmesi gerektiği, Alman tarafının ülkemize yönelik stratejik bir tavır sergilemesi ihtiyacı, çeşitli alanlardaki ortak işbirliği mekanizmalarının canlandırılması beklentimiz Alman muhataplarımıza vurgulanmaktadır.

Yıl içinde Dışişleri Bakanı Maas'la yıl içinde farklı vesilelerle dört görüşme yaptık. Mevkidaşım ayrıca, 26 Ekim 2019 tarihinde ülkemize bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi. Görüşmede, Suriye'nin toprak bütünlüğünün temini ile, mültecilerin gönüllü, güvenli ve demografik yapı değişmeden geldikleri yere dönmelerinin iki tarafın da amacı olduğu vurgulandı.

Almanya, 2018 yılında yaklaşık 36,5 milyar ABD Doları toplam hacimle ülkemizin en büyük ticaret ortağı ve en önemli ihracat pazarı (16,144 milyar ABD Doları) olmayı sürdürmüştür. 2018 yılında ihracatımız önceki yıla kıyasla %6,78 artmış; ithalatımız ise %4,2 oranında azalmıştır. Sözkonusu dönemde ikili ticaret hacmimizde ise kaydadeğer bir değişim yaşanmamıştır (%0,36). 2019 Ağustos ayı itibarıyla ticaret hacmimiz 21 milyar 611 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılsonu itibarıyla ülkemizde 7.312 Alman sermayeli firma faaliyette bulunmaktadır. Türkiye'de kurulu yabancı sermayeli firma sayısı bakımından Almanya ilk sırada yer almaktadır. 2002-2019 Ağustos döneminde Türkiye'deki Alman yatırımlarının toplamı 9 milyar 733 milyon ABD Doları olmuştur. 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde Almanya'dan ülkemize 245 milyon ABD Doları yatırım yapılmıştır.

Türk firmalarının Almanya'daki yatırımları, ağırlıklı olarak Almanya'da yerleşik vatandaşlarımızın bu ülkede sahip oldukları küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. 2002-2019 Ağustos döneminde Almanya'daki Türk yatırımlarının toplamı 2 milyar 640 milyon ABD Doları olmuştur. 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde ise ülkemizden Almanya'ya 225 milyon ABD Doları yatırım yapılmıştır.

2018 yılında bir önceki yıla kıyasla %25,8 artışla 4.512.360 Alman turist ülkemizi ziyaret etmiştir. 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde ise, ülkemize 3.384.199 Alman turist geldiği görülmektedir. Bu rakam geçen yılın aynı dönemine oranla %15'e yakın artışa tekabül etmektedir.

Almanya’da yaklaşık 3,5 milyon Türk kökenli göçmen (yaklaşık 1,5 milyonu Alman vatandaşlığına sahiptir) bulunmaktadır. Türk toplumu, bu ülkeyle ilişkilerimizin özel insani boyutunu ve ülkelerimiz arasındaki en kuvvetli bağı teşkil etmektedir. Türk toplumunun sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi alanlarda elde ettiği başarılar tarafımızdan yakından takip edilmektedir.

Küresel ölçekte yaşanan gelişmelerin yanı sıra mülteci krizinin de etkisiyle, son yıllarda ırkçılık, yabancı ve İslam düşmanlığının endişe verici düzeylere ulaştığını görmekteyiz. Vatandaşlarımıza, işyerlerine ve ibadethanelerine yönelik son yıllarda artan saldırılar karşısında yetkili makamlar nezdinde gerekli girişimlerde bulunmakta ve hukuki destek sağlamaktayız.

Fransa ile ilişkilerimiz köklü bir tarihe dayanmaktadır. Fransa önemli bir ticari ve ekonomik ortağımız ve yaklaşık 700.000 vatandaşımızın yaşadığı önde gelen bir müttefikimizdir. Ekonomik ilişkilerimiz bilhassa enerji ve savunma sanayii gibi alanlarda ikili işbirliği projeleriyle güçlenmektedir.

Bazı konulardaki kaydadeğer görüş ayrılıklarına rağmen Fransa ile küresel ve bölgesel sorunlarda yakın eşgüdüm sağlanmaktadır. Sayın Cumhurbaşkanımız ile Fransa Cumhurbaşkanı Macron arasında yoğun bir diyalog mevcuttur.

Mevkidaşım Jean-Yves Le Drian da 13 Haziran 2019 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir.

Fransa’yla siyasi istişarelerin düzenli olarak gerçekleştirilmesine önem atfedilmektedir. Bu bağlamdaki son toplantı, Bakan Yardımcısı/Genel Sekreter başkanlıklarındaki heyetler arasında 22 Mayıs 2019’da Paris’te yapılmıştır.

Fransa ile parlamentolararası temaslar da sürdürülmektedir. Son olarak Fransa Senatosu Fransa-Türkiye Dostluk Grubu Başkanı Josiane Costes, beraberindeki heyetle birlikte 7-11 Ekim 2019 tarihleri arasında ülkemizi ziyaret etmiştir.

Bununla birlikte 1915 olayları, terörle mücadele konuları, Fransa’nın PYD/YPG unsurlarına yaklaşımı gibi bazı hususlar ikili ilişkilerimizin seyrinde zaman zaman iniş çıkışlara yol açabilmektedir. 2019 yılının son aylarında, bilhassa Doğu Akdeniz’deki gelişmeler ve Barış Pınarı Harekatı bağlamındaki kaydadeğer görüş ayrılıklarının ikili ilişkilerimize yansımaları olmuştur. Fransa’nın bu bağlamda sergilediği tavırlar, yaptığı açıklamalar ve silah ambargosu gibi adımlarından duyduğumuz rahatsızlık, Fransız makamlarına her vesileyle aktarılmaktadır.

Terörle mücadele alanında Fransa’yla işbirliğimizin güçlendirilmesine önem atfedilmektedir. Bu bağlamda, çeşitli düzeylerde yapılan temaslarımızda

PKK/PYD/YPG ve FETÖ gibi terör örgütlerine karşı ortak mücadele beklentimiz Fransız makamlarının dikkatine getirilmektedir.

Fransa, 2018 yılında en çok ticaret yaptığımız yedinci ülke olmuştur. İkili ticaret hacmimiz 2018 yılında 12 milyar 410 milyon Avro olarak kaydedilmiş, 2019 yılının Ocak-Ağustos döneminde ise 9 milyar 128 milyon Avro'ya ulaşmıştır. İkili ticaret hacminin 20 milyar Avro'ya çıkarılması hedeflenmektedir.

Fransa'nın 2002-2018 Eylül döneminde ülkemizdeki doğrudan yatırımlarının toplamı 7 milyar 170 milyon ABD Doları'dır. Ülkemizde yerleşik kişilerce Fransa'da aynı dönemde yapılan yatırımların toplam değeri ise 232 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır.

2008 yılında kurulan Türkiye-Fransa Ortak Ekonomik ve Ticaret Komitesi (ETOK/JETCO), iki ülke arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi bağlamında en önemli yapılardan birini teşkil etmektedir. V. Dönem JETCO toplantısı 10 Nisan'da Paris'te gerçekleştirilmiştir. Söz konusu toplantı vesilesiyle eşzamanlı olarak bir İş Forumu düzenlenmiştir. Ülkemizin evsahipliğinde tertiplenecek müteakip JETCO toplantısının 6 Aralık 2019 tarihinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

2018 yılında ülkemize 417.709 Fransız turist gelmiştir. 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde ise ülkemize gelen Fransız turist sayısı bir önceki yılın aynı dönemine göre %57 oranında artmış ve 657.370 olmuştur.

Fransa'da yaşayan Türk toplumu, Fransa ile ilişkilerimizin en önemli boyutlarından birini teşkil etmektedir. Fransa'daki vatandaşlarımızın milli ve manevi değerlerini koruyarak, içinde yaşadıkları toplumda etkin ve saygın yerlere gelmeleri, Fransa'nın siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatına aktif biçimde katılmalarına önem atfedilmektedir. Fransa'daki temsilciliklerimiz vasıtasıyla Türk toplumuyla yakın eşgüdüm ve temas halinde, insanlarımızın sorunlarına çözüm bulmak ve beklentilerini karşılamak en öncelikli hedeflerimizdendir. Bu bağlamda, Türk toplumunun siyasi, ekonomik, kültürel ve ticari hayatın çeşitli sahalarında elde ettiği başarılar tarafımızdan yakından takip edilmektedir. Fransa'da yaklaşık 30.000 Türk işveren vardır ve bunların 50.000 kişiye istihdam sağladıkları tahmin edilmektedir. Ayrıca, ülkede çeşitli alanlarda faaliyet gösteren 385 civarında Türk derneği bulunmaktadır.

Fransa'daki vatandaşlarımızın Türkçe dili eğitimi ve din hizmetleri konusundaki ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularda da düzenli temaslarımız sürdürülmektedir. Bu bağlamda, Eğitim Alanında İşbirliği Anlaşması ve Kültür Merkezleri Anlaşması ile Eğitim ve Dil Öğretimi Alanında İşbirliği Anlaşmalarına ilişkin müzakereler devam etmektedir.

Fransa’da bazı aşırı sağcı çevrelerde taraftar bulabilen İslam karşıtı girişim ve söylemler, vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin önüne geçilebilmesini teminen, tarafımızdan dikkatle takip edilmektedir

NATO Müttefikimiz **Birleşik Krallık (BK)**, Türkiye’nin Avrupa’daki önde gelen ortakları arasında yer almaktadır.

2007 yılında iki seneliğine yürürlüğe giren “Türkiye-Birleşik Krallık Stratejik Ortaklık Belgesi”, dönemin Birleşik Krallık Başbakanı David Cameron’ın 26-27 Temmuz 2010 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği ziyaret sırasında gözden geçirilerek yenilenmiş ve (dönemin Başbakanı) Sayın Cumhurbaşkanımız ile Cameron tarafından imzalanmıştır.

Bölgesel ve uluslararası güvenliği ilgilendiren konularda yakın istişare içinde bulunduğumuz BK’nın ülkemize bakışının, güvenlik işbirliği, terörle mücadele ve ekonomi temelinde şekillendiğini ve BK’nın Avrupa Birliği’nden ayrılma süreci (Brexit) sonrası dönemde ülkemizle ilişkilerinin daha da önem kazandığını söylemek mümkündür. Ülkemiz, Brexit sonrası dönemde ikili ilişkilerin mevcut seviyesinin muhafaza edileceği ve geliştirilmesi için çalışılacağı öncelikli ülkeler arasında zikredilmektedir.

BK’yla ikili ticaretimizdeki olumlu ivmenin kaybedilmemesi ve bu ülkedeki vatandaşlarımızın Avrupa Birliği Ortaklık Hukuku’ndan kaynaklanan haklarına hanel getirilmemesine ilişkin beklenti ve endişelerimiz her fırsatta Birleşik Krallık tarafına hatırlatılmaktadır.

Brexit sonrası dönemde, ilişkilerin daha da ilerletilmesine yönelik karşılıklı irade, başta üst düzey ziyaretler olmak üzere her seviyede ortaya konulmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Temmuz ayında göreve başlayan BK Başbakanı Boris Johnson’la, BM 74. Genel Kurulu genel görüşmeleri marjında 24 Eylül 2019 tarihinde görüşmüş; bu vesileyle milli muharip uçak projesi (TF-X) ve iki ülke arasındaki savunma sanayii işbirliği konuları da ele alınmıştır.

Ben de, son olarak BK Dışişleri Bakanı Dominic Raab ile 10 Ekim 2019’da yaptığım telefon görüşmesinde muhatabımı Barış Pınarı Harekâtı hakkında bilgilendirdim.

2019 yılında, başta ekonomi ve güvenlik alanında işbirliği bağlamında olmak üzere, karşılıklı heyet ziyaretleri yoğun şekilde devam etmiştir.

BK Kraliyet Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Stelan Hillier 15-17 Ocak 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiştir.

Dönemin İçişleri Bakanı Sajid Javid, 4 Temmuz 2019 tarihinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret vesilesiyle, Türkiye ile Birleşik Krallık arasında “Yabancı Terörist Savaşçıların Seyahatinin Önlenmesi ve Sınırdışı Edilmesine İlişkin Ortak Niyet Beyanı” imzalanmıştır.

BK Genelkurmay Başkanı Orgeneral Sir Nick Carter, 3-4 Ekim 2019 tarihlerinde ülkemize resmî bir ziyaret gerçekleştirmiş; Genelkurmay Başkanımız ve Millî Savunma Bakanımızla görüşmeler yapmıştır.

BK İçişleri Bakanlığı Güvenlikten Sorumlu Devlet Bakanı ve İçişleri Bakanı'nın AB'den Çıkış ve Anlaşmasız Ayrılık konularındaki Yardımcısı Brandon Lewis, 10-11 Ekim 2019 tarihlerinde ülkemize resmî bir ziyaret gerçekleştirmiş; ziyaret kapsamında, İçişleri Bakanımız ve İçişleri Bakan Yardımcımızın da aralarında bulunduğu çeşitli resmî makamlarımızla görüşmeler gerçekleştirmiştir.

Birleşik Krallık'la savunma sanayii alanındaki işbirliğimiz, 2010 yılı itibarıyla canlandırılmıştır. Her sene düzenlenmekte olan işbirliği toplantılarının son turu 21 Şubat 2018 tarihinde Ankara'da yapılmıştır. 25 Şubat 2016 tarihinde Ankara'da imzalanan "Savunma ile İlgili Gizlilik Dereceli Bilginin Korunması Konusunda Güvenlik Anlaşması"nın İngiliz tarafındaki onay süreci Şubat 2017'de tamamlanmış, anlaşma 25 Nisan 2018 tarihli ve 30402 sayılı mükerrer Resmî Gazete'de yayınlanan Karar'la tarafımızdan da onaylanmıştır.

Öte yandan, BK, Barış Pınarı Harekâtımız nedeniyle, Suriye'de kullanılabilecek silâhlar bakımından inceleme başlattığını duyurmuş ve ülkemize silâh ihraç izni verilmesini durdurmuştur. Operasyona dair gelişmeler çerçevesinde ABD'nin yaptırımları kaldırmış olması muhacevesinde, Savunma Bakanı Ben Wallace, konuyu Dışişleri Bakanı Dominic Raab'ın dikkatine getireceğini ifade etmiştir.

İki ülke ilişkilerini siyasi, ekonomik, kültürel ve beşeri alanlarda sivil diyalog yoluyla zenginleştirmek amacıyla 2011 yılında kurulan Türk-İngiliz Tatlıdil Forumu'nun yedinci (son) toplantısı 11-13 Mayıs 2018 tarihlerinde Reading'de yapılmış olup, sekizinci toplantının, 2020'de ülkemiz (Efes/Kuşadası) evsahipliğinde düzenlenmesi öngörülmektedir.

Ülkemizin en çok ticaret yaptığı altıncı ülke konumundaki Birleşik Krallık'la ikili ticaret dengesi 2001'den bu yana ülkemiz lehinedir. Toplam ihracatımızın % 6,7'sini yaptığımız Birleşik Krallık, en çok ihracat yaptığımız ikinci, en çok ithalat yaptığımız yedinci ülkedir.

Türkiye-BK Ekonomi ve Ticaret Ortak Komitesi'nin ilk (ETOK / JETCO) toplantısı 23 Haziran 2009'da Ankara'da, altıncı ve son toplantısı ise 12 Eylül 2018'de Londra'da yapılmıştır.

2018'de 2017 yılına kıyasla, ihracatımız % 15,70 [*11 milyar 110 milyon ABD Doları*]; ithalatımız % 13,7 [*7 milyar 446 milyon ABD Doları*]; ikili ticaret hacmimiz ise % 14,91 oranında [*18 milyar 550 milyon ABD Doları*] artmıştır.

2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) ihracatımız, 7 milyar 102 milyon ABD Doları, ithalatımız 3 milyar 358 milyon ABD Doları, ikili ticaret hacmimiz ise 10 milyar 460 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Önümüzdeki dönemde ikili ticaret hacminin 20 milyar ABD Doları'na çıkartılması hedeflenmektedir.

2018 yılında Birleşik Krallık'tan 2.254.871 turist ülkemizi ziyaret etmiştir. 2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) bu rakam 1.849.764 olmuştur.

2002-2018 döneminde Türkiye'de mukim kişilerce Birleşik Krallık'ta gerçekleştirilen doğrudan yatırımlar 2 milyar 644 milyon ABD Doları'dır. 2019 Ocak-Ağustos döneminde ise bu rakam 158 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. 2002-2018 döneminde ülkemizdeki Birleşik Krallık doğrudan yatırımları 10 milyar 295 milyon ABD Doları'dır. 2019 Ocak-Ağustos döneminde ise 696 milyon Dolar tutarında doğrudan yatırım gerçekleşmiştir.

Birleşik Krallık Başbakanı'nın Türkiye Ticaret Temsilcisi Lord Robin Janvrin, 26-27 Mart 2019 tarihlerinde de ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiş ve Bursa'da çeşitli temaslarda bulunmuştur. Adıgeçen 5-6 Kasım 2019 tarihlerinde Ankara ve Kocaeli'yi de ziyaret etmiş ve çeşitli makamlarımızla görüşmeler yapmıştır.

Dönemin Birleşik Krallık Uluslararası Ticaret Bakanı Dr. Liam Fox, 18 Haziran 2019 tarihinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiş; Sayın Ticaret Bakanımız ve Sayın Sanayi ve Teknoloji Bakanımızla görüşmeler gerçekleştirmiş ve TOBB tarafından gerçekleştirilen İş Forumu'nda bir hitapta bulunmuştur.

Öte yandan, Türk-İngiliz Ticaret ve Sanayi Odası (TBCCI) tarafından bu yıl 10'uncusu düzenlenen Türkiye-Birleşik Krallık İş Forumu, 4 Eylül 2019 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Ticaret Bakanımız Sayın Ruhsar Pekcan, anılan Forum'da bir hitapta bulunmuştur.

BK Dışişleri Bakanlığı Siyasi Direktörü Richard Moore 4-5 Kasım 2019 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Siyasi Direktör Moore ziyaret kapsamında Bakan Yardımcılarımız Büyükelçi Sedat Önal ve Büyükelçi Faruk Kaymakçı tarafından kabul edilmiş, görüşmelerde ikili siyasi ve ekonomik

ilişkiler, AB ve Brexit süreci ile bölgesel konular ele alınmıştır. Moore ayrıca, Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Büyükelçi İbrahim Kalın ve Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanı Prof. Dr. Sayın İsmail Demir ile de görüşmüştür.

Birleşik Krallık'ta yaşayan, 250.000 civarında nüfusa sahip Türk toplumu, ikili ilişkilerimizi zenginleştiren bir unsurdur. Kıbrıs Türkleriyle birlikte, Türk toplumunun nüfusu 400.000'e ulaşmaktadır. Manchester'da muvazzaf Başkonsolosluk açılması yönünde hukuki çalışmalar nihai aşamaya gelmiştir.

İtalya, Akdeniz Havzası'nda ortak değerleri paylaştığımız önemli bir müttefikimizdir. Köklü bir geçmişi bulunan ilişkilerimiz, son yıllarda kaydedilen ilerlemelerle stratejik ortaklık seviyesine ulaşmıştır.

Türkiye-İtalya Hükümetlerarası Zirvesi, Türkiye-İtalya Forumu, Türkiye-İtalya Ekonomi ve Ticaret Ortak Komitesi ve Türkiye-İtalya Medya Forumu çokboyutlu ilişkilerimizin kurumsal bir çerçevede ilerletilmesine önemli katkı sağlayan mekanizmalardır. Hükümetlerarası Zirve'nin ilki 12 Kasım 2008'de İzmir'de, ikincisi 8 Mayıs 2012'de Roma'da düzenlenmiştir. Türk-İtalyan Forumu'nun onuncusu benim de katılımıyla 23 Kasım 2017'de Roma'da gerçekleştirilmiştir. Türk-İtalyan Medya Forumu ise son olarak 2-3 Temmuz 2010 tarihlerinde İstanbul'da yapılmıştır.

İtalya, AB üyelik hedefimize güçlü destek veren ülkelerden biri olagelmıştır. Yakın işbirliğimiz ve uluslararası sorunlara yönelik örtüşen yaklaşımlarımız, birçok alanda birlikte hareket etmemize imkân sağlamaktadır.

Öte yandan, İtalya'nın, 2019 yılının son aylarında, Doğu Akdeniz'deki gelişmeler ve Barış Pınarı Harekatı'nın ardından sergilediği ve Avrupa Birliği bünyesinde de taraftar aradığı olumsuz tavırlar, ayrıca İtalya Temsilciler Meclisi'nin 10 Nisan 2019 tarihinde kabul ettiği ve 1915 olaylarının İtalyan hükümetince "soykırım" olarak tanınmasını talep eden karar son dönemde ikili ilişkilerimizi zedeleyen kaydadeğer hususları teşkil etmiştir. Stratejik ortağımız İtalya'nın bu tutumunu gözden geçirmesini beklediğimiz her vesileyle İtalyan muhataplarımızın dikkatine getirilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız İtalya Başbakanı Giuseppe Conte'yi son olarak BM 74. Genel Kurulu marjında 24 Eylül 2019 tarihinde kabul etmiş; adigeçenle 17 Ekim'de telefonda görüşmüştür.

İtalya'yla siyasi istişarelerin düzenli olarak gerçekleştirilmesine önem atfedilmektedir. Bu bağlamda, bölgesel ve uluslararası gelişmelerin ele alındığı son siyasi istişareler, Bakan Yardımcısı/Genel Sekreter başkanlığındaki heyetler arasında 18 Haziran 2019 tarihinde Ankara'da yapılmıştır.

İtalya, NATO bünyesindeki müttefiklik dayanışması bağlamında Haziran 2016 tarihinden bu yana Kahramanmaraş'ta SAMP/T hava ve füze savunma bataryası konuşlandırmaktadır ve son olarak talebimiz üzere bunun görev süresini 2019 sonuna kadar uzatmıştır.

Stratejik ortaklığımız bilhassa enerji ve savunma sanayii gibi alanlarda ikili işbirliği projeleriyle derinleşmeye devam etmektedir. Ülkemizin geliştirmeyi öngördüğü uzun menzilli hava savunma füze projesi çerçevesinde İtalyan-Fransız konsorsiyumu EUROSAM firmasıyla işbirliği ikili ilişkilerimizin gündemindedir. Ayrıca, ATAK helikopterleri, Sahil Güvenlik Komutanlığımız için bazı askeri teçhizatın üretimi, GÖKTÜRK keşif gözetleme uydusu yürütülmekte olan başlıca projeler arasındadır. Enerji alanında ise Trans-Adriyatik Doğal Gaz Boru Hattı (TAP) Projesi kapsamında işbirliğimiz sürdürülmektedir. Söz konusu proje kapsamında, Trans Anadolu Boru Hattı (TANAP) projesiyle Türkiye-Yunanistan sınırına taşınacak Şah Deniz (Hazar) doğal gazının, Yunanistan ve Arnavutluk üzerinden, İtalya'ya nakli öngörülmektedir.

İtalya'yla güvenlik alanında işbirliğimizin güçlendirilmesini amaçlayan ve 8 Mayıs 2012'de imzalanan "Terörizm ve Örgütlü Suçlar Başta Olmak Üzere Ağır Suçlarla Mücadelede İşbirliği Anlaşması" 1 Nisan 2018'de yürürlüğe girmiştir. Bilhassa PKK/PYD/YPG ve FETÖ terör örgütleriyle mücadele bağlamındaki beklentilerimiz İtalyan makamlarının dikkatine getirilmeye devam edilmektedir.

İtalya, genel ihracatımız içinde üçüncü sırada, genel ithalatımız içinde ise beşinci sırada yer almaktadır. Ülkemiz ise, İtalya'nın en fazla ithalat yaptığı 13. ve en fazla ihracat yaptığı 12. ülke konumundadır. 2018 yılında ikili ticaret hacmi yaklaşık 20 milyar ABD Doları'na ulaşmıştır. Bu rakamın 2020 yılında 30 milyar Dolar'a çıkarılması hedeflenmektedir.

2018 Kasım ayı sonu itibarıyla ülkemizde 1.453 İtalyan firması faaldir. Ülkemizde faaliyet gösteren yabancı şirketler bakımından İtalya 11. sırada yer almaktadır. 2002-2019 Haziran döneminde ülkemizdeki İtalyan yatırımlarının toplamı 3 milyar 662 milyon Dolar olmuştur. Aynı dönemde ülkemizin İtalya'daki yatırımları ise 463 milyon Dolar'dır.

İtalya'yla ekonomik ilişkilerimizin geliştirilmesi amacıyla ihdas edilen Türkiye-İtalya Ortak Ekonomik ve Ticaret Komitesi'nin (ETOK/JETCO) ilk toplantısı, 22 Şubat 2017 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Müteakip toplantının, önümüzdeki dönemde İtalya'da düzenlenmesi öngörülmektedir.

İtalya'da 50.000 civarında vatandaşımız yaşamakta olup, çift uyruklu vatandaşlarımızın sayısı yaklaşık 2.500'dür.

Türkiye’de arkeolojik çalışmalara katılan İtalyan araştırmacılar, her iki ülkede öğrenim gören öğrenciler, ülkemizin de iştirak etmekte olduğu İtalya’daki kültür, sanat ve sinema festivalleri ve Bienaller ülkelerimizi kültürel ve sosyal açıdan birbirine daha da yakınlaştıran unsurlardır.

Vatikan ile ilişkilerimiz devletten devlete ilişkiler şeklinde gelişmiştir. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın 1959 yılında Vatikan ziyareti ve Papa XXIII. Jean ile yaptığı görüşmenin ardından, 11 Nisan 1960 tarihinde Diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Sayın Cumhurbaşkanımızın Papa Fransuva'nın davetlisi olarak, 5 Şubat 2018 tarihinde Vatikan'a resmi ziyareti 59 yıl aradan sonra, ülkemizden Cumhurbaşkanı düzeyinde Vatikan'a gerçekleştirilen ilk ziyaret olmuştur. Papa Fransuva 2014 yılında, Papa XVI. Benedikt ise 2006'da ülkemizi ziyaret etmişlerdi.

Zengin bir tarihe sahip olan Türkiye-İspanya ilişkileri çokboyutlu olarak gelişmeye devam etmektedir. Ülkemizin AB üyelik sürecine en istikrarlı destek veren ülkelerden biri olan İspanya, Akdeniz havzası ve ötesinde barış ve güvenlik konularında işbirliği yaptığımız önemli bir müttefikimizdir.

Türkiye ve İspanya'nın 2005 yılında öncülük ettiği ve tüm insanlığı ilgilendiren “Medeniyetler İttifakı” projesi, çağı tehdit eden akımlara karşı çözümler bulmaya yönelik en önemli girişimlerden biridir. Medeniyetler İttifakı, yıllar içinde gelişerek daha fazla ülke ve uluslararası örgüt tarafından desteklenir hale gelmiştir. Bu girişime kuruluşundan bu yana tarafımızca güçlü bir siyasi ve mali destek verilmektedir.

Son olarak, Sayın Cumhurbaşkanımız ve İspanya Başbakan Vekili Pedro Sanchez, G-20 Liderler Zirvesi marjında 28 Haziran 2019 tarihinde Osaka'da ikili bir görüşme gerçekleştirmişlerdir.

İspanya, ülkemizde konuşlu Patriot bataryasının görev süresini Haziran 2020 sonuna kadar uzattığını açıklamıştır.

İspanya, kendisi de terörle mücadele vermiş bir ülke olarak bu konuda ülkemizi iyi anlayan Avrupa ülkelerindedir. Türkiye-İspanya 3. Ortak Güvenlik Komisyonu Toplantısı, 26 Şubat 2019 tarihinde Ankara'da yapılmıştır.

İspanya, Avrupa'daki en büyük ticaret ortaklarımızdan ve ülkemize en çok yatırım yapan yedinci ülkedir. 2018 yılında İspanya'yla ikili ticaret hacmimiz önceki yıla göre % 4,1 oranında artarak 13 milyar 204 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır. Bu dönemde ihracatımızda 2017 yılına kıyasla % 22,3 oranında artış, ithalatımızda ise % 13,8 oranında azalış gerçekleşmiştir.

2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) ihracatımız 5 milyar 185 milyon ABD Doları, 2 milyar 720 milyon ABD Doları, ikili ticaret hacmimiz ise 7 milyar 904 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemiz ile İspanya arasında Ekonomik ve Ticari Ortaklık Komitesi (JETCO) Kurucu Deklarasyonu 11 Şubat 2014'te Ankara'da imzalanmıştır. JETCO'nun ilk toplantısının düzenlenmesi için tarih tespit edilmesine çalışılmaktadır.

2002-2018 döneminde İspanya'da mukim kişilerin Türkiye'de gerçekleştirdikleri doğrudan yatırım miktarı 9 milyar 304 milyon ABD Doları'dır. 2019'un Ocak-Ağustos döneminde ise 168 milyon ABD Doları doğrudan yatırım gerçekleşmiştir.

2002-2018 döneminde Türkiye'de mukim kişilerin İspanya'da gerçekleştirdikleri doğrudan yatırım miktarı 185 milyon ABD Doları'dır. 2019'un Ocak-Ağustos döneminde ise 12 milyon ABD Doları doğrudan yatırım gerçekleşmiştir.

Temmuz 2019 itibarıyla ülkemizde 705 İspanyol sermayeli firma faaliyet yürütmektedir. Hâlihazırda İspanya'daki yatırımcı Türk firmalarının sayısı ise 85'tir.

2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) 169.726 İspanyol turist ülkemizi ziyaret etmiştir. İspanya'da yaşayan 6 bini aşkın vatandaşımız bulunmaktadır.

Trans-Atlantik ilişkiler, NATO üyeliği, Akdenizli kimliği ve iki ülkenin Avrupa'nın iki ucunda yer alması gibi Türkiye ve **Portekiz**'i ortak paydalarda birleştiren unsurlardır. Türkiye-Portekiz siyasi ilişkileri olumlu bir seyir izlemekte ve son yıllarda daha da gelişme eğilimi sergilemektedir.

Türkiye'nin AB üyeliğine destek verilmesi hususunda Portekiz'de partiler üstü bir uzlaşma bulunmaktadır.

15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından Portekiz Cumhurbaşkanı ve Dışişleri Bakanı başta olmak üzere Portekizli yetkililer darbeyi kınayan ve ülkemizdeki demokratik kurumları destekleyen mesajlar vermişlerdir.

Son yıllarda özellikle Portekiz'den ülkemize gerçekleştirilen üst düzey ziyaretler bu ülkenin Türkiye'ye yönelik artan ilgisinin somut göstergesini teşkil etmiştir.

2020 yılı içerisinde Portekiz'e resmî bir ziyaret gerçekleştirmeyi öngörmekteyim.

2018 yılında Portekiz ile ikili ticaret hacmimiz bir önceki yıla kıyasla % 17,9 oranında artarak 1 milyar 764 milyon ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Anılan dönemde ihracatımız bir önceki yılın aynı dönemine göre % 36,7 artışla 1 milyar 110 milyon ABD Doları, ithalatımız ise % 4,4 azalışla 654 milyon ABD Doları olmuş, ikili ticaretimizde ülkemiz lehine 456 milyon ABD Doları dış ticaret fazlası verilmiştir.

2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) ihracatımız 732 milyon Dolar, ithalatımız 438 milyon Dolar, ikili ticaret hacmimiz ise 1 milyar 170 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2013 yılında Türkiye – Portekiz Ekonomi ve Ticaret Ortak Komitesi (ETOK-JETCO) Kurucu Protokolü imzalanmış olup, JETCO III. Dönem Toplantısı 8 Mart 2018 tarihinde Lizbon’da düzenlenmiştir. Müteakip JETCO toplantısının 2020 yılının ilk yarısında ülkemizde yapılması öngörülmektedir.

Temmuz 2019 itibarıyla Türkiye’de faaliyet gösteren Portekiz sermayeli firma sayısı 68’dir.

2002-2018 döneminde Portekiz’de mukim kişilerin Türkiye’de gerçekleştirdikleri doğrudan yatırım miktarı 763 milyon Dolar’dır.

2002-2018 döneminde Türkiye’de mukim kişilerin Portekiz’de gerçekleştirdikleri doğrudan yatırım miktarı 48 milyon ABD Doları’dır. 2019’un Ocak-Ağustos döneminde ise 3 milyon ABD Doları doğrudan yatırım gerçekleşmiştir.

2019 yılının ilk 8 aylık döneminde 37.175 Portekizli turist ülkemizi ziyaret etmiştir.

Portekiz, AB ölçeğinde az sayıda vatandaşımızın bulunduğu ülkelerden biridir. Büyükelçiliğimiz Konsolosluk Şubesinde kayıtlı, Portekiz’in çeşitli kentlerinde yaşayan vatandaş sayısı yaklaşık 650’dir.

Portekiz Parlamentosu 26 Nisan 2019 tarihindeki oturumunda “1915 Ermeni soykırımı” kurbanlarını anmak üzere bir üzüntü açıklaması kabul etmiştir. Bahsekonu beyana 27 Nisan 2019 tarihli Bakanlık açıklamamızla cevap verilmiştir. Ayrıca, Portekiz’in Ankara Büyükelçisi 2 Mayıs 2019 tarihinde Bakanlığımıza çağrılarak rahatsızlığımız belirtilmiş ve Portekiz hükümetinden kararla arasına mesafe koymasının beklendiği bildirilmiştir. Portekiz Parlamentosu tarafından kabul edilen açıklama üzerine, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Sayın Volkan Bozkır, Portekizli karşıtı Sergio Sousa Pinto’yu muhatap 13 Mayıs 2019 tarihli mektubunda Portekiz’e gerçekleştirmeyi öngördüğü ziyareti iptal ettiğini belirtmiştir.

Diğer taraftan, Portekiz Parlamentosu Barış Pınarı Harekatımızı kınayan karar tasarısını reddetmiştir.

Avusturya'yla ikili ilişkilerimizde son dönemde normalleşme yönünde bazı olumlu gelişmeler kaydedilmiş olsa da, inişli-çıkışlı seyir devam etmektedir. Bunda başta Avusturya siyaseti olmak üzere ülke kamuoyunun ülkemiz aleyhinde kemikleşmiş önyargılı tutumunun payı büyüktür.

Son olarak, Avusturya'da 29 Eylül 2019'da erken genel seçimlere giden süreçte, daha önceki dönemlere kıyasla azalma olmakla beraber, ülkemizin, özellikle AB üyeliğine karşı tutumun siyasi partiler tarafından gündeme getirildiği görülmüştür.

15 Temmuz hain darbe girişiminin ardından OHAL kapsamında alınan önlemleri gerekçe göstererek Ulusal Meclisi'nde sırasıyla 27 Eylül, 10 Kasım ve 25 Kasım 2016 tarihlerinde ülkemizdeki insan hakları durumunun gözlem altına alınması, AB'yle katılım müzakerelerinin askıya alınması ve ülkemize (tavsiye niteliğinde) silah ambargosu uygulanması yönünde oybirliğiyle üç tavsiye kararı alan Avusturya'ya karşı tarafımızdan da bu ülkenin NATO Ortaklığı bağlamındaki programlarında gerekli mukabelede bulunulmaya başlanmıştır.

Bu defa, Barış Pınarı Harekatı'ndan dolayı Avusturya'nın son dönemde ülkemize yönelik olumsuz tutumuna tekrar germi verdiği, ayrıca AB içerisindeki platformlarda da ülkemize silah ambargosu kararı alınması amacına yönelik girişimlerde bulunduğu gözlenmiştir. Bu gelişmeler ışığında, ülkemiz NATO çatısı altında Avusturya'ya ilişkin bilhassa askeri içerikli konularda sözkonusu uygulamasını sürdürecektir. Ayrıca Avusturyalı arkeologların Efes kazılarına katılmaları için verilen izinler de iptal edilmiştir.

Diğer yandan, Türkiye'deki öndegelen yatırımcılar arasında ilk sıralarda bulunan Avusturya'nın ülkemizdeki doğrudan yatırımlarının, siyasi ilişkilerden bağımsız olarak devam ettiği görülmektedir. Ülkemizde 900'ün üzerinde Avusturyalı firma faaliyet göstermektedir. Bugüne kadar yapılan yatırımlar 10,5 milyar ABD Doları'nı aşmıştır. 2019 Ocak-Ağustos döneminde ülkemizi 200.000'e yakın Avusturyalı turist ziyaret etmiştir.

Avusturya'da yaşayan 300.000 civarındaki Türk ve Türk kökenlilerin Avusturya'yla ilişkilerimizin diğer bir önemli boyutudur. Türk toplumunun huzur ve esenliğine verdiğimiz önemi, bu konuda sunduğumuz çalışmalarını Avusturyalı muhataplarımıza belirtmekteyiz.

Hollanda'yla 11 Mart 2017'de yaşanan talihsiz olaylar neticesinde bozulan ilişkilerimizin düzeltilmesi yolunda 2018 yılında olumlu gelişmeler yaşanmıştı. Mevkidaşım Stef Blok'la Temmuz 2018 tarihinde gerçekleştirdiğim görüşmelerin ardından iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin normalleştirilmesine yönelik olarak vardığımız mutabakat uyarınca, Eylül 2018 sonu itibarıyla iki ülke Büyükelçileri görevlerine başlamışlar, bilahare Bakan Blok 3-4 Ekim 2018 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmişti.

11 Nisan 2019 tarihinde Hollanda ziyaretim sırasında iki ülke Dışişleri Bakanlıkları'nın eşbaşkanlıklarındaki bir istişare mekanizması olan Wittenburg Konferansı'nın yedinci toplantısını düzenledik. Ziyaretim kapsamında, ikili ilişkilerdeki düzelmeden duyulan memnuniyet ve potansiyel işbirliği alanlarında daha da ileri gitme iradesinin mevcut olduğu teyit edilmişti. Ayrıca, bu sırada Amsterdam Başkonsolosluğumuzun resmi açılışını da gerçekleştirdik.

Ancak Hollanda'nın Barış Pınarı Harekatı'na tepkisi ilişkilerdeki olumlu gidişi gölgelemeye başlamıştır. Harekat'ın başlamasından bu yana özellikle son birkaç yıldır birtakım çevreler tarafından kamuoyunun sürekli gündemine getirilen Türkiye karşıtlığı yeniden yükselişe geçmiştir. Hollanda Temsilciler Meclisi'nde ülkemiz aleyhine 18 karar kabul edilmiştir. Hükümet yetkilileri, sözkonusu kararlar görüşülürken tasarılar karşı çıkmamış, bilakis bunlara destek vermiştir. Hollanda'dan Türkiye'ye askeri malzeme ihracatı için yeni yapılacak başvuruların reddedileceği hükümet açıklamasıyla duyurulmuştur. Hollanda'nın harekate gösterdiği ölçsüz tutuma yönelik tepkimiz görüşmelerimizde iletmeye devam edilmektedir.

2002-2018 Ağustos döneminde Hollanda, 24 milyar 42 milyon Dolar'la ülkemize yapılan doğrudan yabancı yatırımda birinci sırada yer almıştır. Hollanda ikili ticaret hacmi bakımından ülkemizin yedinci büyük ticaret ortağıdır. 2018 yılında Hollanda'yla ikili ticaret hacmimiz (8 milyar 83 milyon Dolar) önceki yıla kıyasla %6,18 oranında artmıştır. Ekonomik ilişkilerde elde edilen ivme, 11 Eylül 2019 tarihinde yapılan ETOK/JETCO toplantısıyla ilerletilmiştir.

Belçika Krallığı ile son dönemde çeşitli düzeylerde gerçekleştirilen üst düzey temas ve ziyaretler ilişkilerimizin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Sayın Cumhurbaşkanımız, son olarak, BM 74. Genel Kurulu marjında 23 Eylül 2019 tarihinde Belçika Başbakanı Charles Michel ile ikili bir görüşme gerçekleştirmiştir. Belçika Dışişleri Bakanı Didier Reynders, davetime icabetle, 22-23 Nisan 2019 tarihlerinde ülkemize resmî bir ziyarette bulunmuştur.

AB'nin kurucu üyelerinden olan ve AB kurumlarına evsahipliği yapan Belçika, ülkemizin AB'ye katılım sürecini desteklemektedir.

Belçika ile işbirliğimizi geliştirmeye önem ve öncelik verdiğimiz bir diğer boyut da terörle mücadeledir. Türkiye ile Belçika arasında terörle mücadele bağlamında iki ülkeden Dışişleri, İçişleri ve Adalet Bakanlarının katılımıyla tesis edilen Üçlü Bakanlar Toplantısı'nın dördüncüsünün önümüzdeki dönemde gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar sürmektedir. Belçika tarafı ülkemizle güvenlik ve terörle mücadele alanlarında işbirliğine, özellikle yabancı terörist savaşçılar konusundaki bilgi alışverişine önem vermektedir. Belçika'ya, PKK ve FETÖ başta olmak üzere, terör örgütleriyle mücadele bağlamındaki işbirliği taleplerimizi iletmeye devam ediyoruz. Ayrıca, ülkemizin Suriye'deki terör unsurlarıyla yürüttüğü haklı mücadelenin Belçika tarafından daha iyi anlaşılması ve desteklenmesi için temaslarımızı sürdürüyoruz.

Belçika'da yaşayan, yaklaşık 190.000'i Belçika vatandaşlığını haiz 240.000 nüfuslu Türk toplumu, ilişkilerimizin insani dokusunu oluşturmaktadır. Türk toplumu, Belçika'daki en büyük ikinci yabancı kökenli gruptur. Vatandaşlarımızın Belçika toplumuna uyum ve katılımına önem atfedilmekte, Türkçe dili eğitimi ve din hizmetleri konusundaki ihtiyaçlarının karşılanması gibi konularda Belçika makamlarıyla düzenli temaslar gerçekleştirilmektedir.

Belçika, 2018 yılında, en çok ihracat yaptığımız 9., en çok ithalat yaptığımız 14. ve en çok ticaret yaptığımız 13. ülke olmuştur. 2018 yılında Belçika ile ticaret hacmimiz bir önceki yıla göre %9,2 oranında artarak 7 milyar 524 milyon Dolar, ihracatımız %25,2 oranında artarak 3 milyar 953 milyon Dolar, ithalatımız ise %4,2 oranında azalarak 3 milyar 571 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. İkili ticaret hacmimizin 20 milyar Dolar'a çıkarılması hedeflenmektedir.

2002-2018 yılları arasında Belçika'dan ülkemize yapılan toplam yatırım miktarı 8 milyar 636 milyon Dolar olmuştur. Belçika sözkonusu dönemde ülkemize yatırım yapan ülkeler arasında 8. sırada gelmektedir. 2018 Aralık ayı itibarıyla ülkemizde 627 Belçika firması faaliyet göstermektedir.

2002-2018 yılları arasında ülkemizden Belçika'ya yapılan doğrudan yatırımların toplamı 335 milyon Dolar olmuştur.

17 Ekim 2012 tarihinde imzalanan anlaşmayla kurulan Türkiye-Belçika Ortak Ekonomik ve Ticaret Komitesi (ETOK/JETCO), iki ülke arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi bağlamında en önemli yapıyı teşkil etmektedir. İlk toplantısını 2013 yılında Brüksel'de gerçekleştiren anılan komitenin ikinci toplantısının en kısa sürede tertiplenmesi için girişimlerimiz devam etmektedir.

Türkiye, Belçikalıların en çok ziyaret ettikleri ülkelere biridir. 2018 yılında ülkemizi ziyaret eden Belçikalı turist sayısı 2017 yılına göre % 21,8 artarak

511.559'e ulaşmıştır. 2019 Ocak-Ağustos döneminde ise 426.495 Belçikalı turist ülkemizi ziyaret etmiştir.

Ülkemiz ile **İrlanda** arasında siyasi bir sorun bulunmamaktadır. İrlanda resmî çevrelerinin ve kamuoyunun Türkiye algısı önyargılardan uzaktır. Hatta İrlanda tarihinin dönüm noktalarından olan Büyük Kıtık zamanında (1845-1852) Osmanlı İmparatorluğu tarafından yapılan yardım (1847) nedeniyle İrlanda toplumunda ülkemize yönelik bir sempati mevcuttur.

Brexit süreci, İrlanda iç ve dış siyasetinin de en önemli gündem maddesi olma özelliğini sürdürmeye devam etmektedir. İrlanda Dışişleri ve Ticaret Bakanı Simon Coveney'nin 16 Temmuz 2019 tarihinde ülkemize gerçekleştirmesi öngörülen resmî ziyaret, Brexit bağlamındaki gelişmeler nedeniyle İrlanda tarafınca ertelenmek durumunda kalmıştır.

Bununla birlikte, BM 74. Genel Kurul genel görüşmeleri marjında Bakan Coveney'yle 23 Eylül 2019 tarihinde ikili bir görüşme gerçekleştirdim.

TÜİK verileri çerçevesinde, 2018 yılında ikili ticaret hacmimiz 2017 yılına kıyasla % 9,7 artarak 1 milyar 645 milyon Dolar (ihracatımız 755 milyon Dolar, ithalatımız 890 milyon Dolar) olarak gerçekleşmiştir. İkili mal ticaretimiz ise son yıllarda dengeli bir seyir izlemektedir.

2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) ihracatımız 391 milyon Dolar, ithalatımız 571 milyon Dolar, ikili ticaret hacmimiz ise 962 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2002-2018 döneminde İrlanda'da mukim kişilerin ülkemizde gerçekleştirdikleri doğrudan yatırım miktarı 578 milyon ABD Doları'dır. Aynı dönemde, Türkiye'de mukim kişilerin İrlanda'da gerçekleştirdikleri doğrudan yatırım miktarı 742 milyon ABD Doları'dır.

Türkiye, İrlandalı turistlerin en çok tercih ettiği turistik merkezler arasında üst sıralarda yer almaktadır. 2018 yılında 71.221 İrlandalı turist ülkemizi ziyaret etmiştir. 2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) 68.593 İrlandalı turist ülkemize gelmiştir.

İrlandalılar ayrıca, Ege bölgemizde gayrimenkul satın alan yabancılar arasında, yaklaşık 7.000 kişiyle, Birleşik Krallık vatandaşlarından sonra ikinci sırada yer almaktadırlar.

23 Şubat 2018 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ile Trinity College Dublin (TCD) arasında bir İşbirliği Protokolü imzalanmıştır. Söz konusu Protokol

çerçevesinde, 5 Kasım 2018 tarihinde, TCD bünyesinde YEE Kürsüsü'nün açılışı gerçekleştirilmiştir.

2018 yılı sonu itibarıyla, İrlanda'da 4.700'e yakın vatandaşımız yaşamaktadır. Vatandaşlarımız, çoğunlukla Dublin ve Cork şehirlerinde ikamet etmektedirler.

Lüksemburg'la ikili planda olumlu yönde ilerleyen ilişkilerin yanısıra, NATO çerçevesinde müttefiklik bağlarımız mevcuttur. AB içerisinde uyumlu ve uzlaştırıcı olmaya özen gösteren Lüksemburg, ülkemizin AB üyeliğini desteklemektedir.

Bununla birlikte, Lüksemburg'un Barış Pınarı Harekatı'nın ardından takındığı eleştirel tutuma yönelik olarak ülkemizin terörle mücadele konusunda haklı ve meşru gerekçeleri her vesileyle Lüksemburg makamlarının dikkatine getirilmiştir.

Davetim üzerine Lüksemburg Dışişleri ve Avrupa Bakanı Jean Asselborn, 14-15 Ocak 2019 tarihinde ülkemize resmî bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Lüksemburg ile ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında, bir önceki yıla kıyasla %36 oranında artarak 219 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılı Haziran ayı itibarıyla ülkemizde faaliyet gösteren Lüksemburglu firma sayısı 476'dır. Lüksemburg'dan ülkemize gerçekleşen doğrudan yatırım miktarı 2002-2018 döneminde 9 milyar 449 milyon Dolar olmuştur. Aynı dönemde ülkemizin Lüksemburg'daki yatırımları ise 1 milyar 260 milyon Dolar'dır.

2013 yılında oluşturulan Ekonomi ve Ticaret Ortak Komitesi'nin (ETOK/JETCO) III. dönem toplantısı, 20 Mart 2017'de İstanbul'da düzenlenmiştir. Müteakip toplantının, Şubat 2020'de Lüksemburg'da düzenlenmesi planlanmaktadır.

Lüksemburg'ta 1.560 civarında Türk vatandaşı yaşamakta olup, yaklaşık 183 vatandaşımız çifte vatandaşlığa sahiptir.

Malta'yla ikili ilişkilerimizde başta ekonomik ve ticari konular olmak üzere çeşitli alanlarda işbirliği potansiyelini değerlendirme yönünde karşılıklı ilgi giderek artmaktadır. Bu çerçevede, ikili siyasi ve ekonomik temaslar son yıllarda yoğunlaşmıştır. 2019 yılının ilk sekiz ayında (Ocak-Ağustos) ihracatımız 636 milyon Dolar, ithalatımız 28 milyon Dolar, ikili ticaret hacmimiz ise 664 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye, Almanya'dan sonra Malta'daki ikinci büyük yatırımcı ülkedir. Türk şirketleri hâlihazırda Marsa Kavşağı ve su tünelleri gibi önemli ve büyük projeleri yürütmektedir. Türkiye ile Malta arasında ekonomik alanda gemicilik, nakliye, deniz ulaşım, finans sektörü ağırlıklı olmak üzere karşılıklı yatırımlar ve ticari faaliyetler sürdürülmektedir.

Finlandiya ile ikili ve çoktarafli platformlarda işbirliğimiz sürmektedir. Türkiye ve Finlandiya'nın öncülüğünde BM bünyesinde başlatılan "Barış için Arabuluculuk" girişimi ikili işbirliğinin uluslararası boyuta yansımalarının önemli bir örneğidir.

Finlandiya Barış Pınarı Harekatı'na karşı kınama beyanlarında bulunmuş ve ülkemize silah ihracatı için yeni lisans verilmemesi kararı almıştır. Ülkemizin terörle mücadele konusundaki haklı ve meşru gerekçelerini Vaşington'da 14 Kasım 2019 tarihinde yapılan DEAŞ'la Mücadele Uluslararası Koalisyonu (DMUK) Küçük Grup Bakanlar Toplantısı marjında talebi üzerine görüştüğüm Fin Dışişleri Bakanı'na bir kez daha aktardım.

Finlandiya ile ticaret hacmimiz 2018 yılında yaklaşık 1,32 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir (ihracatımız 338 milyon Dolar; ithalatımız 984 milyon Dolar). 2019 Ocak-Ağustos döneminde ikili ticaret hacmimiz 792 milyon ABD Doları olmuştur.

2002-2019 Ağustos döneminde Finlandiya'dan ülkemize yapılan yatırım tutarı 366 milyon ABD Doları, ülkemizden Finlandiya'ya yapılan yatırım tutarı ise 66 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

İsveç, İskandinav ülkeleri arasındaki en büyük ticaret ortağımızdır. İkili ticaret hacmimiz 2018 yılında 3,21 milyar ABD Doları (ihracatımız 1,48 milyar ABD Doları; ithalatımız 1,73 milyar ABD Doları); 2019 Ocak-Ağustos döneminde ise 1,97 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

2002-2019 Ağustos döneminde İsveç'ten ülkemize yapılan yatırım tutarı 316 milyon ABD Doları, ülkemizin İsveç'teki yatırımlarının tutarı ise 130 milyon ABD Doları olarak kaydedilmiştir.

Barış Planı Harekatı'nın ardından eleştirel tutum takınan İsveç, AB içinde ülkemize karşı silah ambargosu uygulanması kararı alınması için çaba göstermiş, ayrıca ülkemize tüm askeri teçhizat satış izinlerinin iptal edildiğini açıklamıştır. Vaşington'da 14 Kasım 2019 tarihinde yapılan DEAŞ'la Mücadele Uluslararası Koalisyonu (DMUK) Küçük Grup Bakanlar Toplantısı marjında talebi üzerine bir görüşme gerçekleştirdiğim İsveç Dışişleri Bakanı'na hareketin gerekçelerini ve hedeflerini anlattım.

Norveç NATO içerisindeki bir diğer kanat ülkesi olarak, müttefiklik dayanışmasına değer verdiğimiz bir ülkedir. Norveç'e 29-30 Ağustos 2019 tarihlerinde gerçekleştirdiğim ziyarette ikili ilişkilerimizi ayrıntılı şekilde ele aldık, bölgesel ve küresel konular hakkında görüş alışverişinde bulunduk.

Ancak, Norveç'in Barış Pınarı Harekatımızı kınamış ve askeri malzeme ihracatı için yeni başvuruları işleme almamayı kararlaştırmış olması ilişkilerimizi gölgelemiştir.

Norveç ile ticaret hacmimiz 2018 yılında 1,27 milyar ABD Doları (ihracatımız 513 milyon ABD Doları; ithalatımız 765 milyon ABD Doları) olarak gerçekleşmiştir. Ocak-Ağustos 2019 döneminde ise ikili ticaret hacmimiz 975 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır.

2002-2019 Ağustos döneminde Norveç'ten ülkemize yapılan yatırım tutarı 861 milyon ABD Doları, ülkemizin Norveç'teki yatırımlarının tutarı ise 190 milyon ABD Doları olarak kaydedilmiştir.

Danimarka 15 Temmuz hain darbe girişiminin ardından OHAL kapsamında alınan önlemleri gerekçe göstererek ülkemizin AB üyeliğine dair görüşünü olumsuz yönde değiştirmiştir. Bu ülkeyle ilişkilerimiz daha çok bölgesel ve uluslararası kuruluşlar ile göç ve terörizmle mücadele gibi konular çerçevesinde şekillenmektedir.

Danimarka Dışişleri Bakanı Jeppe Kofod, Barış Pınarı Harekatı'na dair 14 Ekim 2019 tarihli AB Dış İlişkiler Konseyi'nde alınan kararlara dair süreçte diğer üye ülkelere baskı yaptıklarını ve Türkiye'ye silah satışına sınırlama getirilmesinin Danimarka tutumuyla uyumlu olduğunu ifade etmiştir. Adıgeçen ile Vaşington'da 14 Kasım 2019 tarihinde yapılan DEAŞ'la Mücadele Uluslararası Koalisyonu (DMUK) Küçük Grup Bakanlar Toplantısı marjında talebi üzerine bir görüşme gerçekleştirerek, harekatın gerekçesi ve hedefleri hakkında bilgi verdim.

İkili ticaret hacmimiz 2018 yılında 1.88 milyar ABD Doları (ihracatımız 1.070 milyon ABD Doları; ithalatımız 813 milyon ABD Doları); Ocak-Ağustos 2019 döneminde ise 1.404 milyon ABD Doları düzeyinde gerçekleşmiştir.

2002-2019 Ağustos döneminde Danimarka'daki Türk yatırımları 24 milyon ABD Doları, ülkemizdeki Danimarka yatırımları ise aynı dönemde 631 milyon ABD Doları olmuştur.

Ülkedeki en büyük göçmen toplum olan Türk toplumunun nüfusu yaklaşık 70.000'dir.

İzlanda ile ikili siyasi ilişkilerimiz NATO müttefikliğimiz çerçevesinde seyrini sürdürmektedir.

İzlanda ile ikili ticaret hacmimiz, 2018 yılında 51 milyon ABD Doları; Ocak-Ağustos 2019 döneminde ise 27 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Bağımsızlıklarını ilk tanıyan ülkelerden biri olarak NATO üyeliklerini de güçlü şekilde desteklediğimiz **Baltık** ülkeleri, NATO çerçevesindeki müttefiklik ilişkilerimize özel önem atfetmekte ve ülkemizin AB üyelik müzakerelerine destek vermektedir. Başta ekonomik ve ticari alanlar olmak üzere ilişkilerimizin istikrarlı bir şekilde gelişmekte olduğu bu ülkelerin Baltıkların savunmasına katkımızı artırmamız beklentisi mevcuttur.

Estonya ile dostane ve sorunsuz ilişkilerimiz bulunmaktadır. İlişkilerimizin daha da ileriye götürülmesi konusundaki kararlılığımızın ve Estonya'nın AB üyelik sürecimize desteğinin teyit edilmesi amacıyla bu ülkeye 28 Ağustos 2019 tarihinde bir ziyarette bulundum.

2018 yılında Estonya ile ikili ticaret hacmimiz 312 milyon ABD Doları (ihracatımız 92 milyon ABD Doları; ithalatımız 220 milyon ABD Doları), 2019 Ocak-Ağustos döneminde ise 169 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

2002-Ağustos 2019 döneminde ülkemizdeki Eston yatırımları 11 milyon ABD Doları, Estonya'daki Türk yatırımları ise 3 milyon ABD Doları'nı bulmuştur.

Letonya ile de ilişkilerimiz sorunsuz olup, mevkidaşımın davetine icabetle 16 Mayıs 2019 tarihinde bu ülkeye resmi bir ziyaret gerçekleştirdim. 2018 yılında Letonya ile ikili ticaret hacmimiz 291 milyon ABD Doları (ihracatımız 126 milyon ABD Doları; ithalatımız 165 milyon ABD Doları), 2019 Ocak-Ağustos döneminde 218 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

2002-Ağustos 2019 döneminde ülkemizdeki Leton yatırımları 91 milyon ABD Doları, Letonya'daki Türk yatırımları ise 76 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Litvanya ile uluslararası kuruluşlar çerçevesinde yakın işbirliğimiz sürmektedir. 2018 yılında Litvanya ile ikili ticaret hacmimiz 687 milyon ABD Doları (ihracatımız 277 milyon ABD Doları; ithalatımız 410 milyon ABD Doları), 2019 Ocak-Ağustos döneminde 396 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Ülkemizdeki Litvan yatırımları 22 milyon ABD Doları'nı (2002-Ağustos 2019), Litvanya'daki Türk yatırımları 3 milyon ABD Doları'nı (2002-Ağustos 2019) bulmuştur.

Polonya ile 600 yılı aşan ilişkilerimiz, ülkelerimiz arasındaki istisnai dostluğun temelini oluşturmakta olup, ilişkilerimiz günümüzde stratejik ortaklık seviyesindedir.

Müttefikimiz Polonya ile bölgesel işbirliğimiz 2019 yılında da devam etmiştir. “Türkiye-Polonya-Romanya Dışişleri Bakanları Üçlü Toplantıları”nın beşinci turunu 19 Nisan 2019 tarihinde Ankara’da gerçekleştirdik.

Polonya ile ekonomik ilişkilerimiz de olumlu bir seyir izlemektedir. Polonya ile 2018 yılında ticaret hacmimiz 6,44 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir (ihracatımız 3,34 milyar ABD Doları; ithalatımız 3,1 milyar ABD Doları). 2019 Ocak-Ağustos döneminde ise ikili ticaret hacmimiz 3,76 milyar ABD Doları olarak kaydedilmiştir.

2002-2019 Ağustos döneminde Polonya’dan ülkemize yapılan yatırım tutarı 36 milyon ABD Doları, ülkemizin Polonya’daki yatırımlarının tutarı ise 80 milyon ABD Doları’na ulaşmıştır.

Türkiye-Polonya Ekonomik İstişare Mekanizması Dördüncü Toplantısı Ticaret Bakanı Sayın Ruhsar Pekcan’ın eşbaşkanlığında 7 Mart 2019 tarihinde Varşova’da yapılmıştır.

Polonya, Türk öğrencilerin öğrenci değişim programları çerçevesinde tercih ettikleri ülkeler arasında birinci sırada yer almaktadır.

Köklü tarihi geçmişimizin bulunduğu bir başka ülke olan **Macaristan** ile ilişkilerimiz olumlu seyir izlemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde Şubat 2013’te Macaristan’a gerçekleştirdiği ziyarette iki ülke arasında “Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi” (YDSK) kurulması kararı alınmıştır. YDSK’nın dördüncü toplantısı, Sayın Cumhurbaşkanımız ile Macaristan Başbakanı Viktor Orban’ın başkanlıklarında 7 Kasım 2019 tarihinde Budapeşte’de gerçekleştirilmiştir. Bu vesileyle, karayolu taşımacılığı, kültür, eğitim, sosyal hizmetler ve uzay konularında işbirliği ile Dışişleri Bakanlıkları ve devlet arşivleri arasında işbirliği gibi alanlarda 10 belge imzalanmıştır.

İki ülke arasında karşılıklı üst düzey ziyaretler her alanda devam etmektedir. TBMM eski Başkanı Sayın Binali Yıldırım 17-18 Aralık 2018 tarihlerinde bu ülkeyi ziyaret etmiştir. Ben de 3 Mayıs 2019 tarihinde Macaristan’a resmi bir ziyarette bulundum.

Türkiye-Macaristan Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) VI. Dönem Toplantısı Sanayi ve Teknoloji Bakanımız Sayın Mustafa Varank ile Macaristan Dışişleri ve Dış Ticaret Bakanı Peter Szijjarto başkanlıklarında 25-26 Haziran 2019 tarihlerinde Budapeşte’de düzenlenmiştir.

2013 yılındaki ikili ticaret hacmimiz (yaklaşık 1,9 milyar ABD Doları) beş yılda %36 artarak 2018 yılında 2,55 milyar ABD Doları seviyesini bulmuştur (ihracatımız 1,15 milyar ABD Doları; ithalatımız 1,39 milyar ABD Doları). Ocak-Ağustos 2019 döneminde ise 1,58 milyar ABD Doları olmuştur.

Macaristan’daki Türk yatırımları 2002-2019 Ağustos döneminde 64 milyon ABD Doları, Türkiye’deki Macar yatırımları ise aynı dönemde 29 milyon ABD Doları’nı bulmuştur.

Macaristan, Vişegrad Dörtlüsü-V4 (Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya) mekanizması ile ülkemiz arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi bağlamında da öncü bir rol üstlenmiştir.

Macaristan’da yaklaşık 3.200 vatandaşımız yaşamaktadır.

Çek Cumhuriyeti ile ilişkilerimizde son dönemde yaşanan durgunluk, Çek Cumhuriyeti Başbakanı Andrej Babiş’in 2-4 Eylül 2019 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği resmi ziyaretle aşılmıştır. Ancak Çekya’nın Barış Pınarı Harekatı’na tepkileri bu süreci gölgelemiştir.

Çek Cumhuriyeti ile ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında 3,65 milyar ABD Doları düzeyinde gerçekleşmiştir (ihracatımız 1 milyar ABD Doları; ithalatımız 2,65 milyar ABD Doları). İkili ticaret hacmimiz 2019 yılının ilk sekiz ayında ise 1,91 milyar ABD Doları olarak kaydedilmiştir.

2002-2019 Ağustos döneminde Çekya’dan ülkemize yapılan yatırım tutarı 643 milyon ABD Doları, ülkemizin Çekya’daki yatırım tutarı ise 18 milyon ABD Doları olmuştur.

Türkiye-Çek Cumhuriyeti Karma Ekonomik Komisyon (KEK) Yedinci Dönem Toplantısı 17 Ekim 2019 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanımız Sayın Mehmet Nuri Ersoy ve Çek Cumhuriyeti Başbakan Birinci Yardımcısı ve Sanayi ve Ticaret Bakanı Karel Havlíček eşbaşkanlıklarında Prag’da düzenlenmiştir.

Slovakya ile ikili ve çoktarafli platformlarda işbirliğimiz devam etmektedir.

Vişegrad Dörtlüsü (Polonya, Çekya, Slovakya, Macaristan/V4) + Türkiye Dışişleri Bakanları Dördüncü Toplantısı’na katılmak üzere 30 Nisan 2019 tarihinde V4 Dönem Başkanlığını yürüten Slovakya’ya gerçekleştirdiğim ziyaret

sırasında ayrıca, Slovak mevkidaşım Miroslav Lajcak ile ikili görüşmede bulundum.

Slovakya'yla ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında 1,29 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. (ihracatımız 532 milyon ABD Doları; ithalatımız 767 milyon ABD Doları). 2019 yılının ilk sekiz ayında ise ikili ticaret hacmimiz 857 milyon ABD Doları olarak kaydedilmiştir.

2002-2019 Ağustos döneminde Slovakya'dan ülkemize yapılan yatırım tutarı 27 milyon ABD Doları, ülkemizin Slovakya'daki yatırım tutarı ise 2 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir

Slovakya Barış Planı Harekatı sonrasında ülkemize silah ihracatı için yeni lisans düzenlememe yönünde bir karar almıştır.

Ukrayna'yla ilişkilerimiz, 2011 yılında kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik Konsey (YDSK) mekanizmasıyla stratejik ortaklık düzeyine yükseltilmiş olup şu ana kadar 7 YDSK Toplantısı düzenlenmiştir. Olumlu seyreden ilişkilerimiz, özellikle savunma sanayii, ticaret, yatırımlar ve turizm alanlarında gelişme göstermektedir.

Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy'nin 7-8 Ağustos 2019 tarihlerinde ülkemizi resmi ziyareti, yakın çevresindeki bir ülkeye yaptığı ilk ziyaret olmuştur. Ziyarete, ikili ilişkilerimizin bölgenin barış, istikrar ve refahına da katkıda bulunacak şekilde daha da geliştirilmesine yönelik görüş alışverişinde bulunulmuştur. Ziyaret kapsamında, Dış Uzayın Barışçıl Amaçlarla Keşfi Ve Kullanımında İşbirliği Yapılmasına Dair Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

Stratejik ortağımız Ukrayna'nın bağımsız, istikrarlı, demokratik, müreffeh bir ülke olması bizim için dostane bir temenni ötesinde ulusal çıkarlarımızla da örtüşen bir hedeftir.

Ukrayna'yla ticaret hacmimiz 2018 yılında 4,112 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. 2019'un ilk sekiz ayında ise ikili ticaret hacmi 2,686 milyar ABD Doları'na ulaşmıştır. Ticaretimizin daha da ilerletilmesi amacıyla Serbest Ticaret Anlaşması imzalanması için müzakereler sürmektedir.

Ukrayna'daki faaliyetlerine 1997 yılında başlayan TİKA, başta temel altyapı sorunlarının giderilmesi olmak üzere ülkede ihtiyaç duyulan birçok alanda çalışmalarda bulunmuş ve 2018 yılı sonu itibarıyla değeri 400 milyon ABD Doları'nı aşan 500'ü aşkın proje gerçekleştirmiştir.

1 Haziran 2017 tarihinde başlatılan kimlikle seyahat uygulamasıyla Ukrayna'yla turizm alanındaki işbirliğimiz de önemli bir ivme yakalamıştır. 2019'un ilk sekiz ayında ülkemizi ziyaret eden Ukraynalı turist sayısı geçtiğimiz yılın aynı dönemine kıyasla %10 oranında artarak 1,106 milyona ulaşmıştır.

Ülkemiz, Ukrayna'nın doğusunda, Donbas Bölgesi'ndeki ihtilafın, ülkenin toprak bütünlüğü ve uluslararası hukuk temelinde, barışçıl yöntemlerle, kalıcı bir çözüme ulaştırılmasını savunmakta, sorunun çözümü için Minsk Mutabakatlarının uygulanmasına önem vermektedir.

Ukrayna'da tarafsız ve kapsayıcı bir mekanizma olarak gözlem faaliyetleri yürüten AGİT Ukrayna Özel Gözlem Misyonu, gerilimin düşürülmesi ve barışın tesisi bakımından sahada önemli çalışmalar yürütmektedir. Başkanlığını iki dönemdir Türk Büyükelçilerin yürüttüğü bu misyon başarılı faaliyetleriyle uluslararası toplumun güçlü destek ve takdirini kazanmıştır.

Mart 2014'te RF tarafından yasadışı olarak ilhak edilen Kırım'daki gelişmeler, özellikle Kırım Tatar soydaşlarımızın durumu bağlamında ülkemizce yakından izlenmektedir. Kırım Tatarları'nın güvenliklerinin temini, hak ve menfaatlerinin gözetilmesi hedefimiz doğrultusunda soydaşlarımızın durumu gerek soydaş liderliği gerek Ukrayna ve Rusya makamlarıyla yapılan temaslarda ele alınmaktadır. Öte yandan, anayurtlarına dönemeyen Kırım Tatarı soydaşlarımızın buldukları yerlerde yaşam şartlarının iyileştirilmesi, konut, cami gibi ihtiyaçlarının karşılanması için çalışmalar sürdürülmektedir.

Moldova, ilişkilerimizin hızla geliştiği ülkeler arasında yer almaktadır. Sayın Cumhurbaşkanımızın, Moldova'ya 17-18 Ekim 2018 tarihlerinde gerçekleştirdiği ziyaret 19 yıl aradan sonra Cumhurbaşkanı düzeyinde bu ülkeye düzenlenen ilk ziyaret olmuştur. Bu vesileyle Yüksek Düzeyli Stratejik Konsey teşkil edilmiş ve ilişkilerimiz stratejik ortaklık seviyesine çıkarılmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın ziyareti vesilesiyle imzalanan kimlikle seyahate imkan sağlayan anlaşma 19 Şubat 2019 tarihiyle yürürlüğe girmiştir. Böylece karşılıklı olarak pasaportsuz, sadece kimlik kartları ile seyahat uygulaması başlatılmıştır.

Moldova'yla ikili ekonomik ve ticari ilişkilerimiz de gelişmeye devam etmektedir. 2016 Kasım ayında imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi bu alandaki ilişkilerimize katkı sağlamış, ikili ticaret hacmi 2018 yılında 427 milyon ABD Doları'na ve 2019 yılının ilk 9 ayında 451 milyon ABD doları'na ulaşmıştır.

Ülkemizi ziyaret eden Moldovalı turist sayısı 2019 yılının ilk dokuz ayında 171 bine ulaşmıştır.

Gagauz soydaşlarımız, Moldova ile ilişkilerimizde bir köprü görevi görmektedir. Gagauz Özerk Yeri'ne temel yaklaşımımız Moldova'nın toprak bütünlüğü içinde, sahip olduğu özerkliğin aşınmadan muhafaza edilmesi ve soydaşlarımızın kültürel kimliklerinin korunmasıdır. Diğer yandan, Gagauz Yeri'nde yaşayan soydaşlarımızın sosyo-ekonomik durumlarının güçlendirilmesi amacıyla, 1992 yılından bu yana TİKA eliyle altyapı, eğitim, sağlık, teknik işbirliği gibi alanlarda 45 milyon ABD Doları değerinde çok sayıda proje hayata geçirilmiştir. Komrat Başkonsolosluğumuzun önümüzdeki aylarda faaliyete geçmesi planlanmaktadır.

TİKA başta olmak üzere çeşitli kurumlarımızca Moldova'ya yönelik olarak gerçekleştirilen teknik ve kalkınma yardımlarının toplamı yaklaşık 80 milyon dolara ulaşmıştır.

Ülkemiz, Moldova'da istikrar ve refahın artmasının önünde engel teşkil eden Transdinyester sorununun, Moldova'nın toprak bütünlüğü ve siyasi birliği çerçevesinde diyalog yoluyla çözümlenmesini ve bu kapsamda yürütülen 5+2 formatındaki görüşmeleri desteklemektedir.

Önemli ve dost bir ülke olarak gördüğümüz **Belarus**'la ilişkilerimiz muhtelif başlıklarda istikrarlı bir gelişim içindedir. İkili siyasi diyalog son yıllarda ivme kazanmış olup, Sayın Cumhurbaşkanımızın 11 Kasım 2016 tarihinde Minsk'e gerçekleştirdikleri ziyaret bu düzeydeki ilk resmi ziyaret olarak ilişkilerde yeni bir dönemi başlatmıştır.

Belarus Cumhurbaşkanı Lukaşenka 16 Nisan 2019 tarihinde ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Belarus'tan ülkemize Cumhurbaşkanı düzeyinde 23 yıl aradan sonra yapılan ilk resmi ziyaret olan bu ziyaret kapsamında eğitim, adalet, bilim, savunma sanayii gibi alanlarda anlaşmalar ve protokoller olmak üzere 6 belge imzalanmıştır.

27-28 Ağustos 2019 tarihlerinde Minsk'e yaptığım ziyarette, Belarus Cumhurbaşkanı Lukaşenka tarafından kabul edildim ve Belarus Dışişleri Bakanı Makey'le görüştim.

Belarus'la iktisadi işbirliğimiz de olumlu bir mecrada seyretmektedir. 1,5 milyar ABD Dolarlık yatırımla ülkemiz Belarus'taki en büyük beş yatırımcı ülke arasında yer almaktadır. 2018 yılında 633 milyon ABD Doları olan ticaret hacminin 1,5 milyar ABD Doları'na çıkarılması hedefi Sayın Cumhurbaşkanımız ve Lukaşenka tarafından açıklanmıştır.

1 Haziran 2014 tarihinde yürürlüğe giren vizesiz seyahat rejimi de Belarus'la beşeri ilişkilerimize yeni bir boyut kazandırmıştır.

Ülkemiz, Belaruslu turistlerin en çok ziyaret ettiği ülkeler arasında ikinci sıradadır. 2019'un ilk sekiz ayında ülkemiz 191.811 Belarus vatandaşını ağırlamıştır.

BALKANLAR

Türkiye, Balkanların tarihi, coğrafi ve sosyo-kültürel açılarından ayrılmaz bir parçasıdır. Balkanlar ile ülkemiz arasındaki ilişkileri, kökleri geçmişteki ortak değerlerimize dayanan komşuluk, dostluk ve bazılarıyla NATO'daki ittifak bağlarından güç alan bir bütün olarak tanımlamak mümkündür.

Tarihi ve insani bağlarımızın kuvvetli olduğu Balkanlarda yaşayan soydaşlarımızın refah ve esenliğini gözeten yapıcı gayretlerimizin devam ettirilmesinin ulusal çıkarlarımız bakımından taşıdığı önem göz önünde bulundurulurken, bölge ülkeleriyle ilişkilerimiz karşılıklı yarar temelinde sürdürülmektedir.

Ülkemiz Balkanlar'da, suni ayrımlardan kaçınılması gerektiğini savunmakta ve bölge ülkelerinin hiçbirini dışlamayan "kapsayıcılık" ile bölgedeki sorunların çözümünde "bölgesel sahiplenme" ilkelerini ön planda tutmaktadır.

Türkiye başından beri Balkan ülkelerinin Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesi perspektifini desteklemiştir. Bu perspektifin canlı tutulmasının bölgenin istikrar ve güvenliği için gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

Türkiye bölgede, sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan iletişim ve ulaşım altyapılarının geliştirilmesine de katkı sağlamaktadır. 29 Ocak 2018 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanımızın evsahipliğinde, Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vučić ile Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi üyesi Bakir İzetbegović'in katılımlarıyla İstanbul'da yapılan görüşmeyle hayata geçirilmesi kararlaştırılmış olan Belgrad-Saraybosna otoyolunun temel atma töreni Sayın Cumhurbaşkanımızın Sırbistan ziyareti sırasında 8 Ekim 2019'da gerçekleştirilmiştir. Sırbistan ve Bosna-Hersek'in birçok bölgesini birbirleriyle irtibata geçirecek bir çember oluşturacak şekilde planlanmış otoyol, halkları birbirine bağlayarak bölgede barış ve istikrara katkı sağlayacak bir dostluk yolu olarak değerlendirilmektedir.

Bölgesel işbirliği platformları bağlamında, 13 bölge ülkesini biraraya getiren Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (GDAÜ) de önem taşımaktadır. 2020-2021

Dönem Başkanlığı'nı üstleneceğimiz GDAÜ, Türkiye olarak içinde olduğumuz ve Balkanlar'daki 13 ülkenin tamamının dâhil olduğu tek kapsamlı süreçtir.

Ayrıca Türkiye'nin liderlik ettiği Üçlü Danışma Mekanizmaları çerçevesinde, Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan ve Türkiye-Bosna-Hersek-Hırvatistan Dışişleri Bakanları birçok defa üçlü formatta bir araya gelmişlerdir.

2019 yılında Balkan ülkeleriyle ikili düzeyde çok sayıda karşılıklı ziyaret gerçekleştirilmiş, ayrıca, bölgesel ve uluslararası platformlarda üst düzey temaslar yoğun şekilde sürdürülmüştür. Yıl içinde Sayın Cumhurbaşkanımız Bosna-Hersek ve Sırbistan'ı, Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay ise Romanya ve Bosna-Hersek'i ziyaret etmiş; ülkemizde ise Hırvatistan Cumhurbaşkanı (2 defa) ile Arnavutluk Başbakanı ağırlandı. Ben de Bosna-Hersek, Kuzey Makedonya ve Slovenya'yı ziyaret ettim.

Arnavutluk tarafından “stratejik ortak” olarak nitelenen ülkemiz, bölgesel güç ve güvenilir bir NATO müttefiki olarak tanımlanmaktadır. Bölgesel ve uluslararası konulara yaklaşımlarımız büyük ölçüde örtüşmekte, uluslararası adaylıklara karşılıklı destek sağlanmaktadır.

Arnavutluk Cumhurbaşkanı Ilir Meta Büyük Çamlıca Camii resmi açılış törenine katılmış ve bu vesileyle 3 Mayıs 2019 tarihinde İstanbul'da Sayın Cumhurbaşkanımızla ikili bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız ayrıca Cumhurbaşkanı Meta'yla 9 Temmuz 2019 tarihinde GDAÜ marjında Saraybosna'da görüşmüştür. Sayın Cumhurbaşkanımız Arnavutluk Başbakanı Edi Rama'yı 18 Temmuz 2019 tarihinde Marmaris'te ve 27 Eylül'de Birleşmiş Milletler 74. Genel Kurulu marjında New York'ta kabul etmiştir. İçişleri Bakanımız Sayın Süleyman Soylu 26 Temmuz 2019 tarihinde Arnavutluk'a bir çalışma ziyareti gerçekleştirmiştir.

Askeri işbirliği ikili ilişkilerimizin önemli ve stratejik veçhelerinden biridir. İkili askeri ilişkilerimiz, kısa/uzun vadeli eğitim programları, hibe anlaşmaları çerçevesinde yapılan yardımlar, askeri personele ülkemizde sağlanan ücretsiz tedavi imkânları, NATO çatısı altındaki işbirliği gibi önemli alanlarda ilerlemektedir.

2018 yılında Arnavutluk'la ticaret hacmimiz 432 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı Eylül ayı itibarıyla ise ikili ticaret hacmi 322 milyon ABD Doları civarında olup, geçtiğimiz yılın aynı dönemine göre %19'luk bir artış sağlanmıştır. Bunun 308 milyon ABD Doları'nı ihracatımız oluşturmaktadır. Arnavutluk'ta Türk vatandaşları ve tüzel kişilikleri tarafından kurulan şirket sayısı yaklaşık 400 olup, Türk yatırımlarının değerinin (müteahhitlik hizmetleri dâhil) 3 milyar ABD Doları civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Arnavutluk'ta 21 Eylül 2019 tarihinde meydana gelen deprem sonrasında AFAD heyetimiz, 2 Ekim 2019 tarihinde Arnavutluk'un afet ve acil müdahaleden sorumlu birimini incelemek amacıyla, Savunma Bakanlığı'na bağlı Bölgesel Destek Taburuna bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ayrıca, Arnavutluk tarafının talebine istinaden, AFAD tarafından 480 adet çadır Arnavutluk'a 9 Ekim 2019 tarihinde gönderilmiştir.

THY'nin mali ve teknik desteğiyle kurulması kararlaştırılmış olan Arnavutluk'un ulusal havayolu "Air Albania"nın kuruluş sözleşmesi 15 Şubat 2019 tarihinde imzalanmıştır.

Arnavutluk'un "bayrak taşıyıcı" havayolu şirketi "Air Albania"nın ilk uçuşu Eylül 2018'de Tiran'dan İstanbul'a gerçekleşmiş, 26 Nisan 2019'dan itibaren haftada iki frekans olmak üzere Tiran-İstanbul seferleri başlamıştır. "Air Albania" 30 Eylül 2019'dan itibaren de İtalya'ya seferler düzenlemeye başlamıştır. Bu alandaki işbirliğimizin ikili ekonomik ilişkilerimize katkıda bulunması beklenmektedir.

Ülkemizin Balkanlar politikasında ayrı bir yere sahip olan **Bosna-Hersek'in** Dayton Barış Anlaşması ile belirlenmiş esaslar çerçevesinde, toprak bütünlüğü korunarak istikrarlı bir yapıya kavuşturulması, uluslararası alanda etkin ve müreffeh bir devlet haline gelmesi temel önceliğimizdir. Bu çerçevede, Bosna-Hersek'in Avrupa-Atlantik kurumlarıyla entegrasyonuna her türlü desteği vermekteyiz.

Bosna-Hersek'in istikrarı ile komşularıyla ilişkilerinin Balkanlar'da kalıcı barış için taşıdığı önem muvacehesinde, tesis edilmesinde öncülük ettiğimiz Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan Üçlü Danışma Mekanizması çerçevesinde bugüne kadar Cumhurbaşkanları düzeyinde dört, Dışişleri Bakanları düzeyinde onüç toplantı düzenlenmiş, ayrıca, Türkiye-Bosna-Hersek-Hırvatistan Üçlü Danışma Mekanizması çerçevesinde Dışişleri Bakanları yedi defa biraraya gelmiştir.

Ülkemiz ile Bosna-Hersek arasındaki yakın işbirliği resmi ziyaretlerimize de yansımaktadır. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Sayın Fuat Oktay, 17 Nisan 2019 tarihinde 10. Saraybosna İş Forumu vesilesiyle Bosna-Hersek'i ziyaret etmiştir. Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi Başkanı ve Sırp Üyesi Milorad Dodik ile Boşnak Üyesi Şefik Caferoviç'in 2 Mayıs 2019 tarihinde ülkemize gerçekleştirdikleri resmi ziyaret sırasında, güncellenmiş STA ile Saraybosna-Belgrad Otoyolu Projesine ilişkin bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Boşnak üye Caferoviç ile dönemin Bosna-Hersek Halklar Meclisi Başkanı Bakir İzetbegoviç ayrıca, 3 Mayıs 2019 tarihinde Çamlıca Camii açılışı törenine katılmışlardır.

8-9 Temmuz 2019 tarihlerinde Saraybosna'da düzenlenen Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (GDAÜ) Devlet Başkanları Zirvesi'ne ise Sayın Cumhurbaşkanımız iştirak etmiş ve Zirvede, ülkemizin GDAÜ'nün 2020-2021 Dönem Başkanlığını üstlenmesi karara bağlanmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 7-8 Ekim 2019 tarihlerinde Sırbistan'a gerçekleştirdikleri resmi ziyaret vesilesiyle, 8 Ekim günü Belgrad'da Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan Üçlü Zirvesi de düzenlenmiştir. Söz konusu Zirve sonunda, üç ülkenin liderleri Saraybosna-Belgrad Otoyolu Projesinin temel atma törenine katılmışlardır.

Bosna-Hersek'le 2018 yılında 661,7 milyon Dolar olarak gerçekleşen ikili ticaret hacmi, 2019 yılının ilk sekiz ayında 414,6 milyon Dolar'a ulaşmış olup, bunun 294,3 milyon Dolar'ını ihracatımız oluşturmaktadır. Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi'nin ülkemize gerçekleştirdiği resmi ziyaret vesilesiyle 2 Mayıs 2019 tarihinde imzalanan güncellenmiş Serbest Ticaret Anlaşması, ticaret hacmimizin 1 milyar Dolar seviyesine çıkartılması hedefinde önemli bir adım olmuştur. Bunun yanında, Bosna-Hersek'te yaklaşık 100 Türk şirketi faaliyet göstermekte olup, Türk müteahhitlerince üstlenilen projelerin bedeli yaklaşık 600 milyon Dolar civarındadır.

Ülkemizde yoğun Boşnak kökenli vatandaşımız bulunması sebebiyle, Türkiye ile Bosna-Hersek arasında sosyal, kültürel ve sivil alanlarında güçlü ilişkiler bulunmaktadır. Ayrıca, ilişkilerimizin önemli bir boyutunu da ülkemizce sağlanan kalkınma yardımları oluşturmaktadır. Bu bağlamda, ülkemizden başta belediyelerimiz ve STK'lar olmak üzere birçok kurum ve kuruluş Bosna-Hersek'te faaliyet göstermektedir. Kısa süre önce Saraybosna'da ofis açan Kızılay'ın da önümüzdeki dönemde faaliyetlerini hızlandırması beklenmektedir. TİKA tarafından ise Bosna-Hersek'te eğitim, sağlık, su-sanitasyon, idari ve sivil altyapı, ekonomik altyapı alanlarında tamamlanan yaklaşık 850 projeye bu ülkeye kalkınma yardımı sağlanmıştır.

Komşumuz, dostumuz ve müttefikimiz **Bulgaristan**'la ilişkilerimizi her alanda karşılıklı çıkar temelinde geliştirmeyi arzuluyoruz.

Türkiye-Bulgaristan ilişkileri, 2018 yılında karşılıklı üst düzeyli ziyaretlerle olumlu bir mecraya girmiş ve ivme kazanmıştır. Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakan seviyesindeki ziyaret ve temaslar bu durumu yansıtmıştır.

2019 yılında makamlarımız arasındaki temas ve ziyaretler devam etmiştir. İçişleri Bakanımız Sayın Süleyman Soylu 18 Ocak 2019 tarihinde, Diyanet İşleri Başkanımız Prof. Dr. Sayın Ali Erbaş ise 13-15 Haziran 2019 tarihlerinde Bulgaristan'ı ziyaret etmiştir.

Balkanlar'da en yüksek nüfusa sahip soydaş toplumu Bulgaristan'da yaşamaktadır. Soydaşlarımızın Bulgaristan'ın eşit ve saygın vatandaşları olarak yaşamalarını, Bulgaristan'ın her yönden gelişmesine ve refahının artmasına etkin bir şekilde katkı sağlamalarını arzu ediyoruz.

Bulgaristan'la ekonomik ilişkilerimizi "kazan-kazan" anlayışı içinde, karşılıklı yarar çerçevesinde geliştirmek istiyoruz. Ekonomik açıdan bakıldığında, Bulgaristan'la işbirliğimizin enerji, ulaştırma, su yönetimi gibi stratejik alanlarda geliştirilmesi öngörülmektedir. Özellikle, doğalgaz ve elektrik enerjisi alanlarında ülkelerimiz arasında büyük potansiyel mevcuttur. 2018 yılında ülkemiz ile Bulgaristan arasındaki ikili ticaret hacmi 5,1 milyar ABD Doları'nı aşmıştır. 2019 yılının ilk sekiz ayında ise ticaret hacmimiz 3,2 milyar ABD Doları'na ulaşmış olup, bu rakamın 1,69 milyar ABD Doları'nı ihracatımız oluşturmaktadır.

Bağımsızlık ilanının ardından **Hırvatistan'ı** ilk tanıyan ülkelerden biri olan Türkiye, 2009 yılında NATO, 2013 yılında AB üyesi olan Hırvatistan'la birlikte, bölgenin ekonomik ve siyasi istikrarının temini için çalışmaktadır.

Ülkemiz ile Hırvatistan arasındaki yoğun ziyaret trafiği çerçevesinde, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Kolinda Grabar-Kitaroviç, Sayın Cumhurbaşkanımızın davetine icabetle 16 Ocak 2019 tarihinde ülkemize resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret sırasında, 2019-2021 yılları için Kültür ve Sanat Alanlarında İşbirliği Programı ile Türkiye Cumhuriyeti Türk İşbirliği Koordinasyon Ajansı ve Hırvatistan Cumhuriyeti İslam Birliği arasında Sisak İslam Kültür Merkezi Projesi Kapsamında İşbirliğine Yönelik Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Cumhurbaşkanı Kitaroviç ayrıca, Dünya Melek Yatırım Forumu vesilesiyle 17-19 Şubat 2019 tarihlerinde İstanbul'u ziyaret etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız son olarak, 74. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu marjında, Hırvatistan Cumhurbaşkanı Kolinda Grabar-Kitaroviç'le görüşmüştür.

Önümüzdeki dönemde, Türkiye-BH-Hırvatistan Üçlü İstişare Mekanizması'nın da canlandırılmasını öngörüyoruz.

Hırvatistan ile ticaret hacmimiz 2018 yılında 593 milyon ABD Doları'nı aşmış olup, bunun 404,7 milyon ABD Doları'nı ihracatımız teşkil etmektedir. 2019 yılı Ocak-Ağustos dönemindeki ticaret hacmimiz ise, 313,8 milyon ABD Dolarlık kısmı ihracatımız olmak üzere, 422,93 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır.

Hırvatistan'a yönelik özel sektör yatırımlarını teşvik ediyoruz. Hırvatistan'daki Türk yatırımları turizm, ulaştırma, bankacılık ve yenilenebilir enerji sektörlerinde yoğunlaşmış durumdadır. Hırvatistan resmi verilerine göre Türkiye menşeli yatırım değeri 221,6 milyon Avro'dur (1993-2018). Üçüncü ülkeler üzerinden

gelen Türk sermayesiyle birlikte bu meblağın 350 milyon Avroyu bulduğu tahmin edilmektedir.

Karadağ'la son yıllarda hemen her alanda hızla gelişen ikili ilişkilerimiz arzulanan bir düzeye erişmiştir. Üst düzey karşılıklı ziyaretlerin sıklığı, insani temasların yoğunluğu ve ikili düzeydeki ekonomik, kültürel ve akademik etkinlikler ilişkilerimizin mevcut düzeyine ulaşmasında önemli rol oynamıştır.

Ülkemizin Karadağ'ın temel dış politika hedeflerine verdiği destek ile sosyo-ekonomik kalkınmasına sağladığı katkılar ülke makamları tarafından memnuniyetle karşılanmaktadır. Karadağ, ülkemizi bölgedeki en önemli müttefik ve ortaklarından biri olarak nitelendirmektedir. Türkiye'nin bölgeyi yakından tanınması ve bölgede tarihsel bir mirası bulunması Karadağ makamlarınca olumlu karşılanmaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin Balkanların Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesine yönelik verdiği samimi destek takdir görmektedir.

Geçtiğimiz yıl içinde Karadağ ile karşılıklı üst düzey ziyaretlerimiz devam etmiştir. TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı Büyükelçi Sayın Volkan Bozkır ve komisyon üyeleri 3-5 Aralık 2018 tarihlerinde, Karadağ Parlamentosu Uluslararası İlişkiler ve Diaspora Komisyonu Başkanı Andrija Nikoliç'in vaki davetine icabetle Karadağ'ı ziyaret etmişlerdir. Karadağ Parlamentosu Uluslararası İlişkiler ve Diaspora Komisyonu Başkanı Andrija Nikoliç de Sayın Bozkır'ın davetine icabetle 11-14 Haziran 2019 tarihleri arasında ülkemizi ziyaret etmiştir.

Karadağ Dışişleri Bakanı Srdjan Darmanoviç 10 Eylül'de ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Karadağlı Bakan'la Birleşmiş Milletler 74. Genel Kurulu çerçevesinde de görüşerek Yüksek Öğrenim Bursları Alanında İşbirliği Protokolü ile Kültür Alanında İşbirliği Anlaşması'nı imzaladım. 25 Ekim'de ise İçişleri Bakanımız Sayın Süleyman Soylu Karadağ'ı ziyaret etmiştir. TBMM Dostluk Grubumuz ise 16-18 Eylül 2019 tarihlerinde Karadağ'ı ziyaret etmişlerdir. Karadağ Savunma Bakanı Predrag Boškoviç 1 Ekim 2019 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiş olup, bu vesileyle 2019 yılı Askeri Mali İşbirliği Anlaşması ve Nakdi Yardım Uygulama Protokolü imzalanmıştır.

Karadağ ile 5. Dönem KEK Toplantısı 3-4 Ekim 2019 tarihlerinde Podgoritsa'da gerçekleştirilmiştir. Toplantı kapsamında ülkelerimiz arasında Gençlik ve Spor Alanında İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. KEK toplantısı marjında DEİK tarafından bir İş Forumu da düzenlenmiştir.

Karadağ ile ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında yaklaşık %12 artışla 93 milyon ABD Doları'nı aşmıştır. 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla yaklaşık %53 artış kaydedilmiş ve ticaret hacmimiz 90

milyon ABD Doları'nı geçmiştir. Rakamlar, iki ülke arasındaki ticaret hacminin istikrarlı biçimde artış kaydettiğine işaret etmektedir.

17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan eden **Kosova'yı** ilk tanıyan ülkelerden biri olan Türkiye'nin bu ülkeyle ilişkileri, ortak tarihi geçmiş ve insani bağlar temeline dayanmaktadır. Hâlihazırda 114 ülkenin tanıdığı Kosova'nın Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesi, ülkenin istikrarı, toprak bütünlüğünün temini ve kalkınması konusunda, ülkemiz Kosova'ya her türlü desteği sağlamaktadır.

Kosova'da etkin bir Türk toplumu, ülkemizde ise çok sayıda Kosova kökenli vatandaşımız yaşamaktadır. Soydaşlarımız, iki ülke arasındaki ilişkilerde köprü rolü oynamakta, Kosova'nın siyasi, ekonomik ve kültürel hayatına olumlu katkılarda bulunmaktadır. Bu kapsamda Kosova Türk Toplumu'nun yoğun olarak yaşadığı Prizren'de muvazzaf Başkonsolosluğumuz 1 Eylül 2015 tarihinde faaliyete geçmiş olup, Türkiye bu suretle Kosova'da Başkonsolosluk açan ilk ülke olmuştur.

Milli Savunma Bakanımız Sayın Hulusi Akar, 4-5 Nisan 2019 tarihlerinde Kosova'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret çerçevesinde iki ülke arasında Askeri Mali İşbirliği Anlaşması ve Nakdi Yardım Uygulama Protokolü imzalanmıştır.

Ben de, Kosova Dışişleri Bakanı Pacolli'yle 7 Nisan 2019 tarihinde İstanbul'da, 2 Eylül 2019 tarihinde ise 14. Bled Stratejik Forumu çerçevesinde Slovenya'da görüşüm. Ayrıca soydaş siyasetçi ve Kosova Kamu Yönetimi Bakanı Mahir Yağcılar ile KDTP milletvekilleri Müfera Şinik ve Fikrim Damka, 18-19 Nisan 2019 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiş, konuk heyet şahsım, TBMM Başkanımız Sayın Mustafa Şentop, Sağlık Bakanı Sayın Fahrettin Koca ve Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Sayın Mustafa Saran tarafından kabul edilmiştir.

Ülkemiz, Kosova'nın ekonomik kalkınmasına da büyük önem vermektedir. Bu çerçevede, 2013'te imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmasının bu yıl içerisinde Cumhurbaşkanı Taçi tarafından onaylanması olumlu bir gelişme olmuştur.

1,8 milyon nüfuslu Kosova ile 2018 yılında 310,6 milyon ABD Doları'nı bulan ticaret hacmimiz 2019'nin ilk sekiz ayında 219,6 milyon ABD Doları'na ulaşmış olup, bunun 216 milyon ABD Doları'nı ihracatımız oluşturmaktadır. Türkiye, %10,02 pay ile Kosova'nın ithalatında üçüncü sırada yer almaktadır. 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde ikili ticaret hacmimiz ise bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %11 civarında artışla 219,6 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır.

Kosova'da 1100'den fazla Türk şirketi faaliyet göstermekte olup, bunların 500 kadarının faal olduğu tahmin edilmektedir. Bu ülkedeki Türk yatırımları 2018 yılı

sonu itibarıyla 394,3 milyon Avro'ya ulaşmış ve ülkemiz Kosova'daki en büyük üçüncü yatırımcı konumuna gelmiştir. Türk şirketleri yaklaşık 10.000 Kosovalı'ya istihdam sağlamaktadır. Buna ilaveten, bugüne kadar Türk müteahhitlik firmalarınca üstlenilen 25 projenin toplam değeri yaklaşık 1 milyar 482 milyon Dolar'dır.

Öte yandan ülkemiz, NATO ülkelerine mensup 5 bin civarında askerden oluşan KFOR'a (Kosova Gücü), karargahı Prizren'deki Sultan Murad Kışlası'nda konuşlu yaklaşık 265 personelle en çok katkı veren ülkeler arasında yer almaktadır.

Kuzey Makedonya'yı bağımsızlığından bu yana anayasal ismiyle tanıyan bir ülke olarak, 27 yıldır Balkanlar'daki en önemli sorunlardan birini oluşturan isim meselesinin tarafların karşılıklı iradesi temelinde çözülmesi **Kuzey Makedonya'nın** NATO ve AB üyeliklerinin önündeki engellerin kalkması bakımından ülkemizce memnuniyetle karşılanmaktadır.

Türkiye ile Kuzey Makedonya arasında karşılıklı güvene dayalı bir işbirliği mevcuttur.

Kuzey Makedonya ile ilişkilerimiz bakımından önemli bir diğer husus, Makedon ve Arnavutlardan sonra ülkedeki üçüncü büyük etnik topluluk konumunda olan soydaşlarımızdır. Ülkede 2001 tarihli Ohri Çerçeve Anlaşması uyarınca, Türklerin merkezi ve yerel yönetim birimlerinde hakça temsil edilmeleri ve anadilde eğitim almaları anayasal hak olarak tanınmıştır. Makedonya'nın sadık vatandaşları olarak iki ülke arasında dostluk köprüsü teşkil eden soydaşlarımızın Ohri Çerçeve Anlaşması'nda öngörülen haklarının korunmasına özel önem atfetmekteyiz.

Kuzey Makedonya'yla geçtiğimiz yıl içerisinde karşılıklı üst düzey ziyaretler gerçekleştirmeyi sürdürdük. Kuzey Makedonya eski Cumhurbaşkanı Gjorge İvanov 9. Boğaziçi Zirvesi'ne katılmak üzere 25-28 Kasım 2018 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiştir. Dışişleri Bakanı Nikola Dimitrov, 16-18 Ocak 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiş, ziyaret vesilesiyle ülkelerimiz Dışişleri Bakanlıkları arasında Diplomatik Arşivler Arasında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası imzalanmıştır. Kuzey Makedonya'nın Dış Yatırımlardan Sorumlu soydaş Devlet Bakanı Dr. Elvin Hasan, 8-11 Nisan 2019 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

2019 Nisan ayında düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonunda ikinci turda Sosyal Demokratların adayı Stevo Pendarovski'nin seçilmesi üzerine Bakan Yardımcımız Büyükelçi Sayın Faruk Kaymakcı Sayın Cumhurbaşkanımızı

temsilen 12 Mayıs'taki yemin törenine katılmıştır. Ziyaret vesilesiyle iki ülke siyasi istişareleri de gerçekleştirilmiştir.

Milli Savunma Bakanımız Sayın Hulusi Akar, 2-3 Nisan 2019 tarihlerinde TBMM Başkanımız Sayın Mustafa Şentop ise 25-26 Mayıs 2019 tarihlerinde Kuzey Makedonya'yı ziyaret etmiştir.

Ben de, 15-16 Temmuz 2019 tarihlerinde Kuzey Makedonya'yı ziyaret ederek Kuzey Makedonya Başbakanı Zoran Zaev, AB İşlerinden Sorumlu Başbakan Yardımcısı Bujar Osmani ve Dışişleri Bakanı Nikola Dimitrov'la görüşmeler gerçekleştirdim.

Karşılıklı ziyaretlerin yanısıra, ülkelerimiz arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesine de öncelik veriyoruz. Bu bağlamda, ekonomik ve ticari işbirliğimizin siyasi ilişkilerimize yakışır bir seviyeye çıkartılması samimi arzumuzdur. Kuzey Makedonya'yla 2018 yılında ikili ticaret hacmimiz 505 milyon ABD Doları olup, 2019 yılının ilk sekiz ayında ise 320 milyon Dolar olarak kaydedilmiştir.

Ülkemizin köklü siyasi, ekonomik, kültürel ve insani bağlara sahip olduğu **Romanya**'yla karşılıklı güvene dayalı bir müttefiklik ve stratejik ortaklık anlayışı mevcuttur. Stratejik Ortaklık Belgesi, ilişkilerimizi her boyutta ileriye taşıma amacıyla 2011 yılında imzalanmış, aynı belge çerçevesinde hazırlanan Eylem Planı 2013 yılında akdedilmiştir.

Romanya ile yakın siyasi diyalogumuz ve dostane ilişkilerimiz, karşılıklı üst düzey ziyaret trafiğimize de yansımaktadır. Romanya eski Başbakanı Viorica Dancila 15 Ekim 2018 tarihinde ülkemizi ziyaret etmiştir.

31 Ocak-1 Şubat 2019 tarihlerinde, AB Dışişleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı (Gymnich) kapsamında Bükreş'i ziyaret ettim. Romanya'dan ülkemizi ziyaret eden üst düzey yetkililer arasında Romanya Enerji eski Bakanı Anton Anton, Romanya Sağlık eski Bakanı Sorina Pintea, Romanya Dışişleri eski Bakanı Teodor Meleşcanu, Romanya İş Çevresi, Ticaret ve Girişimcilik eski Bakanı Stefan Oprea ve Romanya İçişleri eski Bakanı Carmen Dan bulunmaktadır.

Ülkemizden Romanya'yı ziyaret eden üst düzey yetkililer arasında ise Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay, Çevre ve Şehircilik Bakanı Sayın Murat Kurum, Gençlik ve Spor Bakanı Sayın Muharrem Kasapoğlu ve Ticaret Bakanımız Sayın Ruhsar Pekcan yer almaktadır.

Romanya ülkemizin AB'ye tam üyeliğini bir devlet politikası olarak desteklemektedir. 2019 yılının ilk yarısında devraldığı AB Dönem Başkanlığı

kapsamında ülkemize müzahir bir tutum izlemiş, bu süreçte gerçekleştirilen toplantılara ülkemizin de katılımı için gayret göstermiştir. Türkiye-AB Ortaklık Konseyi, Romanya'nın yoğun girişimleri neticesinde dört yıl aradan sonra ilk kez 15 Mart 2019 tarihinde toplanmıştır.

Türkiye ve Romanya, 2018 yılındaki toplam 6,4 milyar ABD Dolarlık ticaret hacmiyle Balkanlar'da birbirlerinin en büyük ticaret ortakları olup, ülkemizin 2019 yılının ilk sekiz ayında Romanya'yla olan ticaret hacmi 4,1 milyar Dolar'a ulaşmıştır. Bu rakamın 2 milyar 530 milyon Doları'nı ihracatımız oluşturmaktadır. Yurtdışındaki Türk yatırımları için önemli bir merkez haline gelen Romanya'daki yatırımlarımız, üçüncü ülkeler üzerinden gelenlerle beraber 7 milyar Dolara yaklaşmıştır. Romanya'da kayıtlı Türk firması sayısı 15 binden fazladır.

Sırbistan, fiziki olarak ortak sınır paylaşmasak da komşumuz olarak gördüğümüz bir ülkedir. Balkanlar'ın kalıcı barış ve istikrarı için belirleyici aktör olan Sırbistan ile ülkemiz arasında, başta ekonomi olmak üzere her alanda ilişkilerin geliştirilmesine özel önem atfediyoruz. Bunun yanında, Batı Avrupa'da yaşayan vatandaşlarımızın ülkemize gelirken kullandığı güzergah olması, Sırbistan'la kurduğumuz yoğun ilişkilerin farklı bir boyutunu oluşturmaktadır.

Sırbistan'la yakın ilişkilerimiz karşılıklı üst düzeyli ziyaretlerin artmasına da sebep olmuştur. Bu bağlamda, Sayın Cumhurbaşkanımız, Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vučić'in davetine icabetten, 7-8 Ekim 2019 tarihlerinde Sırbistan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımıza, şahsım, Hazine ve Maliye Bakanımız Sayın Berat Albayrak, Milli Savunma Bakanımız Sayın Hulusi Akar, Tarım ve Orman Bakanımız Sayın Bekir Pakdemirli ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanımız Sayın Mehmet Cahit Turan refakat etmişlerdir. Ziyaret sırasında, iki ülke arasındaki Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi'nin ikinci toplantısı yapılmış ve toplam dokuz belge imzalanmıştır. Ayrıca, Belgrad-Saraybosna Otoyolu Projesinin Sremska Raça-Kuzmin hattının temel atma töreninin yanısıra, altı fabrikanın açılışı ile bir fabrikanın temel atma töreni de gerçekleştirilmiştir.

Sözkonusu ziyaret vesilesiyle, TİKA tarafından restorasyonu tamamlanan Ram Kalesi, Yeni Pazar Yüksek Mahkemesinin Adalet Akademisi Şubesi ve Syenitsa'daki Valide Sultan Camii ile Kalemeydan'daki Sokullu Mehmet Paşa Çeşmesi ve tarihi Küçük Merdivenlerin açılışları da gerçekleştirilmiştir. Yeni Pazar'da Başkonsolosluk açma talebimizin Sırbistan tarafınca kabul edildiği de yine bu ziyaret sırasında duyurulmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Sırbistan ziyareti çerçevesinde, 8 Ekim 2019 tarihinde Bosna-Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi üyelerinin de katılımıyla

Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan Üçlü Zirvesi altı yıl aradan sonra düzenlenmiştir.

TBMM Başkanımız Sayın Mustafa Şentop, Parlamentolararası Birlik 141. Genel Kurul Toplantılarına katılmak üzere, 12-16 Ekim 2019 tarihlerinde Sırbistan'ı ziyaret etmiştir. Ziyaret sırasında, TBMM Başkanı Sayın Şentop, Sırbistan Meclis Başkanı Maja Gojkoviç'le bir görüşme gerçekleştirmiştir.

Ayrıca, Sırbistan Başbakan Birinci Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Ivica Daçiç'in, Edirne Fahri Konsoloslugu'nun resmi açılışını gerçekleştirmek üzere, 5-11 Ağustos 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyareti vesilesiyle 11 Ağustos'ta adigeçenle Antalya'da bir görüşme gerçekleştirdim.

İkili siyasi ilişkilerimizin yanısıra, son yıllarda ülkelerimiz arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerde de hatırısayılır gelişmeler yaşanmaktadır. Bu çerçevede ikili ticaret hacmi, 1 milyar ABD Doları barajını aştığımız 2017 yılından sonra hızla artmaya devam etmiş, 2018 yılında, 1.194 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılı Ocak-Ağustos döneminde ise, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %23'ün üzerinde artış kaydedilmiş ve ikili ticaret hacmi 818 milyon ABD Doları'nı aşmıştır. Ayrıca, 30 Ocak 2018 yılında imzalanan güncellenen Serbest Ticaret Anlaşması, 1 Haziran 2019 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Sırbistan'la sürdürdüğümüz ulaştırma altyapısı projeleri, gerek ülkedeki refahın, gerekse Balkanlar'daki dayanışmanın artırılması noktasında önemli bir işbirliği alanıdır. Bu çerçevede, gündemimizde Türk şirketlerince Belgrad-Saraybosna Otoyolu, Kraljevo Havalimanı'nın kısmen yeniden inşası ve Sancak bölgesindeki Yeni Pazar-Tutin ve Tutin-Syenitsa yollarının ıslahı projeleri bulunmaktadır.

Sırbistan ile siyasi ilişkilerimizin önemli bir boyutunu oluşturan Sancak'a yönelik politikamız, Sırbistan makamları nezdinde sıkıntıya yol açmadan, Sancak'taki iç çekişmelere taraf olmadan, tüm kesimlerle temasa açık ve eşit mesafeli şekilde ve bölgenin ekonomik kalkınmasına destek verilerek yürütülmeye devam edilmektedir. Türkiye'de çok sayıda yakını bulunan Boşnakların yaşadığı bu bölge, Türkiye ve Sırbistan tarafından bir "dostluk köprüsü" olarak değerlendirilmektedir.

Ülkemiz ayrıca, AB kolaylaştırıcılığında Sırbistan ve Kosova arasında yürütülen Belgrad-Priştine Diyalog Süreci'ni de desteklemektedir.

Slovenya stratejik ortaklığa sahip bulunduğumuz müttefik ve dost bir ülkedir. Türkiye, Slovenya'nın üç stratejik ortağından biridir (diğerleri Almanya ve Fransa'dır). Dostumuz ve NATO müttefikimiz Slovenya'nın, AB içerisinde

Ülkemize müzahir bir tutumu bulunmaktadır. Slovenya Dışışleri Bakanı, 15 Temmuz hain darbe girişimi sonrasında arayan ve destek beyan eden ilk Bakanlar arasındadır.

lkelerimiz arasındaki işbirliği sadece ikili ilişkilerimize değil, aynı zamanda bölgemizdeki barış ve istikrara da katkıda bulunmaktadır.

Dışışleri Bakanı Miro Tserar'ın daveti zerine, 2 Eylül 2019 tarihinde 14. Bled Stratejik Forumu'na konuşmacı olarak katıldım. Sözkonusu Forum marĐında Slovenya Cumhurbaşkanı Borut Pahor ve Başbakan Marjan Sarec tarafından kabul edildim ve Bakan Tserar ile görüŐtüm.

Bu bağlamda, Slovenya'yla aramızdaki ekonomik ve ticari ilişkilerin son yıllarda artan bir ivmeyle geliŐmesinden memnuniyet duyuyoruz. Slovenya ile aramızdaki ticaret dengesi, 2005 yılından bu yana lehimize seyretmekte olup, ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında 1,7 milyar ABD Doları'nı aşmıştır. Ülkemizin 2019 yılının ilk sekiz ayında Slovenya'yla olan ticaret hacmi ise 1,3 milyar ABD Doları'na ulaşmıştır. Ayrıca Slovenya'daki Türk yatırımlarının tutarları 18 milyon ABD Doları seviyesinde olup, lkemizdeki Sloven yatırımlarının toplam miktarı ise 11 milyon ABD Doları civarındadır.

Slovenya ayrıca, Avrupa'yla aramızdaki taşımacılık hizmetleri için önemli bir güzergah olmayı sürdürmektedir. Koper Limanı'ndan yararlanmak da dahil olmak üzere, bu alanda iki tarafın da yararına olabilecek projeler üzerinde n görüşmeler devam etmektedir.

ORTADOĞU

Filistin meselesi, Ortadoğu'da istikrarın temininin önündeki en büyük engellerden biri olmayı sürdürmektedir. Türkiye, Filistin-İsrail ihtilafına iki devletli çözüme yönelik yerleşik BM parametreleri temelinde ve müzakereler yoluyla adil, kapsamlı ve kalıcı bir çözüm getirilmesini desteklemektedir.

1967 sınırları temelinde, başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız, egemen ve coğrafi bütünlüğe sahip bir Filistin Devleti'nin kurulması Filistin halkının BM kararları tarafından tanınan tarihi ve meşru hakkı, aynı zamanda bölgesel ve uluslararası barış ve güvenliğin önkoŐullarından biridir.

Türkiye bu bağlamda Filistin Devleti'ni tanıyan ülkelerin sayısının arttırılmasına, Filistin'in uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin güçlendirilmesine ve bu kuruluşlara ye olmasına yönelik çabalarını sürdürmektedir. Asya İŞbirliği DiyalĞu'na üyelik baŐvurusunun kabul edilmesi, Filistin Devleti'nin uluslararası

platformlardaki görünürlüğünün güçlendirilmesi bakımından kaydadeğer bir gelişme teşkil etmiştir.

Kudüs'ün hukuki statüsünü hiçe sayan tek taraflı adımlar, Filistinli sivillere yönelik aşırı ve orantısız güç kullanımı ile Doğu Kudüs dahil Batı Şeria'daki yasadışı yerleşimler karşısında Türkiye uluslararası alandaki girişimlerini yoğunlaştırmıştır.

Ülkemiz, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Zirve Dönem Başkanlığı boyunca Filistin davasının savunulmasına verdiği özel önem ve desteği bundan sonra da sürdürmekte kararlıdır.

Bu çerçevede, Filistin Devleti'nin talebi üzerine, İsrail'in işgal altındaki Kudüs'te sebep olduğu ihlalleri ele almak amacıyla 17 Temmuz 2019 tarihinde Cidde'de düzenlenen İİT Dışişleri Bakanları düzeyinde Açık Katılımlı Olağanüstü İcra Komitesi toplantısına; İsrail Başbakanı Netanyahu'nun Batı Şeria'daki Ürdün Vadisi ile yasadışı yerleşimleri ilhak etme niyetine ilişkin açıklamalarını ele almak üzere 15 Eylül 2019 tarihinde Cidde'de düzenlenen İİT Dışişleri Bakanları Konseyi Olağanüstü Toplantısı'na katıldım.

74. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kapsamında Filistin'le ilgili İİT Filistin Komitesi, BM Yakın Doğu'daki Filistin Mültecilerine Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA), Filistinlilere Yardım için İrtibat Komitesi (AHLC) toplantılarına katılarak, İsrail'in işgal kapsamındaki yasadışı uygulamalarının engellenmesi yönündeki mesajlarımızı uluslararası kamuoyuna ilettik.

Ayrıca, 25-26 Ekim 2019 tarihlerinde Azerbaycan'ın evsahipliğinde Bakü'de düzenlenen Bağlantısızlar Hareketi 18. Zirvesi marjında 23 Ekim 2019 tarihinde düzenlenen Filistin Bakanlar Komitesi Toplantısına Azerbaycan Dışişleri Bakanı Elmar Mammadyarov'un daveti çerçevesinde iştirak ettim.

İşgal altında yaşayan Filistinlilerin güvenlik, korunma ve refahının sağlanmasını teminen ülkemiz Olağanüstü İslam Zirvesi ve BM Genel Kurulu kararlarının tam ve eksiksiz biçimde uygulanmasının takipçisidir. Ayrıca, İsrail'in İslam dünyasının en kutsal mekanlarından olan Harem-i Şerif'e yönelik mütecaviz eylemlerini yoğunlaştırması ve işgal altında tuttuğu Filistin topraklarında ilave yasadışı yerleşimler inşa etmeyi sürdürmesi karşısında tepkimizi güçlü biçimde ortaya koymakta ve İsrail'in bu faaliyetlerini sonlandırması amacıyla uluslararası alandaki girişimlerimizi sürdürmekteyiz.

Ülkemiz, Filistin davasının başarıya ulaşmasının önkoşulu olan iç uzlaşının ve ulusal birliğin sağlanmasını teminen, tüm tarafları sağduyu ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeye teşvik etmekte ve buna yönelik her çabaya güçlü destek

vermektedir. Bu çerçevede, Filistin’de önümüzdeki dönemde düzenlenmesi planlanan Başkanlık ve Parlamento seçimlerine yönelik çalışmalara başlanmasından memnuniyet duyuyoruz. Seçimlerin Filistin’in tamamında sağlıklı şekilde gerçekleştirilebilmesinin iç uzlaşısı sürecine de önemli katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Filistin Devleti’nin sosyal ve ekonomik kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla Türkiye ve Filistin arasında 15 Eylül 2017 tarihinde imzalanan Hibe Anlaşması çerçevesinde Türkiye tarafından tahsis edilen 10 milyon ABD Doları tutarındaki nakdi hibenin 3,5 milyon Dolarlık üçüncü ve son bölümü, 24 Mayıs 2019 tarihinde Filistin Devleti’ne tevdi edilmiştir.

Sözkonusu taahhüdümüzün yerine getirilmesiyle, Filistin Devleti’yle dayanışma içinde, kardeş Filistin halkının zorlu ekonomik koşullarının hafifletilmesi amaçlanmıştır.

Ayrıca, İİT Genel Sekreteri’nin İİT Dışişleri Bakanları Konseyi toplantısında evvelce yaptığı, Filistin hükümeti bütçesine mali katkı yapılması çağrısına cevaben Eylül ayında Filistin’e 1 milyon ABD Doları tutarında mali katkıda bulunduk.

Ülkemiz bu yıl BM Yakın Doğu’daki Filistin Mültecilerine Yardım ve Bayındırlık Ajansı’na (UNRWA) katkı olarak 10 milyon ABD Doları transfer etmiştir.

Filistin Devleti’yle halihazırda mükemmel düzeyde olan ilişkilerimizin her alanda geliştirilerek çeşitlendirilmesi ve daha da ileri düzeye taşınması, ülkemizin Filistin davasına verdiği desteğin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Filistin’le ikili ilişkilerimiz, 25 Ekim 2018 tarihinde Ankara’da Filistin Dışişleri Bakanı Riad Malki’yle eşbaşkanlığımızda düzenlenen Birinci Türkiye-Filistin Ortak Komite Toplantısı vesilesiyle ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. İşbirliğimizin kurumsallaştırılmış çerçevede her alanda geliştirilmesini amaçlayan Ortak Komite’nin ikinci toplantısının önümüzdeki yıl gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

2019 yılında iki ülke arasındaki üst düzey ziyaretler devam etmiştir. Filistin Dışişleri Bakanı Malki’nin 3-4 Mart 2019 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği çalışma ziyareti ilişkilerimize ivme kazandırmıştır. Aynı tarihlerde, Filistin’in Avrupa ülkelerinde görevli misyon şeflerinin katılımıyla tertiplenen Büyükelçiler Toplantısı da Bakan Malki’nin katılımıyla İstanbul’da evsahipliğimizde gerçekleştirilmiştir.

Filistin Başbakanı Muhammed İştıyye, Büyük Çamlıca Camii açılış töreni münasebetiyle 3 Mayıs 2019 tarihinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

2016 Haziran ayında varılan mutabakat neticesinde mutata işleyişine geri dönmüş olan **İsrail**'le ikili ilişkilerimiz, bu ülkenin "Büyük Dönüş Yürüyüşü" gösterilerine katılan Filistinli sivillere yönelik acımasız saldırıları sonrasında Tel Aviv Büyükelçimizin istişareler için merkeze çağrıldığı ve İsrail'in Ankara Büyükelçisi'ne ülkesine dönmesi yönündeki beklentimizin iletildiği 2018 Mayıs ayından bu yana Geçici Maslahatgüzar seviyesinde yürütülmektedir.

İsrail, Filistin'in El Halil şehrinde yerleşik çoktarafli gözlem gücü "El Halil'deki Uluslararası Geçici Mevcudiyeti"nin (Temporary International Presence in Hebron-TIPH) görevini TIPH'in İsrail aleyhine çalıştığı iddiasını gerekçe göstererek, 28 Ocak 2019 tarihinde tek tarafli olarak sonlandırmıştır.

1997'de faaliyete geçmesinden bu yana ülkemizden de gözlemcilerin kesintisiz olarak görev aldığı TIPH, İsrail işgali altında bulunan El Halil'de gerginliğin azaltılmasına değerli katkılar sağlamıştır.

1 Şubat 2019'da TIPH'in diğer katılımcı ülkeleri İsveç, İsviçre, İtalya ve Norveç'in Dışişleri Bakanlarının imzasıyla bir ortak açıklama yayımladık ve bu husustaki endişelerimizin diğer ülkeler tarafından da paylaşıldığını ortaya koyduk.

Türkiye ile **Ürdün** arasındaki ilişkiler köklü geçmişe sahiptir. Ülkemiz Ürdün'ün istikrarı ile refahına önem atfetmekte ve ilişkilerini her alanda geliştirmeyi arzulamaktadır. Türkiye ve Ürdün arasındaki yakın işbirliği bölgemizde istikrar ve barışın temini bakımından büyük önem taşımaktadır.

Hem Suriye hem de Irak'la sınırdaş olan Türkiye ve Ürdün, terörizm ve göç gibi ortak tehdit ve sorunlarla mücadele etmektedir. Türkiye ve Ürdün'ün bölge meselelerine yaklaşımları örtüşmektedir. Türkiye ve Ürdün, özellikle Filistin davasına sahip çıkılması amacıyla da BM ve İİT gibi uluslararası platformlarda birarada hareket etmektedir.

2011 yılında yürürlüğe giren Türkiye-Ürdün Serbest Ticaret Anlaşmasının (STA) Ürdün tarafından tektarafli bir kararla 2018 Kasım ayı itibarıyla feshedilmesi üzerine, iki ülke arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin ahdi zeminini oluşturmak üzere, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ürdün Haşimi Krallığı Hükümeti Arasında Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması 1 Ekim 2019 tarihinde iki ülkenin Ticaret Bakanları tarafından Ankara'da imzalanmıştır.

2020 yılı, Türkiye-Ürdün Karşılıklı Kültür Yılı ilan edilmiştir. Bu çerçevede, her iki ülkede de düzenlenecek çeşitli kültür-sanat faaliyetleriyle iki halk arasındaki mevcut dostluk ve kardeşlik ilişkileri daha da pekiştirilecektir.

Geçtiğimiz yıl iki ülke arasında yoğun olarak gerçekleşen üst düzey ziyaretlerle yakalanan ivme bu yıl da muhafaza edilmiştir.

Ürdün Kralı II. Abdullah, Kraliçe Rania el Abdullah'la birlikte Sayın Cumhurbaşkanımızın davetine icabetle 2-3 Şubat 2019 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

28 Şubat 2019 tarihinde Birleşik Krallık'ta düzenlenen "Ürdün'ün Ekonomik Büyümesi ve Fırsatlar: 2019 Londra Girişimi" başlıklı konferansa katılarak, sözkonusu konferansta bir konuşma yaptım. Ayrıca, 23 Temmuz 2019 tarihinde Ürdün'e çalışma ziyareti gerçekleştirdim.

Ürdün Dışişleri Bakanı Ayman Safadi'yi, Ankara'da düzenlediğimiz 11. Büyükelçiler Konferansı münasebetiyle 5-6 Ağustos 2019 tarihlerinde ülkemizde misafir ettik. Bakan Safadi Konferans'ta Büyükelçilerimize hitap etti.

Türkiye-Ürdün Parlamentolararası Dostluk Grubu, 14-18 Ekim 2019 tarihinde Ürdün'ü ziyaret etmiştir. Heyetimiz, Dışişleri Bakanı Safadi'nin yanısıra Ürdün Temsilciler Meclisi Başkan Vekili, Temsilciler Meclisi ve Senato Türkiye Dostluk Grubu Başkanları, Sanayi, Ticaret ve Tedarik Bakanı Tareq Hammouri, Prens Hassan bin Talal, Başbakan Yardımcısı Rajai Muasher ve Siyasi ve Parlamento İşleri Bakanı Moussa Maaytah'la görüşmüştür.

Lübnan'la işbirliğimizin, başta ekonomi, savunma ve Suriyeli mülteciler olmak üzere, her alana yayılarak geliştirilmesini amaçlıyoruz. Bu anlayışla, 22-23 Ağustos 2019 tarihlerinde Lübnan'ı ziyaret ettim ve Lübnan makamlarıyla verimli görüşmeler gerçekleştirdim. Diğer taraftan, Lübnan Cumhurbaşkanı Aoun tarafından Osmanlı İmparatorluğu hakkında yapılan talihsiz açıklamaya Bakanlığımca gereken yanıt verilmiştir.

KÖRFEZ ÜLKELERİ

Köklü bağlarımızın bulunduğu Körfez bölgesindeki ülkelerle ilişkilerimiz; ulusal egemenliğe ve toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi, işbirliğinin karşılıklı çıkarlar temelinde geliştirilmesi ve Körfez'in güvenliğinin muhafazası çerçevesinde stratejik bakış açısıyla yürütülmektedir. Bu ülkelerin barış, güvenlik ve istikrarını geçmişte olduğu gibi bugün de destekliyoruz. Bölgenin temel işbirliği platformu olarak addettiğimiz Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri ve

Yemen’le ilişkilerimizi her alanda daha da geliştirme yönündeki gayretlerimizi 2019 yılında da sürdürdük.

Ülkemiz bu çerçevede, bazı Arap ülkelerinin Katar’a karşı 2017 Haziran ayından bu yana uyguladığı ve Körfez bölgesinin istikrarının yanısıra KİK’in insicamını bozan ablukanın sona erdirilmesine yönelik uluslararası çabalara destek vermektedir. Türkiye ayrıca, KİK’in stratejik ortağı olarak bu sorunun barışçı yollardan çözümüne yönelik temas ve girişimlerini sürdürmektedir. Söz konusu ihtilafın, devletlerin egemen eşitliğine saygı, iyi komşuluk ilişkileri ve ihtilafların barışçı yollardan çözümü başta olmak üzere, BM Şartı’nda yer alan uluslararası hukukun temel ilkelerine saygı çerçevesinde, karşılıklı diyalog ve uzlaşma yoluyla çözüme kavuşturulması gerektiğini savunmaktayız. Bu çerçevede, Katar halkını hedef alan ve kardeş Körfez halkları arasındaki karşılıklı güveni zedeleyen abluka, yaptırım ve kısıtlamaların da bir an önce kaldırılmasını arzuluyoruz.

Körfez ülkeleri; zengin enerji kaynakları, büyük altyapı projelerinin Türk şirketlerine sunduğu fırsatlar, vatandaşlarımızın bu ülkelerde işçi veya işveren olarak çalışması, ülkemize seyahat ve sağlık amaçlı gelen turistler ve yabancıların ülkemizdeki gayrimenkul yatırımları nedeniyle Türk ekonomisi açısından önem taşımaktadır. Söz konusu ülkelerle ekonomik ilişkilerimiz gelişmeye devam etmekte olup, ticaret hacmimiz 2018 yılında 15,7 milyar ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir. Körfez ülkelerinin 2002 yılından bu yana ülkemize yönelik doğrudan yatırım miktarı ise yaklaşık 11,1 milyar ABD Doları’dır.

Gerek Körfez İşbirliği Konseyi içinde, gerek İslam dünyasında oynadığı rol bakımından Körfez bölgesinde stratejik öneme sahip **Suudi Arabistan**’la ilişkilerimizi karşılıklı çıkar ve mevcut meselelerin hukuka uygun şekilde çözümü temelinde geliştirmeyi amaçlamaktayız. Cemal Kaşıkçı cinayetini bu ülkeyle ikili bir siyasi sorun olarak görmemekle birlikte, söz konusu cinayetin aydınlatılması ve sorumlularının tespit edilmesi beklentimiz bakidir.

Gençlik ve Spor Bakanımız Sayın Mehmet Muharrem Kasapoğlu İslam Dayanışma Spor Federasyonu (ISSF) 29. ve 30. Yönetim Kurulu Toplantıları ile Olağanüstü Genel Kurulu’na katılmak üzere 5-8 Nisan 2019 tarihlerinde, Diyanet İşleri Başkanı Sayın Ali Erbaş ise Hac hazırlıkları kapsamında 8-9 Nisan 2019 tarihlerinde Cidde’yi ziyaret etmişlerdir.

Suudi Arabistan’la ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında 4,9 milyar ABD Doları civarında, 2019 yılının ilk dokuz ayında ise 4 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Suudi Arabistan’da 200’ün üzerinde Türk sermayeli firma faaliyet göstermektedir. 2018 yılında 747.000 Suudi Arabistan vatandaşı ülkemizi ziyaret etmiştir.

Son yıllarda yürüttüğü ilkeli dış politika ve güçlü ekonomik performansı ile ülkemiz için önemli bir stratejik ortak konumuna gelen **Katar**'la kapsamlı işbirliğimiz her alanda güçlenmeye devam etmektedir. Bölgesel ve uluslararası konularda yakın işbirliği içinde bulunduğumuz bu ülke ile tesis etmiş bulunduğumuz ilişkiler, Körfez bölgesinin barış ve istikrarına da katkı sağlamaktadır. Suriye'deki terör unsurlarını hedef alan Barış Pınarı Harekati'ne açık destek veren Katar, Arap Ligi'nde bu konuda ülkemiz aleyhinde alınan karara çekince koymuştur.

Sayın Cumhurbaşkanımız ile Katar Emiri'nin eşbaşkanlığındaki Yüksek Stratejik Komite (YSK), ülkelerimiz arasındaki en üst düzey kurumsal işbirliği mekanizmasını teşkil etmektedir. Bugüne kadar dört toplantısını icra ettiğimiz YSK'da imzalanan 45 anlaşmayla, Katar'la ikili ilişkilerimizin hukuki altyapısı tamamlanmış, işbirliği alanlarımız genişletilmiştir.

Türkiye ile Katar arasında derinleşerek gelişen ilişkilerin sonucu olarak karşılıklı üst düzey ziyaret trafiği 2019 yılı boyunca da devam etmiştir.

Bu çerçevede, 2-3 Kasım 2019 tarihlerinde Türkiye-Katar Yüksek Stratejik Komite hazırlık toplantısını gerçekleştirmek üzere ve 30 Nisan-2 Mayıs 2019 tarihlerinde 16. Asya İşbirliği Diyaloğu (AİD) Toplantısı vesilesiyle Katar'ı ziyaret ettim. TBMM Başkanımız Sayın Mustafa Şentop, Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay, Tarım ve Orman Bakanımız Sayın Ekrem Pakdemirli, Milli Eğitim Bakanımız Sayın Ziya Selçuk, İçişleri Bakanımız Sayın Süleyman Soylu da çeşitli vesilelerle Katar'a ziyaretler gerçekleştirmişlerdir.

Öte yandan, Katar Başbakanı ve İçişleri Bakanı Şeyh Abdullah El Thani, Katar Şura Meclisi Başkanı Ahmad Bin Abdullah Bin Zaid El Mahmoud, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Muhammed bin Abdülrahman bin Casim El Thani, Başbakan Yardımcısı ve Savunma İşlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Dr. Halid bin Muhammed El Attiyah, Katar Vakıflar ve İslam İşleri Bakanı Dr. Gaith bin Mübarek Ali Omran El Kuvari, Genelkurmay Başkanı Korgeneral Ganim bin Şahin El Ganim, Dışişlerinden Sorumlu Devlet Bakanı Sultan bin Saad El Murayhi, İdari Gelişim, Çalışma ve Sosyal İşler Bakanı Yusuf bin Muhammed El Osman Fakro, Katar Kalkınma Fonu (QFFD) Genel Direktörü Halife bin Casim El Kuvari ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Katar'la ticari ve ekonomik ilişkilerimizde son dönemde yakalanan ivme de muhafaza edilmektedir. İkili ticaret hacmimiz 2018'de 1,4 milyar ABD Doları, 2019 yılının ilk dokuz ayında ise yaklaşık 1 milyar ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Katar krizi dâhil bölgesel ihtilaflarda arabuluculuk rolü üstlenen ve KİK'in insicamının korunması için önemli çaba harcayan **Kuveyt**'le güçlü işbirliğimiz 2019 yılında da sürdürülmüştür.

Bu kapsamda, Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kıran konsolosluk istişareleri vesilesiyle 15 Nisan 2019'da, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Arif Çetin 15-17 Ocak 2019 Kuveyt'i ziyaret etmişlerdir.

Öte yandan, Kuveyt eski Başbakanı ve Emir'in Özel Temsilcisi Şeyh Nasır El Muhammed El Ahmed El Sabah, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Şeyh Sabah El Halid El Hamad El Sabah, Başbakan Birinci Yardımcısı ve Savunma Bakanı Şeyh Nasser Sabah, Ticaret ve Sanayi Bakanı El Roudanve Dışişleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Velid Ali Saad El Kubeyzi çeşitli vesilelerle ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Kuveyt'le ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında 678 milyon ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir. 2019 yılının ilk dokuz ayında ise ikili ticaret hacmimiz 465 milyon ABD Doları seviyesine ulaşmıştır.

Dostane işbirliğine sahip olduğumuz ve bölgedeki ihtilaflar bağlamında diyalog ve uzlaşmaya önem veren rolüyle önemli bir konumda bulunan **Umman**'la ilişkilerimiz 2019 yılında da gelişmeyi sürdürmüştür. Bu ülkeyle 2018 yılında 489 milyon ABD Doları olarak gerçekleşen ikili ticaret hacmimiz, 2019 Eylül ayı sonu itibarıyla 546 milyon ABD Doları'na ulaşmıştır.

Birleşik Arap Emirlikleri'yle ise 2018 yılında 6,9 milyar ABD Doları'na ulaşan ikili ticaret hacmimiz, 2019 yılının ilk dokuz ayında yaklaşık 5,7 milyar ABD Doları seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ülkemiz Ortadoğu ve Körfez bölgesine işbirliği ve dayanışma perspektifinden yaklaşmakta ve bölge ülkeleriyle ilişkilerinde ilkesel bir tutum izlemektedir. Bölgesel rekabet perspektifine sahip bazı bölge ülkelerinin tutumunun ise mevcut sorunların çözümüne katkı sağlamadığı görülmektedir.

Körfez bölgesinin güvenliği bağlamında istikrarının korunmasına önem attığımız **Bahreyn**'le ilişkilerimiz 2018 yılında da dostane biçimde sürdürülmüştür. Bu ülkeyle 2018 yılında yeniden artış eğilimine giren ve 486 milyon ABD Doları olarak gerçekleşen ikili ticaret hacmimiz, 2019 yılının ilk 9 aylık dönemi itibarıyla 305 milyon ABD Doları seviyesine ulaşmıştır.

Müstesna tarihi, kültürel ve beşeri bağlarımızın olduğu **Yemen**'de yaklaşık beş yıldır devam ederek büyük bir insani felakete yol açan ve tüm Körfez bölgesinin

güvenliğini menfi yönde etkileyen krizin en kısa sürede sona erdirilmesini ve Yemen'in barış ve huzura kavuşmasını arzu ediyoruz.

Yemen'in siyasi birliğini ve toprak bütünlüğünü destekleyen ülkemiz, sorunun kapsayıcı diyalog ve uzlaşma yoluyla, anayasal meşruiyete saygı temelinde çözüme kavuşturulmasını arzu etmekte ve BM tarafından sürdürülen siyasi çözüm çabalarını desteklemektedir. Bu bağlamda G-19 istişare mekanizması içinde yer alarak süreci yakından takip etmekteyiz. Stockholm süreci dahil, BM öncülüğünde sürdürülen siyasi çözüm çabalarını destekliyor, ülkenin birliğini ve bütünlüğünü tehlikeye atabilecek her türlü adımdan kaçınılması çağrısında bulunuyoruz.

Bu çerçevede, 5 Kasım 2019 tarihinde imzalanan "Riyad Anlaşması"nın Yemen'deki çatışmaların sona erdirilerek siyasi uzlaşımın sağlanması yönündeki çabalara katkıda bulunmasını temenni ediyoruz.

Ülkemizin 2015 yılında kuruluşuna öncülük ettiği İİT Yemen Temas Grubu'nun 6. toplantısı BM 74. Genel Kurul görüşmeleri marjında 25 Eylül 2019 tarihinde New York'ta yapılmıştır. Temas Grubu üyesi olarak toplantıya ülkemizce de katılım sağlanmıştır.

Yemen'de açlık, kıtlık ve salgın hastalıklarla çok vahim boyuta ulaşan insani krizin hafifletilmesi ve Yemenli kardeşlerimizin yaralarının sarılmasına yönelik çabalarımıza da devam etmekteyiz.

KUZEY AFRİKA

Kuzey Afrika, Türkiye'nin dış politika vizyonunda her zaman önemli bir yere sahip olmuştur. Bölgesel istikrarın muhafazası ve ikili ilişkilerimizin karşılıklı yarar temelinde çeşitlendirilerek güçlendirilmesi bölgeye yönelik temel yaklaşımımızı özetlemektedir. Kuzey Afrika bölgesiyle ticaret hacmimiz 10 milyar ABD Doları'nın üzerinde seyretmeye devam etmiştir. Kuzey Afrika ülkeleriyle siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi geliştirmeye yönelik çabalarımızı sürdürmekteyiz.

Libya yıllardır siyasi bölünmüşlük ve istikrarsızlıktan muzdariptir. Ülkenin tamamını kontrol altında tutabilen tek bir siyasi yapının oluşturulması, gösterilen çabalara rağmen mümkün olamamıştır.

2015 tarihli Libya Siyasi Anlaşması'yla tanımlanan ve Birleşmiş Milletler tarafından meşru hükümet olarak tanınan Ulusal Mutabakat Hükümeti'yle ilişkilerimizi sürdürüyoruz. Sayın Cumhurbaşkanımız Libya Başkanlık Konseyi Başkanı Fayez Sarraj'la yıl içinde gerek ülkemizde gerek uluslararası

platformlarda görüşmüş, son olarak Eylül ayında BM 74. Genel Kurul marjında New York'ta biraraya gelmiştir.

Libya Siyasi Anlaşması'nda tanımlanan kurumlar arasında yer almayan, kendinden menkul sözde "Libya Ulusal Ordusu"nun geçtiğimiz Nisan ayında başkent Trablus'a başlattığı ve sivil kayıplara da neden olan saldırılar, insani ve güvenlik durumunun daha da kötüleşmesine ve tüm bölge için tehdit oluşturan ilave istikrarsızlığa neden olmuştur. Bu saldırılar, Libya'da Birleşmiş Milletler kolaylaştırıcılığında yürütülen siyasi süreci sekteye uğratmıştır.

Libya'da bir an evvel ateşkes ilan edilmesi ve BM öncülüğündeki siyasi sürece geri dönülmesi önceliklidir. Tüm temaslarımızda bu hususu vurgulamaktayız.

Eylül ayından bu yana Libya'da siyasi çözüm sürecinin yeniden başlatılması için diplomatik girişimler hız kazanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Libya Özel Temsilcisi Ghassan Salamé'nin önerdiği üç aşamalı plana destek vermek amacıyla, BM 74. Genel Kurulu sırasında New York'ta Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesi ile ülkemiz, Almanya, İtalya, Birleşik Arap Emirlikleri ve Mısır'ın katılımıyla Dışişleri Bakanları düzeyinde bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Almanya'nın evsahipliğinde aynı formatta yürütülen ve bu yıl içinde Berlin'de düzenlenmesi öngörülen üst düzeyli toplantının hazırlık toplantılarına da ülkemiz katılmakta ve katkı sağlamaktadır.

Köklü tarihi ve insani bağlarımızın bulunduğu **Mısır'la** siyasi ilişkilerimizde ilkesel bir tutum sergilemekteyiz. Siyasi ilişkilerimizin mevcut durumundan bağımsız olarak Mısır'la ticari ilişkilerimizin ve iki halk arasındaki bağların canlı tutulması için gayret göstermekteyiz.

Tarihten gelen güçlü kardeşlik bağlarımız ile yakın siyasi ve ekonomik ilişkilerimizin bulunduğu **Cezayir**'in istikrarına büyük önem atfetmekteyiz, bu çerçevede bu ülkede Cumhurbaşkanlığı seçim süreci bağlamında yaşanan gelişmeleri takip ediyoruz. Bu sürecin sağlıklı ve olgun bir şekilde yürütülmesinden memnuniyet duyuyoruz.

Cezayir, Mısır'dan sonra Afrika kıtasındaki en büyük ikinci ticari ortağımız konumundadır. Cezayir'le ticaret hacmimiz 2018 yılında 3,17 milyar ABD Doları'na ulaşmıştır. Türk müteşebbisler tarafından Cezayir'de yürütülmekte olan projelerin toplam değeri 15 milyar ABD Doları olup, firmalarımızın tekstil, kimya, otomotiv sektörlerinde de yatırımları bulunmaktadır. Türkiye bugün Cezayir'in 6. büyük ithalat ve ihracat ortağıdır. Cezayir'de en çok yatırımını Türk şirketleri yapmakta ve yaklaşık 22.000 kişiye iş imkânı sağlamaktadır.

İkili ilişkilerimizi tüm veçheleriyle ele almak, bölgesel ve uluslararası konularda görüş alışverişinde bulunmak amacıyla 8-9 Ekim 2019 tarihlerinde ziyaret ettiğim Cezayir’de Devlet Başkanı Abdelkader Bensalah, Başbakan Noureddin Bedoui ve mevkidaşım Sabri Boukadoum’la görüşmeler gerçekleştirdim. Ziyarete Su Kaynakları Alanında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı’nı imzaladık.

Yasemin Devrimi’nin ardından, demokratikleşme yönünde attığı adımlarla dikkat çeken **Tunus**’la ilişkilerimizin her alanda geliştirilmesi yönünde çalışmalarımız devam etmektedir. Tunus’la 2012 yılında imzalanan Ortak Siyasi Bildiri’yle kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi çerçevesinde ilişkilerimizin her alanda derinleştirilmesi için çaba göstermekteyiz.

22-24 Aralık 2018 tarihleri arasında ziyaret ettiğim Tunus’la özellikle güvenlik ve savunma alanlarında işbirliğimiz gelişmektedir. Bu çerçevede, Askeri Mali İşbirliği Anlaşması ve Uygulama Protokolü’nün yakın zamanda imzalanması planlanmaktadır Eximbank’la imzalanan anlaşmanın ise yürürlüğe girmesine yönelik sürecin en kısa zamanda tamamlanması beklenmektedir.

Fas’la ilişkilerimiz 2013 yılında kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi çerçevesinde sürdürülmektedir. Sayın Cumhurbaşkanımızın, Fas Kralı VI. Muhammed’in daveti üzerine önümüzdeki dönemde Fas’a gerçekleştirmesi öngörülen ziyaretle birlikte ikili ilişkilerimiz daha da ileri bir seviyeye taşınacaktır. Fas’la Serbest Ticaret Anlaşması’nın yürürlüğe girmesiyle ekonomik ilişkilerimiz yükselen bir ivme yakalamış; 2012 yılında 1,2 milyar ABD Doları olarak gerçekleşen ticaret hacmimiz 2018 yılında 2,7 milyar Dolar’ı aşmıştır. 1 milyar Dolar civarındaki Türk kaynaklı yatırımla Fas’ta faaliyet gösteren şirketlerimiz 8.000 kişiye istihdam sağlamaktadır.

İSLAM İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI

Türkiye, İslam ülkelerini buluşturan yegâne ortak siyasî forum olan İslâm İşbirliği Teşkilatı’na (İİT), bölgesel ve uluslararası gelişmeler bağlamında özel önem vermektedir. Ülkemiz bu bağlamda, İİT’in uluslararası alandaki etkinliğinin daha da artmasına ve teşkilatın reform sürecine güçlü destek sağlamaktadır.

Çok sayıda İİT kuruluşuna evsahipliği yapan, Bakanlığımız ve diğer kurumlarımızın desteği ve ilgisiyle, Teşkilatın en faal üyelerinden biri olan ülkemiz, 14-15 Nisan 2016 tarihlerinde İstanbul’da “Adalet ve Barış için Birlik ve Dayanışma” temasıyla düzenlenen 13. İslam Zirvesi’yle üç yıllığına İİT Zirve Dönem Başkanlığını üstlenmiş olup, bu süre zarfında gençlik, kadın, çevre, Müslüman azınlıklar ve İslam karşıtlığı gibi konularda sayısız girişimde bulunmuştur.

İİT'in ikinci 10 yıllık planı İstanbul'da Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlıklarında düzenlenen 13'üncü İslam Zirvesi'nde kabul edilmiştir. Sözkonusu planın kabulü, 13. Zirve'nin en önemli sonuçlarından biri olmuştur. 2025-Eylem Programında; Barış ve Güvenlik, Filistin ve Kudüs, Yoksullukla Mücadele, Terörizmle Mücadele, Yatırım ve Finans, Gıda Güvenliği, Bilim ve Teknoloji, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilirlik, İlimlilik, Kültür ve Dinlerarası Uyum, Kadının Güçlendirilmesi, Ortak İslami İnsani Eylem, İnsan Hakları ve İyi Yönetişim gibi 18 öncelikli alanda 107 hedef belirlenmiştir.

Ülkemizin âli menfaatlerinin korunması ve belirli konulara dair tutumlarımızın kayda geçirilmesi bağlamında İİT bünyesinde birçok önemli kararın alınması sağlanmıştır. Bakan ve üstü düzeyde 30'dan fazla toplantıya evsahipliği yapılmış; birçoğunun gerçekleşmesi için Cidde'de ve üye ülkelerin başkentlerinde yoğun çaba sarfedilmiştir.

18-19 Ekim 2016 tarihlerinde Taşkent'te düzenlenen ve katıldığım 43. Dışişleri Bakanları Konseyi (DBK) Toplantısı'nda FETÖ'nün İİT tarafından terör örgütü olarak kabul edilmesini; böylelikle üye ülkelerin FETÖ'yle iltisaklı grup ve oluşumlara karşı ülkemizle işbirliği halinde hareket etmeleri için ahdi temelin oluşturulmasını sağlamış bulunmaktayız.

Kadının statüsü ve İİT üyesi ülkelerin kalkınmasındaki rolü kapsamında 1-3 Kasım 2016 tarihlerinde İstanbul'da İİT Ülkelerinin Kalkınmasında Kadının Rolü konulu 6. Bakanlar Konferansı düzenlenmiştir. Ülkemizin girişimiyle İİT Kadın Başarı Ödülleri tesis edilmiş ve ülkemizden Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) de bu ödülü almaya hak kazanmıştır. Kurulmasına liderlik ettiğimiz İİT İstisari Kadın Konseyi'nin Başkanlığını Sayın Esra Albayrak üç yıl boyunca başarıyla yürütmüştür.

Gençliğin işbirliği ile dayanışmasını pekiştiren ve İİT üyesi ülkelerin gençleri arasındaki en önemli platform olan İslam İşbirliği Gençlik Forumu (İİGF) Genel Başkanlığı'na, 2018 yılındaki Genel Kurul seçimlerine ülkemizin adayı olarak giren Taha Ayhan oybirliğiyle seçilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın önerileri doğrultusunda "İİT Üyesi Ülkelerin Ulusal Dernekleri Ağı" Türk Kızılayı'nın girişimiyle ve evsahipliğinde İstanbul'da 28-31 Ocak 2019 tarihinde gerçekleştirilen Konferansla kurulmuştur.

Keza ülkemizin girişimi ve öncülüğüyle hazırlanan "İİT'in Kapsamlı Reformu İçin Beyin Fırtınası Oturumu Düzenlenmesi" başlıklı karar tasarısı 5-6 Mayıs 2018 tarihlerinde Dakka'da düzenlenen İİT 45. DBK'da kabul edilmiştir.

İİT Reformu'na ilişkin Beyin Fırtınası Oturumu'nun ilki 23-25 Ekim 2018 tarihlerinde Cidde'de düzenlenmiş olup, ikinci toplantının 2020 yılında Dakka'da düzenlenmesi öngörülmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın 2016'da evsahipliği yaptığımız 13. İslam Zirvesi'nde çizdikleri yol haritası kapsamında, İİT bünyesinde Avrupa'daki Müslümanlar ve Ermenistan'ın Azerbaycan'a Saldırganlığı Temas Grupları tesis edilmiştir. Her iki temas grubu da, istisnai durumlar dışında, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu marjında düzenli olarak toplanmaktadır.

Yine 13. İslam Zirvesi'nde Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından gündeme getirilmiş olan İİT Polis İşbirliği ve Koordinasyon Merkezi'nin tüzüğü 5-6 Mayıs 2018 tarihlerinde Bangladeş evsahipliğinde düzenlenen 45. DBK sırasında kabul edilmiştir. Ülkemizin evsahipliği yapacağı Merkez'in, İİT üyesi ülkeler arasındaki işbirliğine güvenlik boyutu kazandırmasını, ayrıca En Az Gelişmiş Ülke Statüsü'nü (EAGÜ) haiz İİT ülkelerinin kabiliyetlerinin gelişiminde önemli bir rol oynamasını öngörmekteyiz.

İİT İstanbul Tahkim Merkezi'nin kurulmasına yönelik çalışmaları nihayete erdirmek üzereyiz. İslam ülkeleri arasında ticari konularda yaşanan anlaşmazlıkların çözümünde önemli rol oynaması beklenen Tahkim Merkezi'ne ilişkin anlaşmanın Ticaret Bakanlığımız ile İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odaları Federasyonu (ICCIA) arasında 25-28 Kasım 2019 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenecek 35. İSEDAK Bakanlar Toplantısı sırasında imzalanması öngörülmektedir.

Dönem Başkanlığımız süresince Müslüman toplulukların ve azınlıkların karşılaştığı İslam düşmanı saldırıların takipçisi olduk. Bu bağlamda İİT'in ve uluslararası toplumun harekete geçmesi için hızlı ve zamanlı girişimlere imza attık. Bu kapsamda, Rohingya'lara karşı 25 Ağustos 2017'de başlayan zulüm bağlamında İslam ülkelerini ve uluslararası toplumu harekete geçirerek, bu meselenin takipçisi olduk.

Yakın tarihte tanık olduğumuz ve İslam karşıtı saldırıların en vahim örneklerinden birini teşkil eden, 15 Mart 2019 tarihinde Christchurch kentinde meydana gelen menfur terör saldırısının hemen sonrasında benzeri saldırılara karşı ortak bir tutum belirlenmesi için İİT Dönem Başkanı olarak 22 Mart 2019 tarihinde İİT İcra Komitesi'ni Acil toplantıya çağırdık. Yeni Zelanda Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Winston Peters ile Etnik Topluluklar Bakanı Jennifer Salesa'nın da katıldıkları toplantının sonunda İslam karşıtlığı ve hoşgörüsüzlükle mücadele konusunda tüm dünyaya önemli çağrılarda bulunulan bir Nihai Bildiri kabul edilmiştir.

İsrail'in Al-Aksa Camii'ne metal detektörleri yerleştirmesi ve Filistinli Müslümanların ibadetine mani olması üzerine 1 Ağustos 2017 tarihinde Dışişleri Bakanları düzeyinde İİT Olağanüstü İcra Komitesi Toplantısı'na evsahipliği yaparak, tüm uluslararası kamuoyunu harekete geçmeye çağırdık.

Ülkemizin Dönem Başkanlığında İİT, kuruluş sebebini teşkil eden Filistin ve Kudüs davasında daha etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın İİT Zirve Dönem Başkanı sıfatıyla yaptığı çağrılar üzerine, 13 Aralık 2017 ve 18 Mayıs 2018 tarihlerinde iki Olağanüstü İslam Zirvesi'ne İstanbul'da evsahipliği yaptık. Bu Zirvelerin Bakanlığımızın yoğun mesaisiyle sadece birkaç günlük hazırlık süreçlerinde gerçekleştirilmesi İİT tarihinde görülmemiş bir başarı teşkil etmiştir.

Zirvelerde alınan kararları BM Genel Kurulu'na taşıyarak, bunların ezici bir çoğunlukla kabulünü de temin etmiş bulunmaktayız. Nitekim, 6. Olağanüstü Zirve'den sonra, 21 Aralık 2017 tarihinde "Kudüs'ün statüsü" başlıklı karar; 7. Olağanüstü Zirve'den sonra ise 13 Haziran 2018 tarihinde "Filistinli Sivillerin Korunması" isimli karar BM Genel Kurulu'nda ezici çoğunlukla kabul edilmiştir.

Bu sene, Temmuz ve Eylül aylarında Filistin meselesi bağlamında Cidde'de düzenlenen İcra Komitesi toplantılarına katıldım. Toplantılarda ülkemizin geçmişten günümüze taviz vermeden ve kararlılıkla sürdürdüğü tutumu yineleyerek, bunu İİT bünyesinde, ikili ve çoktarafli platformlarda sürdüreceğimizi teyit ettim.

İİT Zirve Dönem Başkanlığımızın devir-teslim töreninin yapıldığı 14. İslam Zirvesi toplantıları için 29-31 Mayıs 2019 tarihlerinde Cidde ve Mekke'de bulundum.

Ayrıca, 24-28 Eylül 2019 tarihleri arasında 74. BM Genel Kurulu sırasında düzenlenen İİT Avrupa'daki Müslümanlar Temas Grubu, İİT Barış ve Diyalog Temas Grubu ve İİT Yıllık Koordinasyon toplantılarına da iştirak ettim.

Öte yandan, İİT bünyesindeki bazı önemli görevlere ülkemizin adaylarının seçilmesini de temin ettik. Geçtiğimiz seneye kadar İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (SESRIC) Genel Direktörlüğünü yürüten Büyükelçi Musa Kulaklıkaya, 5-6 Mayıs 2018 tarihlerinde Bangladeş'te düzenlenen 45. DBK sırasında yapılan İdarî ve Malî İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcılığı seçimini kazan ve Temmuz 2019'da göreve başlamıştır. Bir diğer Büyükelçimiz Hüseyin Avni Botsalı da İİT Afganistan Temsilciliği görevini 15 Ocak 2018 tarihinden beri sürdürmektedir.

Bu yıl ve keza gelecek yıl içerisinde düzenlenecek Sosyal Kalkınmadan sorumlu Bakanlar Konferansı, Enformasyon Bakanları Konferansı ve Gıda Güvenliği ve Tarımsal Kalkınma Bakanlar Konferanslarının Türkiye’de gerçekleştirilmesi kararları alınmıştır. 2021 İslam Oyunları Konya’ya kazandırılmış olup, Sayın Cumhurbaşkanımızın tensipleriyle, tarihte ilk kez İİT Üst Düzey Kamu Özel Yatırım Konferansı 9-10 Aralık’ta İstanbul’da düzenlenecektir.

Ülkemizde kurulması öngörülen İİT Medya Forumu’na yönelik çalışmalar Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı uhdesinde sürdürülmektedir.

İİT’in dört Daimi Komitesi’nden biri olan İslâm İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi’nin (İSEDAK) 34.Toplantısı, Sayın Cumhurbaşkanımızın riyasetlerinde 26-29 Kasım 2018 tarihlerinde İstanbul’da düzenlenmiştir. 35. İSEDAK Toplantısı ise 25-28 Kasım 2019 tarihlerinde "İslam Ülkelerinde Sürdürülebilir Gıda Sistemlerinin Teşviki" teması altında yine İstanbul’da düzenlenecektir.

Dönem Başkanlığımız sonrasında da İİT içindeki etkin ve öncü rolümüzü sürdürmeye kararlıyız.

YENİDEN ASYA

Asya’daki diplomatik ağımızın genişletilmesinden ticari ilişkilerimizin güçlendirilmesine, kültürel ve insani bağlarımızın artırılmasına kadar her alanda, kıtaya ilişkilerimiz son dönemde ivme kazanmıştır.

Bu ivmeyi sürdürmek ve geliştirmek üzere bu yıl **Yeniden Asya** açılımı başlatılmıştır. Bu açılım, bir eksen kaymasını temsil etmemektedir. Aksine bu açılım, Asya’nın farklılıklarını gözetken, aynı zamanda kıtaya bütüncül bakabilen, gelişmelere göre uyarlanabilen ve kıtanın dinamizminden daha iyi ve verimli biçimde yararlanmak amacıyla ortaya konmuş uzun vadeli bir yaklaşım oluşturmaktadır.

Türkiye, tüm Asya ile eşitlik, karşılıklı saygı, BM Şartı’nda ifadesini bulan ilkeler, ortak değerler ve uyum üzerinden yepyeni bir enerji yakalamak istemektedir.

Asya’nın bir bütün olarak kucaklanması için gereken araçların, devlet, özel sektör, üniversite ve halklarımızın işbirliği zemininde geliştirilmesi öngörülmektedir.

Yeniden Asya açılımıyla, Türkiye’nin Avrupa ile Asya arasındaki birleştirici konumunun pekiştirilmesi, sürdürülebilir kalkınmamıza ve bir bilgi toplumu olarak ilerleyişimize katkıda bulunulması da amaçlanmaktadır.

Bu süreçte bizimle aynı vizyonu paylaşan Asyalı dostlarımızla siyasi temas ve istişarelerimizi arttırmayı, güvenlik, ticaret, yatırımlar, yeni teknolojiler, çevre, kalkınma, enerji, ulaştırma, insani yardım ve savunma sanayii dahil geniş bir yelpazede orta ve uzun vadeye de yayılabilecek işbirliği fırsatlarını ele almayı, muhataplarımızın öneri ve gereksinimleriyle olanak ve yeteneklerimizi buluşturabilmeyi, mümkün olduğu takdirde üçüncü ülke ve bölgelerde ortak projeler yürürlüğe koymayı arzu ediyoruz.

GÜNEY KAFKASYA

Tarihi ve kültürel bağlarımız bulunan Güney Kafkasya'nın siyasi istikrarına ve refah içinde kalkınmasının sürdürülmesine önem verilmekte, bölgedeki ihtilafların ülkelerin toprak bütünlüğü ve egemenliği çerçevesinde barışçıl çözümü ile bölge ülkelerinin Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesi desteklenmektedir.

Keza, Güney Kafkasya'da ortak bir refah alanı oluşturulması hedefimiz doğrultusunda bölgesel işbirliğinin ve kalkınma projelerinin de geliştirilmesine önem atfedilmektedir. Bu çerçevede, Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı (BTC), Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı (BTE), Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Hattı (BTK) ve TANAP gibi projeler hayata geçirilmiştir.

Ayrıca, bölgesel istikrar, barış ve refaha katkı sağlamak üzere Azerbaycan odaklı olarak çoktarafli mekanizmalar tesis edilmiş olup, bugüne kadar bu bağlamda hayata geçirilen çoktarafli mekanizmaların listesi aşağıda sunulmuştur:

Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan
Türkiye-Azerbaycan-İran
Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan-İran
Türkiye-Azerbaycan-Pakistan
Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan
Türkiye-Azerbaycan-Ukrayna

Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan ve Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan Dışişleri Bakanları üçlü mekanizmaları Cumhurbaşkanları seviyesine de yükseltilmiştir.

İstisnai ve kardeşlik bağlarımızın bulunduğu **Azerbaycan**, bölgedeki en önemli stratejik ortağımızdır ve dış politikamızda öncelikli bir yerini korumaktadır. Türkiye ile Azerbaycan arasında 2010 yılında kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK), iki ülke arasındaki işbirliğinin tüm veçheleriyle ele alınmasına imkân tanıyan en üst düzey siyasi diyalog mekanizmasıdır.

Yoğun şekilde devam eden karşılıklı üst düzey ziyaretler, ilişkilerin arkasındaki en önemli itici güçtür. İki ülke devlet yetkililerinin göreve geldikten veya sembolik önemi haiz gelişmelerin ardından diğer ülkeyi öncelikli olarak ziyaret etmeleri bir gelenek olarak yerleşmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi VII. Zirvesi vesilesiyle Bakü'yü ziyaret etmiştir.

Türkiye-Azerbaycan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyon (KEK) Toplantısı Cumhurbaşkanımız Sayın Fuat Oktay ile dönemin Azerbaycan Başbakanı Nevruz Memmedov eşbaşkanlıklarında 16 Eylül 2019 tarihinde Bakü'de yapılmıştır.

KEK kapsamında, Türkiye ile Azerbaycan'ın ortak gündeminde yer alan, ticaretten tarıma, eğitimden sağlığa geniş bir yelpazede birçok konu ele alınmış, toplantı hitamında 147 maddeden müteşekkil bir eylem planı kabul edilmiştir.

Sayın TBMM Başkanımız göreve gelmesinin ardından ilk yurtdışı ziyaretini 5-6 Mart 2019 tarihlerinde Azerbaycan'a yapmış; ziyaret vesilesiyle Cumhurbaşkanımız Aliyev tarafından kabul edilmiş ve Azerbaycan Milli Meclis Başkanı Oktay Asadov'la biraraya gelmiştir.

Türkiye-Azerbaycan Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı İstanbul Milletvekili Sayın Şamil Ayrım, beraberinde dostluk grubu üyelerinden oluşan bir heyetle 18-21 Şubat 2019 tarihlerinde Azerbaycan'ı ziyaret etmiştir.

Dışişleri Bakan Yardımcıları seviyesindeki (Dışişleri Bakan Yardımcımız Büyükelçi Sayın Sedat Önal ile Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Ramiz Hasanov başkanlıklarında) siyasi istişareler 22 Şubat 2019 tarihinde Bakü'de düzenlenmiştir. İstişareler kapsamında, Azerbaycan'la ikili ilişkilerimiz, bölgesel gelişmeler ve uluslararası örgütler çerçevesindeki faaliyetlerimiz ele alınmıştır.

Güney Kafkasya'da barış ve istikrarın tesisinin önündeki en büyük engellerden olan Yukarı Karabağ ihtilafının çözümü için oluşturulan AGİT Minsk Grubu'nun bir üyesi olarak, süreci yakından izlemekte ve ihtilafa Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği çerçevesinde, BM Güvenlik Konseyi ve AGİT kararları ile uluslararası hukuk tahtında adil ve kalıcı bir çözüm bulunması yönündeki çabalara destek vermeye devam etmekteyiz.

Gürcistan'la stratejik ortaklık seviyesinde devam eden ilişkilerimiz, ortak enerji ve ulaştırma projeleriyle sadece ikili düzeyde değil, bölgesel anlamda da olumlu sonuçlar vermektedir.

İlişkilerimizde yakalanan ivme karşılıklı üst düzey ziyaretlerle sürdürülmektedir. Bu çerçevede Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay, 16 Aralık 2018 tarihinde Cumhurbaşkanı Salome Zurabişvili'nin yemin törenine katılmıştır. Modernizasyon çalışmaları tamamlanan Sarp Gümrük Kapısı'nın açılışı için 1 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen açılış törenine Ticaret Bakanımız Sayın Ruhsar Pekcan ve Gürcistan Ekonomi ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanı George Kobulia katılmıştır. Milli Savunma Bakanımız Sayın Hulusi Akar 26 Mayıs 2019 tarihinde Gürcistan Bağımsızlık Günü törenlerine katılmak üzere Gürcistan'ı ziyaret etmiştir. Dönemin Parlamento Başkanı Irakli Kobakhidze, 12-14 Şubat 2019 tarihlerinde Ankara'yı ziyaret etmiş ve Sayın TBMM Başkanımızla ve benimle verimli görüşmeler gerçekleştirmiştir. 31 Ekim 2019 tarihinde Gürcistan Başbakanı Giorgi Gakharia, ilk dış ziyaretlerinden birini ülkemize yapmış, Sayın Cumhurbaşkanımız, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız ve Sayın TBMM Başkanımız tarafından kabul edilmiştir.

Gürcistan'la Karma Ekonomik Komisyon (KEK) toplantısı 18-19 Kasım 2019 tarihlerinde Ankara'da Kültür ve Turizm Bakanımız Sayın Mehmet Ersoy ve Gürcistan Ekonomi ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanı Natia Turnava'nın eşbaşkanlığında düzenlenecektir.

Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik kurumları ile bütünleşme faaliyetlerine destek sürmektedir. Ülkemiz, Gürcistan'ın toprak bütünlüğünün korunması ve Abhazya ile Güney Osetya ihtilaflarına Gürcistan'ın uluslararası tanınmış sınırları içerisinde barışçıl bir çözüm bulunmasını desteklemeye devam etmektedir.

Gürcistan'da Ahıska Türkleri'nin Sürgünü'nün 75. yılı anma etkinliklerine ve Ahıskalı kardeşlerimizin anavatanlarına dönüşüne destek verilmesi Gürcü muhataplarımızla gündemde tutulan ve yakından izlenen hususlar arasındadır. Ahıska Türkleri'nin çatı kuruluşu olan Dünya Ahıska Türkleri Birliği'ne (DATÜB) gereken tüm desteği 2019 yılında vermiş bulunuyoruz. 14-15 Kasım 2019 tarihlerinde Gürcistan'da düzenlenen Ahıska Sürgünü'nün 75. yılını anma etkinliklerine Türkiye-Gürcistan Parlamentolararası Dostluk Grubu üyesi milletvekillerimiz de iştirak etmiştir.

Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan arasında üçlü ve Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan-İran arasında dördü mekanizmalar tesis edilmiştir. Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan üçlü mekanizması Cumhurbaşkanları seviyesine yükseltilmiş, ilk Zirve 6 Mayıs 2014 tarihinde Tiflis'te yapılmıştır. Müteakip toplantının Azerbaycan'da düzenlenmesi öngörülmektedir.

Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan Dışişleri Bakanları 7. toplantısı, 29 Ekim 2018 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiş olup, 8. toplantının yakın zamanda Gürcistan'da yapılması öngörülmektedir.

Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan Savunma Bakanları 7. toplantısı, 11-12 Haziran 2019 tarihlerinde Azerbaycan'ın Gebele şehrinde yapılmıştır.

Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan Parlamentolararası Dışışleri Komisyonları Dördüncü toplantısı 14-17 Temmuz 2019 tarihlerinde Azerbaycan'da düzenlenmiştir.

Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-İran Dışışleri Bakanları 1. Toplantısı, 15 Mart 2018 tarihinde Bakü'de yapılmış olup bir sonraki toplantının Gürcistan'da tertiplenmesi sözkonusudur.

Güney Kafkasya'da tam ve kapsamlı normalleşme hedefimiz korunmaktadır. Bu bağlamda, **Ermenistan'la** ilişkilerimizin normalleşmesi arzumuzda değişiklik bulunmamaktadır. Ancak, Ermenistan'ın Zürih Protokolleri'ni askıya alarak Şubat 2015'te Parlamento'dan çekmesi, ardından da 1 Mart 2018 tarihinde ülkede gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden bir gün önce hükümsüz ilan etmesiyle süreç akamete uğramıştır. Ermenistan'ın ülkemizi hedef alan davranışları da kesintisiz sürmektedir. Sürecin yeniden başlatılması tabiatıyla Ermenistan tarafından atılacak adımlara bağlıdır.

Herhalükarda, kaydedilebilecek gelişmeler, Güney Kafkasya'da kapsamlı barışa yönelik somut adımlar atılması halinde kalıcı ve sürdürülebilir bir nitelik kazanabilecektir. Dolayısıyla Türkiye-Ermenistan ilişkilerindeki normalleşme çabalarının zemin kazanabilmesi için Yukarı Karabağ sorununun çözümü yönünde somut adımlar atılması elzemdir.

ORTA ASYA

Ortak dil, tarih ve kültür bağlarına sahip olduğumuz Orta Asya Cumhuriyetleri'yle ilişki ve işbirliğimizin her alanda geliştirilmesi dış politikamızın öncelikleri arasında yer almayı sürdürmektedir.

Bölgedeki kardeş ülkelerin bir yandan müreffeh, siyasi ve ekonomik bakımdan istikrarlı olmalarını, diğer yandan uluslararası toplumla bütünleşmelerini desteklemek, Orta Asya bölgesine yönelik politikamızın temelini teşkil etmektedir. Orta Asya bölgesi, özellikle bağlantısallığın geliştirilmesi boyutuyla da öncelikli bir konumdadır. 2019 yılında bölge ülkeleriyle ilişkilerimizdeki ivme karşılıklı ziyaretlerle güçlenerek sürmüştür.

İkili ilişkilerimize ilaveten Orta Asya'daki kardeş ülkelerle ilişki ve işbirliğimiz Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) ve diğer Türk İşbirliği Örgütlerinin çatısı altında halklarımızın ortak refahı ve esenliğini

sağlamaya yönelik müşterek hedef ve irademiz doğrultusunda çoktarafli düzlemde de gelişerek sürmektedir.

Türk Konseyi kuruluşunun 10. yılında büyük bir atılım göstermiştir. Türk Konseyi'ne gözlemci üye olan Macaristan'ın başkenti Budapeşte'de 19 Eylül 2019 tarihinde üye ülkelerin Dışişleri Bakanlarının ve Macaristan Dış Ticaret ve Dışişleri Bakanı'nın iştirakıyla gerçekleştirilen törenle Türk Konseyi Avrupa Temsilcilik Ofisi'nin açılışını yaptık.

Öte yandan, Türk Konseyi'nin 7. Zirvesi 15 Ekim 2019 tarihinde Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de "KOBİ'lerin Desteklenmesi" temasıyla gerçekleştirilmiş, Özbekistan, Devlet Başkanları Zirvesi'ne ilk defa tam üye olarak katılmıştır. Türk Konseyi üye devletleri arasında Ortak Yatırım Fonu'nun kurulması konusunda fizibilite çalışmalarının yapılarak sürecin hızlandırılması kararının alındığı Zirve Bildirisi'nde ayrıca, üyelerin Barış Pınarı Harekatı'na destek verdikleri de belirtilmiştir. Türk Dünyası'nın birleştirilmesindeki çabalarından dolayı Kazakistan'ın Kurucu Cumhurbaşkanı, Nursultan Nazarbayev'e Türk Dünyası Ali Nişanı, takdim edilmiş; ayrıca Sayın Cumhurbaşkanımızın teklifi üzerine Türk Konseyi Onursal Başkanı ünvanı da verilmiştir. Toplantıda, 8. Türk Konseyi Zirvesi'nin gelecek yıl ülkemizde düzenlenmesi de kararlaştırılmıştır.

Özbekistan'la ilişkilerimiz 2016 yılının sonunda Cumhurbaşkanlığı görevine gelen Şevket Mirziyoyev döneminde ivme kazanmıştır. Bu dönemde Özbekistan'ın kalkınma ve reform hamleleri de hızlanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın 18 Kasım 2016 tarihinde Semerkant'a; Cumhurbaşkanı Mirziyoyev'in 25-26 Ekim 2017 tarihlerinde ülkemize gerçekleştirdiği ziyaretlerin ardından, son olarak Sayın Cumhurbaşkanımız 29 Nisan-1 Mayıs 2018 tarihlerinde Özbekistan'a bir devlet ziyareti gerçekleştirmiştir.

2017 yılında yapılan ziyaret kapsamında ilişkilerimizin Stratejik Ortaklık seviyesine yükseltilmesinin ardından, 2018'deki ziyaret vesilesiyle ülkelerimiz arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) kurulmuştur. Özbekistan'la ikili ticaret hacmimiz 2018 yılında 1,8 milyar ABD Doları seviyesine ulaşmış olup, orta vadede bunun 5 milyar Dolara çıkarılması hedeflenmektedir. 2019 yılı ilk üç çeyreğindeki ticaret hacmimiz 1,6 milyar ABD Doları'na ulaşmıştır.

Türkiye-Özbekistan Karma Ekonomik Komisyonu 5. toplantısı Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay ile Özbekistan Başbakan Yardımcısı Elyor Ganiyev'in eşbaşkanlıklarında 22-23 Temmuz 2019 tarihlerinde Ankara'da düzenlenmiştir.

Son olarak, Özbekistan Dışişleri Bakanı Abdulaziz Kamilov Büyükelçiler Konferansı'na hitap etmek üzere 5-6 Ağustos 2019 tarihlerinde ülkemize bir ziyaret gerçekleştirmiş, bu vesileyle Bakanlıklarımız arasında Türkiye-Özbekistan Ortak Stratejik Planlama Grubu (OSPG) toplantısı da düzenlenmiştir.

Özbekistan'ın 15 Ekim 2019 tarihinde Bakü'de düzenlenen Türk Konseyi 7. Zirvesi'ne tam üye olarak katılmasıyla, ilişkilerimiz Türk Konseyi bünyesinde çoktarafli yeni bir boyut da kazanmıştır. Zirve vesilesiyle, Sayın Cumhurbaşkanımız Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev'le bir görüşme gerçekleştirmiştir. Ben de Dışişleri Bakanı Abdulaziz Kamilov'la zirve marjında biraraya geldim.

Bölgedeki önemli siyasi ve ekonomik ortaklarımızdan biri olarak gördüğümüz **Kazakistan**'la ilişkilerimiz karşılıklı güçlü siyasi irade doğrultusunda istikrarlı biçimde ilerlemektedir. Kazakistan ile stratejik ortaklık anlaşmamız 2009 yılında imzalanmış olup, Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) de 2012 yılında ihdas edilmiştir. YDSK'nın III. toplantısı Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in ülkemizi ziyareti vesilesiyle 13 Eylül 2018 tarihinde yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı Nazarbayev'in 5 Ağustos 2016 tarihli ziyareti, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında Cumhurbaşkanı düzeyindeki ilk ziyaret olması bakımından önem taşımaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 8-10 Eylül 2017 tarihlerinde, ikili resmi ziyaret gerçekleştirmek ve İslam İşbirliği Teşkilatı Zirve Dönem Başkanı sıfatıyla, İİT bünyesinde ilk kez düzenlenen Bilim ve Teknoloji Zirvesi'ne iştirak etmek üzere Kazakistan'ı ziyaret etmiştir. Ayrıca, Türk Konseyi 7. Zirvesi vesilesiyle Sayın Cumhurbaşkanımız Kazakistan Kurucu Cumhurbaşkanı Nazarbayev ile 15 Ekim 2019 tarihinde Bakü'de bir görüşme yapmıştır.

23-24 Mayıs 2019 tarihlerinde Kazakistan'a gerçekleştirdiğim ziyaret çerçevesinde Çimkent'te Ahıskalı soydaşlarımızla biraraya geldim. Ayrıca, Kazakistan Dışişleri Bakanı Beybut Atamkulov eşbaşkanlığında Ortak Stratejik Planlama Grubu 5. Toplantısı gerçekleştirdik. Aynı gün Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev ve kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından kabul edildim. Ahiren, Türk Konseyi 7. Zirvesi kapsamında Kazakistan Dışişleri Bakanı Mukhtar Tleuberdi'yle 14 Ekim 2019 tarihinde Bakü'de ikili bir görüşme gerçekleştirdim.

İki ülke Devlet Başkanları tarafından ikili ticaret hacminin 10 milyar ABD Dolarına ulaşması hedefi belirlenmiştir. Müteahhitlik sektörümüz Kazakistan ile ekonomik ilişkilerimizde öncü konumunu sürdürmektedir. Türk müteahhitler

tarafından 2019 yılına kadar Kazakistan'da toplam 24,6 milyar ABD Doları değerinde yaklaşık 486 proje gerçekleştirilmiştir.

Türkiye-Kazakistan Hükümetlerarası Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) 11. Dönem Toplantısı Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay ve Kazakistan Başbakanı Askar Mamin'in eşbaşkanlıklarında 11 Kasım 2019 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir.

Kırgızistan'la işbirliğimizin, bu ülkenin bağımsızlığından bu yana ortak değerlerimize uygun şekilde geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede, Türkiye, Kırgızistan'ın demokratik reformlarına ve ekonomik kalkınmasına destek olmuş, ülkelerimiz arasındaki ilişkiler 2011 yılında stratejik ortaklık düzeyine taşınarak, YDSK ihdas edilmiştir.

Kırgızistan'la işbirliğimizin ortak tarihi ve kültürel değerlerimize uygun şekilde geliştirilmesi amaçlanmaktadır. 15 Temmuz darbe girişiminden sonra Kırgızistan'daki FETÖ yapılanmasının tasfiyesine dair beklentilerimizin Kırgız tarafınca karşılanması için her düzeyde diyalog ve telkinlerimiz devam etmektedir. Kırgızistan'da özellikle Cumhurbaşkanı Ceenbekov'un göreve gelmesinin ardından gerçekleştirilen üst düzeyli ziyaretlerle ilişkilerimiz hedeflenen içerik ve düzeye ulaşma sürecine girmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın, ikili resmi ziyarette bulunmak, Türk Konseyi 6. Zirvesi'ne katılmak ve 3. Dünya Göçebe Oyunları'nın açılış törenine iştirak etmek üzere 1-3 Eylül 2018 tarihleri arasında Kırgızistan'ı ziyaret etmesi ilişkilerimize ivme kazandırmıştır. Bu ziyaret vesilesiyle, Türkiye-Kırgızistan YDSK IV. toplantısı da gerçekleştirilmiştir. Son olarak, Sayın Cumhurbaşkanımız Kırgızistan Cumhurbaşkanı Ceenbekov ile 7. Türk Konseyi Zirvesi vesilesiyle Bakü'de 15 Ekim 2019 tarihinde görüşmüştür.

Türkiye-Kırgızistan YDSK 5. Toplantısının ise Cumhurbaşkanı Ceenbekov'un ülkemizi ziyareti vesilesiyle 2019 yılı içinde ülkemizde gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. YDSK 5. Toplantısına hazırlık mahiyetinde 9. Dönem KEK toplantısının Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay'ın eşbaşkanlığında 21-22 Kasım 2019 tarihinde Ankara'da yapılması planlanmaktadır.

2019 yılı ilk sekiz ayı itibarıyla 275 milyon ABD Doları (2018 yılı ticaret hacmimiz 424 milyon ABD Doları'dır) civarında seyreden ticaret hacmimizin ilk etapta 1 milyar ABD Doları'na yükseltilmesi hedeflenmektedir.

Kırgız Dışişleri Bakanı Çingiz Aydarbekov'un 7 Mayıs 2019 tarihinde ülkemizi ziyareti vesilesiyle Türkiye-Kırgızistan Ortak Stratejik Planlama Grubu (OSPG) 3. Toplantısı düzenlenmiştir.

Tacikistan'la ulaştırma ve taşımacılık imkânlarının yetersizliğinden kaynaklanan güçlükler aşılmaya çalışılmakta, bu çerçevede anılan ÷lkenin dış ticaretindeki payımızın artırılmasına çaba gösterilmektedir. Tacikistan'la 2018 yılında ikili ticaret hacmimiz 400 milyon ABD Doları seviyesinde gerçekteşmiştir. 2019 yılı ilk üç çeyreğinde bu rakam 211 milyon ABD Doları olmuştur.

Tacikistan Dışışleri Bakanı Muhridin, 22-23 Nisan 2019 tarihlerinde ÷lkemize resmi bir ziyaret yapmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanımız CICA Zirvesi vesilesiyle 15 Haziran 2019 tarihinde Tacikistan'ı ziyaret etmiş ve Tacikistan Cumhurbaşkanı Imamali Rahman ile bir görüşme gerçekteşirmiştir.

Türkiye-Tacikistan Karma Ekonomik Komisyonu 10. Dönem Toplantısı Tacikistan Ekonomik Kalkınma ve Ticaret Bakanı Nematulloh Hikmatullozade ile Sanayi ve Teknoloji Bakanımız Sayın Mustafa Varank'ın eşbaşkanlıklarında Ankara'da 6 Ağustos 2019 tarihinde düzenlenmiştir.

÷lkemiz, **Türkmenistan**'la ilişkilerini, Türkmenistan'ın bölgesel ve uluslararası planda takip ettiği “Açık Kapılar” ve “Aktif Tarafsızlık” politikalarını dikkate alarak kardeşlik hukukumuzda dayalı halde sürdürmektedir.

Müteahhitlik sektörümüz Türkmenistan ile ekonomik ilişkilerimizde öncü konumunu sürdürmektedir. Müteahhitlerimiz tarafından 2019 yılına kadar Türkmenistan'da yaklaşık 48 milyar Dolar değerinde yaklaşık 1.016 proje gerçekteşirilmiştir. Bu alanda Türkmenistan, RF'den sonra ikinci sırada yer almaktadır.

Türkmen eşbaşkanının belirlenmesinin akabinde, Türkiye-Türkmenistan Hükümetlerarası Ekonomik Komisyon (HEK) 6. Dönem Toplantısı'nın 2020 yılında gerçekteştirilmesi öngörülmektedir.

Moğolistan'la işbirliğimizin geliştirilmesi hedeflerimiz arasında yer almaktadır. Moğolistan da, Dış Politika Konsepti'nde ÷lkemizi ABD, AB, Japonya, Güney Kore ve Hindistan'la birlikte “3. Komşu” olarak zikretmek suretiyle, ÷lkemizle ilişkilere verdiği önemi ortaya koymaktadır.

Sayın TBMM Başkanımız 29-31 Temmuz 2019 tarihlerinde Moğolistan'ı ziyaret ederek, Meclis Başkanı Zandanshaatar ile görüşmüş ve ayrıca Cumhurbaşkanı Battulga ile biraraya gelmiştir.

Moğolistan'la ortak tarihi mirasımıza sahip çıkmak ve ekonomik ortaklığımızı ilerletmek amacıyla çalışmalarımız devam etmektedir. Buna rağmen Türkiye ile Moğolistan arasındaki ikili ticaret hacmi hedeflenen seviyenin altındadır. Ülkemizin Moğolistan'a ihracatının düşük seviyelerde kalması, büyük oranda iki ülke arasındaki uzaklık, ulaşım altyapısının sınırlı ve mesafenin uzun olmasından kaynaklanmaktadır.

Hâlihazırda Türk Hava Yolları (THY), İstanbul-Bişkek (Kırgızistan)-Ulanbator-Bişkek-İstanbul hattında haftalık 3 frekans tarifeli yolcu seferi düzenlemektedir. Moğolistan tarafından ülkemize sefer düzenlenmemektedir. THY, İstanbul-Ulanbator-İstanbul doğrudan seferlerini 1 Ocak 2020 tarihinde başlatacaktır. Bunun ekonomik ve ticari ilişkilerimizin gelişmesine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2018 yılında 40 milyon ABD Doları civarında gerçekleşen Moğolistan'la ticaret hacmimiz, 2019 yılı ilk altı ayı itibarıyla 17 milyon ABD Doları'dır. Moğolistan'da hâlihazırda faaliyet gösteren 11 Türk firmasının yatırımları toplamı ise 1,3 milyon ABD Doları'dır.

GÜNEY ASYA

Kökleri tarihe uzanan siyasi, ekonomik ve kültürel bağlarımız, **Afganistan**'da kalıcı barış ve istikrarın tesisine yönelik gayretlerimizin itici gücünü teşkil etmektedir. Afganistan'ın birlik ve bütünlüğünün korunması, güvenlik ve istikrarının sağlanması, ülkede halk desteğini ve katılımı ön planda tutan geniş tabanlı bir siyasi yapının sürdürülmesi ve Afganistan'ın terörden arındırılarak halkın huzur ve refaha kavuşturulması, Afganistan'ın Pakistan başta olmak üzere komşularıyla ilişkilerinin geliştirilmesi, ülkemizin Afganistan'a yaklaşımının ana unsurlarını oluşturmaktadır.

Geçtiğimiz Eylül ayında düzenlenen ve oy sayım süreci devam eden Cumhurbaşkanlığı seçimleri, barış görüşmeleri gibi kritik süreçlerden geçmekte olan Afganistan, bu dönemde uluslararası toplumun desteğine her zamankinden daha fazla ihtiyaç duymaktadır.

Tarihi Türk-Afgan dayanışması çerçevesinde, ülkemiz güvenlik, kapasite oluşumu ve kalkınma alanlarında Afganistan'a ikili düzeyde ve çoktarafli platformlarda destek vermeye devam etmektedir.

2016 NATO Varşova Zirvesi'nde tarafımızdan Afganistan güvenlik güçlerinin idamesine katkı olarak 2018-2020 dönemi için 60 milyon Dolar taahhüt edilmiştir. Türkiye Afganistan'ın güvenliğine katkı bağlamında, Afgan Ulusal Ordusu ve Afgan Ulusal Polisi'ne yönelik kapsamlı eğitim programları düzenlemekte ve

donanım yardımıyla bulunmaktadır. İlâveten, Sivas Polis Meslek Yüksek Okulu'nda eğitimlerini tamamlayan Afgan polis sayısı 3.520'ye, Afgan Ulusal Ordusu mensubu sayısı 4.300'e ulaşmıştır. Sözkonusu eğitim programları sürdürülmektedir.

Kararlı Destek Misyonu (RSM) çerçevesinde ülkemiz Kabil'den sorumlu Çerçeve Ülke görevini yürütmektedir. Ayrıca ülkemiz, Kabil Hamid Karzai Uluslararası Havaalanı'nın işletmesini ve güvenlik düzenlemelerini üstlenmiştir.

Ülkemizin 2004 yılından bu yana Afganistan'da yürüttüğü kalkınma programının tutarı 1 milyar Dolar'ı aşmıştır. Binden fazla proje içeren bu program Türkiye'nin bugüne kadar bir ülkeye gerçekleştirdiği en büyük dış yardım programları arasındadır. Bu yardımlar çerçevesinde, etnik ayrım gözetilmeden Afganistan'daki 34 vilayetin tamamında en az birer proje gerçekleştirilmiştir.

Afganistan'a kalkınma yardımlarımızda eğitim ve sağlık alanları başı çekmektedir. Kalkınma yardımlarından önemli pay alan diğer bir alanı ulaştırma ve depolama hizmetleri oluşturmaktadır. Afganistan'a yaptığımız kalkınma yardımlarındaki diğer alanları ise başta idari altyapı ve iyi yönetim olmak üzere, sivil kapasite geliştirme teşkil etmiştir.

Ülkemiz 2012 yılında gerçekleştirilen Tokyo Konferansı'nda 2015-2017 yılları arasında proje temelli olarak kullanılmak üzere Afganistan'a 150 milyon Dolar yardım taahhüdünde bulunmuştur. 4-5 Ekim 2016 tarihlerinde Brüksel'de düzenlenen Afganistan Konferansı'nda ise 2018-2020 dönemi için, proje bazlı olarak kullanılmak üzere Afganistan'a 150 milyon Dolar seviyesinde taahhütte bulunulmuştur.

“Türk-Afgan Mevlana Celalettin-i Rumi Üniversite Kampüsünün İnşası Hakkında Niyet Beyanı” Cumhurbaşkanı Eşref Gani'nin Aralık 2015'te ülkemizi ziyareti sırasında imzalanmıştır. Fakülte binalarının inşası TİKA tarafından gerçekleştirilecektir. Üniversite'ye ahdi zemin teşkil etmek üzere YÖK tarafından hazırlanan taslak anlaşma hakkındaki müzakereler sürmektedir. Proje için Afganistan'a taahhüt edilen yardımlarımız kapsamında 60 milyon ABD Doları tahsis edilmiştir.

Afganistan'da faaliyet göstermekte olan 74 Türk firmasının 62'si inşaat ve müteahhitlik sektörlerinde çalışmakta olup, anılan firmalar 2003-2016 yılları arasında yaklaşık 6 milyar ABD Doları tutarında 627 proje gerçekleştirmişlerdir. Türk firmaları müteahhitlik alanında yabancı yatırımcılar arasında birinci sıradadır. Türk sermayeli firmalar hizmet (sağlık, lojistik, danışmanlık vb.), enerji ve madencilik sektörlerinde de faaliyet göstermektedirler.

Türkiye, Afganistan'ın sınırlarının ötesinde bölgedeki barış girişimlerini yakından takip etmekte ve katkılarda bulunmaktadır. Bu bağlamda, ülkemiz barış ve istikrarın bölgesel bir zeminde ilerletildiği takdirde kalıcı sonuçlar verebileceği anlayışıyla 2007 yılında Türkiye-Afganistan-Pakistan Üçlü Zirve Süreci'ni başlatmıştır. Türkiye'nin kardeş addettiği Afganistan ve Pakistan arasında siyasi diyalog, güvenlik ve kalkınma odaklı özel bir işbirliğinin tesis edilmesini amaçlayan Üçlü Zirve Süreci'nin bugüne kadar sekiz toplantısı yapılmıştır. Afganistan-Pakistan ilişkilerinden kaynaklanan sebeplerle bir süredir toplanamayan bu formatı canlandırma gayretlerimiz devam etmektedir.

Keza, Afganistan'ın karşı karşıya bulunduğu sorunların bölgesel çözüm gerektirdiği tespitinden hareketle, Afganistan'la beraber başlattığımız Asya'nın Kalbi-İstanbul Süreci merkezinde Afganistan'ın yer aldığı bölgesel bir işbirliği girişimidir. 15 bölge ülkesi, 16 destekçi ülkeye ilaveten 12 bölgesel ve uluslararası örgütün yer aldığı Süreç, Asya'nın Kalbi bölgesinin ortak sorunlarına Güven Artırıcı Önlemler yoluyla siyasi ve pratik çözümler bulmayı hedeflemektedir. Ülkemiz, İstanbul Süreci'nin eşbaşkanlığını 1 Aralık 2017 tarihinde Bakü'de düzenlenen 7. Bakanlar Konferansında Azerbaycan'dan devralmıştır. Sekizinci Bakanlar Konferansı 9 Aralık 2019 tarihinde İstanbul'da düzenlenecektir. Bu Konferansta ülkemiz eşbaşkanlığı Tacikistan'a devredecektir.

Ülkemiz, bölgesel bağlantısallık ile bölgesel istikrarın güçlendirilmesi çabalarını desteklemektedir. Bu amaçla, Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-Türkmenistan-Afganistan arasında Transit Taşımacılık Koridoru sağlayan Lapis Lazuli Anlaşması 15 Kasım 2017 tarihinde imzalanmıştır. Anlaşma'nın ülkemizdeki iç hukuk onay süreci devam etmektedir.

Türkiye, bölgesinde önemli bir rolü haiz **Pakistan**'ın demokrasisinin güçlenmesini, terör ve aşırı akımlara karşı mücadelesini ve kalkınma gayretlerini desteklemektedir. Pakistan'ın güvenlik ve istikrarı, sözkonusu kardeş ülkenin bekası kadar, bölgenin istikrarı bakımından da büyük önem taşımaktadır.

2009 yılında ihdas edilen Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK), iki ülke arasındaki ilişkilerin her alanda daha ileri seviyeye taşınmasına yönelik ortak iradenin göstergesini teşkil etmektedir. YDSK'nın Beşinci Toplantısı 23 Şubat 2017 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Hâlihazırda, YDSK çalışmaları kapsamında imzalanan belge sayısı 60'a ulaşmıştır. Geniş bir yelpazede imzalanan bu anlaşmalar, çok yönlü ilişkilerimizin bir ifadesi olduğu kadar, bu ilişkilerin kurumsal ve ahdi bir zemine oturtularak etkin bir şekilde geliştirilmesi yönündeki ortak iradeyi de ortaya koymaktadır.

Üst düzeyli temaslar bağlamında, Pakistan Cumhurbaşkanı Dr. Arif Alvi, İstanbul yeni havalimanınının 29 Ekim 2018 tarihinde yapılan açılış törenine katılmak üzere ülkemizi ziyaret etmiştir.

Pakistan Başbakanı İmran Han, 3-4 Ocak 2019 tarihlerinde Sayın Cumhurbaşkanımızın davetine icabetle ülkemize bir resmi ziyaret gerçekleştirmiştir. Ziyaret çerçevesinde ikili ilişkilerimiz tüm veçheleriyle ele alınmış; bölgesel ve uluslararası gelişmeler değerlendirilmiştir. Ziyaret marjında, ben de mevkidaşım Kureyşi'yle bir görüşme gerçekleştirdim.

Sayın Cumhurbaşkanımız ile Pakistan Başbakanı İmran Han 23 Eylül 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler 74. Genel Kurulu marjında da biraraya gelmiştir.

2018 yılında Pakistan'a ihracatımız %31,2 artışla 462,2 milyon Dolar olmuş, ithalatımız ise %2,3 artarak 330,7 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Böylece ikili ticaret hacmimiz 792,9 milyon Dolara ulaşmıştır. 2019 yılında da buna yakın düzeyde bir ticaret hacmi beklenmektedir. Türkiye ve Pakistan arasındaki ekonomik ve ticari konulardaki ahdi zemin halen yürütülen Serbest Ticaret Anlaşması müzakereleri dışında tamamlanmıştır. Öte yandan, Başbakan İmran Han'ın 3-4 Ocak 2019 tarihlerindeki ziyareti vesilesiyle, Türkiye-Pakistan Stratejik Ekonomik Çerçevesi'nin oluşturulması kabul edilmiştir. Bahsekonu çerçeve ile ticaret ve yatırımlar başta olmak üzere ikili ekonomik işbirliğinin her alanda geliştirilmesi hedeflenmektedir. Stratejik Ekonomik Çerçeve kapsamında atılacak adımları belirlemek üzere ilgili tüm kurumlarımızın katkılarıyla 71 somut eylem maddesi içeren bir Eylem Planı taslağı hazırlanmıştır. Söz konusu Stratejik Ekonomik Çerçeve'nin YDSK bünyesinde ilerletilmesi öngörülmektedir.

Pakistan'dan Türkiye'ye gelen uluslararası doğrudan yatırım 2007-2018 yılları arasında 583 milyon ABD Doları tutarında olup, ülkemizin aynı dönemde Pakistan'a uluslararası doğrudan yatırımı ise 802 milyon ABD Doları'dır. 2018 yılında yaklaşık 114 bin Pakistanlı turist ülkemizi ziyaret etmiştir.

Ülkemiz 2004 yılından bu yana Pakistan'a kalkınma yardımında bulunmaktadır. 2010 yılında TİKA'nın İslamabad'da bir Program Koordinasyon Ofisi açılmıştır. Pakistan'a yapılan kalkınma yardımlarının toplam miktarı yaklaşık 1,1 milyar Dolar'dır. Yardımların en önemli bölümü eğitim, sağlık, ulaşım alanındaki projelere ayrılmıştır.

Gelişen ekonomisi ve nüfusuyla küresel sistemde potansiyelini muhafaza eden **Hindistan**'la ilişkilerimiz Keşmir meselesinden zaman zaman etkilense de iki ülke arasındaki geniş işbirliği fırsatları karşılıklı fayda temelinde değerlendirilmeye müsaittir. Tarımdan bilgi ve uzay teknolojilerine, enerjiden ticarete, sinema ile dizi sektöründen turizme kadar hemen her alanda işbirliği

fırsatları sunan Hindistan, “İhracat Ana Planı” çerçevesinde ilan edilen 17 hedef ülkeden biridir.

İşbirliği ve üst düzey temaslarımızın yoğunlaştığı bu ülkeyle her geçen yıl artan ticaret hacmimiz ve iki ülke halklarının son dönemlerde birbirine karşı gösterdiği ilginin bir sonucu olarak artan turist sayısı ilişkilerimizin önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. İlişkilerimizde kazanılan bu ivmenin korunmasını ve artarak devam etmesini arzu etmekteyiz.

Sayın Cumhurbaşkanımız 29 Haziran 2019 tarihinde Osaka’da düzenlenen G20 Zirvesi vesilesiyle Hindistan Başbakanı Narendra Modi’yle görüşmüş, iki lider ikili işbirliğimizi geliştirme konusunda karşılıklı iradelerini paylaşmış, Sayın Cumhurbaşkanımız Hindistan Başbakanını ülkemize davet etmiştir.

Diğer taraftan Hindistan’ın 2019 Ağustos ayında aldığı Jammu-Keşmir’in özerkliğini ve eyalet statüsünü kaldırma kararının bölgesel istikrarı bozucu potansiyel etkilerinden duyduğumuz endişeyi gerek Hint yetkililerle temaslarımızda, gerek çoktarafli platformlarda dile getirmekteyiz. Anılan kararın ardından bölge halkına yönelik tecrit ve kısıtlamaların en kısa sürede kaldırılması ve Keşmir sorununun Hindistan ile Pakistan arasında barışçıl istişareler yoluyla ve ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları çerçevesinde kalıcı bir çözüme kavuşturulması yönündeki beklentimizi ortaya koymaktayız.

Nitekim 74. BM Genel Kurulu genel görüşmeleri marjında 23 Eylül 2019 tarihinde Hindistan Dışişleri Bakanı Subrahmanyam Jaishankar’la gerçekleştirdiğim görüşmede de bu konudaki tutumumuzun gerekçelerini ve Hindistan’dan beklentilerimizi Hint muhabıma açıklıkla ilettim. Hindistan’ın önümüzdeki dönemde bölgede gerginliği artıracak tektarafli adımlardan kaçınarak diyaloga açık bir politika takip etmesini telkin ve tavsiye ediyoruz.

Köklü tarihimizden gelen dostluk ilişkilerine sahip olduğumuz **Bangladeş**’le siyasi temaslarımız ve birçok alandaki işbirliğimiz yoğun biçimde sürdürülmektedir. Özellikle askeri ve savunma sanayii alanında artan temaslarımız ilişkilerimizin önemli bir boyutunu teşkil etmektedir.

Bangladeş’le Bakan Yardımcısı/Müsteşar düzeyindeki siyasi istişarelerimizin üçüncüsünü 20 Mayıs 2019 tarihinde Ankara’da gerçekleştirdik. İlişkilerimizin tüm veçheleriyle ele alındığı sözkonusu toplantıya ilaveten, 19-20 Kasım 2019 tarihlerinde de ikili ekonomik ilişkilerimizin değerlendirileceği Karma Ekonomik Komisyon (KEK) Toplantısı da Ankara’da gerçekleştirilecektir.

Bangladeş’le en üst düzeyde artan temaslar, diğer seviyelerdeki siyasi ve teknik işbirliğine de olumlu yönde yansımıştır. Yakalanan bu ivmenin, ilerleyen yıllarda

da halklarımız arasındaki kardeşlik ilişkilerinden de güç alarak daha da ileri seviyelere taşınmasını hedefliyoruz.

Bölgenin önemli bir ülkesi olan **Sri Lanka**'yla ilişkilerimize de değer vermekteyiz. Halihazırda ilişkilerimiz bilhassa BM içindeki işbirliğimizle olumlu bir gündemle gelişmektedir.

21 Nisan 2019 günü Sri Lanka'nın iki ayrı noktasında eşzamanlı gerçekleştirilen ve aralarında iki vatandaşımızın da bulunduğu 253 kişinin hayatını kaybettiği terör saldırısı sonrasında Sayın Cumhurbaşkanımızla birlikte Sri Lankalı muhataplarımızı arayarak desteğimizi ve dayanışmamızı bildirdik.

Bakan Yardımcımız Büyükelçi Sedat Önal eşbaşkanlığında Sri Lanka ile ilk siyasi istişarelerimizi 10 Mayıs 2019 tarihinde Kolombo'da gerçekleştirdik.

Hint Okyanusu'nda jeostratejik konumunun yanı sıra önemli bir turizm merkezi olan **Maldivler**'le çeşitli alanlarda işbirliğimizin artırılması yönündeki çalışmalarımız sürmektedir. 2018 Kasım ayında göreve gelen yeni Maldivler Cumhurbaşkanı İbrahim Solih'in yemin törenine ülkemizi temsilen Bakan Yardımcımız Yavuz Selim Kıran iştirak etmiştir. Ben de yeni Dışişleri Bakanı Abdulla Shahid'in vaki davetine icabetle önümüzdeki dönemde bu ülkeyi ziyaret etmeyi öngörmekteyim. Maldivler'le, çeşitli uluslararası kuruluşlar nezdinde de karşılıklı dayanışma ve iyi ilişkiler geliştirmekteyiz.

2008 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesinin ardından yaşadığı geçiş dönemini tamamlayan **Nepal**'le ilişkilerimiz olumlu bir mecrada ilerlemektedir. İlk siyasi istişarelerimizi Genel Müdürler düzeyinde Nisan 2019'da gerçekleştirdik.

Haziran 2019'da Cenevre'de düzenlenen Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Yüzüncü Yıl Konferansı marjında Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Fuat Oktay Nepal Başbakanı Oli'yle, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanımız Sayın Zehra Zümrüt Selçuk ise Nepal Çalışma Bakanı Gokarna Bista ile verimli görüşmelerde bulundular.

2019 yılı içinde ayrıca ülkemizden bir GSM operatörü ve yerel bir şirketle işbirliği halinde Nepal'in ilk dijital telefon operatörünü kurmak amacıyla ülkede ortak yatırım çalışmalarına başladılar.

Güney Asya'da **Butan**'la da ilişkilerimizin geliştirilmesine önem veriyoruz. 22-24 Ekim 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaret eden Butan Ulusal Meclis Başkanı ile TBMM Başkanımız arasında verimli bir görüşme gerçekleşti. Butan'la ikili düzeyde ekonomik, ticari ve kültürel alanlarda ilişkilerimizin ilerletilmesine yönelik çalışmalarımız sürmektedir.

ASYA-PASİFİK

Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) ile 2010 yılında “stratejik işbirliği” seviyesine yükseltilen ilişkilerimizin güçlendirilmesi amacıyla karşılıklı ziyaretler ve ilgili kurumlarımız arasında temaslar sürdürülmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızla Çin Devlet Başkanı Xi Jinping arasında gerçekleştirilen görüşmeler ilişkilerimize ivme kazandırmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız son olarak 2 Temmuz 2019 tarihinde Çin’i ziyaret etmiştir.

İki ülke Dışişleri Bakanları ve Bakan Yardımcıları arasındaki istişare mekanizmaları kapsamında ikili, bölgesel ve uluslararası konular ele alınmaktadır.

ÇHC, Asya Pasifik Bölgesi’ndeki en büyük ticaret ortağımızdır. (2018 yılında ihracatımız 2,9, ithalatımız 20,7, ticaret hacmimiz 23,64 milyar ABD Doları) Ticaret hacmimizin dengeli olarak artırılması, ülkemiz aleyhine olan ticaret açığının kapatılması için ihracat kalemlerimizin çeşitlendirilmesi, Çin’den uygun koşullu finansman sağlanması, Çin şirketlerinin ülkemizdeki yatırımlarını artırmaları ve ülkemizdeki altyapı projelerinde yer almaları için çalışmalarımız sürdürülmektedir.

2018 yılı “Çin’de Türkiye Turizm Yılı” olarak kutlanmasının da etkisiyle, geçen yıl ülkemize gelen Çinli turist sayısı %60 artışla 400.000’e yaklaşmıştır. Çin’den Türkiye’ye yönelik turizmin canlandırılması ve 2019 yılında ülkemizi ziyaret eden turist sayısının 500.000’i aşması hedeflenmektedir.

THY, Pekin, Guanco ve Şanhay’a 7’şer ve Hong Kong’a 6 olmak üzere haftada 27 frekans uçuş gerçekleştirmektedir. İki ülke arasındaki uçuş güzergahlarının çeşitlendirilmesi ve frekans sayılarının artırılması gerek turizm gerek ekonomik alandaki ilişkilerimize katkı sağlayacaktır.

Tarihi İpek Yolunun canlandırılmasını amaçlayan “Kuşak ve Yol Projesi” Türkiye-Çin ilişkilerin gündeminde yer almaya devam etmektedir. Ülkemizden başlayarak Gürcistan’dan Azerbaycan’a, buradan Hazar Denizi’ni aşarak diğer Orta Asya Cumhuriyetleri, Afganistan, Pakistan ve ÇHC’ye uzanan “Orta Koridor” projesiyle Kuşak ve Yol Girişimi’nin uyumlaştırılması, bu girişim çerçevesinde Çin’le işbirliğimizin özünü oluşturmaktadır.

Uygur Türkleri’nin, barış, huzur ve refah içinde yaşamlarını sürdürmeleri, temel insan haklarının gözetilmesi, dini özgürlüklerinin ve kültürel kimliklerinin korunmasına önem vermekteyiz. Bu konuları Çin makamları nezdinde gündemde

tutmakta ve önümüzdeki dönemde bölgeye bir ziyaret gerçekleştirilmesi planlaması bağlamında bunun modaliteleri ile kapsamına dair değerlendirmelerimizi sürdürmekteyiz.

Doğu Asya bölgesindeki stratejik ortaklarımızdan **Japonya** ile 2019 yılında da üst düzey temaslar sürdürülmüştür. Sayın Cumhurbaşkanımız 27-28 Haziran 2019 tarihlerinde Osaka'da düzenlenen G20 Zirvesi'nin ardından 30 Haziran-2 Temmuz tarihlerinde Japonya'ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiş, İmparator Naruhito, Başbakan Abe, Danışma Meclisi Başkanı Date, Japon işinsanları ve Japonya'da yaşayan vatandaşlarımızla bir araya gelmiştir. Görüşmelerde siyasi, ekonomik ve kültürel alanlardaki ilişkilerimizin güçlendirilmesi hususunda mutabık kalınmıştır.

Türkiye-Japonya arasındaki ikili ilişkilerin ve dostluğun geliştirilmesine sağladığım katkılar nedeniyle, 1 Mayıs 2019 tarihinde tahta çıkan İmparator Naruhito tarafından 2019 Bahar döneminde Devlet Nişanı ile taltif edildim.

İmparator Naruhito'nun 22 Ekim tarihinde düzenlenen tahta çıkma töreninde ülkemizi Sayın Kültür ve Turizm Bakanımız temsil etmiştir.

Japonya ile ikili ticaret hacminin artırılmasını teminen Ekonomik Ortaklık Anlaşması akdedilmesine yönelik görüşmelere devam edilmiş, müzakerelerin son (17.) turu 30 Eylül-4 Ekim 2019 tarihlerinde Tokyo'da gerçekleştirilmiştir. Anlaşmanın en kısa zamanda imzaya hazır hale getirilmesi öngörülmektedir.

Diğer yandan, 25. Türkiye-Japonya İş Konseyi Toplantısı 1 Kasım 2019 tarihinde Tokyo'da gerçekleştirilmiştir.

Japonya ile ticaret hacmimizin artırılmasına yönelik gayretlerimiz devam etmektedir. 2018 yılında Japonya ile toplam ticaret hacmimiz 4,7 milyar Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Japonya'nın ülkemizde enerji, demiryolu, asma köprüler benzeri altyapı çalışmaları ağırlıklı olmak üzere önemli yatırımları mevcuttur.

Türk-Japon Bilim ve Teknoloji Üniversitesi'nin kurulması çalışmaları sürmektedir. Üniversite Konseyi'nin Türk üyeleri 18 Ocak 2019 tarihinde atanmıştır. Konsey'in ilk toplantısı ise 1-2 Ağustos 2019 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Temmuz ayındaki ziyareti sırasında Nagoya'da Başkonsolosluk açılması kararlaştırılmıştır. Nagoya Başkonsolosluğumuzun açılışının 22-23 Kasım 2019 tarihlerinde G20 Dışişleri Bakanları Toplantısı için Japonya'yı ziyaretim sırasında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

2019, “Japonya’da Türk Kültür Yılı” olarak kutlanmaktadır. Bu çerçevede sene boyunca Japonya’nın çeşitli kentlerinde Japon halkı tarafından yakın ilgi ile izlenen kültürel ve sanatsal etkinlikler düzenlenmektedir.

Bölgede tarihi dostluk ve 2012 yılından bu yana stratejik ortaklık ilişkimiz bulunan **Kore Cumhuriyeti’yle (Güney Kore)** ilişkilerimizi daha da ilerletme yönündeki gayretimiz 2019 yılında da sürdürülmüştür.

Kore Cumhuriyeti Milli Savunma Bakan Yardımcısı IDEF 2019’a katılmak üzere 1-3 Mayıs 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiştir. TBMM Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Volkan Bozkır ve heyeti 8-10 Mayıs 2019 tarihlerinde Kore Cumhuriyeti’ni ziyaret etmiştir.

Kore Cumhuriyeti ile 2000 yılında 1,3 milyar Dolar olan ikili ticaret hacmimiz, 2018 yılında 7,3 milyar Dolar olarak kaydedilmiştir. Ticaret hacminin orta vadede 10 milyar Dolar’a ulaşması hedeflenmektedir.

Türkiye’deki teyit edilmiş Güney Kore yatırımlarının toplamı 881 milyon Dolar civarındadır. Ülkemize yapılan doğrudan sermaye yatırımlarında G. Kore 24. sırada yer almaktadır. 1915 Çanakkale Köprüsü’nü Kore Cumhuriyeti ile altyapı ve ulaştırma alanlarında işbirliğimizin başlıca sembollerinden biri olarak telakki etmekteyiz. G. Kore’nin ülkemizdeki büyük ölçekli yatırımlara olan ilgisi devam etmektedir. Sayın Cumhurbaşkanımız 2018 yılındaki ziyareti sırasında Koreli firmaların yöneticileriyle yaptığı görüşmelerde Kanal İstanbul projesi de gündeme gelmiştir.

Yunus Emre Kültür Merkezi 1 Ocak 2019 tarihinde Hankuk Üniversitesi bünyesinde faaliyetlerine başlamıştır. 2020 yılının Kore’de Türk Turizm Yılı ilan edilmesi öngörülmektedir.

Kore Cumhuriyeti ile MIKTA ve G20 gibi çoktarafli platformlardaki işbirliğimiz sürdürülmektedir.

Kore Yarımadası’nda nükleer silahların tasfiyesi ve barış ortamının inşası amacıyla başlatılan diplomasi süreci kapsamında Güney ve Kuzey Kore liderleri ile ABD ve Kuzey Kore lideri arasında yapılan Zirvelerin ardından Bakanlığımızca yapılan açıklamalarda, Kore Yarımadası’nda barışın inşası ve Yarımada’nın nükleer silahlardan arındırılması yolunda atılan adımları memnuniyetle karşıladığımız ve sürecin başarıyla devam etmesini desteklediğimiz dile getirilmiştir. Gerek bölgesel gerek uluslararası barış ve istikrarın zarar görmemesini teminen meselenin diplomasi yoluyla çözümünü ümit ediyor ve bu yöndeki çabaları destekliyoruz.

Güneydoğu Asya ve Pasifik bölgesinin küresel siyaset ve ekonomide yükselen konumuna paralel olarak dış politikamızdaki önemi ve ağırlığı artmıştır. Bölgeye yaklaşımımızda temel hedefimiz, ihracat pazarlarımızın çeşitlendirilmesi, bölgeden ülkemize doğrudan yabancı yatırım çekilmesi, kalkınma alanında işbirliğinin geliştirilmesi, siyasi ilişkilerimizin güçlendirilmesi ve ülkemizin milli davalarına destek sağlanmasıdır.

Güneydoğu Asya Uluslar Topluluğu (ASEAN), Güneydoğu Asya'nın siyasi rejim, kalkınmışlık ve kültür bakımından birbirinden farklı 10 ülkesini biraraya getiren, 660 milyon kişiyle dünya nüfusunun yaklaşık %9'una ve kümülatif olarak dünyanın en büyük 5. ekonomisine sahip olması bakımından küresel önemi haiz bir örgüttür.

ASEAN ile kurumsal işbirliğimizin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. 2010 yılında taraf olduğumuz Güneydoğu Asya Uluslar Birliği Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'nın (TAC) ardından nihai hedefimiz, ASEAN'ın Diyalog Ortağı olmaktır. Ülkemizin 2015 yılında ASEAN'a yaptığı Sektörel Diyalog Ortaklığı başvurusu 5 Ağustos 2017 tarihinde gerçekleştirilen ASEAN Dışişleri Bakanları Toplantısında kabul edilmiştir. Türkiye; Pakistan, İsviçre ve Norveç'ten sonra örgütün dördüncü Sektörel Diyalog Ortağı olmuştur.

Türkiye ile Birlik arasında tesis edilen Sektörel Diyalog Ortaklığı çerçevesinde Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) 52. Dışişleri Bakanları Toplantısına katılmak üzere 28-30 Temmuz 2019 tarihleri arasında Tayland'ı ziyaret ettim. Bu ziyaret kapsamında ASEAN Genel Sekreteri Dato Lim Jock Hoi ve ASEAN 2019 Dönem Başkanı Tayland Dışişleri Bakanı Don Pramudwinai'nin de katılımıyla ikinci ASEAN-Türkiye Üçlü Bakanlar Toplantısı'nı gerçekleştirdik.

Türkiye ile ASEAN ülkeleri arasında tesis edilen daha yoğun ve verimli işbirliği neticesinde, ASEAN ülkeleriyle 2002 yılında 1,3 milyar ABD Doları düzeyinde olan toplam ticaret hacmimiz, 2018 yılında 9,1 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

ASEAN'ın G20 üyesi tek ülkesi **Endonezya** ile ilişkilerimiz, 2011 yılında iki ülke Cumhurbaşkanı tarafından imzalanan Türkiye-Endonezya: Yeni Dünya Düzeninde Güçlendirilmiş Ortaklık başlıklı bildiriyle stratejik düzeye çıkarılmıştır. Türkiye, nüfus bakımından dünyanın dördüncü büyük ülkesi ve en büyük Müslüman demokrasisi olan Endonezya'yı, ASEAN içinde önemli bir ortak olarak görmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, 30 Temmuz-1 Ağustos 2015 tarihlerinde Endonezya'yı ziyaret etmiş, 2014 yılında Endonezya Devlet Başkanlığına seçilen

Joko Widodo ile ilk kez biraraya gelmiştir. Endonezya Devlet Başkanı Widodo, 2015 Kasım ayında gerçekleştirilen G20 Antalya Zirvesi'ne katılmak üzere ülkemizi ilk kez ziyaret etmiş, 5-6 Temmuz 2017 tarihlerinde ise ülkemize bir devlet ziyaretinde bulunmuştur. Endonezya Devlet Başkanı Widodo son olarak 13 Aralık 2017 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Olağanüstü İslam Zirvesine katılmak üzere ülkemizi ziyaret etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız ile Endonezya Devlet Başkanı Joko Widodo ayrıca, 29 Haziran 2019 tarihinde Osaka'da düzenlenen G20 Liderler Zirvesi'nde ikili görüşme gerçekleştirmiştir. Widodo bu görüşmede Sayın Cumhurbaşkanımızı Endonezya'ya davet etmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımızın 2020 yılında bu davete icabetle anılan ülkeyi ziyareti öngörülmektedir.

Güneydoğu Asya bölgesinde en yüksek kişi başı milli gelire sahip **Singapur** ile ilişkilerimiz 2014 yılında stratejik ortaklık düzeyine çıkartılmıştır. Singapur'un Ankara'da mukim ilk Büyükelçisi Temmuz 2015'te göreve başlamıştır. Başbakan Lee Hsien Loong'un, G20 Antalya Zirvesine katılmak üzere ülkemizi ziyareti sırasında, 14 Kasım 2015 tarihinde **Türkiye-Singapur Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalanmıştır.** Türkiye'nin şu ana kadar imzaladığı en kapsamlı ve gelişmiş STA olma özelliğini taşıyan sözkonusu anlaşma 1 Ekim 2017'de yürürlüğe girmiştir. Türkiye-Singapur Siyasi İstişarelerinin yedinci turu Dışişleri Bakanlıkları Müsteşarları seviyesinde 21 Haziran 2017 tarihinde Ankara'da düzenlenmiştir. Son olarak, dönemin Başbakanı Sayın Binali Yıldırım 21-22 Ağustos 2017 tarihlerinde Singapur'u ziyaret etmiştir. Sözkonusu ziyaret iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişimine yeni bir ivme kazandırmıştır.

Güneydoğu Asya'da yükselen bir güç olan ve önemli bir işbirliği ortağı olarak mütalaa ettiğimiz **Malezya** ile ilişkilerimizin ekonomi, yatırım ve savunma sanayii işbirliği alanlarında daha da geliştirilmesi hususunda karşılıklı mutabakat mevcuttur.

İkili ilişkilerimiz 2014 yılında **stratejik ortaklık** düzeyine çıkarılmış, **Türkiye-Malezya Serbest Ticaret Anlaşması** Ağustos 2015'te yürürlüğe girmiştir. Malezya'yla son siyasi istişareler ise 28 Haziran 2018 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

Malezya Başbakanı Mahathir Mohamad, 24-27 Temmuz 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaret etmiş, ziyaret vesilesiyle ülkelerimiz arasındaki mevcut ve potansiyel işbirliği alanları liderler düzeyinde ele alınmıştır. Bu ziyaret vesilesiyle Malezya tarafı, İstanbul'da muvazzaf bir Başkonsolosluk açma kararını açıklamıştır. Bahsekonu talep tarafımızca uygun görülmüş olup, önümüzdeki dönemde bahsekonu Başkonsolosluğun açılması beklenmektedir. Önümüzdeki

dönemde Malezya ile savunma sanayii dahil birçok alanda ortak projeler geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Asya-Pasifik bölgesinin dinamik ekonomilerinden biri olan **Filipinler**'e 17-18 Kasım 2014 tarihlerinde Başbakan düzeyinde gerçekleştirilen ilk ziyaretin ardından ikili ilişkilerimiz ivme kazanmıştır. Son olarak Filipinler'in İstanbul'da muvazzaf bir Başkonsolosluk açma talebi tarafımızca uygun görülmüş olup, önümüzdeki dönemde bahsekonu Başkonsolosluğun açılması beklenmektedir.

Uluslararası arabuluculuk girişimlerinde etkin olarak yer alan ülkemiz, **Güney Filipinler Barış Süreci** kapsamında güney Filipinler'deki Mindanao adasında kalıcı barış ve istikrarı hedefleyen uluslararası çalışmalara katkıda bulunmaktadır. Ülkemiz, Filipinler hükümeti ile Moro İslami Kurtuluş Cephesi (MILF) ve Moro Ulusal Kurtuluş Cephesi (MNLF) arasında iki kanaldan yürütülen barış müzakerelerinde Uluslararası Temas Grubu (ICG) ve İslam İşbirliği Teşkilatı Güney Filipinler Barış Komitesi (OIC-PCSP) içinde yer almaktadır. Türkiye ayrıca, Filipinler hükümeti ile MILF arasında devam eden normalleşme süreci kapsamında 2014 yılında oluşturulan uluslararası Bağımsız Silah Bırakma Organı'nın Başkanlığını kurulduğu günden bu yana yürütmektedir. Son olarak, IDB bünyesinde silah toplama faaliyetlerinin yürütülmesine destek olmak ve yerel ekiplere komuta etmek üzere Emniyet Genel Müdürlüğümüzce iki personel görevlendirilmiştir.

Avustralya ve Yeni Zelanda ile temeli Çanakkale Savaşları'na dayanan dostane ilişkilerimiz mevcuttur. Çanakkale Kara Savaşlarını Anma Törenlerine Avustralya ve Yeni Zelanda'dan her yıl üst düzey katılım gerçekleşmesi gelenek haline gelmiştir. Tarihimizden doğan yakınlığımızı geleceğe dönük işbirliği imkanlarına dönüştürmeye çalışmaktayız. Bu ülkelerle iyi düzeyde seyreden siyasi ilişkilerimize, ekonomik, ticari, sosyal ve kültürel boyutların da eklenmesi suretiyle yoğunlaştırılması ortak arzumuzdur. 24-25 Nisan 2019 tarihlerinde düzenlenen Çanakkale Kara Savaşlarının 104. yıldönümü törenlerine Yeni Zelanda Meclis Başkanı Trevor Mallard katılmış, bu kapsamda Ankara'ya da geçerek Sayın Cumhurbaşkanımız ve Sayın Meclis Başkanımızla da görüşmeler gerçekleştirmiştir. Sözkonusu törenlere Avustralya'dan ise Genelkurmay Başkanı Orgeneral Angus Campbell iştirak etmiştir. Kanberra'da düzenlenen törenlere ise Donanma Komutanı Koramiral Ercüment Tatlıoğlu katılmıştır.

Christchurch şehrinde 15 Mart 2019 tarihinde iki camiye yönelik gerçekleştirilen terör eylemlerinin ardından, Sayın Cumhurbaşkanımızın talimatlarıyla; milletçe taziyelerimizi iletmek, Yeni Zelanda halkıyla dayanışmamızı göstermek üzere Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Sayın Fuat Oktay'la birlikte 16-18 Mart 2019 tarihlerinde bu ülkeyi ziyaret ettik. Ziyaret sırasında Yeni Zelanda Genel Valisi Patsy Reddy, Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Winston

Peters, Yeni Zelanda İslam Dernekleri Federasyonu (FIANZ) Başkanı Dr. Mustafa Farouk ve Christchurch Belediye Başkanı Lianne Dalziel ile bir araya gelmiş ve saldırıda yaralanan vatandaşlarımız ziyaret edilmiştir.

Bilhassa, Asya-Pasifik'te en büyük diasporamız olan 150.000 civarında vatandaş ve soydaşımızın bulunduğu ve Federasyona dayalı yönetim sistemine sahip **Avustralya özelinde**, ülke yapısında ekonomi, eğitim, turizm, ticaret ve kısmen yargı alanlarında belirleyici rol oynayan, kendi parlamento ve hükümetleri bulunan eyaletlerle doğrudan ilişki tesis etmemiz önem arz etmektedir. Bu vizyon çerçevesinde Avustralya Viktorya Eyaleti Parlamentosu üyelerinden oluşan bir heyet, Çanakkale Kara Savaşlarının 104. yıldönümü Anma Törenleri vesilesiyle 17-27 Nisan 2019 tarihlerinde ülkemizi ziyaret ederek TBMM Türkiye-Avustralya Parlamentolararası Dostluk Grubu Başkanı (ve aynı zamanda TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı) Volkan Bozkır ve TBMM Başkan Vekili Süreyya Sadi Bilgiç ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. G-20 ve MİKTA üyesi Avustralya ile siyasi-ekonomik ilişkilerimizde ANZAC olgusuna dayalı olumlu bir zemin bulunmakta olup, bu alandaki potansiyelin daha iyi değerlendirilmesi için önümüzdeki dönemde çalışmaya devam edilecektir.

Ayrıca, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın, eğitim ve tarım alanlarının ülkemiz için sunduğu fırsatlar üzerinde farkındalık geliştirerek, ilgili kurumlarımızla bu yönde eşgüdüm sağlanması önem arz etmektedir. Bu bağlamda, 22-27 Eylül 2019 tarihlerinde Yeni Zelanda Tarımsal Ticaret Özel Temsilcisi Mike Petersen ülkemizi ziyaret ederek, çeşitli temaslarda bulunmuştur.

2010 yılından bu yana demokratikleşme sürecine hız vererek dışı açılım politikası izlemeye başlayan **Myanmar** ile başta ekonomik olmak üzere, ikili ilişkilerin her alanda geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi için çalışılmaktadır.

Bu bağlamda 12-14 Haziran 2016 tarihli Myanmar ziyaretim, 2015 yılında düzenlenen ve 25 yıl aradan sonra gerçek anlamda muhalefetin yer aldığı ilk genel seçimlerden sonra Myanmar'a Müslüman bir ülkeden gerçekleşen ilk üst düzey ziyaret olması sebebiyle önemlidir.

Öte yandan, Myanmar ile ülkemizin ilişkilerinin arzu edilen hızla gelişmesinin önünde en büyük engeli Rohingya meselesi teşkil etmektedir. Ne yazık ki Rohingya Müslümanlarının maruz kaldığı insani kriz halen devam etmektedir.

Türkiye, 2017 yılının Ağustos ayında Arakan (Rakhayn) eyaletinde Rohingaları hedef alan şiddet eylemlerinin alevlenmesiyle yeniden başgösteren krizin başından itibaren uluslararası kamuoyunun bu meseleye gerekli duyarlılığı göstermesi için büyük çaba göstermiştir. Başta Sayın Cumhurbaşkanımız olmak

üzere üst düzey yetkililerimiz bu büyük trajedinin acilen önlenmesi gereğini muhataplarının dikkatine getirmişlerdir.

Ülkemiz ikili temasların yanısıra, başta BM ve İİT olmak üzere birçok uluslararası örgüt nezdinde konunun ele alınmasına katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, İİT Dönem Başkanlığımız sırasında, Astana’da 10 Eylül 2017’de düzenlenen İİT Bilim ve Teknoloji Zirvesi marjında Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlıklarında, İİT Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımıyla bir toplantı yapılmıştır.

BM 72. Genel Kurulu marjında Sayın Cumhurbaşkanımızın başkanlığında 19 Eylül 2017 tarihinde İİT Rohingya Temas Grubu toplantısı üst düzeyli ve geniş katılımlı olarak gerçekleştirilmiş, toplantı sonunda bir ortak bildiri kabul edilmiştir.

“Myanmar’daki Rohingya Müslümanlarının ve Diğer Azınlıkların İnsan Hakları Durumu” başlıklı karar tasarısı 2018 yılı Eylül ayında gerçekleştirilen 39. İnsan Hakları Konseyi’nin (İHK) ardından, 9-27 Eylül 2019 tarihlerinde Cenevre’de düzenlenen 42. İHK oturumunda da İİT ve AB’nin ortak sunuculuğunda kabul edilmiştir. Ülkemiz süreçte Bangladeş ve AB ile beraber öncü rol oynamıştır.

Son olarak, ülkemizin katkılarıyla İİT ve AB ortak ana sunuculuğunda sunulan "Myanmar’daki Rohingalar Ve Diğer Azınlıkların İnsan Haklarının Durumu " başlıklı karar BM Genel Kurulu III. Komite’de 14 Kasım 2019 tarihinde kabul edilmiştir.

Türkiye, Rohingya krizinin başından beri izlediği ilkeli tutum doğrultusunda, İİT bünyesinde “Rohingalara Karşı İşlenen İnsan Hakları İhlallerinden Hesap Sorulmasına Dair Ad Hoc Bakanlar Komitesi”nin kurulmasında destek vermiştir. Halihazırda Komite’nin 8 üyesinden biridir. 31 Mayıs 2019 tarihinde Mekke’de düzenlenen 14. İslam Zirvesi Konferansı toplantısının ortak bildirgesinde; Rohingaların durumuna ilişkin olarak Myanmar aleyhine İİT adına Uluslararası Adalet Divanı nezdinde girişim başlatılması için Ad Hoc Komite’ye çağrıda bulunulmuştur. Bu bağlamda, 11 Kasım 2019 tarihinde Ad Hoc Komite Başkanı olan Gambiya, Uluslararası Adalet Divanı’na başvuruda bulunmuştur.

Ülkemiz Rohingya krizinin çözümü doğrultusunda siyasi alanda çaba gösterirken insani yardımlarda da öndegelen ülkeler arasında yer almıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın Refikaları Sayın Emine Erdoğan, benim de yer aldığı bir heyetle, 7-8 Eylül 2017 tarihlerinde Bangladeş’i ziyaret ederek, Cox Bazar’daki kamplardaki durumu yerinde incelemiş ve yardım dağıtımında bulunmuştur.

Nitekim, 2017 yılındaki krizin akabinde Arakan eyaletinin uluslararası yardım kuruluşlarına açılmasının ardından bölgeye ilk insani yardımı ulaştıran kuruluş TİKA olmuştur. Ayrıca, izleyen dönemde sığınmacı Rohingalara ülkemiz TİKA, AFAD, Kızılay, Türkiye Diyanet Vakfı ve çeşitli STK'lar vasıtasıyla modüler ev yapımı, sahra hastanesi ve sağlık ocağı kurulması ile içme suyu ve gıda temini gibi insani yardımlarını sürdürmüştür. Bu kapsamda, son olarak Şubat 2018 içinde ülkemiz Cox's Bazar'da bir adet ağır iklim tipi sahra hastanesi kurmuştur. Anılan hastanede Türk doktorlar ve sağlık personeli görev yapmaktadır.

Bakanlığımızca, bölgede insani koşulların iyileştirilmesine yönelik güçlükleri ele almak amacıyla fikirdaş ülkeler ile bölgede etkin uluslararası kuruluşların temsilcilerinin katılımıyla 6 Temmuz 2018 tarihinde Ankara'da "Uluslararası Rohingya İstişare Toplantısı" düzenlenmiştir. Toplantıda, 14 ülkenin temsilcilerinin yanı sıra BM, İİT, AB, Dünya Sağlık Örgütü gibi sahada etkin olan uluslararası kuruluşlarla birlikte ülkemizden AFAD, TİKA, Kızılay ile bölgede çalışan Türk Sivil Toplum Kuruluşları temsilcileri de yer almıştır.

Ülkemiz, Rohingaların Myanmar'a güvenli, gönüllü, onurlu ve kalıcı şekilde geri dönüşleri için çalışmalarını, Bangladeş ve Myanmar'daki insani yardım faaliyetlerini sürdürecektir.

6-8 Kasım 2018 tarihleri arasında **Brunei** ve **Laos'a** gerçekleştirdiğim ziyaretler bu ülkelerle olan ilişkilerimizin gelişmesine yeni bir ivme kazandırmıştır.

ASEAN'ın coğrafi olarak merkezi kabul edilen ve en müreffeh ülkelerden biri olan **Brunei**'de 2013 yılında Bandar Seri Begavan Büyükelçiliğimiz açılmıştır.

2017'nin Aralık ayında Viyentiyen (**Laos**) Büyükelçiliğimizin de açılmasıyla Türkiye tüm ASEAN başkentlerinde, mukim Büyükelçilikler tarafından temsil edilmeye başlanmıştır.

Kamboçya'da Punom Pen Büyükelçiliğimiz 2013 yılında faaliyete başlamış, Kamboçya ise 2019 yılında ülkemizde Büyükelçilik açmıştır. İkili ilişkilerimiz, 10-11 Şubat 2015 tarihinde Kamboçya'nın evsahipliğinde gerçekleştirilen Karma Ekonomik Komisyon Toplantısı ve Mart 2015'teki Kamboçya ziyaretimin ardından canlılık kazanmıştır. 2018 Ekim ayı içinde ise önce Kamboçya Dışişleri Bakanı Prak Sokhonn, ardından Kamboçya Başbakanı Hun Sen tarafından ülkemize gerçekleştirilen ziyaretler karşılıklı ilişkilerimizin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. İlaveten, sözkonusu ziyaretler esnasında imzalanan dokuz anlaşmayla iki ülke arasındaki ilişkilerin ahdi zemini de sağlamlaştırılmıştır. Son olarak 18-19 Ekim 2019 tarihlerinde Türkiye-Kamboçya Karma Ekonomik Komisyon (KEK) 2. Dönem Toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Güneydoğu Asya bölgesine açılım politikamız bakımından, bölgenin yükselen güçlerinden **Vietnam** ile ilişkilerimiz sorunsuz sürmektedir. 2015 yılında Dışişleri Bakanı seviyesinde uzun yıllar aradan sonra gerçekleştirdiğim ziyaret ikili ilişkilerimizin yeniden canlanmasını sağlamıştır. Ardından dönemin Başbakanı Sayın Binali Yıldırım, 22-23 Ağustos 2017 tarihlerinde Vietnam'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Bu ziyaret, Türkiye ile Vietnam arasındaki diplomatik ilişkilerin tesis edildiği 1978 yılından bu yana Başbakan düzeyinde ülkemizden Vietnam'a ilk ziyareti teşkil etmiştir. Vietnam Ulusal Meclis Başkanı Nguyen Thi Kim Ngan da 7-12 Ekim 2018 tarihlerinde ülkemize gelerek Antalya'da TBMM evsahipliğinde düzenlenen Avrasya Meclis Başkanları Üçüncü Toplantısı'na katılmıştır.

2015 yılında **Tayland**'a gerçekleştirdiğim ziyaret olumlu bir gündemde seyreden Türkiye ile Tayland ilişkilerine katkı sağlamıştır. Bu yıl Mart ayında ülkede 2014'te gerçekleşen askeri darbenin ardından ilk kez seçimler gerçekleştirilmiş ve sivil siyasete geçiş süreci başlamıştır. Tayland ile önümüzdeki dönemde ilişkilerin yeniden canlanması ve potansiyel işbirliği alanlarının değerlendirilmesi hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Türkiye, 2002 yılında bağımsız olan **Doğu Timor**'u tanıyan ilk ülkelerden biri olmuştur. Ülkemiz Doğu Timor'un bağımsızlığı sonrası BM gözetimindeki geçiş sürecini desteklemiştir. Portekizce Konuşan Ülkeler Topluluğu'nun (CPLP, Community of Portuguese Language Countries) 23 Temmuz 2014 tarihinde Doğu Timor'un başkenti Dili'de düzenlenen Zirvesinde teşkilata gözlemci üye olarak kabul edilen Türkiye, CPLP kapsamında Doğu Timor'la diyalog içindedir. 2018 yılında bu ülkeyle ilk kez siyasi istişareler gerçekleştirilmiştir.

7-8 Haziran 2014 tarihinde İstanbul'da düzenlenen Pasifik'teki Gelişmekte Olan Küçük Ada Devletleri (PSIDS) Dışişleri Bakanları Toplantısı, ülkemizin **Pasifik ada ülkeleriyle** ilişkileri açısından önemli bir adım olmuştur. Ayrıca ülkemiz, 2014 yılında **Pasifik Adaları Forumu (PAF)** tarafından **Forum Sonrası Diyalog Ortaklığına** kabul edilmiştir.

Pasifik ada ülkeleriyle kalkınma işbirliğimizi genişletmek ve ikili ilişkilerimizi her alanda geliştirmek amacıyla önümüzdeki dönemde Port Moresby'de (Papua Yeni Gine) ve Suva'da (Fiji) mukim bir Büyükelçilik açılması kararlaştırılmıştır.

AFRİKA

Afrika Kıtası'yla ilişkilerimizin ve işbirliğimizin geliştirilmesi çok boyutlu dış politikamızın temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır.

Uluslararası siyaset ve ticaretteki etkinliğimizin yakın coğrafyamızın ötesine taşınmasına yönelik çabalarımızda Afrika kıtasının özel bir önemi bulunmaktadır. Afrika Kıtası'nın, zengin doğal kaynakları ve insan kapasitesiyle 21. yüzyılın ikinci yarısından itibaren uluslararası sistem içerisinde daha etkin rol oynaması ve küresel sahnede ağırlığı giderek artan bir aktör olması beklenmektedir. Pek çok alanda hızla gelişen Kıta'nın barındırdığı ekonomik ve ticari potansiyel ile jeopolitik ağırlığı, ÇHC, Hindistan, RF ve Japonya başta olmak üzere birçok ülkeyi ve yatırımcıyı son yıllarda Afrika'ya çekmeye başlamıştır.

Türkiye kendi tarihi tecrübesini, toplumsal, siyasal ve kültürel birikimini, sahip olduğu olanak ve kaynakları Afrikalı yönetimlerle ve halklarla "Afrika sorunlarına Afrika çözümleri" ilkesi çerçevesinde ve karşılıklı yarar temelinde paylaşmaktadır.

Tarihsel bir temel üzerine inşa edilen Türkiye'nin Afrika politikası siyasi, insani, ekonomi ve kültür ayaklarını içerecek şekilde ve ikili, bölgesel, kıtasal ve küresel olmak üzere dört boyutta yürütülmektedir.

Bu çerçevede, Sahraaltı Afrika (SAA) ülkeleriyle ilişkilerimizde son yıllarda pek çok alanda önemli mesafe kat edilmiştir. 1998 yılında başlayan ve çok boyutlu olan Afrika'ya Açılım Politikası süreci kapsamında bölge ülkeleriyle başta siyasi ilişkiler olmak üzere ticaret, yatırımlar, kültürel projeler, güvenlik ve askeri işbirliği ve kalkınma projeleri gibi birçok alanda hızlı ilerleme sağlanmıştır. Başarıyla tamamlanan Afrika'ya Açılım Politikamız yerini 2013 yılı itibarıyla Afrika Ortaklık Politikasına bırakmıştır.

Kamu kurumları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve insani yardım örgütlerinin faaliyetlerini kapsayan bütüncül bir anlayışın ürünü olan Afrika Ortaklık Politikamızla Kıta'nın barış ve istikrarı ile ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmayı, ayrıca ikili ilişkilerimizi eşit ortaklık ve karşılıklı yarar temelinde geliştirmeyi amaçlıyoruz.

Karşılıklı üst düzey ziyaretler Afrika ortaklık politikamızın sürdürülmesinde önemli bir işlev görmektedir. Sayın Cumhurbaşkanımız, Başbakanlığı dönemi dahil olmak üzere, bugüne kadar 27 Afrika ülkesini (Cezayir, Cibuti, Çad, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Etiyopya, Fas, Fildişi Sahili, Gabon, Gambiya, Gana, Gine, Güney Afrika Cumhuriyeti, Kenya, Libya, Madagaskar, Mali, Mısır, Moritanya, Mozambik, Nijer, Nijerya, Senegal, Somali, Sudan, Tanzanya, Tunus, Uganda, Zambiya) ziyaret etmiştir.

2018 yılında Gambiya, Benin ve Somali Cumhurbaşkanları, 2019 yılında Çad, Burkina Faso, Mali, Senegal, Gine ve Ekvator Ginesi Cumhurbaşkanları ülkemize ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. 2019 yılında ayrıca, Sayın TBMM Başkanımız

Cibuti'yi, Cibuti Ulusal Meclis Başkanı ve Burkina Faso Ulusal Meclis Başkanı ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Bakan düzeyinde ise başta Karma Ekonomik Komisyon toplantıları olmak üzere çeşitli vesilelerle çok sayıda karşılıklı ziyaret gerçekleştirilmiştir. 2019 yılında Ruanda, Nijer, Sierra Leone, Gine-Bissau ve Angola'dan ülkemize Dışişleri Bakanı düzeyinde ilk kez resmi ziyaretler gerçekleştirilmiştir. Ben de Sudan'da yeni dönemi başlatan Anayasal Bildiri'nin imza törenine katılmak üzere 16-17 Ağustos 2019 tarihlerinde Sudan'ı ziyaret ettim.

Kıtayla ilişkilerimizin güçlendirilmesini teminen tüm Afrika ülkelerinde temsilciliklerimizin açılmasına önem verilmektedir. 2002 yılında sadece 12 Büyükelçiliğimiz bulunan Afrika'da faaliyet gösteren Büyükelçilik sayımız günümüz itibarıyla 42'ye yükselmiştir. Son olarak Burundi'nin başkenti Bujumbura'daki Büyükelçiliğimiz 2018 yılının Aralık ayında faaliyete geçmiştir. Önümüzdeki dönemde Monrovia (Liberya), Mbabane (Esvatini Krallığı), Maseru (Lesoto), Lome (Togo), Bangui (Orta Afrika Cumhuriyeti), Bissau (Gine Bissau) ve Lilongve (Malavi) Büyükelçiliklerimizin açılmasıyla Afrika'daki Büyükelçilik sayımızın 49'a ulaşması planlanmaktadır.

Öte yandan, Afrika ülkeleri de ülkemizin ilgisine kayıtsız kalmamış, 2008 yılının başında 10 olan Ankara'daki Afrika Büyükelçiliklerinin sayısı 36'ya çıkmıştır. Son olarak, Zimbabve'nin Ankara Büyükelçiliği geçtiğimiz Ekim ayında açılmıştır.

Büyükelçiliklerimizin yanında TİKA, AFAD, Yunus Emre Enstitüsü, Maarif Vakfı, Anadolu Ajansı, Türk Hava Yolları gibi kurumlarımızla kıtadaki varlığımız daha da yaygınlaştırılmıştır.

Afrika politikamıza ilişkin durum tespiti yapmak, ileriye yönelik yapılabilecekler hakkında görüş alışverişinde bulunmak ve kurumlararası eşgüdümü sağlamak amacıyla 1 Nisan 2019 tarihinde Bakan Yardımcımız Büyükelçi Sedat Önal'ın evsahipliğinde ülkemizin Afrika stratejisi konulu bir Çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştay'da, çeşitli ölçütler gözönünde tutularak öncelikli ülke ve sektörlerin belirlenmesi kararlaştırılmış, Afrika genelinde görünürlüğümüzün artırılması için gerçekleştirilebilecek projeler ve önümüzdeki süreçte atılabilecek adımlar ele alınmıştır.

Afrika ülkeleriyle siyasi istişare toplantılarına devam edilmekte olup, 2018 yılında Zambiya, Sudan, Komorlar Birliği, Cibuti, Gambiya ve Senegal'le, 2019 yılında GAC, Mozambik, Namibya, Sudan ve Lesoto'yla siyasi istişareler yapılmıştır. Bunlara ek olarak, 2019 yılında Hollanda, Finlandiya ve İspanya'yla Afrika istişareleri düzenlenmiştir.

Güçlenen ilişkilerimizin en somut göstergelerinden biri de gelişen ekonomik ilişkilerimiz ve katlanarak artan ticaret rakamlarıdır. Afrika Kıtası'yla toplam ticaretimiz 2002 yılında 4,2 milyar Dolar seviyesinden 2018 yılı sonu itibarıyla 23,5 milyar Dolar'a yükselmiştir. SAA ülkeleriyle ise 2002 yılında 1 milyar Dolar olan ticaret hacmimiz 2018 yılında 7,43 milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir. Afrika'daki doğrudan yatırımlarımızın toplam değerinin 6,2 milyar Doları geçtiği tahmin edilmektedir. Türk yükleniciler Afrika'da toplam değeri 65 milyar Dolara ulaşan 1.150'den fazla projeyi üstlenmiştir. Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu'nun, içinde bulunduğumuz dönem itibarıyla 40'ı SAA ülkesi olmak üzere 45 Afrika ülkesiyle İş Konseyleri bulunmaktadır.

Ülkemiz, 2018 yılı sonu itibarıyla, 47 Afrika ülkesiyle Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması, 30 Afrika ülkesiyle Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması ve 11 Afrika ülkesiyle Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması imzalamış, aynı zamanda, 2018 yılı sonu itibarıyla Afrika'dan 27 ülkeyle Karma Ekonomik Komisyon toplantıları düzenlemiştir. 2019 yılında Somali, Namibya ve Burkina Faso'yla KEK toplantıları gerçekleştirilmiş, Burkina Faso'yla Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması imzalanmıştır.

Ülkemiz Afrika Politikası bağlamında Kıta'daki ikili ve çok taraflı işbirliğine ek olarak, üçüncü ülkelerle de işbirliği mekanizmaları geliştirmeye önem vermektedir. Bu amaçla kıta dışından Macaristan, Japonya, Almanya gibi ülkelerle Afrika'ya yönelik işbirliği olanaklarımız ele alınmıştır. Bu çerçevede, Türkiye-Macaristan Afrika İş Forumu'nun ikincisi, 13 Şubat 2019 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiştir.

Ülkemiz, Afrika ülkeleriyle ulaşım olanaklarını geliştirmek, işadamlarının karşılıklı olarak birbirleriyle temaslarını kolaylaştırmak, Türkiye'nin Afrika halklarının dünyaya ulaşımında bir kavşak noktası olmasını temin etmek ve halklar arasındaki bağlantıların güçlendirilmesini sağlamak amacıyla THY'nin Afrika'ya uçuşlarının sayısının artırılmasını teşvik etmektedir. THY'nin halihazırda Afrika'da 38 ülkede 58 noktaya seferi bulunmaktadır.

Başta Sağlık Bakanlığımız, Kızılay Genel Müdürlüğü ve TİKA ile sivil toplum kuruluşlarımız olmak üzere, Kıta'nın hemen her noktasında Afrika halklarıyla dayanışma içerisinde insani ve kalkınma yardımı faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz. TİKA halihazırda 22 Program Koordinasyon Ofisiyle Afrika genelinde faaliyet göstermektedir.

Ülkemizin Afrika ülkeleriyle ikili düzeydeki ilişkilerine ek olarak Afrika Birliği'yle (AfB) ilişkileri de her geçen gün artarak güçlenmekte ve

kurumsallaşmaktadır. 2005 yılında AfB'ye gözlemci üye olan ülkemiz 2008 yılında düzenlenen Zirve'de Kıta'nın stratejik ortağı ilan edilmiş ve aynı yıl İstanbul'da düzenlenen Birinci Türkiye – Afrika Ortaklığı Zirvesiyle ilişkiler sürdürülebilir bir mekanizmaya kavuşturulmuştur.

19-21 Kasım 2014 tarihlerinde Ekvator Ginesi'nin başkenti Malabo'da düzenlenen İkinci Türkiye-Afrika Ortaklığı Zirvesi'nin ardından kabul edilen “2015-2019 Ortak Uygulama Planı”yla ülkemizin 2015-2019 döneminde Afrikalılarla birlikte gerçekleştireceği çeşitli alanlardaki projelerin beş yıllık çizelgesi oluşturulmuştur. Bu bağlamda, ticaret ve yatırım, barış ve güvenlik, eğitim ve kültür, gençlerin güçlendirilmesi ve teknoloji transferi, kırsal ekonomi ve tarım, enerji ve ulaştırma gibi alanlarda Afrika ülkelerinin öncelikleri çerçevesinde belirlenen projeler hayata geçirilmiştir.

Afrika Birliği (AfB) ile her beş yılda bir yapılacak Zirve toplantıları arasında bir kez “Bakan Düzeyinde Gözden Geçirme Konferansı” gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu bağlamda, 2. Türkiye-Afrika Bakanlar Gözden Geçirme Konferansı 11-12 Şubat 2018 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Konferans Türkiye-Afrika Ortaklığı'nın bütün yönleriyle ele alınması bakımından iyi bir fırsat teşkil etmiştir.

Üçüncü Türkiye-Afrika Ortaklığı Zirvesi'nin, Sayın Cumhurbaşkanımızın evsahipliğinde 2020 yılının ilk yarısında ülkemizde düzenlenmesi öngörülmektedir. Zirve'ye ilişkin hazırlıklar ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızın katkılarıyla yürütülmektedir.

Afrika Birliği (AfB) bütçesine 2009 yılından bu yana yapılan nakdi yardıma 2019 yılında da devam edilmiştir. 1 milyon ABD Doları tutarındaki katkımız, geçen yıl olduğu gibi, Türkiye-Afrika Ortaklığı Uygulama Planı çerçevesindeki projelerde kullanılmak üzere Komisyon'a iletilmiştir.

Afrikalı öğrencilere ülkemizce sağlanan bursların uzun vadede ülkemizin Afrika politikasının tahkim edilmesinde çarpan etkisi yapacağı değerlendirilmektedir. Türkiye 1992 yılından bugüne kadar toplam 10.480 Afrikalı öğrenciye lisans, lisansüstü ve doktora bursu vermiştir.

Bakanlığımıza bağlı Diplomasi Akademisi tarafından 1992 yılından bu yana düzenlenen “Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programı”na bugüne kadar Afrika ülkelerinden 249 diplomat katılmıştır. Ayrıca, Afrika ülkeleri Dışişleri Bakanlıklarından kapasite artırımı ve insan kaynakları gelişimi maksadıyla ulaşan talepler doğrultusunda diplomasi, arşiv ve haberleşme konuları başta olmak üzere çeşitli alanlarda eğitim programları düzenlenmektedir.

Afrika’da FETÖ yapılanmasıyla mücadelemiz sonuç vermektedir. 15 Temmuz sonrasında birçok dost Afrika ülkesinin, ülkemize vermiş olduğu destek memnuniyet vericidir. FETÖ’yle mücadele kapsamında, bu örgüte ait okullar Maarif Vakfı tarafından devralınmaktadır. İçinde bulunduğumuz dönem itibarıyla Maarif Vakfı tarafından Afrika’da 24 ülkede 140 eğitim kurumu ve 17 yurtla eğitim-öğretim çalışmaları yürütülmektedir.

Afrika’ya yönelik politikalarımızda Somali’nin müstesna bir konumu bulunmaktadır. Türkiye’nin Kıta’da izlediği insani diplomasi odaklı dış politikanın en güzel örneği bu ülkede kendini göstermektedir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde Afrika Boynuzu’nun kalbi niteliğindeki Somali’ye, kuraklık felaketinden etkilendiği bir sırada 2011 Ağustos ayında yaptıkları ziyaret, Somali için bir dönüm noktası olmuş, tüm uluslararası toplumun dikkatini bölgeye çekmiştir.

Ziyaretin ardından TİKA, Kızılay ve sivil toplum kuruluşlarımızın katkılarıyla ülkemizin en büyük yurtdışı insani yardım operasyonuna başlanmıştır. 2011 yılından bugüne kadar Somali’ye yaklaşık 1 milyar ABD Doları’na ulaşan insani yardım ve kalkınma yardımı yapılmıştır.

Türkiye, Somali’ye yönelik uluslararası yardım çabaları bağlamında da öncü bir rol oynamakta, kurulan mekanizmaların yönetiminde yer almakta ve bunları yönlendirmektedir. Son olarak, 3 Kasım 2019 tarihinde Doha’da düzenlenen İİT Somali Temas Grubu Toplantısı’na katıldım.

Eylül 2017’de eğitim faaliyetlerine başlayan Mogadişu’daki Türk Görev Kuvveti Eğitim Tesisleri, Müşterek Harp Okulu ve Astsubay Hazırlama Okulu tesislerinde, Somali Ulusal Ordusunun belkemiğini oluşturacak subay ve astsubaylar eğitim görmeye devam etmekte, Somali Ulusal Polis Gücü bünyesinde bir özel hareket biriminin kurulmasına yönelik eğitim ve çalışmalar sürdürülmektedir.

25 Mayıs Afrika Günü kapsamında, Somali Cumhurbaşkanı’nın Refikaları Zeynep Abdi Muallim, 23 Mayıs 2019 tarihinde Sayın Cumhurbaşkanımızın Refikaları Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi’nin evsahipliğinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nde Afrika Günü vesilesiyle düzenlenen iftar yemeğine onur konuğu olarak katılmıştır. Sözkonusu etkinlik vesilesiyle Ankara’daki Afrika ülkeleri Büyükelçileri eşlerinin katkılarıyla hazırlanan “Afrika Yemek Kültürü” kitabının tanıtımı da yapılmıştır.

Ülkemiz, 1991 yılında tektarafli olarak bağımsızlığını ilan eden Somali Federal Hükümeti ile Somaliland bölgesel yönetimi arasındaki görüşmelerde 2013

yılından beri kolaylaştırıcı rol üstlenmektedir. Tarafların talebi ve onayıyla süreçteki rolümüz kolaylaştırıcılıktan arabuluculuğa dönüştürülmüştür.

Bu süreçte, Diploması akademimizce, 2015, 2016 ve 2019 yıllarında üç kez Somalili ve Somalilandlı 30 diplomat için ortak eğitim programları düzenlenmiştir.

LATİN AMERİKA-KARAYİPLER

Latin Amerika ve Karayipler (LAK) bölgesinde son dönemde Arjantin, Uruguay ve Bolivya'daki seçimler ile Ekvator, Peru, Şili ve son olarak Bolivya'da seçimlerin yenilenme kararı ve Devlet Başkanı Evo Morales'in Meksika'ya iltica etmesiyle sonuçlanan bir dizi önemli olay ve gelişme gerçekleşmiştir. Bu olayların neden olduğu can ve mal kayıplarından büyük üzüntü duyduk. Her birini önemli işbirliği ortakları olarak gördüğümüz bu ülkelerde, sorunların demokrasi ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde çözülmesi, bir an önce sağduyunun hakim olması, istikrar ve iç barışın sağlanması dileklerimizi ifade ettik. Gelişmeleri bu anlayışla yakından takip etmeyi sürdürmekteyiz.

Türkiye, çok yönlü dış politikası çerçevesinde LAK bölgesiyle ilişkilerini geliştirmek amacıyla bölge ülkelerine yönelik etkin bir dış politika izlemeye devam etmektedir. 1998 yılında hazırlanan ve 2006 yılında güncellenen Latin Amerika ve Karayipler Eylem Planı bölgeye açılımımızın yol haritasını oluşturmaktadır. Bölge ülkeleriyle işbirliğimizin çeşitlendirilmesi, ticaretimizin artırılması ve kültürel ilişkilerimizin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

2010 yılına kadar bölgede 6 Büyükelçiliğimiz varken 2019 yılı itibarıyla bölgedeki diplomatik ve konsüler temsilcilik sayımız 18'e ulaşmıştır. 2018 yılında Bolivya'nın başkenti La Paz, Trinidad ve Tobago'nun başkenti Port of Spain ile Paraguay'ın başkenti Asuncion'da Büyükelçiliklerimiz faaliyete geçmiştir. Uruguay'ın başkenti Montevideo ve El Salvador'un başkenti San Salvador'da Büyükelçilik açmayı öngörmekteyiz. LAK bölge ülkelerinin ise ülkemizdeki diplomatik temsilcilik sayısı, 2019 yılı Şubat ayında Paraguay ve Dominik Cumhuriyeti'nin Ankara Büyükelçilikleri'nin açılmasıyla 14'e ulaşmıştır. Son olarak, Bolivya ülkemize Büyükelçi göndermiştir. El Salvador ile Nikaragua da Ankara'da Büyükelçilik açmak için çalışmalara başlamıştır.

Bölge ülkeleri ile aramızdaki **üst düzeyli ikili ziyaretler** ivme kazanmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın Şubat 2015'te Meksika, Kolombiya ve Küba'yı kapsayan bölge turu, 20 yıl aradan sonra bu seviyede yapılan ikinci ziyaret olmuştur. Sayın Cumhurbaşkanımız, 31 Ocak-4 Şubat 2016 tarihlerinde Şili, Peru ve Ekvator'u içeren ikinci bir bölge turu daha gerçekleştirmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız Buenos Aires'te düzenlenen G-20 Zirvesi'nin ardından, 2-3 Aralık 2018 tarihlerinde Paraguay ve Venezuela'ya ülkemizden Cumhurbaşkanı düzeyinde ilk ziyaretleri gerçekleştirmiştir.

Ben de 2017 yılının ilk aylarında Arjantin, Paraguay, Dominik Cumhuriyeti ve Meksika'yı, 2018 Eylül ayında Surinam ve Venezuela'yı, geçtiğimiz Mayıs ayında Küba, Meksika ve Guatemala'yı ziyaret ettim. Bu yıl ayrıca, Paraguay, Venezuela, Nikaragua ve El Salvador Dışişleri Bakanları ülkemize ziyarette bulundular.

Latin Amerika ve Karayipler bölgesi, 650 milyonluk nüfusu, 5,5 trilyon ABD Dolarını bulan toplam gayrisafi yurtiçi hasılası, Brezilya ve Meksika gibi yükselen ekonomileri, sahip olduğu zengin doğal kaynakları ve büyüyen pazarı ile önemli fırsatlar sunmaktadır. Küresel ekonomik veriler, Arjantin dışındaki LAK bölgesi ülkelerinin 2014-2016 yıllarında yaşadığı ekonomik daralma, yüksek enflasyon ve işsizlik gibi sıkıntıları geride bırakarak 2017 yılından bu yana toparlanma dönemine girdiğini ve 2018-2021 yılları arasında büyüyeceğini göstermektedir. 2003 yılında LAK bölgesi ile **ticaret hacmimiz** 1,5 milyar Dolar iken 2018 yılında yaklaşık 7 kat artarak 11,8 milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiş, 2019 yılının ilk 8 ayında da 6,18 milyar Dolar düzeyinde olmuştur.

İşadamlarımızın bölgedeki fırsatlarla ilgili güvenilir ve düzenli bilgi temin edebilmesi amacıyla bölgedeki Ticaret Müşavirliklerimizin sayısı arttırılmaktadır. Arjantin, Ekvator, Kolombiya, Küba, Meksika, Peru, Şili ve Venezuela'da Ticaret Müşavirliğimiz, Brezilya'da ise Ticaret Ataşeliğimiz bulunmaktadır.

Bölge ülkeleriyle ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi hedefimiz doğrultusunda, öncelikle ticari ve ekonomik içerikli anlaşmaların hızla sonuçlandırılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda 19 ülkeyle (*Arjantin, Bolivya, Brezilya, Dominik Cumhuriyeti, Ekvator, Guatemala, Guyana, Honduras, Jamaika, Kolombiya, Küba, Meksika, Nikaragua, Paraguay, Peru, Surinam, Şili, Uruguay, Venezuela*) imzalanan Ticari ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları çerçevesinde Karma Ekonomik Komisyon için gerekli hukuki altyapı oluşturulmuştur.

Şili ile 2011 yılında yürürlüğe girmiş olan Serbest Ticaret Anlaşmasını (STA) güncelleme çalışmaları sürmektedir. Halen Ekvator, Kolombiya, Meksika ve Peru ile STA müzakereleri devam etmektedir. Bölge ülkelerinin yanısıra, Güney Ortak Pazarı (MERCOSUR) gibi ekonomik bütünleşmeyi ve ortak pazar kurmayı hedefleyen bölgesel örgütlerle STA imzalanması da hedeflerimiz arasında olup,

MERCOSUR'la müzakerelerin başlatılması için gerekli girişimlerde bulunmaktadır.

THY'nin bölgeye yönelik ilk doğrudan seferleri 2009 yılında İstanbul-Sao Paulo uçuşlarıyla başlamış, bu hat 2012 yılında Buenos Aires'e uzatılmıştır. THY, 2016 yılında seferlerine Havana, Karakas, Panama ve Bogota'yı da eklemiştir. Ayrıca THY'nin İstanbul-Meksiko Şehri kargo uçuşları 3 Ekim 2018'den bu yana yapılmakta olup, yolcu seferlerine de 21 Ağustos 2019 tarihinde başlamıştır. THY, bölgedeki diğer önemli merkezlerle de doğrudan uçuş veya bölgesel havayolu şirketleriyle kod paylaşımı anlaşmaları vesilesiyle uçuş ağını daha da geliştirmeyi hedeflemektedir. THY uçuşları ekonomi, ticaret, turizm ve kültür gibi birçok alanda bölgeyle ilişkilerimize önemli katkıda bulunmaktadır.

TİKA aracılığıyla yürütülen kalkınma işbirliği ve insani yardımlarla da bölge ülkeleriyle dayanışma sağlanarak ülkemizin görünürlüğünün artırılması amaçlanmaktadır. TİKA 2015 yılında bölgedeki ilk koordinasyon ofisini Meksika'da, ikincisini 2016 yılında Bogota'da açmış, 2012-2018 yılları arasında eğitim, sağlık, su ve hıfzısıhha, acil ve insani yardımlar, idari birimlerin geliştirilmesi, sosyal ihtiyaçların karşılanması, kültürel hayata katkı, ulaştırma ile tarım ve hayvancılık sektörlerinde 11 milyon Dolar civarında 172 proje ve faaliyet gerçekleştirmiştir.

Ülkemiz, TİKA projelerinin yanısıra LAK bölgesinin barış, istikrar ve refahına da katkılarda bulunmaktadır. Kolombiya hükümeti ile Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC) arasındaki barış sürecine, Belize ile Guatemala arasındaki sınır sorununa maddi ve teknik destek verilmiş ve Bogota'daki Barış Süreci Misyonuna personel desteği sağlanmıştır. Emniyet mensuplarımız, 2004 yılından bu yana Haiti'de düzen ve istikrarın sağlanması için kurulan BM Haiti İstikrar Misyonu (MINUSTAH) ile 15 Ekim 2017 itibarıyla MINUSTAH'ın yerini alan BM Haiti Adalet Destek Misyonu'nda (MINUJUSTH) görev yapmışlardır. Söz konusu Misyon 16 Ekim 2019 tarihinde BM Haiti Entegre Ofisi (BINUH) olarak faaliyet göstermeye başlamıştır.

Türkiye, LAK ülkeleriyle temaslarımız için önemli platformlar sunan bölgesel örgütlerden birçoğuyla kurumsal ilişkiler kurmuştur. Bu çerçevede ülkemiz, 1998 yılında Amerikan Devletleri Örgütü (OAS), 2000 yılında Karayip Devletleri Birliği (ACS) ve 2013 yılında Pasifik İttifakı'na gözlemci üye olarak kabul edilmiştir. MERCOSUR ile 2010 yılında Siyasi İstişare ve İşbirliği Mekanizması kurulmuş, bugüne kadar iki tur Siyasi İstişare Toplantısı yapılmıştır. Doğu Karayip Devletleri Örgütü (OECS) ile kurumsal ilişkiler kurulmasını öngören mutabakat muhtırası ise 4 Haziran 2016 tarihinde Havana'da düzenlenen 7. ACS Zirvesi marjında imzalanmıştır.

Gözlemci üyelik sistemi bulunmayan **CARICOM** ile ülkemiz arasında 2011 yılında İstişare ve İşbirliği Mekanizması kurulmuştur. Ülkemiz, Mart 2014'te St. Vincent ve Grenadinler'deki CARICOM Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'ne özel konuk sıfatıyla katılmış, 2014 Temmuz ayında ise İstanbul'da CARICOM İstişare ve İşbirliği Mekanizması Dışişleri Bakanları 1. Toplantısı düzenlenmiştir. 14 üye ülkeden 11'inin (Antigua ve Barbuda, Bahamalar, Barbados, Belize, Guyana, Jamaika, St. Kitts ve Nevis, St. Lucia, St. Vincent ve Grenadinler, Surinam, Trinidad ve Tobago) Bakan düzeyinde temsil edildiği sözkonusu toplantı, Türkiye ile CARICOM arasında bugüne kadar yapılmış en üst düzeyli etkinlik olmuştur.

2015 Şubat ayında Guatemala'ya gerçekleştirdiğim ziyaret sırasında düzenlenen Türkiye-Orta Amerika Entegrasyon Sistemi (**SICA**) Dışişleri Bakanları I. Forumu sırasında imzalanan anlaşmayla, ülkemiz SICA'ya bölge-dışı gözlemci üye olarak kabul edilmiştir.

Türkiye-Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu (**CELAC**) Dörtlüsü Dışişleri Bakanları Toplantıları New York'ta BM 68., 70., 71. Genel Kurulları genel görüşmeleri marjında gerçekleştirilmiştir. Türkiye-CELAC Dörtlüsü (Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Ekvator ve Guyana) IV. Dışişleri Bakanları Toplantısı, Türkiye-SICA II. Dışişleri Bakanları Forumu'nun ardından 20 Nisan 2017 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. III. Forum ise Guatemala'nın evsahipliğinde 21 Mayıs 2019 tarihinde gerçekleşmiştir.

Merkezi Şili'de bulunan BM Latin Amerika ve Karayipler Ekonomik Komisyonuna (**ECLAC**) yaptığımız üyelik başvurusu, 2017 Ocak ayında yapılan oylamayla kabul edilmiştir. Üyeliğimiz 25 Temmuz 2017'de gerçekleştirilen EKOSOK toplantısında onaylanarak resmileşmiştir.

Açılım stratejimizin bir diğer önemli boyutunu oluşturan parlamentolararası ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla, ulusal parlamentoların yanısıra bölgedeki parlamenter örgütlerle de kurumsal ilişki kurulması hedeflenmiş, bu çerçevede TBMM tarafından Latin Amerika Parlamentosu'na (PARLATINO) gözlemci üyelik başvurusu yapılmış, gözlemci üyeliğimize yönelik Mutabakat Zaptı'nın ilk ziyaret sırasında imzalanması öngörülmektedir. TBMM Başkan Vekili Süreyya Sadi Bilgiç'in 2019 Eylül ayında Kolombiya'ya yaptığı ziyaret vesilesiyle And Parlamentosu'yla bir mutabakat zaptı imzalanarak anılan örgüte gözlemci üye olunmuştur. Ayrıca, Orta Amerika Parlamentosu (PARLACEN), Orta Amerika ve Karayipler Havzası Parlamento Başkanları Forumu (FOPREL), Amerikalar Parlamenter Konfederasyonu (COPA), MERCOSUR Parlamentosu (PARLASUR) ve Amerikalar için Parlamenterler (ParlAmerica) gibi bölgesel parlamentolarla temaslar kurulmuştur.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

BM, dünya üzerinde barış, huzur ve istikrarın korunmasından ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara ve her bireyin insan onuruna yaraşır bir yaşam sürmesine kadar geniş bir yelpazede uluslararası işbirliğinin sağlanması için halihazırda en meşru ve kapsayıcı platformu teşkil etmektedir.

Türkiye, uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak, örgütü her alanda desteklemekte ve çalışmalarına etkin biçimde katkı sağlamayı kendisine görev addetmekte; birçok alanda BM şemsiyesi altında rol üstlenmektedir.

Bunlar arasında arabuluculuk konusunda Finlandiya ile, Medeniyetler İttifakı bağlamında ise İspanya ile başlattığımız girişimler ve En Az Gelişmiş Ükelere (EAGÜ) yönelik olarak üstlendiğimiz sorumluluklar BM içinde farklı alanlarda oynadığımız öncü rollere örnektir.

Öte yandan dış politikamızın temel unsurlarından biri olan, bölgemizde ve dünyada barış ve istikrarın tesis edilmesine ve güçlendirilmesine katkıda bulunma hedefi doğrultusunda, ülkemiz, BM barışı koruma/destekleme hareketlerine da iştirak etmektedir. Eylül 2019 itibarıyla ülkemiz 8^[1] BM barış operasyonuna 45 polis, 83 askeri personel, 2 askeri uzman ve 2 karargâh subayı olmak üzere toplam 132 personel ile katkıda bulunmaktadır.

Türkiye aynı zamanda, BM'nin değişen dünya koşullarına ayak uydurabilmesi amacıyla devam eden reform çalışmalarına da katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda ülkemiz daha geniş bir temsile dayanan, günümüzün gerçekleriyle uyumlu, demokratik, şeffaf, etkin ve hesapverebilir bir Güvenlik Konseyi oluşumunu ve BM'nin tüm organlarını içeren kapsamlı bir reform yapılmasını, özetle güçlünün değil, haklının yanında bir BM sistemini savunmaktadır.

BM'yle ilişkilerimizde son yıllarda yaşanan ilerlemeler neticesinde, Doğu Avrupa, Kafkasya, Orta Asya, Orta Doğu, Kuzey Afrika gibi bölgelere coğrafi yakınlığı, ulaşım kolaylığı, ekonomik, finansal, kültürel merkez olması gibi sebeplerle odak niteliği taşıyan İstanbul'un BM bakımından bir merkez (hub) haline dönüştürülmesi düşüncesi de BM'ye yönelik politikamızın ana unsurlarından biri olarak belirlenmiş olup, bu yönde somut adımlar atılmaktadır.

Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), BM Cinsiyet Eşitliği ve Kadının Güçlendirilmesi

^[1] Birleşmiş Milletler Hudeyde Anlaşması'nı Destekleme Misyonu (UNMHA), BM Mali Çokboyutlu İstikrar Misyonu (MINUSMA), BM Kongo Demokratik Cumhuriyeti İstikrar Misyonu (MONUSCO), BM Sudan Darfur Misyonu (UNAMID), BM Lübnan Geçici Görev Gücü (UNIFIL), BM Kosova Misyonu (UNMIK), BM Güney Sudan Misyonu (UNMISS), BM Somali Misyonu (UNSOM)

Birimi (UN Women) Bölgesel Merkezleri ile BM Uluslararası Tarımsal Kalınma Fonu'nun (IFAD) Ülke-Bölge Ofisine ilave olarak UNDP İstanbul Uluslararası Kalkınmada Özel Sektör Merkezi'ne (IICPSD) İstanbul'da evsahipliği yapılmaktadır. Diğer yandan, BM OCHA İstanbul'da küresel bir ofis tesis etme niyetini tarafımıza iletmış olup bu konuda görüşmelerimiz devam etmektedir.

Ayrıca, EAGÜ'lere yönelik Teknoloji Bankası da İstanbul'a kısa mesafede bulunan Gebze'de faaliyet göstermektedir. BM Genel Sekreteri Guterres Teknoloji Bankası'nı 31 Ekim 2019 tarihinde ziyaret etmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanımız, BM 73. Genel Kurulu hitabında, bir BM gençlik kuruluşunun tesis edilmesini ve merkezinin İstanbul olmasını teklif etmişti. Gençlik Merkezi'nin ülkemizin evsahipliğinde İstanbul'da kuruluşuna ilişkin anlaşma taslakları Eylül 2019'da 74. Genel Kurul yüksek düzeyli haftası sırasında BM tarafıyla paylaşılmıştır. Sözkonusu projeye ilişkin olarak, önümüzdeki dönemde BM ile yakın işbirliği halinde çalışmaya devam edilmesi öngörülmektedir.

BM Kalkınma Eşgüdüm Ofisi'nin (UNDCO) beş bölgesel masasından birinin İstanbul'da kurulması öngörülmektedir.

Ülkemiz Birleşmiş Milletler 75. Genel Kurul Başkanlığı görevine Batı Avrupa ve Diğerleri Grubu'ndan (WEOG) adaylığını Kasım 2014'te açıklamıştır. Sözkonusu göreve ülkemizce eski AB Bakanımız ve Başmüzakerecimiz, TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanı (E) Büyükelçi Sayın Volkan Bozkır aday gösterilmiştir.

Birleşmiş Milletler (BM) İşkence ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin 17. Taraf Devletler Toplantısı kapsamında ülkemizce aday gösterilmiş olan (E) Büyükelçi Erdoğan Işcan 3 Ekim 2019 tarihinde Cenevre'de yapılan seçimlerde 2020-2023 dönemi için BM İşkencenin Önlenmesi Komitesi üyeliğine seçilmiştir.

BARIŞ İÇİN ARABULUCULUK

Uluslararası sorunların barışçıl çözüm yöntemlerinden biri olarak Birleşmiş Milletler Şartında yer bulan arabuluculuk konusunda farkındalık ve kapasite yaratılması çalışmalarında Türkiye küresel ölçekte öncü rol oynamaktadır. Türkiye sözkonusu öncü rolünü; BM, AGİT ve İİT çerçevesinde başlattığı müstakil girişimlerde eş-başkan konumu, evsahipliği yaptığı iki ayrı uluslararası Arabuluculuk konferans serisi; Arabuluculuk Sertifika Programı dahil katmanlı ve çeşitli bir girişim mimarisıyla yürütmektedir. Yürüttüğü çalışmalarla arabuluculuk alanında markalaşan ülkemiz, arabuluculuk yönteminin ilkelerinin

geliştirilmesi bakımından da somut sonuçları yine küresel ölçekte şimdiden elde etmiş durumdadır.

2010 yılında Finlandiya ile birlikte Birleşmiş Milletler çatısı altında başlatılan Barış için Arabuluculuk girişimi çerçevesinde oluşturulan ve eş-başkanı olduğumuz BM Arabuluculuk Dostlar Grubu (BM-ADG) ülkemizin BM'nin arabuluculuk kapasitesini geliştirme hedefleri açısından önemli bir oluşumdur. Arabuluculuk konulu dört BM Genel Kurul kararının kabul edilmesinde öncü rol oynayan Grubun üye sayısı 2019 yılında son olarak Letonya'nın katılımıyla 59'a ulaşmış olup, buna 51 devlet ve 8 uluslararası/bölgesel kuruluş dahildir. Grubun üye sayısının her sene artması, Grubun arabuluculuk alanında elde ettiği somut başarının göstergesidir. Grubun 10. Bakanlar Toplantısı, evsahipliğimde 74. BM Genel Kurulu marjında, Kapsayıcılık Aracı Olarak Arabuluculuk ve Barışta Yeni Teknolojiler temasıyla 26 Eylül 2019 tarihinde New York'ta düzenlenmiştir.

Bölgesel örgütlerin sürdürülebilir barış ve çatışmaların barışçıl çözümü alanındaki kilit rollerinin bilincinde olan Türkiye, yine Finlandiya ile birlikte ve İsviçre'nin de katılımıyla BM'dekine benzer nitelikte bir Arabuluculuk Dostlar Grubu'nu AGİT bünyesinde (AGİT-ADG) 2014 yılında tesis etmiştir. AGİT-ADG son olarak ülkemizin evsahipliğinde Ocak 2019, İsviçre'nin evsahipliğinde ise Temmuz 2019'da Viyana'da toplantılar gerçekleştirmiştir.

Dünyadaki çatışmaların yüzde altmışı İİT coğrafyasında cereyan etmektedir. Bu gerçekten hareketle gerek çatışmaların önlenmesi gerek barışçı çözümü alanında İİT bünyesinde ve üye ülkelerinde arabuluculuk konusunda farkındalık ve kapasite inşası amacıyla, Türkiye'nin girişimiyle 5-6 Mayıs 2018 tarihlerinde Dakka'da gerçekleştirilen 45. İİT Dışişleri Bakanları Konseyi Toplantısı'nda 53/45 sayılı karar kabul edilmiş olup, bahsekonu karar 1-2 Mart 2019 tarihlerinde Abu Dabi'de gerçekleşen 46. DBK'da güncellenmiştir. Sözkonusu kararlar neticesinde, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın arabuluculuk alanındaki kapasite inşası çalışmalarına katkıda bulunmak üzere İİT içinde Arabuluculuk Dostları Temas Grubu teşkil edilmiştir. Grup kurulduktan kısa bir süre sonra İİT'in en büyük temas grupları arasına girmiş olup, Türkiye bu Grubun eş-başkanlığını Gambiya ve Suudi Arabistan ile birlikte üstlenmiştir.

Grup, ülkemizin öncülüğünde, İİT bünyesinde, arabulucular için kültürel hassasiyetleri gözetilen bir davranış rehberi hazırlanmasına yönelik çabaları çerçevesinde 27 Haziran 2019 tarihinde Daimi Temsilciler seviyesinde bir toplantı düzenlemiştir. Bahsekonu rehberin hazırlıklarına katkı sağlamak için İslam Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar ve Eğitim Merkezi tarafından 13 Eylül 2019 tarihinde Ankara'da bir beyin fırtınası toplantısı düzenlenmiştir. Konu ayrıca 1 Kasım 2019 tarihinde İstanbul'da yapılan İİT Üyesi Ülkeler Üçüncü Arabuluculuk Konferansı'nda da ele alınmıştır.

Uzman yerli ve yabancı katılımcıları bir araya getirerek arabuluculuk alanında bilgi ve tecrübe paylaşımı için önemli bir platform teşkil eden uluslararası İstanbul Arabuluculuk Konferansı'nın altıncısı, 31 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Açılışını benimle birlikte BM Genel Sekreteri'nin (BMGS) yaptığı konferansa BMGS'nin Yüksek Düzeyli Arabuluculuk Danışma Kurulu (HLAB) da katılmış; Konferans vesilesiyle, HLAB New York dışındaki ikinci toplantısını evsahipliğimizde gerçekleştirmiştir.

Arabuluculuğa yönelik farkındalık ve kapasite inşası çalışmalarımız kapsamında bir diğer konferans serisi İİT ülkelerine odaklanacak şekilde 2017 yılında başlatılmış olup, bu yıl üçüncüsü "Etkin Arabuluculuğa Dair Yaklaşımlar: Kültürel Hassasiyetleri Gözeten Rehberin Rolü" temasıyla 1 Kasım 2019 tarihinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Açılışını yaptığım konferansa İİT Siyasi İşlerden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı Yousef Al-Dobeay ile BM Medeniyetler İttifakı Yüksek Temsilcisi Miguel Angel Moratinos da iştirak etmiş ve etkinlik İİT coğrafyasından geniş katılımı gerçekleştirmiştir. Konferans, İİT'in arabuluculuk kapasitesini güçlendirme hedeflerimize ve ülkemizin öncülüğünde, İİT bünyesinde, arabulucular için kültürel hassasiyetleri gözeten bir davranış rehberi hazırlanması çalışmalarına somut katkı sağlamıştır.

Arabuluculuk konulu İİT DBK kararları uyarınca İİT üyesi ülkelerin diplomatlarına yönelik olarak başlatılan Barış İçin Arabuluculuk Sertifika Programı'nın ikincisi Eylül 2019'da Bakanlığımızda düzenlenmiştir. İİT coğrafyasından ve ülkemizden genç diplomatlar ile arabuluculuk alanındaki önemli akademik ve diplomatik şahsiyetleri biraraya getiren bu sertifika programıyla İİT'ten genç diplomatlara arabuluculuk konusunda eğitim verilmekte; İİT bünyesinde kapasite inşasına önemli katkı sağlanmış olmaktadır.

AVRUPA KONSEYİ VE İNSAN HAKLARI

Uluslararası anlaşmalardan doğan yükümlülüklerimizin ve sorumluluklarımızın bilinciyle, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi ile demokrasi ve hukukun üstünlüğü standartlarının ilerletilmesine yönelik olarak küresel çapta çabalara güçlü destek veren ülkemiz, devletimizin ve ulusumuzun varlığına kasteden 15 Temmuz terörist darbe girişimi ve sonrasında OHAL döneminde de bu yöndeki kararlılığını korumuştur.

OHAL'in 19 Temmuz 2018 tarihinde sona ermesinin ardından reform çalışmaları yeniden gündemimizin üst sıralarına çıkmıştır.

Reform Eylem Grubu (REG) toplantılarında, OHAL sürecinin sona ermesinin yansımaları ve siyasi reform sürecimiz bütün boyutlarıyla ele alınmış, yargı ve

temel haklar alanında reformlara devam edilmesi, ayrıca AKPM denetim sürecinden çıkarılmamıza yönelik gayretlerimizin sürdürülmesi kararlaştırılmıştır.

Reform çalışmalarında özellikle yargının etkin ve hızlı işleyişi ile temel hak ve özgürlükler alanında ilerleme kaydedilmesi hususlarına öncelik verilmektedir. Bu kapsamda, Yargı Reformu Stratejisi Sayın Cumhurbaşkanımızca 30 Mayıs 2019 tarihinde açıklanmış ve I. Yargı Paketi olarak da bilinen Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik yapılmasına dair 7188 sayılı kanun 24 Ekim 2019 günü 30928 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

BM, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), AK ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) başta olmak üzere insan hakları alanında ilgili tüm uluslararası ve bölgesel kurum ve kuruluşlarla işbirliğimiz kesintisiz olarak devam etmektedir.

2019 yılı içinde Prof. Aşkın Asan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin (İstanbul Sözleşmesi) denetim organı GREVIO üyeliğine, Emekli Büyükelçi Erdoğan Işcan BM İşkenceye Karşı Komite üyeliğine seçilmişlerdir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne Türk yargıç seçim süreci de 2019 yılı içinde tamamlanmış ve Doç. Dr. Saadet Yüksel seçilerek görevine başlamıştır.

1915 OLAYLARI

Ülkemiz, 1915 olaylarıyla ilgili tartışmaya, özgüveni yüksek, çağdaş ve demokratik bir devlete yakışır biçimde hukuk temelinde yaklaşmaktadır. Türkiye, kendisine yönelik haksız karalama kampanyalarına karşı insani ve vicdani bir tutum benimsemeyi tercih etmekte, konuya Türk ve Ermeni halkları arasında dostluk ve barış içinde ortak bir gelecek kurulması perspektifinden bakmaktadır.

Buna karşın, Ermenistan ve Ermeni diasporası, I. Dünya Savaşı koşullarında yaşanan hadiseleri tektaraflı bir tarih anlatısına indirgeyerek, konuyu Türkiye aleyhine bir siyasi istismar malzemesi olarak kullanma ve karalama kampanyasının bir parçası haline getirme yönündeki yaklaşımlarını muhafaza etmektedir. Bu girişimlerin özünde, tarihi gerçekleri ve hukuki durumu tahrif ederek, tarihten husumet çıkarmaya odaklanan bir anlayışla, tüm Osmanlı halklarının acı çektiği üzücü olayları üçüncü ülkelerde münhasıran Ermenilere yapılan bir “soykırım” olarak tanıtarak siyasi alanda zemin kazanmak yatmaktadır.

“Yüzüncü yıl” rüzgârıyla 2015 yılında zirve noktasına ulaşan ve şiddeti azalmakla birlikte müteakip yıllarda da süren bu kampanyalar, Türkiye’nin kararlı ve ilkeli duruşu sayesinde hedeflerinin bir hayli gerisinde kalmıştır. Ermeni çevrelerin sözkonusu çabaları bu yıl da devam etmiştir.

2019 yılı içinde İtalya Temsilciler Meclisi, Portekiz Parlamentosu ve ABD Temsilciler Meclisi tarafından 1915 olaylarına ilişkin Ermeni iddialarını destekleyen açıklama ve kararlar kabul edilmiştir. Fransa Cumhurbaşkanı da tüm uyarılarımıza rağmen 24 Nisan’ı sözde “Ermeni Soykırımı Anma Günü” ilan eden bir kararname yayımlamıştır. Yasama organlarının tarihi siyasallaştıran, herhangi bir geçerliliği ve hükmü bulunmayan tasarruflarına karşı gerekli adımlar atılmaktadır.

Nitekim, ABD Temsilciler Meclisi Genel Kurulu’nun, “Ermeni Soykırımı Konusunda ABD’nin Tutumunu Teyit (Affirming the United States Records on the Armenian Genocide) başlıklı bir kararı (H.Res.296) 29 Ekim 2019 tarihinde kabul etmiştir. Karar, 1915 olaylarının hukuki ve tarihi bağlamından kopartılarak ülkemiz aleyhtarı çevrelerce kullanılan siyasi bir araç olduğunu bir kez daha göstermiştir. Hukuki açıdan bağlayıcılığı bulunmayan, Temsilciler Meclisi’nin “hissiyatını yansıtmaktan” öteye gitmeyen bu kararın kabul edildiği gün Bakanlığımızca yapılan basın açıklamasıyla, “ABD’de iç politika saikleriyle alınan, tarihi ve hukuki dayanağı bulunmayan bu kararı reddettiğimiz, bu kararın Türk hükümeti ve halkı nezdinde hiçbir geçerliliği ve hükmü bulunmadığı” vurgulanmıştır. Açıklamamızda ayrıca, bu kararın ABD Temsilciler Meclisi’nin saygınlığına gölge düşürdüğü gibi, Türkiye’deki ABD algısına olumsuz yansıdığı, bu vahim hatayı ABD’li dostlarımızın sorgulayacağı, sorumlularının ABD halkının vicdanında yargılanacağı da kaydedilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu’nda 30 Ekim 2019 tarihinde kabul edilen bir tezkere ile de ABD Temsilciler Meclisi kararı kınanmıştır. Öte yandan, ABD Yönetimi sözkonusu kararlar arasında mesafe koymuş ve ABD Yönetimi’nin 1915 olaylarını “soykırım” olarak tanımasına yönündeki politikasında herhangi bir değişiklik olmadığını teyit etmiştir.

Ülkemiz, 2019 yılında da 1915 olaylarına ilişkin ilkeli ve yapıcı bir duruş sergilemeyi sürdürmüştür. Konuya ilişkin politikamızın temel prensiplerinden birini, tezlerimizin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak uzun vadeli ve bütüncül bir yaklaşım benimsemek oluşturmuştur. Bu bağlamda, üçüncü ülke parlamentolarının, kendilerini yargı merci yerine koyarak, tarihi bir konu hakkında hüküm bildirmelerinin, acıların siyasi amaçlarla istismar edilmesi anlamına geldiği; bunun dostluk ve normalleşme çabalarına zarar verdiği tüm temaslarımızda ve muhataplarımızla gerçekleştirilen görüşmelerde güçlü bir şekilde ifade edilmiştir. Nitekim, günlük siyasi hesaplar sonucu parlamentolarında karar kabul edilen ülkelerin hemen hepsinde hükümetler,

kararın kendileri açısından bağlayıcı olmadığını ve konu hakkında tarafsız bir tutum izlediklerini teyit etmişlerdir.

Ülkemizin 1915 olaylarına ilişkin izlediği siyasette, son dönemde elde edilen hukuki kazanımlar tarihi önemdedir. Hatırlanacağı üzere, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Büyük Dairesi'nin 15 Ekim 2015 tarihinde *Perinçek vs. İsviçre* davasında aldığı kararla, “soykırım” iddiasının mutlak gerçeği yansıtmadığını ve “soykırım” iddialarına karşı görüşlerin ifade özgürlüğü çerçevesinde serbestçe dillendirilebilmesi gerektiğini hükme bağlamıştır. Söz konusu kararla, ayrıca, 1915 olaylarının hukuki niteliğinin meşru bir tartışma konusu teşkil ettiği ve ifade özgürlüğünün koruması altında olduğu teyit edilmiş, 1915 olayları bağlamında “inkârcılık” yasalarının mesnetsizliği ortaya konulmuş, ayrıca, 1915 olayları ile Holokost'un bir tutulmasının mümkün olmadığı açıkça belirtilmiştir. Perinçek Davası'nın ardından, 2016 yılında ülkemiz açısından bir başka hukuki kazanım daha elde edilmiş, Fransa'da Holokost'un inkârını cezalandıran “Gayssot Yasası”nın anayasaya uygunluğunun sorgulandığı bir davada, 1915 olayları ile Holokost arasında benzerlik bulunduğu ve Holokost'un inkârı cezalandırılırken 1915 olayları açısından bu yönde bir düzenleme olmamasının eşitlik ilkesine aykırı olduğu yönündeki iddialar, Fransa Anayasa Konseyi tarafından reddedilerek AİHM'in Perinçek davasında benimsediği yaklaşım teyit edilmiştir.

Fransa Anayasa Konseyi, ülkemizin inkârcılık yasaları bağlamındaki hukuki kazanımlarını ve 2012 ile 2016 yıllarında soykırım inkârı konusunda aldığı kararlarla oluşturduğu içtihadı güçlendiren bir başka önemli karara imza atmıştır. Konsey, Fransa Ulusal Meclisi tarafından 22 Aralık 2016 tarihinde kabul edilen “Eşitlik ve Vatandaşlık” yasası dahilinde yasalanan “soykırımı inkâr” suçunun kapsamının genişletilmesine ilişkin maddeyi, 26 Ocak 2017 tarihli kararıyla anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir. Fransa Anayasa Konseyi, mahkeme kararıyla suç olarak kabul edilmemiş olmasına karşın inkâr edildiği gerekçesiyle 1915 olayları konusunda cezai soruşturmalar açılmasına imkân verilmesinin önünü kesmiştir. Böylece “soykırımı inkâr” suçunun kapsamının 1915 olaylarını da kapsayabilecek şekilde genişletilmesine, ifade özgürlüğüne yönelik, gerekli ve orantılı olmayan bir müdahale oluşturduğu ve anayasaya aykırı olduğu için izin verilmemiştir.

AİHM, 15 Ekim 2015'de ülkemiz lehine, İsviçre aleyhinde kesin hükme bağlanan Doğu Perinçek/İsviçre davasıyla aynı olaylara dayanan ve Ali Mercan, Hasan Kemahlı, Ethem Kayalı isimli vatandaşlarımız tarafından açılan Mercan vd./İsviçre davası hakkında 28 Kasım 2017 tarihinde karar vermiştir. AİHM, oybirliğiyle AİHS'nin ifade özgürlüğünü garanti altına alan 10. maddesinin ihlal edildiğine hükmetmiştir.

Ermeni kökenli bazı ABD vatandaşları tarafından, 1915 olayları sırasında Ermenilerin mallarına el konulduğu ve haksız kazanç sağlandığı iddiasıyla mirasçılarının uğradığı zararların tazmin edilmesi talebiyle Devletimiz, Merkez Bankası ve Ziraat Bankası aleyhine 2010 yılında açılan Davoyan ve Bakalian davaları 2019 yılında neticelenmiştir. Kaliforniya Bölge İdare Mahkemesi, ABD Anayasası'nın devletin diğer iki erkini (Yönetim ve Kongre) yetkili kıldığı “siyasi bir meseleyi” (“soykırım” iddiası) yargının çözemeyeceği gerekçesiyle (siyasi mesele doktrini) davayı 26 Mart 2013'te yetki yönünden reddetmişti. Davacılar her iki kararı da 2013 Nisan ayında temyiz etmişti.

Kaliforniya 9. Temyiz Mahkemesi 8 Ağustos 2019 tarihli kararında, davacıların temyiz itirazını, dava konusunun “zaman aşımına” uğradığı gerekçesiyle reddetmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır. Söz konusu karar, radikal Ermeni çevrelerin asılsız “soykırım” iddialarını yargıya taşımalarının önüne set çekmekte ve hukukun üstünlüğünü ortaya koymakta olup, benzer girişimlerde emsal teşkil edecektir.

Karar, radikal Ermeni çevrelerin ülkemize yönelik toprak/tazminat taleplerinin hukuken savunulamayacağını bir kez daha göstermiştir.

Tüm bu gelişmeler tarihi ve hukuki açıdan meşru bir tartışma konusu olarak, 1915 olayları bağlamında dile getirilecek tüm görüşlerin ifade özgürlüğünün korunması altında olduğunu göstermektedir. Ülkemizde, 1915 olaylarına ilişkin fikirler serbestçe ifade edilmektedir. Buna karşın, Ermeni diasporası ve bazı üçüncü tarafların, tek yanlı tarih anlatılarını sorgulanamaz bir tabuya dönüştürme ve aksi görüşteki çevreleri sindirme ve cezalandırmaya yönelik çabaları, bu çevrelerin gerçek niyetinin 1915 olayları hakkındaki gerçeklerin ortaya çıkmasından ziyade, ülkemizi hedef almak olduğunu göstermektedir. Bu çevrelerin, 1915 olaylarına ilişkin ihtilafın sona erdirilmesi yönünde ülkemizle masaya oturmak yerine, üçüncü ülke parlamentolarından çıkan kararlarla Türkiye üzerinde baskı yaratmaya çalışmaları, bu anlayışı açıkça göstermektedir.

Geçmişini unutmuyarak, ancak gerçek bilgiler temelinde ve tarihten doğru dersleri çıkararak, her hâlükârda barışçıl bir ortak gelecek kurmak düşüncesiyle hareket etmek gerekmektedir. Nitekim, Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı döneminde Ermenistan Cumhurbaşkanı'na hitaben 2005 yılında gönderdiği mektupla ortaya koyduğumuz Ortak Tarih Komisyonu önerisi bu anlayışın bir ürünüdür. Ancak, Ermenistan hiçbir zaman samimi anlamda bu önerimize yanaşmamıştır.

Tarihten husumet çıkarmaya yönelik bir anlayış ve kimi zaman nefret boyutuna varan bir Türk karşıtlığıyla şekillenen kampanyalar, Ermenistan ve Ermeni diasporasındaki yeni nesillerin nefret ve öfke dolu bir kimlik geliştirmesine

hizmet etmektedir. Sözkonusu anlayışın bir yansıması niteliğinde, son dönemde üçüncü ülkelerin okul müfredatlarına tekyanlı tarih tezlerinin Türk karşıtlığını artıracak nitelikte öğelerle beslenerek yerleştirilmeye çalışıldığı ve o ülkelerdeki yeni kuşakların da Ermeni diasporasının nesilden nesile aktardığı tabularla yetiştirildiği gözlemlenmektedir. Bu yöndeki tüm girişimler Bakanlığımızca yakından takip edilmekte ve gerekli önleyici girişimler yapılmaktadır. Hukuk bu haklı davamızda en güçlü dayanağımızdır.

Ülkemiz, 1915 olaylarına ilişkin hukuki ve tarihi gerçeklere dayalı tutumunu ve geleceğe ilişkin yapıcı yaklaşımını sürdürmeye kararlıdır. Bu çerçevede, Ermenistan'dan Türkiye'yle ilişkilerinde yapıcı bir yaklaşımı benimsemesi ve ülkemizi karalamaya yönelik propagandayı temel dış politika aracı olmaktan çıkarması doğru yaklaşım olacaktır. Ermeni diasporası ise kimliklerini sözde "soykırım" iddiaları üzerine kurmaktan ve yeni nesillerin zihinlerine ipotek koyma yönündeki politikalarından vazgeçerek, Türk ve Ermeni toplumlarının ortak ve barışçıl bir gelecek içinde yaşamasına yönelik tutum benimsemelidir. Bölgede barış, istikrar ve uzlaşma kültürünün hâkim olmasını isteyenlerin, bu vizyona destek vermeleri ve Ermeni tarafını bu yönde cesaretlendirmeleri beklenmektedir.

KARADENİZ'DE DENİZ GÜVENLİĞİ

Karadeniz'de deniz güvenliğinin sağlanması ve muhafazasında asli görev ve sorumluluk sahil devletlere aittir. Türkiye'nin Karadeniz politikası da, bu "Bölgesel Sahiplenme" anlayışını temel almaktadır. Montrö Sözleşmesi hükümlerinin ruhuna ve lafzına tamamen uygun hareket etmek kaydıyla, üçüncü ülkelerin askeri gemilerinin Karadeniz'e çıkışına ve tatbikat icra etmelerine engel bir husus bulunmamaktadır. Bu politika doğrultusunda;

- NATO Daimi Deniz Görev Gücü (SNMG) gruplarının Karadeniz'deki faaliyetleri desteklenmektedir. Ayrıca, İttifakın Karadeniz bölgesinde savunma ve caydırıcılık tedbirlerini desteklemeyi sürdürüyoruz. Buna paralel olarak Rusya Federasyonu'yla diyalogun önemini vurgulamaya devam ediyoruz. Bu yaklaşımımız, NATO'nun RF'ye yönelik "çift kulvarlı" yaklaşımıyla uyumludur.
- Öte yandan, Kırım'ın ilhakının oluşturduğu menfi durumdan etkilense de, bölge ülkelerinin katkı ve katılımıyla gerçekleştirilen BLACKSEAFOR, Karadeniz Uyumu Harekâtı (KUH) ve Karadeniz Sınır/Sahil Güvenlik Komutanları İşbirliği Forumu (BSCF) gibi bölgesel girişimlerin sürdürülmesine gayret gösterilmektedir.

SİLAHSIZLANMA VE SİLAHLARIN KONTROLÜ / AGİT

Kitle imha silahları ve bunları fırlatma vasıtalarının yayılma riski, bölgesel ve uluslararası barış ve güvenliğe yönelik tehditler arasında ön sıralarda yer almaktadır.

Yayılmının önlenmesi alanındaki temel uluslararası anlaşmalara ve ihracat kontrol rejimlerine taraf olan Türkiye, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Antlaşması'nın (NPT) silahsızlanma, yayılmanın önlenmesi ve nükleer enerjiden barışçı amaçlarla yararlanma hakkını içeren üç temel boyutuna, birbirini tamamlayan unsurlar olarak eşit derecede önem vermektedir.

Nükleer Denemelerin Kapsamlı Yasaklanması Antlaşması'nın (CTBT) yürürlüğe girmesi gerektiğini savunan ülkemiz, ayrıca Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın güvence denetimleri sisteminin güçlendirilmesine ve Orta Doğu'da kitle imha silahlarından arındırılmış bölge (WMDFFZ) tesis edilmesi hedefine etkin destek vermektedir.

Kitle imha silahlarının ve bunların fırlatma vasıtalarının yayılmasının önlenmesi gerektiği şeklindeki politikası çerçevesinde Türkiye, 21. yüzyıldaki yegâne nükleer denemeyi yapmış ülke olan Kuzey Kore'nin BM Güvenlik Konseyi kararları hilafına olan davranışlarını kınamaktadır.

İran'ın nükleer programına ilişkin olarak P5+1 ile bu ülke arasında yürütülen müzakereler, Kapsamlı Ortak Eylem Planı (KOEP) üzerinde uzlaşmaya varılmasıyla sonuçlanmıştı. KOEP 16 Ocak 2016'ta uygulanmaya başlamış; böylelikle, İran'ın nükleer programına ilişkin yaptırımlara dair önceki BMGK kararları geçerliliğini yitirmiş; KOEP'i tasdik eden 2231 sayılı BMGK kararı, hukuki temeli meydana getirmişti. Aynı tarihte, AB ve ABD tarafından uygulanan nükleer programla bağlantılı tektarafli yaptırımlar da kaldırılmıştı.

ABD Başkanı Trump, 8 Mayıs 2018'de ABD'nin KOEP'ten çekileceğini ve İran'a ikili düzeyde uyguladığı ekonomik yaptırımlara geri döneceğini açıklamıştır. Bu açıklama karşısında Plan'ın tarafı olan diğer ülkeler KOEP'e desteklerini sürdürmektedirler. KOEP sürecinde, UAEA raporları İran'ın taahhütlerini yerine getirmekte olduğunu teyit etmiştir.

İran, 8 Mayıs 2019 tarihinde, ABD'nin çekilmesinin ardından kalan tarafların İran'ın kayıplarının telafisi için işlevsel mekanizmalar tesis edemediği gerekçesiyle, 7 Temmuz 2019 tarihinde uranyum zenginleştirme sınırlarına uyum ve Arak Ağır Su Reaktörü'nün modernleştirilmesi konusundaki tedbirleri askıya alacağını duyurmuş (Birinci adım) ve bu bağlamda 7 Temmuz'da uranyum

zenginleştirme seviyesini %3,67'nin üzerine, yaklaşık %4,5'a çıkarmıştır (İkinci adım).

6 Eylül 2019 tarihinde ise yeni santrifüjler ve uranyum zenginleştirme konularındaki AR-GE faaliyetlerine ilişkin KOEP'in öngördüğü kısıtlamalara uymayı sonlandırmıştır (Üçüncü adım).

İran Cumhurbaşkanı Ruhani, 5 Kasım 2019 tarihinde yaptığı açıklamada, KOEP'te, Fordo nükleer tesisinde bulunan 1044 santrifüjün aktif olması, ancak bunlara gaz iletilmemesinin kararlaştırılmasına rağmen, 6 Kasım'dan itibaren bahse konu santrifüjlere gaz iletmeye başlanacağını ifade etmiştir (Dördüncü Adım).

Başından beri diplomasiden yana olan ve bu konuda çaba harcayan ülkemiz, KOEP'in tüm taraflarca UAEA'nın denetiminde ve tam bir şeffaflık içinde, kesintisiz ve eksiksiz biçimde uygulanmasını desteklemektedir.

Ülkemiz, uygulamakla yükümlü bulunduğu BMGK kararları ve üyesi bulunduğu uluslararası ihracat kontrol rejimlerinden kaynaklanan yükümlülükleri çerçevesinde, uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak kimyasal silahlar dahil ihracat kontrol sistemini etkin şekilde uygulamakta; yayılma riskine işaret eden tespitler ışığında, ilgili kurumlarla yasadışı veya sakıncalı sevkiyatların önlenmesi yoluna gitmektedir.

Ülkemiz, küçük ve hafif silahların yasadışı ticareti ve transferi konusunda da hassas bir tutum sergilemekte ve bu alanda etkin rol oynamaktadır. Konvansiyonel silahların yasadışı ticareti ve transferinin önüne geçilmesi ve bunların evrensel kurallara bağlanması amacıyla BM Genel Kurulu'nda imzaya açılan Silah Ticareti Antlaşması'nı (ATT) 2 Temmuz 2013 tarihinde imzalamıştır. ATT, 24 Aralık 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Antlaşmanın ülkemizdeki onay sürecine ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

Ülkemiz, Kimyasal Silahların Geliştirilmesi, Üretilmesi, Depolanması ve Kullanımının Yasaklanması ile İmhasına İlişkin Sözleşme (KSS), 1997 yılından beri taraftır. Ülkemiz bakımından Sözleşme'nin uygulanması 21 Aralık 2006 tarihli 5564 sayılı kanunla düzenlenmektedir.

Kim tarafından olursa olsun Suriye'de kimyasal silah kullanımının en güçlü şekilde kınayan ve bu ülkede kimyasal silah kullanımını tespitte yönelik çalışmaları destekleyen ülkemiz; kimyasal silahların yayılmasının önlenmesi ve kullanımının cezasız kalmamasının temini amacıyla, 23 Ocak 2018 tarihinde Paris'te ülkemiz dahil 24 ülke tarafından açıklanan İlkeler Bildirgesi'yle

başlatılan Kimyasal Silah Kullanımının Cezasız Bırakılmaması Girişimi'nde yer almıştır.

Haziran 2018'de düzenlenen KSYÖ 4. Acil Taraf Devletler Konferansında (TDK) kabul edilen Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü'ne (KSYÖ) Suriye'deki kimyasal silah saldırılarının faillerinin belirlenmesi (attribution) ve kimyasal silahın menşeinin tespiti için Genel Direktöre teknik yardım ekibi gönderme yetkisi veren "Addressing The Threat From Chemical Weapons Use" başlıklı karara 29 Taraf Devletle birlikte ortak sunucu olmuştur.

Ülkemiz, biyolojik silahların savaşta veya saldırı amacıyla kullanılmasını, ayrıca, biyolojik silah üretmeye yarayan malzemenin barışçı amaçlar dışında üretilmesini, depolanmasını ve bulundurulmasını yasaklayan Biyolojik ve Toksin Silahlar Sözleşmesi'ne (BSS) 1974 yılından beri taraftır.

1996 yılında kurucu üyelerinden olduğumuz konvansiyonel silahlar ve çift kullanımlı malzeme ve teknolojilerin ihracatının kontrolüne ilişkin Wassenaar Düzenlemesi'nde (WA) ülkemiz 2019 yılında WA Genel Çalışma Grubu (GWG) Başkanlığını üstlenmiştir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), güvenliğin siyasi-askeri, ekonomi-çevre ve insani boyutlarını bütünsel bir yaklaşımla ele alan "kapsamlı güvenlik" anlayışı sayesinde, Avrupa güvenliğindeki mevcut kriz ortamına rağmen uluslararası güvenlik yapılanmaları içindeki önemini korumaktadır.

AGİT, 2014 yılında Ukrayna krizine hızla tepki verebilmiş; Mart 2014'te Ukrayna Özel Gözlem Misyonu'nu (ÖGM) teşkil ederek, kısa sürede sahada faaliyete geçirebilmiştir. Ukrayna krizine çözüm beklentilerinde bu şekilde ön plana çıkması, Örgüt'ün görünürlüğünü ve itibarını arttırmıştır. ÖGM Başkanlığının kuruluşundan 1 Haziran 2019 tarihine kadar (E)Büyükelçi Ertuğrul Apakan başarıyla yürütmüştür. Yerine (E) Büyükelçi Halit Çevik'in seçilmesi sağlanmış ve adigeçen 1 Haziran'da ÖGM Başkanlığı'nı devralmıştır.

Askeri faaliyetler üzerinde şeffaflık amacıyla tüm AGİT üyeleri arasında güven ve güvenlik artırıcı önlem olarak meydana getirilen ve yapısı itibarıyla siyasi bağlayıcılığı bulunan Viyana Belgesi'nin (VB) uygulanmasına devam edilmektedir. Halen güncellemesinin yapılması üzerinde çalışılmaktadır.

Avrupa'da silahsızlanma ve silahların kontrolü alanındaki çeşitli düzenlemeler bakımından tamamlayıcı bir denetim aracı olarak kullanılan, ayrıca çevrenin korunması, tabii afetler ve kriz yönetimi alanlarında da yararlanılması fırsatı bulunan, 34 ülkenin taraf olduğu Açık Semalar Antlaşması (ASA) 2018 yılında kota paylaşımı sorunu nedeniyle (Gürcistan-RF anlaşmazlığına bağlı olarak)

uygulanamamıştır. Ülkemizin başkanlığında yürütülen çalışmalar neticesinde, 2019 yılı için kota paylaşımında uzlaşya varılabılmıştır.

ABD ve SSCB arasında 1987’de imzalanan Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması (INF), karada konuşlu 500-5500 km menzilli nükleer ve konvansiyonel balistik/seyir füzelerini yasaklamıştı. INF Antlaşması ikili bir düzenleme olmasına karşın, Avrupa’nın bütününün güvenliğini ilgilendirmekte, bu itibarla NATO açısından da önem taşımaktaydı. Bununla birlikte, ABD ve RF, karşılıklı olarak diğer tarafın Antlaşmayı ihlal ettiği iddialarını öne sürmekteydi.

RF’nin anlaşmayı tektaraflı ihlalinin, ABD’nin aleyhine bir durum yarattığından ve bunun sürdürülebilir olmadığından hareketle, ABD Başkanı Trump, 20 Ekim 2018’de, Antlaşma’dan çekileceklerini açıklamış, Dışişleri Bakanı Pompeo ise, 4 Aralık 2018’de, RF’nin 60 gün içinde INF’in ihlaline son vermek için gereken adımları atmaması halinde Antlaşma’dan doğan yükümlülüklerini askıya alacaklarını ve çekilme sürecini başlatacaklarını duyurmuştur. 60 günlük sürenin ardından ABD INF’ten çekileceğini 2 Şubat 2019 tarihinde resmen ilan etmiştir. RF de 2 Şubat 2019 tarihinde, ABD’nin açıklaması üzerine INF’i askıya aldığını açıklamıştır. ABD’nin 2 Şubat 2019’daki ilanını izleyen altı ayın sonunda 2 Ağustos 2019’da ABD’nin çekilme sürecinin tamamlanmasıyla ise, INF Antlaşması sona ermiştir. Bu süreçte ülkemiz müttefiklerle birlikte hareket etmiş ve INF bağlamında Rusya’nın Antlaşmayı ihlaline dair tespiti ön plana çıkartan NATO açıklamalarının tümüne katılmıştır.

ABD’nin ve RF’nin INF’ten çekilmesinin, önemli bir gelişme olduğu ve mevcut uluslararası konjonktür dikkate alındığında, uluslararası güvenlik ortamının daha da kırılgan hale gelebileceği değerlendirilmektedir. INF’in çökmesine ilave olarak, ABD ve RF’deki nükleer silahların sayısını sınırlayan, “yeni START” olarak bilinen ve 2021’de süresi dolacak anlaşmanın uzatılmaması veya yenilenmemesi halinde ise iki büyük nükleer silah sahibi ülke arasında ikili bir antlaşma bulunmaması gündeme gelebilecektir.

Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemlerin uygulanmasında Güneydoğu Avrupa ülkelerine eğitim desteği sağlamak ve bölge ülkelerini gelecekte akdedebilecekleri çok taraflı silahların kontrolü antlaşmalarına katılmaya hazırlamak amacıyla 2000 yılında kurulan RACVIAC-Güvenlik İşbirliği Merkezi’nin Direktörlük görevi üç yıl boyunca (Kasım 2015-Ekim 2018) Büyükelçi Haydar Berk tarafından deruhte edilmiştir. Merkez nezdinde 3 yıllık dönemler halinde bir subayımız görevlendirilmektedir.

Asya’da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/CICA), ülkemizin aktif rol oynadığı ve 27 üyesi bulunan önemli bir uluslararası platformdur. Mevcut Dönem Başkanı Tacikistan’ın evsahipliğinde Duşanbe’de

15 Haziran 2019 tarihinde düzenlenen CICA Zirvesine Sayın Cumhurbaşkanımız iştirak etmiştir.

Türkiye 16 kurucu üyesinden biri olduğu CICA'nın çalışmalarına başından itibaren güçlü destek vermektedir. 2010'da İstanbul'da gerçekleştirilen 3. Zirve'de iki yıllık bir süre için üstlendiğimiz Dönem Başkanlığı üye ülkeler tarafından Nisan 2012'de alınan kararlar ile iki yıl süreyle (2012-2014) uzatılmıştır.

Dönem Başkanlığımızda CICA'nın uluslararası alandaki görünürlüğü daha da artmış; CICA'ya siyasi ve askeri gündem kazandırılması, CICA coğrafyasında AGİT benzeri bir Güven Arttırıcı Önlemler (GAÖ) kültürü oluşturulması ve bu amaçla etkin bir diyalog mekanizmasının tesis edilmesi hedeflerinde önemli mesafe katedilmiştir. CICA'nın çalışmalarına katkımız sürdürülmektedir.

ULUSLARARASI EKONOMİ VE BÖLGESEL ÖRGÜTLER

Küresel ekonomi “senkronize yavaşlama” ile karşı karşıya bulunmaktadır. Son veriler ışığında, 2019 küresel büyüme tahmini gözden geçirilerek yüzde 3'e düşürülmüştür. Bu küresel mali krizden bu yana en yavaş hızdır.

Düşük büyümenin ana nedeni artan ticaret ihtilaflarıdır. Ticari ve jeopolitik yüksek belirsizlikler, bazı gelişmekte olan ekonomilere ait özel faktörlerin makroekonomik baskıya neden olması, düşük verimlilik artışı ve gelişmiş ekonomilerde yaşanan nüfus gibi yapısal etkenler küresel ekonominin düşük büyümesini etkileyen diğer unsurlardır. İklim değişikliği ve göç gibi sorunlar istikrarı tehdit edebilecek diğer sorunlardır.

Gelinen aşamada “ticaret savaşları” olarak adlandırılan durum, kural temelli çoktarafli ticaret sisteminin geleceğini tartışmaya açmıştır. Tektarafli ve korumacı önlemler, kurallara dayalı sistemi riske sokmaktadır.

Dünya üzerindeki hiçbir devlet tüm sınamalarla tek başına baş edebilecek yetkinlik ve yeterlilikte değildir. Dolayısıyla, günümüzün karmaşık ve akışkan strateji ortamında, güçlü uluslararası işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi ihtiyacı ortadadır.

2020 yılının küresel sistemde ekonomik sıkıntıların devam ettiği bir yıl olması beklenmektedir. Bu sıkıntıların büyüüp büyümeyeceği ve yeniden bir krize dönüşüp dönüşmeyeceği sorunların çözümüne dönük ortak çabaların başarı derecesine bağlı olacaktır.

Gelişmekte olan ülkelerin artan ekonomik güçlerine paralel olarak küresel ekonomik örgütler günün koşullarına uygun biçimde yeniden yapılanma sürecinden geçerlerken, yeni ortaklık mimarileri de ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, son dönemde etkisi en fazla artan oluşumlardan biri ülkemizin de içinde bulunduğu **G-20**'dir.

Türkiye 1 Aralık 2014 tarihinde G-20 Dönem Başkanlığını bir yıl süreyle üstlenmiş; Antalya'da Kasım 2015'te yapılan G-20 Liderler Zirvesi'yle Dönem Başkanlığımız başarılı bir şekilde tamamlanmıştı. Ülkemizin Dönem Başkanlığı sırasında ilk kez G-20 gündemine giren "kapsayıcılık" teması bir sonraki Dönem Başkanları olarak 2016'da Çin, 2017'de Almanya ve 2018'de de Arjantin tarafından da devam ettirilmiştir. 2019 yılı içerisinde G-20 faaliyetlerine etkin katılımımız devam etmiştir.

2019 yılında G20 Dönem Başkanlığı görevini Japonya deruhte etmektedir. G20 Liderler Zirvesi 28-29 Haziran 2019 tarihlerinde Osaka'da düzenlenmiş olup, Zirve'ye Sayın Cumhurbaşkanımız başkanlığında bir heyetle katılım sağlanmıştır. 22-23 Kasım 2019 tarihlerinde Japonya'da gerçekleştirilecek G20 Dışişleri Bakanları Toplantısı'na katılacağım.

OECD, ülkemizin kurucu üyesi olduğu bir diğer önemli uluslararası ekonomik teşkilattır. Ülkemiz OECD içerisinde etkinliğini sürdürmektedir. İstanbul'da, bir OECD Merkezi kurulması süreci devam etmektedir. Bu merkezin faaliyete geçmesiyle birlikte, OECD'nin bölge ülkeleri ve ülkemiz ile daha yakından çalışarak, çalışmalarını zenginleştirmesi, hem Türkiye'nin hem de OECD'nin bölgemizdeki etkinliğinin ve görünürlüğünün artırılması mümkün olacaktır.

Kural temelli çoktarafli ticaret sistemi kritik bir dönemden geçmektedir. Mevcut gelişmeler **Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ)** nüvesini oluşturduğu bu sistemin geleceğinin sorgulanmasına neden olmuştur. Ülkemiz, kural temelli sistem içinde kalınması ve DTÖ sisteminin korunmasına, reform konularında geniş diyalog tesisi ve müzakereler yürütülmesine önem vermektedir.

Bölgemizde ve dünyada barış ve istikrarı güçlendirmek, ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak önceliklerimiz arasındadır. Bu itibarla, **BM'nin ekonomik ve sosyal gündemini** desteklemekte, **BM kuruluşlarına katkılarımızı** artırmaktayız.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, 2015-2030 döneminde geçerli olmak üzere, 17 Hedeften (Goals) ve bunların altında yer alan 169 Alt-Hedeften (Targets) oluşmaktadır.

Bu hedefler, sürdürülebilir kalkınmanın “ekonomik, sosyal ve çevresel” üç boyutunu dengeli olarak yansıtmaktadır. **2030 Gündemi**, fakirliğin ortadan kaldırılmasını en büyük küresel sınama olarak görmekle birlikte, sadece en az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin ihtiyaçlarına odaklanmamakta, gelişmiş ülkeler de dâhil tüm ülkeler için geçerli evrensel hedefler ortaya koymakta, bunu yaparken ülkelerin farklı ulusal gerçekliklerini, kapasitelerini ve kalkınma düzeylerini dikkate almakta, ulusal politika ve önceliklerine saygı göstermektedir.

Resmi Kalkınma Yardımları giderek Türkiye'nin girişimci dış politikasının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Ülkemizce yapılan ve insani yardımları da içeren yıllık resmi kalkınma yardımları (RKY), 2005 yılında 601 milyon ABD Doları iken, 2018’de bu rakam 8,6 milyar ABD Doları’na ulaşmıştır. Bu ülkemizi, Milli Gelirine oranla en fazla kalkınma yardımı yapan ülkelerden biri yapmaktadır.

Özel sektörün **Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin** gerçekleştirilmesi konusundaki rolünün artırılması için Bakanlığımızca yoğun çalışmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda, ülkemiz ile BM Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ortaklaşa başlatılan, mültecilerin ve En Az Gelişmiş Ülkelerin (EAGÜ) ihtiyaçlarına yenilikçi çözümler getirilmesini amaçlayan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) Etki Hızlandırıcı’nın 13 Eylül 2019 itibarıyla tamamlanan pilot projelerinin sonuçlarının tanıtıldığı “Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına Ulaşılabilmesi için Özel Sektörle Yenilikçi Çözümler için İşbirliği Yapılması” başlıklı üst düzeyli yan etkinlik 23 Eylül 2019 tarihinde BM 74. Genel Kurulu marjında gerçekleştirilmiş olup, etkinliğe bizzat evsahipliği yaptım.

72. BM Genel Kurulu sırasında, BM Teknoloji Bankası’nın ülkemizde kurulması için Evsahibi Ülke Anlaşması ile Mali ve Aynı Katkı Anlaşmaları 22 Eylül 2017 tarihinde imzalanmıştır. TÜBİTAK’ın Gebze’deki Marmara Teknokent (MARTEK) yerleşkesinde yaklaşık 500 m2’lik alana kurulan Teknoloji Bankası, EAGÜ’lerin bilim, teknoloji ve inovasyon alanlarındaki kapasitelerini güçlendirmeyi ve teknoloji transferi gerçekleştirmelerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Banka’nın açılış töreni 4 Haziran 2018 tarihinde yapılmıştır.

Teknoloji Bankası’nın açılmasıyla bizzat Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından 2011 yılında İstanbul’da evsahipliğini yaptığımız En Az Gelişmiş Ülkeler Zirvesinde bu konuda verilen taahhüt yerine getirilmiş olmaktadır. Banka’nın kuruluşu Eylül 2015’de kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi alt hedeflerinden birinin (17.8 nolu) ilk defa gerçekleştirilmesi anlamına gelmekte olup, bu açıdan tarihi önemi haizdir.

Ülkemiz, anılan Banka’ya önümüzdeki 5 sene (2017-2021) yıllık 2 milyon ABD Doları mali katkı sağlamayı taahhüt etmiştir. Ayrıca, Banka’nın tüm cari giderleri

ülkemizde üstlenilmiştir. Bankaya 2 milyon ABD Doları gönüllü katkı veren Norveç'in önümüzdeki dönemde bu katkıyı sürdüreceği öğrenilmiştir. Hindistan 100.000 ABD Doları, Gine ise 50.000 ABD Doları katkı vermiş, Sudan, Bangladeş ile Filipinler de katkı taahhüdünde bulunmuştur. Bankanın faaliyetlerini yürütebilmesi için yılda takriben 35-40 milyon ABD Doları'na ihtiyaç duyulmaktadır.

Tören sırasında Banka ile Bill Gates'in kurduğu Global Good Fonu ve TÜBİTAK arasında üçlü İşbirliği Mutabakatı imzalanmıştır.

Teknoloji Bankası, Timor-Leste, Uganda, Gine, Gambiya ve Butan'da teknolojik ihtiyaç değerlendirmesi gerçekleştirmekte ve EAGÜ'lerin araştırma ve teknik bilgiye ulaşma kapasitelerini güçlendirmek için üniversiteler ve kütüphanelerle birlikte çalışmalar yürütmektedir. Halihazırda 12 EAGÜ'de (Liberya, Madagaskar, Malawi, Ruanda, Senegal, Tanzania, Uganda, Mozambik, Burkina Faso, Bangladeş, Butan ve Nepal) faaliyet göstermekte olan Teknoloji Bankası "online" olarak 1500 uzmana eğitim vermiş olup, 2020 itibarıyla 47 EAGÜ'de "online" eğitim düzenleyebilecek kapasiteye ulaşmayı hedeflemektedir.

Banka, bilim akademileri kurarak EAGÜ'lerin teknolojik altyapı oluşturmalarına katkı sağlamak için Kampala, Konakri, Nuakşot, Antananarivo ve Bangkok'da bölgesel merkezler kurmayı amaçlamakta olup, konuya ilişkin istişareler devam etmektedir.

Öte yandan, Banka UNITAR Uydu Uygulamaları Programı ile işbirliği halinde EAGÜ'lerde afet yönetiminin uydular aracılığıyla kolaylaştırılmasını teminen Vanuatu, Solomon Adaları ve Uganda'da pilot proje uygulamasında bulunmaktadır. Pilot safhanın başarılı olması halinde projenin Nijer ve Mozambik'i de içerecek şekilde genişletilmesi öngörülmektedir. Teknoloji Bankası, ayrıca, BM Teknoloji Geliştirme Laboratuvarları (UNTIL) projesi kapsamında Helsinki'de kurulmuş olan laboratuvarı model olarak, EAGÜ'ler için bölgesel bir teknoloji geliştirme laboratuvarı kurmak için hazırlık yapmaktadır.

11-20 Temmuz 2019 tarihlerinde New York'ta gerçekleştirilen HLPF marjında BM Teknoloji Bankası'nın faaliyetlerinin tanıtılması amacıyla ülkemizin ve Teknoloji Bankası'nın eş-evsahipliğinde, EAGÜ Başkanı Malavi, EAGÜ-V Konferansı'nın müstakbel evsahibi Katar, Norveç, UN-OHRLLS ve UNCTAD'dan üst düzeyli panelistlerin katılımıyla 15 Temmuz 2019 tarihinde, EAGÜ'ler için BM Teknoloji Bankası: Bilim, Teknoloji ve İnovasyon Yoluyla SKA'ları Gerçekleştirmek başlıklı bir yan etkinlik düzenlenmiştir.

Teknoloji Bankası'nın erişim faaliyetleri kapsamında, İcra Direktörü Setipa, 29 Ağustos 2019 tarihinde Bakanlığımızda Ankara'da kain Büyükelçiliklere ve

Uluslararası Örgüt Temsilciliklerine Teknoloji Bankası'nın görev alanı ve faaliyetleri hakkında bir brifing vermiştir.

Ayrıca, 2011 yılında ülkemizde evsahipliği yaptığımız EAGÜ konferanslarının hazırlıkları bağlamında BM'ye tahsis ettiğimiz mali katkılardan bakiye kalan 2.087.492,45 milyon ABD Doları'nın 1 milyon ABD Dolarlık bölümünün, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Etki Hızlandırıcı projelerinde kullanılmak üzere Banka'ya aktarılması kararlaştırılmıştır.

Son olarak, BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, Sanayi ve Teknoloji Bakanımız Sayın Mustafa Varank ile birlikte 31 Ekim 2019 tarihinde BM Teknoloji Bankası'na bir ziyaret gerçekleştirmiş ve Banka'ya desteğini teyit etmiştir.

Türkiye, Meksika, Endonezya, Güney Kore ve Avustralya arasında gayriresmi bir istişare ve eşgüdüm platformu olarak hayata geçirilen **MIKTA** girişimi, bölgesel ve küresel sorunlara yönelik yapıcı çözümlerin kolaylaştırılmasına ve küresel yapılarda ihtiyaç duyulan reformların hayata geçirilmesine yardımcı olmak bakımından kaydadeğer katkılarda bulunabilecek bir potansiyele sahiptir. Ülkemiz, hepsi G20 ülkeleri olan MIKTA'nın Dönem Başkanlığını 2017'de üstlenmiş ve 13 Aralık 2017'de İstanbul'da gerçekleştirilen MIKTA 11. Dışişleri Bakanları toplantısında bunu Endonezya'ya devretmiştir. 2019 yılında Dönem Başkanlığı Meksika tarafından deruhte edilmekte olup, 2020 yılında Güney Kore'ye devredilecektir.

Ülkemizin kuruluşuna öncülük ettiği ve Sekretaryası'na İstanbul'da evsahipliği yaptığı **Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ)** dış politikamızdaki özel konumunu sürdürmektedir.

Ekonomik işbirliği temelinde bölgede barış ve istikrara katkı sağlamayı, iktisadî, sosyal ve kültürel yakınlaşmayı teşvik etmeyi amaçlayan KEİ'nin en önemli özelliği, aralarında siyasî sorunlar bulunan bazı bölge ülkelerini ekonomik işbirliği ortak paydasında bir arada tutabilmesidir.

Halen 12 üyesi bulunan KEİ, Kuzey Makedonya'nın üyeliğine dair iç onay süreçlerini tamamlamasını takiben genişleyecektir. KEİ'nin daha etkin, sonuç odaklı ve proje temelli bir yapıya kavuşturulmasına yönelik reform süreci devam etmektedir. KEİ'de Dönem Başkanlığı altışar aylık dönemler hâlinde alfabetik sıraya göre üye ülkelere yürütülmektedir. Dönem Başkanlığı 2017 Ocak-Haziran ayları arasında ülkemizce yürütülmüş olup, KEİ'nin Kuruluşunun 25.yıldönümü Zirvesi 22 Mayıs 2017 tarihinde İstanbul'da Sayın Cumhurbaşkanımızın evsahipliğinde gerçekleştirilmiştir.

KEİ Dönem Başkanlığı görevi, 2019 yılının ilk yarısında Bulgaristan, ikinci yarısında ise Yunanistan tarafından üstlenilmiştir. Ocak 2020 itibarıyla Dönem Başkanlığı'nı Romanya devralacaktır.

Güçlü bir tarihsel ortaklığa dayanan ve stratejik, siyasi, ekonomik ve kültürel boyutları bulunan **Akdeniz** politikamız doğrultusunda Akdeniz'in bir barış ve işbirliği denizi haline getirilmesine yönelik çabalara katkıda bulunmaktayız.

Akdeniz'e kıyıdaş ülkelerle ikili ve çoktarafli ilişkilerimizi her alanda geliştirmeye önem veriyoruz. Akdeniz ülkeleriyle ikili Serbest Ticaret Anlaşmaları akdediyoruz. Akdeniz'de ulaştırma güvenliği, çevre, bilimsel araştırma, canlı doğal kaynak yönetimi gibi alanlarındaki bölgesel bütün düzenlemelerde yer almaya özen gösteriyoruz.

Türkiye olarak, Akdeniz bölgesindeki çoktarafli işbirliği platformlarına katılmakta ve bu platformlarda gerçekleştirilen çalışmalara da katkıda bulunmaktayız. Türkiye, bölgedeki en geniş katılımlı işbirliği platformu olan Avrupa – Akdeniz Bölgesel Ortaklık sürecine (Barselona sürecine) bu sürecin başlatıldığı 1995 yılından beri taraftır. 2008 yılında bu sürecin devamı olarak kurulan **Akdeniz için Birlik (AiB)** örgütüne de üyedir.

Akdeniz için Birlik örgütünün bölgesel diyalog bağlamındaki faaliyetlerine ve bölgesel işbirliğini güçlendirecek projelerin gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalarına önem atfediyoruz. Gerek bu örgütün gerek parlamenter ve kültürel boyutları olarak faaliyette bulunan oluşumların toplantılarına Bakanlığımız ile diğer Bakanlık ve kurumlarımızdan görevliler, parlamenterlerimiz ve uzmanlarımız katılım sağlamaktadır.

Türkiye, AiB Sekreteryasının çalışmalarına da katkı sağlamaktadır. Büyükelçi Ayşe Asya, 17 Temmuz 2018 tarihinde düzenlenen Kıdemli Memurlar Toplantısında oydaşmayla Ulaştırma ve Kentsel Kalkınmadan Sorumlu Genel Sekreter Yardımcılığı görevine getirilmiştir.

Türkiye, Asya ülkeleri arasında güven ve işbirliğini artırmayı, böylece Asyalı kimliğinin güçlendirilmesini hedefleyen esnek bir süreç olan **Asya İşbirliği Diyalogu (AİD)** forumuna 2013 yılında üye olmuştur.

Ülkemiz, Asya coğrafyasının genelini kapsayan ilk uluslararası oluşum özelliğini taşıyan, Asya'daki en geniş katılımlı diyalog ve danışma forumu olan AİD'in 2019-2020 Dönem Başkanlığını, 27 Eylül 2019 tarihinde New York'ta BM Genel Kurulu marjında düzenlenen AİD Dışişleri Bakanları Gayriresmi Toplantısı'nda Katar'dan devralmıştır. Dönem Başkanlığımız sırasında, AİD'in en önemli

etkinliği olan AİD Bakanlar Toplantısı'nın 17'incisinin 5 Haziran 2020 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Kurucusu olduğumuz **D-8 (Gelişen Sekiz Ülke Teşkilatı)**, 15 Haziran 1997 tarihinde İstanbul'da Bangladeş, Mısır, Endonezya, İran, Malezya, Nijerya ve Pakistan ile ülkemizin katılımıyla gerçekleştirilen Zirve sonucunda teşkil edilmiş olup, D-8'in Sekreteryası İstanbul'da yerleşiktir. D-8 üyesi ülkelerin hepsi aynı zamanda İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi olup, ülkemizin yanısıra İran ile Pakistan da aynı zamanda Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'na üyedirler.

D-8 tüzüğüne uygun olarak bütün üyeler rotasyon ilkesi çerçevesinde birer Zirve düzenlemiş bulunmaktadırlar. Bu kapsamda, D-8'in 9. Zirvesi Teşkilatın 20. yıldönümünde ülkemiz evsahipliğinde 20 Ekim 2017 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilmiş ve Dönem Başkanlığı iki yıl için ülkemize geçmiştir.

Anılan Zirve sırasında D-8 İstanbul Bildirisi ile İstanbul Eylem Planı 2017 belgeleri oybirliğiyle kabul edilmiştir. Her iki belgede de kaydı bulunan D-8 Proje Destek Fonu projesi kapsamında fonlanmak üzere Mayıs 2019 itibarıyla proje önerileri kabul edilmeye başlanmıştır.

D-8 çerçevesindeki önemli işbirliği alanları kırsal kalkınma, ticaret, insan kaynakları gelişimi, sanayi, iletişim ve bilgi, maliye ve bankacılık, enerji, tarım ve sağlık olarak belirlenmiş olup, üye ülkelerle işbirliğimizi derinleştirme ve Teşkilatı daha verimli, sonuç ve proje odaklı bir yapıya kavuşturma yönündeki çalışmalar devam etmektedir.

D-8 Komisyonu 42. Oturumu ve Özel Oturumu 9-11 Ekim 2019 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir.

D-8'in üye sayısının artırılması hususu, ilk defa Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından 20 Ekim 2017 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen D-8 9. Zirvesi sırasında gündeme getirilmiştir. 3Kasım 2018 tarihinde Antalya'da düzenlenen D-8 Dışişleri Bakanları Konseyi öncesinde yapılan D-8 Komisyon Toplantısı'nda ülkemizce genişlemeyi savunan bir sunum yapılmıştır. Konuya ilişkin görüşmeler ülkemizin öncülüğünde devam etmekte olup, 11 Ekim 2019 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen D-8 Komisyonu Özel Oturumu'nda da genişleme konusu ele alınmıştır.

11 Kasım 2019 tarihinde gerçekleştirilen Komisyon Özel Oturumunda bazı ülkelerin (Özbekistan, Senegal ve Kazakistan gibi) kendisiyle gayriresmi olarak temas ettiklerini söyleyen Genel Sekretere üyelikle ilgilenen ülkelerle temas kurması ve sonucundan bilgi vermesi görevi verilmiş, Çalışma Grubundan da 10. Zirve'ye kadar çalışmalarına devam etmesi istenmiştir.

Ekonomik, teknik ve kültürel işbirliğini artırmayı amaçlayan **EİT (Ekonomik İşbirliği Teşkilatı)**, 1985 yılında Türkiye, İran ve Pakistan tarafından kurulmuştur. 28 Kasım 1992 tarihinde Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan'ı içine alan genişlemeyle 10 üyeli bir teşkilat haline gelmiştir.

EİT Genel Sekreterliğini 2015 Ağustos ayında 3 yıllığına üstlenen Büyükelçi Halil İbrahim Akça'nın görev süresi 13 Ağustos 2018 tarihinde sona ermiş ve görevi İranlı Hadi Soleimanpour devralmıştır. Öte yandan, EİT Genel Sekreter Yardımcısı olarak seçilen Büyükelçi Hüseyin Avni Bıçaklı 1 Kasım 2018 tarihi itibarıyla görevine başlamıştır.

2012 yılında EİT'te gözlemci statüsü kazanan KKTC, BM 74. Genel Kurulu marjında New York'ta 27 Eylül 2019 tarihinde düzenlenen EİT Gayriresmi Bakanlar Konseyi 26. Toplantısı'na katılmıştır. KKTC'nin gözlemci üyelik statüsü 3 yılda bir yenilenmekte olup, son olarak 17 Nisan 2018 tarihinde Duşanbe'de düzenlenen 23. Bakanlar Konseyi Toplantısı'nda yenilenmiştir.

EİT Zirveleri iki yılda bir olmak üzere Devlet ve Hükümet Başkanları seviyesinde düzenlenmektedir. EİT 13. Zirve Toplantısı 1 Mart 2017 tarihinde Islamabad'da gerçekleştirilmiş ve Zirve Dönem Başkanlığını Pakistan devralmıştır.

Dönemin Pakistan Başbakanı Nawaz Şerif'in evsahipliği yaptığı, Sayın Cumhurbaşkanımız ve o dönemde Sayın Başbakanımızın da katıldıkları 13. Zirve sonunda Islamabad Bildirisi yayınlanmıştır. Ayrıca, Zirve'de kabul edilen "EİT 2025 Vizyon Belgesi" önümüzdeki 10 yıllık sürede çeşitli alanlarda üye ülkeler için belirlenen hedefleri ortaya koymuştur.

EİT 24. Bakanlar Konseyi Toplantısı 8-9 Kasım 2019 tarihlerinde Antalya'da düzenlenmiş olup, evsahipliğindeki toplantıda EİT Dönem Başkanlığı ülkemizce Tacikistan'dan devralınmıştır.

Dönem Başkanlığımız kapsamında, EİT'in verimliliğinin artırılması, bölgesel ticaretin arttırılarak kolaylaştırılması (bu kapsamda EİT Ticaret Anlaşması - ECOTA'nın en kısa sürede faaliyete geçirilmesi, ECOBANK'ın işlevselleştirilmesi, taşımacılık-lojistik koridorlarının hayata geçirilmesi), reform sürecinin ve bütçe konularının Teşkilatın etkinliğini azaltmamasına gayret gösterilmesi, inovasyon odaklı projeler geliştirilmesi öngörülmekte; etkin bir EİT'in, günümüz uluslararası gerçeklikleri bağlamında, benzer bölgesel platformlar ile Asya çapında bir sinerji yaratabileceği düşünülmektedir.

Öte yandan, EİT 14. Zirvesi'nin 2020 yılında ülkemizde düzenlenmesi öngörülmektedir.

Ankara'da yerleşik EİT Eğitim Enstitüsü Başkanlığına 2017 yılında Prof. Dr. Mehmet Akif Kireççi 3 yıllığına seçilmiştir.

EİT Sekreteryası'nın bütçesinin halen %22'si ülkemizce karşılanmaktadır. Öndegelen kurucuları arasında yer aldığımız EİT'in bölgesinde daha etkin hale dönüşmesi ile iktisadi ve ticari işbirliğinin derinleştirilmesi doğrultusunda Akil Adamlar Grubu (AAG) tavsiyelerini ve Tercihli Ticaret Anlaşması'nın tatbikini esas alan gayretlerimiz sürmektedir.

ENERJİ

Ülkemiz, dünyadaki ispatlanmış petrol ve doğal gaz rezervlerinin dörtte üçüne sahip bölge ülkeleriyle, Avrupa'daki tüketici pazarları arasında jeostratejik bir konuma sahiptir. Doğal kaynaklar bakımından zengin bölgelere yakın olmakla beraber hidrokarbon kaynakları bakımından zengin değildir. Bu nedenle hidrokarbonlar açısından büyük ölçüde dışa bağımlılık söz konusudur. OECD ülkeleri içerisinde son on yılda en hızlı enerji talep artışına sahip ülkemizin enerjide net ithalat bağımlılığı %74 dolayındadır. Ülkemizin enerji alanındaki öncelikli hedefi enerji arzı güvenliğini daha da kuvvetlendirmektir. Bu hedef doğrultusunda geliştirilen çok boyutlu enerji stratejimizin başlıca unsurları arasında petrol ve doğal gazın tedarikinde kaynak ve güzergâh çeşitlendirmesini temin etmek yer almaktadır.

Doğu-Batı Enerji Koridoru'nun en önemli bileşenini oluşturan Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ana İhraç Ham Petrol Boru Hattı, Azeri-Çırac-Güneşli sahasından başlayarak, Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden, Ceyhan'da bulunan terminale ulaşmaktadır. Günde 1 milyon varil (yaklaşık olarak dünya petrol arzının %1,5'i) petrol ihraç kapasitesine sahip boru hattı, 1.760 km'yle dünyanın en uzun boru hatlarından biri olma özelliğini taşımaktadır.

Doğu-Batı Enerji Koridoru'nun ikinci bileşeni olan Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) Doğal Gaz Boru Hattı 3 Temmuz 2007 itibarıyla faaliyete geçmiştir. Hazar Denizi'nin Azerbaycan'a ait kesiminde yer alan Şahdeniz Faz 1 sahasında üretilen doğal gazı Gürcistan üzerinden Gürcistan-Türkiye sınırına ulaştıran boru hattı üzerinden sözleşme gereği yılda 6,6 milyar m³ doğal gaz ithal edilebilmektedir.

Doğu-Batı ekseninde ülkemiz üzerinden geçmesi ve Hazar havzasının yanı sıra Orta Doğu doğal gaz kaynaklarını Avrupa'ya sevk etmesi öngörülen boru hatları, kısa adıyla Güney Gaz Koridoru kapsamında değerlendirilmektedir. Güney Gaz Koridoru'nun oluşturulmasına AB tarafından da destek ve öncelik verilmektedir.

Güney Gaz Koridoru'nun ülkemizden geçen kısmını teşkil eden Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP), Azerbaycan'da Şahdeniz Faz 2 (ŞD Faz 2) kapsamında elde edilecek doğal gazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya transit taşınmasını öngörmektedir. Güney Gaz Koridoru'nun belkemiğini teşkil eden TANAP'ın açılışı 12 Haziran 2018 tarihinde Eskişehir'de gerçekleştirilmiş olup, ülkemize gaz sevkiyatı 30 Haziran 2018 tarihinde başlamıştır. TANAP, 1 Temmuz 2019 tarihi itibarıyla Avrupa'ya gaz sevk edebilecek şekilde tamamlanmış olup Trans Adriyatik Doğal Gaz Boru Hattı'nın (TAP) da tamamlanmasıyla Avrupa'ya doğal gaz sevkiyatının başlaması öngörülmektedir.

Yaklaşık %90'ı tamamlanmış olan TAP'ın ise 2020 içinde tamamlanması öngörülmektedir.

TAP'ın devreye girmesiyle birlikte ülkemiz üzerinden yıllık 10 milyar m³'lük doğal gaz TANAP vasıtasıyla Avrupa piyasalarına sevk edilecektir. TANAP'ın kapasitesinin, 2023'te 23 milyar m³, 2026'da ise 31 milyar m³ seviyesine kadar ulaşması hedeflenmektedir. Ülkemizin TANAP vasıtasıyla Azerbaycan'dan ilk aşamada yıllık 6 milyar m³ ilave doğal gaz tedarik etmesi öngörülmekte olup, Ekim 2019 tarihi itibarıyla TANAP üzerinden ülkemize taşınan gaz miktarı 3 milyar m³'e ulaşmıştır. Öte yandan, Türkmen gazının da TANAP'a yönlendirilmesi önem arz etmekte olup, bu yöndeki çalışmalar devam etmektedir.

10 Ekim 2016 yılında ülkemiz ve Rusya Federasyonu arasında Hükümetlerarası Anlaşması imzalanan TürkAkım doğal gaz boru hattı projesiyle, her biri yıllık 15,75 milyar m³ kapasiteli iki doğal gaz boru hattı inşa edilmektedir. Ülkemiz TürkAkım doğal gaz boru hattının Türkiye'ye yönelik olacak birinci hattına odaklanmaktadır. TürkAkım projesi vasıtasıyla ülkemiz Rusya Federasyonu'ndan Batı Hattı (Ukrayna, Moldova, Romanya ve Bulgaristan) üzerinden temin etmekte olduğu doğal gazı doğrudan temin etme imkânına sahip olacaktır. Rusya Federasyonu'ndan ithal etmekte olduğumuz doğal gaz miktarında artış yaratmayacak olan TürkAkım projesi ülkemiz ile Rusya Federasyonu arasında doğrudan hat teşkil edeceği itibarla ülkemizin enerji arz güvenliğine önemli katkı sağlayacaktır. TürkAkım projesinin ikinci hattı ile ülkemiz üzerinden Rusya Federasyonu'ndan Avrupa'ya doğal gaz sevk edilecektir. Bulgaristan, Sırbistan ve Macaristan'ın TürkAkım projesinde yer almaları öngörülmektedir.

TürkAkım'ın deniz bölümünün inşaatı 19 Kasım 2018 tarihinde tamamlanmış olup, projenin 2019 yılı içinde tamamlanarak faaliyete geçmesi öngörülmektedir.

Ülkemiz, enerji arz güvenliğimize katkıda bulunacak bölgemizdeki alternatif tedarik kaynakları ve güzergâhlarını da değerlendirmeye devam etmektedir. Bunun yanında, artan enerji talebinin karşılanması, enerjide dışa bağımlılığın

azaltılabilmesi ve çevresel olumlu etkileri sebebiyle ulusal enerji sepetimizi nükleer enerji ile zenginleştirme konusundaki çalışmalar da sürdürülmektedir. Bu kapsamda, 4 üniteden oluşacak Akkuyu Nükleer Güç Santralinin (NGS) ilk reaktörünün temel atma töreni 3 Nisan 2018 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Akkuyu NGS'nin ikinci ünitesi için inşaat lisansı koşullu olarak 26 Ağustos 2019 tarihinde Nükleer Düzenleme Kurulu tarafından verilmiştir.

Akkuyu NGS'nin ilk reaktörünün 2023 yılında devreye alınması hedeflenmektedir.

ULAŞTIRMA

Türkiye'den başlayarak Gürcistan'dan Azerbaycan'a, buradan da Hazar Denizi'ni aşarak Türkmenistan ve Kazakistan'ı takiben diğer Orta Asya Cumhuriyetleri, Afganistan, Pakistan ve ÇHC'ye ulaşan **Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridor**, tarihi İpek Yolu'nun canlandırılması projesinin en önemli bileşenlerinden birini oluşturmaktadır. Orta Koridor ülkemizden başlayarak, demiryolu ile sırasıyla Gürcistan, Azerbaycan (Hazar Denizi'nden feribot ile), Türkmenistan, Kazakistan ve ÇHC'ye uzanmaktadır. Bu sayede Bakü, Aktau ve Türkmenbaşı limanları denizyolu taşımacılığında kullanılmaktadır.

Orta Koridor kapsamında yürütülmekte olan işbirliği çerçevesinde, Türk Konseyi üye ülkeleri Ulaştırma Bakanları arasında bir "Ortak İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. İlaveten, Bakü, Aktau ve Samsun Limanları arasında Kardeş Liman ilişkisi tesis eden bir Mutabakat Muhtırası tesis edilmiştir. Türk Konseyi çatısı altında ayrıca, üye ülkeler arasında "Uluslararası Kombine Yük Taşımacılığı Anlaşması" taslağı üzerinde müzakereler sürdürülmektedir.

Bakü-Tiflis-Kars (BTK) Demiryolu'nun 30 Ekim 2017 tarihinde faaliyete geçmesiyle Orta Koridor'un önemli bir ayağı tamamlanmıştır.

Orta Koridor rotası etkin kullanıldığı takdirde, halen yıllık 600 milyar ABD Doları civarında seyreden Avrupa-Çin ticaret trafiğinden Orta Asya ülkeleri ekonomik fırsatlar elde edilebilecektir.

Orta Koridor geçişlerinden birini oluşturan Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan-Türkmenistan-Afganistan transit taşımacılık koridoru projesi (Lapis Lazuli), gerek denize çıkışı olmayan Afganistan için büyük önem taşımakta, gerek bölgesel entegrasyon ve bağlantısallığın geliştirilmesine, ekonominin çeşitlendirilip büyümesine ve bölgesel istikrar ve refahın tesisine yönelik çalışmalarımızın somut bir neticesini teşkil etmektedir.

Ülkemiz, tarihi İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasına yönelik olarak çeşitli

projeler geliştirmiştir. Bu çerçevede, ÷lkemizi Orta Asya üzerinden Çin'e bağlaması hedeflenen Orta Koridor bağlamında gümrüklerarası işbirliğine yönelik "Kervansaray Projesi" ortaya konulmuş, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan açılışı 29 Ekim 2013'de gerçekleştirilen Marmaray, 26 Ağustos 2016 tarihinde hizmete sokulan Yavuz Sultan Selim Köprüsü, 20 Aralık 2016 tarihinde hizmete giren Avrasya Tüneli ile 29 Ekim 2018 tarihinde açılışını gerçekleştirdiğimiz İstanbul Yeni Havalimanı hayata geçirilmiştir. Diğer taraftan, 3 Katlı Tüp Geçit Projesi, 1915 Çanakkale Köprüsü, Filyos (Zonguldak), Çandarlı (İzmir) ve Mersin Limanları inşası ve yine Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayacak olan Edirne – Kars Hızlı Tren ve Bağlantıları Demiryolu Projesi'ne yönelik çalışmalar sürdür÷lmektedir.

Çin Halk Cumhuriyeti 2013 yılında Doğu ile Batı arasında her alanda (altyapı, ticaret, finans, siyasa ve k÷ltür) bağlantısallığın geliştirilmesine yönelik Kuşak ve Yol Girişimini ortaya koymuştur. Yeni İpek Yolu'nun Çin sınırları içerisinde toplam on eyaletten geçen uzunluğu 4.395 km, güzergâh ÷lkelerinde ise 109 bin km'nin üzerindedir. Doğu, Orta ve Batı Asya ile Orta, Güney ve Batı Avrupa'daki 60'tan fazla ÷lgede kapsadığı alan 40 milyon km²'yi aşmıştır. Bu rakamlar, dünya yüzölçümünün %26'sını ve 4,4 milyar ile dünya nüfusunun %63'ünü oluşturmaktadır. Aynı zamanda dünya ekonomisinin de %29'una karşılık gelmektedir.

Kuşak ve Yol Girişimi kapsamında halihazırda yapılması planlanan altyapı yatırımlarının toplam hacmi ise 890 milyar ABD Doları olarak hesaplanmaktadır. Öncelikle 47.100 km karayolu, 36.800 km demiryolu, 14 lojistik merkezi, geniş kapsamlı enerji iletim hatları yapılması sözkonusudur.

÷lkemiz kazan-kazan ilkesi çerçevesinde Kuşak ve Yol Girişimini desteklemekte olup, anılan girişimi ÷lkemizin Orta Koridor projesi ile uyumlaştırmak amacıyla, Çin tarafı ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu ile Orta Koridor Girişiminin Uyumlaştırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası, G20 Liderler Zirvesi vesilesiyle 14 Kasım 2015 tarihinde Antalya'da imzalanmıştır. Sözkonusu Mutabakat Muhtırasına işlerlik kazandırma çalışmaları sürdür÷lmektedir.

Çin'in Xi'an şehrinden yola çıkan "Xi'an International Trade & Logistics Park" adlı şirkete ait Çin Demiryolu Ekspresi (China Railway Express), Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridoru'nu kullanarak 6 Kasım 2019 tarihinde Ankara'ya ulaşmış olup, buna ilişkin olarak Ulaştırma ve Altyapı Bakanımız Sayın Mehmet Cahit Turhan'ın himayelerinde bir karşılama töreni gerçekleştirilmiştir.

BTK hattı üzerinden Marmaray Tüp Geçidi'ni de kullanarak Avrupa'ya (Prag) ulaşan ilk yük treni olma özelliğini taşıyan söz konusu tren, ülkemize 12, Prag'a 18 günde ulaşmıştır.

IMO VE ICAO KONULARI

Uluslararası Denizcilik Örgütü (International Maritime Organization – IMO) 2018-2019 dönemi Konsey üyeliği seçimleri 2017 yılı sonunda IMO'nun 30. Genel Kurul toplantısı sırasında Londra'da gerçekleştirilmiştir. Ülkemiz 1999 yılından bu yana iki yılda bir yapılan seçimlerin tümünde “C” kategorisinden Konsey üyeliğine seçilmeyi başarmıştır.

Ülkemizin uluslararası alandaki görünürlüğü ve itibarına katkı yapan IMO Konsey üyeliğimizin sürdürülmesini teminen, 2019 yılında yenilenecek seçimlerde de “C” kategorisinden adaylığımız açıklanmıştır. IMO Konseyi 2020-2021 dönemi seçimlerinde de müspet bir netice alınması, BM'nin deniz emniyeti - güvenliği ve deniz çevresinin korunması gibi teknik denizcilik konularındaki uzmanlık kuruluşu olan IMO'nun yürütme organı olan Konsey'deki güçlü konumumuzu pekiştirecektir. Bu amaca yönelik olarak Bakanlığımızca yoğun bir çalışma yürütülmektedir.

Ülkemiz, ICAO Konseyi'nin 27 Eylül - 7 Ekim 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 39. ICAO Genel Kurulu'nda üçüncü kategoriden (coğrafi temsil kategorisi) 66 yıl aradan sonra tekrar ICAO Konseyi üyeliğine (2016-2019) seçilmiştir. 2015 yılında ECAC bünyesinde varılan mutabakata riayet edilerek ICAO Konsey üyeliğine 2019-2022 dönemi için aday olunmamıştır.

Halihazırda ICAO bütçesine katkı bakımından 16'ncı sırada bulunan ülkemiz dünyanın en büyük 11'inci sivil havacılık endüstrisine sahiptir. Havayolları dünyanın en geniş uçuş ağına sahip ülkemizin sivil havacılık alanında gerçekleştirdiği kaydadeğer atılımlar, güçlü havayolu endüstrisi, modern ve donanımlı havalimanları ve havacılık altyapısı ve küresel hava taşımacılığı açısından bulunduğu özel coğrafi konum bakımından düşünüldüğünde Konsey'de sürekli temsil edilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda ülkemizin 2022 yılında ICAO 41. Genel Kurulunda gerçekleştirilecek seçimlerde 2022-2025 yılları için II'inci kategoriden (uluslararası sivil hava seyrüsefer altyapısına en fazla katkıda bulunan ülkeler) aday olacaktır.

İKLİM, ÇEVRE VE SU

İklim değişikliğinin yol açtığı kuraklık, çölleşme, arazi tahribatı, biyolojik çeşitlilik kaybı, çevre kirliliğiyle birlikte ekosistemlere zarar verebilmekte; gıda

güvenliği ve su kaynakları üzerinde baskı yaratarak, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına tehdit oluşturabilmekte ve sınıraşan sosyo-ekonomik sinamalara neden olabilmektedir.

Ülkemiz iklim değişikliği, çölleşmeyle mücadele ve biyoçeşitlilik konularını kapsayan üç çevre sözleşmesi başta olmak üzere, bu kapsamda taraf olduğu uluslararası müktesebatın uygulanmasında, “2030 Gündemi: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” ile uyum sağlanmasının, uluslararası müktesebatın etkinliğini artıracığı görüşündedir. Bu anlayışla, küresel süreçlere ilaveten, bölgesel düzeydeki örgütlenmelere de etkin biçimde iştirak edilmekte; ikili düzeyde ise sahip olduğumuz deneyim ihtiyacı olan ülkelerle paylaşılmaktadır.

BM Genel Sekreteri öncülüğünde, 23 Eylül 2019 tarihinde, New York'ta BM İklim Eylemi Zirvesi gerçekleştirilmiştir. BM İklim Eylemi Zirvesi kapsamında, 9 tematik çalışma grubu belirlenmiş olup, "Şehirler, Altyapı ve Yerel İklim Eylemi" temasının eş-öncülüğü BM Habitat ve Kenya'yla beraber ülkemizce yürütülmüştür.

Sayın Cumhurbaşkanımız, Zirve'de hitapta bulunmuştur. Bu vesileyle, ülkemizin eş-öncülüğünü yürüttüğü çalışma grubunun üç girişimini (2050'ye kadar Herkes için Sıfır Karbonlu Binalar, Yerel İklim Yatırımı için Liderlik, İklim Dostu Ulaşım Yönelik Eylem) ilan etmiş, ayrıca, iklim değişikliğiyle mücadele bağlamında altyapı, ulaşım ve çevre alanında ülkemiz tarafından hayata geçirilen ve gerçekleştirilmekte olan projeleri açıklamıştır.

BM Çölleşmeyle Mücadele Sözleşmesi'nin 12. Taraflar Konferansı başkanlığımız kapsamında, anılan Sözleşme Sekreteryasıyla bilistişare uygulamaya geçirilen ve 2016-2019 dönemini kapsayan Ankara Girişimi çerçevesinde, öncelikle Afrika kıtasındakiler olmak üzere, kuraklığa ve toprak tahribatına en fazla maruz kalan ülkelere pilot projeler yoluyla teknik destek sağlanması amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca, sözkonusu Sözleşme kapsamında ülkemiz, 17 Haziran 2019 tarihinde, Dünya Çölleşmeyle Mücadele Günü etkinliğine evsahipliği yapmıştır.

Ülkemiz, 2022 yılında BM Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 16. Taraflar Konferansına evsahipliği yapacak ve sürecin başkanlığını üstlenecektir.

Akdeniz'in Deniz Ortamı ve Kıyı Bölgesinin Korunması Sözleşmesi (Barselona) ve Karadeniz'in Kirliliğe Karşı Korunması Sözleşmesine (Bükreş) taraf tek ülke konumuyla Türkiye, denizlerin, kara ve deniz kökenli kirlilikten korunması, deniz kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, deniz canlılarının korunması ve

sürdürülebilir balıkçılık kapsamındaki küresel ve bölgesel çabalara katkı sağlamaya devam etmektedir.

Ülkemiz, Mücavir Atlantik Deniz Bölgesi, Akdeniz ve Karadeniz'deki Deniz Memelilerinin Korunmasına Dair Anlaşma'ya (ACCOBAMS) 1 Şubat 2018 tarihi itibarıyla taraf olmuştur. Anlaşma'nın 7. Taraflar Toplantısı, 5-8 Kasım 2019 tarihlerinde, İstanbul'da düzenlenmiştir.

Karadeniz için rekabetçi, yenilikçi ve sürdürülebilir mavi ekonomi; sağlıklı deniz ve kıyı ekosistemleri; Karadeniz'de mavi ekonomiye yatırımın teşviki hedeflerinin gerçekleştirilmesini teminen "Karadeniz için Ortak Denizcilik Gündemi", uygulama sürecine dair metin ile Bakanlar Bildirisi, 21 Mayıs 2019 tarihinde Bükreş'te düzenlenen Bakanlar Konferansı'nda kabul edilmiştir. Bu doğrultuda, 2020 ve 2021 yılında müşterek projelerin belirlenerek yürütülmesi öngörülmektedir. Ülkemiz, 2021 yılı için Koordinatörlük görevini üstlenmiştir.

Ülkemizin Antarktika Antlaşması kapsamında, istişari taraf statüsü kazanmasına ve Antarktika'da bir bilimsel üs ihdas etmesine yönelik çalışmalar, Cumhurbaşkanlığımız himayesinde, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının eşgüdümünde yürütülmektedir. Bu çerçevede, İstanbul Teknik Üniversitesi Kutup Araştırmaları Merkezi liderliğinde, 30 Ocak – 7 Mart 2019 tarihleri arasında, Şili'nin Punta Arenas şehri üzerinden Üçüncü Ulusal Antarktika Seferimiz düzenlenmiştir. Dördüncü Ulusal Seferimizin, 2020 yılında gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Şehirlerin sosyal ve çevresel açıdan daha sürdürülebilir hale getirilmesini amaçlayan BM Habitat'ın yönetim yapısını güçlendirmek amacıyla, 2018 Aralık ayında, BM Genel Kurulu'nun alt organı olan Yönetim Konseyi'nin yerine BM Habitat Kurulu'nun tesis edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda, anılan Kurul'un 27-31 Mayıs 2019 tarihleri arasında Nairobi'de gerçekleştirilen ilk oturumunda ülkemiz İcra Kurulu üyeliğine seçilmiştir.

Cenevre'de, 3 – 14 Haziran 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen 18. Dünya Meteoroloji Kongresi'nde DMÖ Başkanı, 3 Başkan Yardımcısı, Genel Sekreter ve 37 üyeli Yürütme Konseyi üyeleri seçimleri gerçekleştirilmiştir. Anılan seçimlerde, Meteoroloji Genel Müdürümüz Sayın Volkan Mutlu Coşkun, sözkonusu Kongre'de alınan kararların uygulanmasından ve bütçenin yönetilmesinden sorumlu Yürütme Konseyi üyeliğine oybirliğiyle seçilmiştir.

Küresel ısınma, hızlı ve plansız şehirleşme, nüfus artışı, aşırı sanayileşme gibi faktörler son yıllarda giderek artarken, su kaynakları azalmaktadır. Böylece artan su ihtiyacı, su konusunu uluslararası gündemin üst sıralarına taşımaktadır.

İklim değişikliğinin olumsuz etkilerine uyum sağlamak verimli su kullanımını gerektirmektedir. Verimli su kullanımı; gıda güvenliği, güvenli enerji arzı, etkin kentsel su yönetimi ve ekosistemlerin korunması için hassas bir rol oynamaktadır.

Önümüzdeki 20-25 yıllık dönem içerisinde Orta Doğu dâhil dünyanın pek çok bölgesinde su sıkıntısının giderek büyüyeceği tahmin edilmektedir. Bu çerçevede, ikamesi mümkün olmayan bir doğal kaynak olan su, stratejik kaynaklardan biri olarak değerlendirilmekte ve giderek daha fazla uluslararası platformda gündeme gelmektedir.

Yarı kurak iklim kuşağında bulunan ülkemiz, su zengini değildir. Bu nedenle, ülkemizin kısıtlı su kaynaklarının verimli ve sürdürülebilir kullanımı önem taşımaktadır. Ülkemizce, sınıraşan sular kıyıdaş ülkeler arasında anlaşmazlıktan ziyade, işbirliği unsuru olarak değerlendirilmekte; suların hakça, akılcı ve verimli biçimde kullanımı savunulmaktadır. Bu yaklaşım, kıyıdaş ülkeler arasında faydanın yanısıra sorumluluğun paylaşımını da gerekli kılmaktadır.

Bu çerçevede, kıyıdaş ülkelerle işbirliği yapılmasını önemseyen Türkiye, karşılaşılan sorunlara kıyıdaş ülkeler arasında her havzanın kendi koşullarıyla değerlendirilmesi temelinde ve hakkaniyet çerçevesinde çözüm aranması gerektiği anlayışındadır.

Kalkınmanın birçok yönü su gündemiyle ilintilidir. 2030 Gündemi'nin kabul edilmesiyle Türkiye sürdürülebilir bir sosyo-ekonomik büyüme için su altyapılarının rolünü vurgulamaktadır.

EĞİTİM, KÜLTÜR VE TANITIM

Yükseköğretim alanında uluslararası rekabete uyum sağlanması ve bu alanda gerçekleştirilen gelişmeler ile dünyada etkin ve itibarlı bir yer edinilmesi konusunda Bakanlığımızla YÖK Başkanlığı arasında yakın bir işbirliği mevcuttur. Bu hedefler doğrultusunda yürütülen çalışmalara ilgili dış temsilciliklerimizin sağladığı destek ve katkılar kültürel diplomasi faaliyetlerimizin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Bakanlığımız ve ilgili tüm dış temsilciliklerimizce, Yükseköğretim Kurulu'nun dış temas ve ziyaretlerine gereken destek verilmekte, ülkemiz ile diğer ülkeler arasında "Yükseköğretim Alanında İşbirliği Anlaşmaları"nın hazırlık ve imza sürecine destek sağlanmaktadır. Son bir yıl içinde 4 ülkeyle Yükseköğretim Alanında İşbirliğine Yönelik Mutabakat Zaptı imzalanmıştır.

Yabancı ülkeler tarafından Türk vatandaşlarına yönelik olarak tahsis edilen lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyindeki burslarla ilgili işlemler Milli Eğitim

Bakanlığı ile bilistişare yürütülmektedir. Bu çerçevede, yabancı hükümetler tarafından verilen burslara ilişkin duyurular Milli Eğitim Bakanlığı'nın internet sitesinde yayınlanarak, öğrencilerin başvurularına açılmaktadır. Başvuru süresinin sona ermesinin ardından Bakanlığımız, Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili ülkenin Ankara'daki Büyükelçiliğinden bir yetkilinin katılımıyla burs komisyonu oluşturulmakta ve başvuru yapan öğrenciler arasından mülakatla seçim yapılmaktadır.

Bu çerçevede, son olarak, Macaristan hükümetinin ülkemize tahsis ettiği burslarla ilgili olarak Milli Eğitim Bakanlığı ile Macaristan Dışişleri ve Dış Ticaret Bakanlığı arasında 7 Kasım 2019 tarihinde Budapeşte'de bir Mutabakat Zaptı imzalanmıştır. Söz konusu Mutabakat Zaptı uyarınca Macar hükümetinin ülkemiz vatandaşlarına lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde her yıl toplam 150 burs tahsis etmesi öngörülmektedir.

Türk Konseyi bünyesinde çalışmalarını yürüten Türk Konseyi (Keneşi) Türk Üniversiteler Birliği'ne (TürkÜniB) ülkemizden 7 üniversite üye olmuş durumdadır. TürkÜniB 4. Genel Kurulu 22-25 Nisan 2019 tarihlerinde Türkistan'da yapılmış olup, ülkemizden İstanbul Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi ve Bitlis Eren Üniversitesi katılmışlardır.

Uluslararası sportif faaliyetlerin ülkemizde gerçekleştirilmesi, ülkemizin yurtdışında tanıtımının en önemli unsurlarından birini teşkil etmekte olup, ilgili kurumlarımız tarafından açıklanan adaylıklara Bakanlığımız tarafından destek verilmektedir. Ayrıca, sporcularımızın ve takımlarımızın yurtdışındaki müsabakalarında ilgili temsilciliklerimize bilgi verilmekte, müsabakalara gerek misyonlarımızın, gerek o ülkede yaşayan Türk toplumunun katılımı sağlanmaktadır.

2019 yılında, UEFA Süper Kupa Finali 14 Ağustos 2019 tarihinde İstanbul Vodafone Park'ta düzenlenmiştir. A Kadınlar Avrupa Voleybol Şampiyonası, 23 Ağustos - 9 Eylül 2019 tarihlerinde Ankara'da yapılmıştır.

Ülkemizin 2020 yılında da önemli spor faaliyetlerine evsahipliği yapması öngörülmektedir. UEFA Şampiyonlar Ligi Final müsabakasının 30 Mayıs 2020 tarihinde İstanbul Olimpiyat Stadı'nda oynanması planlanmaktadır. Ülkemiz ayrıca, 2020 yılında Dünya Göçebe Oyunları'nın dördüncüsüne evsahipliği yapacaktır.

Kardeş şehir ilişkilerinin kültürel diplomamızdaki yerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir. Bu çerçevede, halihazırdaki kardeş şehir ilişkilerinin daha verimli kullanılması ve yeni kardeş şehir ilişkileri tesis edilmesi yönünde

çalışmalarımız devam etmektedir. Bu konuda, ilgili kurumlarımızla yakın işbirliği içindeyiz.

2021 Türkiye-Avusturya Kültür Yılı hazırlıkları bağlamında Ankara-Viyana ve İstanbul-Viyana işbirliği protokollerinin yenilenmesi ve iki ülkedeki kardeş şehirlerin karşılıklı kültürel etkinlikler düzenlemesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

2019 yılı, ülkemiz ve **Rusya** arasında Karşılıklı Kültür ve Turizm Yılı olarak kutlanmaktadır. Bu çerçevede, Kültür ve Turizm Bakanlığımızla eşgüdüm halinde, ülkemiz tarafından Moskova, St. Petersburg ve Kazan şehirlerinde; Rus tarafınca da İstanbul ve Ankara'da opera, tiyatro, konserler, film gösterimleri, fotoğraf, resim ve el sanatları sergileri, gastronomi etkinlikleri ve konferanslar gibi çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenmektedir. Kültür ve Turizm Yılı'nın açılış töreni, 8 Nisan 2019 tarihinde Moskova Bolşoy Tiyatrosu'nda iki ülke Kültür Bakanlarının katılımıyla gerçekleştirilmiş ve tarafımızdan Troya Operası sahnelenmiştir.

2019 yılı boyunca, **Japonya**'da Türk Kültür Yılı kapsamında, Tokyo ve Kyoto'da da çeşitli kültürel etkinlikler düzenlenmektedir. Japonya'da Türk Kültür Yılı'nın açılışı, Kültür ve Turizm Bakanımız Sayın Mehmet Nuri Ersoy'un katılımıyla, 19 Mart 2019 tarihinde Tokyo'nun en prestijli mekanlarından biri olan Tokyo Sanat Merkezi'ndeki Hazineseler ve Osmanlı İmparatorluğu'nda Lale Geleneği Sergisi'nin açılışıyla gerçekleştirilmiştir. Sergi, 20 Mart-20 Mayıs 2019 tarihlerinde Tokyo'da, 14 Haziran-28 Temmuz 2019 tarihlerinde Kyoto'da sanatseverlerin beğenisine sunulmuştur. Sayın Cumhurbaşkanımız G-20 vesilesiyle bulunduğu Kyoto'da sergiyi ziyaret etmiştir. Kültür Yılı vesilesiyle basılan Ortak Posta Pulu da, 27 Haziran 2019 tarihinde tedavüle çıkarılmıştır.

Birleşmiş Milletler (BM) Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü'nün (UNESCO) 12-27 Kasım 2019 tarihlerinde Paris'te düzenlenen 40. Genel Konferans Başkanlığı için 22 Ekim 2019 tarihinde UNESCO Yürütme Kurulu'nda gerçekleştirilen oylamayı İspanyol rakibi karşısında Büyükelçi Ahmet Altay Cengizer kazanmıştır. Yürütme Kurulu'nda yapılan oylamanın sonucu alınan tavsiye kararı, 40. Genel Konferansın 12 Kasım tarihindeki açılışında onaylanmış olup, Büyükelçi Cengizer görevini resmen devralmıştır.

Göbeklitepe arkeolojik alanının ülkemizin 18. miras varlığı olarak UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kaydedilmesi vesilesiyle, 2019 yılı Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından "Göbeklitepe Yılı" ilan edilmiştir.

Göbeklitepe'nin yurtdışındaki tanıtımına katkıda bulunmak amacıyla, Bakanlığımızca yıl sonuna kadar 13 ayrı ülkede toplam 18 konferans

gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. Sözkonusu konferanslar Göbeklitepe Bilim Danışma ve Eşgüdüm Komisyonu Üyesi Prof. Dr. Necmi Karul, İstanbul Üniversitesi'nden emekli olan Emeritus Prof. Dr. Mehmet Celal Özdoğan ve İstanbul Üniversitesi'nde Öğretim Görevlisi Doç. Dr. Eylem Özdoğan'ın katılımıyla gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede, Viyana, Prag, Amman, Helsinki, Tallin, Riga ve Moskova'da Göbeklitepe'yi tanıtıcı etkinlikler tertiplenmiştir. Yıl sonuna kadar Roma, Milano, Valetta, Brüksel, Paris, Nancy, Stokholm ve Oslo'da da benzer etkinliklerin gerçekleştirilmesi için çalışmalarımız sürdürülmektedir.

Bu yıl ayrıca, Cumhurbaşkanlığımızın himayelerindeki Ara Güler sergisi Londra, Paris, Kyoto ve New York'ta düzenlenmiştir.

ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA ALTINDA BULUNAN SURIYELİLER, GÖÇ KRİZİ VE VİZE UYGULAMALARIMIZ

Suriye'deki savaş ve şiddetten kaçarak ülkemize sığınan Suriyelilere “geçici koruma” sağlanmaktadır. 7 Kasım 2019 itibarıyla 5 ilimizdeki 7 geçici barınma merkezinde 62.492 Suriyeli barınmaktadır. Barınma merkezleri dışındaki Suriyelilerle birlikte ülkemizdeki toplam Suriyeli sayısı 3,7 milyona (3.682.434) yaklaşmıştır. Suriyelilere sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim ve sosyal yardım gibi hizmetler sağlanmaktadır.

Ülkemiz, uluslararası yükümlülükleri uyarınca "geri göndermeme" ilkesine titizlikle uymaktadır. Yaklaşımımız, Suriyelilerin geri dönüşlerinin gönüllü ve güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesi ve bu sürecin uluslararası hukuka uygun olarak yürütülmesi gerektiğidir. İlgili makamlarımız Suriyelilerin güvenli ve gönüllü geri dönüşleri sürecini BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği halinde yürütmektedir. Ülkemizin Suriye'de terörden temizlediği bölgelere bugüne kadar Türkiye'den 368.000'i aşkın Suriyeli gönüllü olarak geri dönmüştür.

Ülkemiz, Suriye'de gerekli insani ve fiziki altyapı ile güvenlik koşullarının sağlanması halinde, Suriyelilerin ülkelerine geri dönebileceğine inanmaktadır. Suriyelilerin güvenli ve gönüllü geri dönüşleri sürecinin kolaylaştırılması konusunda uluslararası topluma önemli sorumluluklar düştüğü düşünülmektedir. Konu ilgili uluslararası kuruluşların ve ülkelerin dikkatine getirilmekte, bu konuda destek talep edilmektedir.

Ülkemiz, Suriyelilerin güvenli ve gönüllü geri dönüşleri konusunda Ürdün, Lübnan ve Irak'la birlikte bir uluslararası konferans düzenlemeyi arzu etmektedir.

24 Eylül 2019 tarihinde 74. BM Genel Kurulu marjında anılan ülkelerin Dışişleri Bakanlarıyla biraraya gelerek, dört ülke arasında teknik düzeyli bir çalışma grubu kurulmasını kararlaştırdık. Bu grubun ilk toplantısı 8 Kasım 2019'da Ankara'da düzenlendi.

Suriyelilerin güvenli ve gönüllü geri dönüşleri konusunda BMMYK ile işbirliği yapılmaktadır. Bu çerçevede, Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kıran ile BM Mülteciler Yüksek Komiseri'nin Korumadan Sorumlu Yardımcısı Gillian Triggs'in başkanlığında, ülkemiz ve BMMYK'nın ilgili heyetleri arasında 11 Kasım 2019 tarihinde Cenevre'de görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Heyetler bir sonraki görüşmeler için ülkemizde biraraya gelmesi konusunda mutabık kalmışlardır.

Ülkemiz, mültecilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesine önem vermekte ve bu konuda uluslararası platformlarda da aktif rol oynamaktadır. Bu çerçevede, 17 Aralık 2018 tarihinde BM Genel Kurulunda kabul edilen, hazırlıklarına aktif katkı sağladığımız Mültecilere İlişkin Küresel Mutabakat'ın uygulanmasına özel önem atfedilmektedir.

Türkiye, konuya verdiği önemin bir göstergesi olarak, Mutabakat çerçevesinde 17-18 Aralık 2019 tarihlerinde Cenevre'de yapılacak olan Küresel Mülteci Forumuna, Almanya, Kosta Rika, Pakistan ve Etiyopya ile birlikte eş-başkanlık yapacaktır. Sayın Cumhurbaşkanımızın eş-başkanlığını üstleneceği Forumdan temel beklentimiz, adil yük ve sorumluluk paylaşımı çerçevesinde, mültecilere ve evsahibi yapan ülkelere kaydadağır taahhütlerde bulunulmasıdır.

Ülkemizin çabalarıyla düzensiz göç bakımından istikrar ve dayanışma alanı haline getirilen Ege Denizi'nin bu özelliği sürmüştür. 2015 yazında Ege'de zirveye ulaşan düzensiz geçişler, Ekim 2015-Mart 2016 döneminde, sahada aldığımız etkin önlemler, müzakere masasında ise AB'yle yaptığımız Ortak Göç Eylem Planı ve 18 Mart Mutabakatı gibi araçlarla süratle azalmış, göçmen kaçakçılarının tüm iş modelleri çökertilmiş ve en önemlisi denizde can kayıplarının önüne geçilmiştir.

Sonuç olarak, Mart 2016'dan bu yana düzensiz göç, ülkemiz üzerindeki yoğun göç baskısına rağmen kolluk güçlerimizin kararlı duruşu sayesinde önemli ölçüde sekteye uğratılmış, günlük geçişler 7.000'den 150 civarına düşmüştür.

18 Mart Mutabakatı çerçevesinde, Ege Adalarına geçen düzensiz göçmenler 4 Nisan 2016'dan bu yana ülkemizce geri alınmakta (2016 yılından bugüne kadar ülkemizce 1.949 düzensiz göçmen geri alınmıştır); ülkemizde geçici koruma altında bulunan Suriyeliler ise gönüllülük esasına göre AB ülkelerine yerleştirilmektedir. Hâlihazırda AB ülkelerine yerleştirilen Suriyeli sayısı 24 bini

(24.727) aşmıştır. Mutabakat çerçevesinde önümüzdeki dönemde AB tarafından başlatılmasını için girişimlerimizi sürdürdüğümüz Gönüllü İnsani Kabul Programı ülkemizle AB arasında düzenli bir diğer yasal göç yolunu oluşturacaktır.

Düzensiz göçe karşı çabalarımızın 2016 başından bu yana milyonlarca düzensiz göçmen üzerinde caydırıcı etki yarattığı tahmin edilmektedir. Bu sayede AB, önceki dönemde tüm Birlik için varoluşsal bir tehdit haline gelen düzensiz göç konusuyla Ege Denizi bağlamında karşı karşıya kalmamıştır. 2018 yılında AB düzensiz göç bakımından en rahat dönemi geçirmiştir. Bu çerçevede, AB tarafıyla gerçekleştirilen tüm görüşmelerde Mutabakatın sürdürülebilir olabilmesini teminen vatandaşlarımıza vize serbestisi sağlanması, Suriyeliler için sağlanacak yardımların vakitlice aktarılması, Gönüllü İnsani Kabul Programı'nın başlatılması gibi AB yükümlülüklerinin yerine getirilmesi gerektiği her vesileyle vurgulanmaktadır.

Geleneksel olarak göçte kaynak ve transit ülke konumunda olan ülkemiz, gelişen ekonomisi ve yaşam koşulları ile birlikte, son yıllarda aynı zamanda hedef ülke haline gelmiştir. Tarihi göç yolları üzerinde yer alan ülkemizi, Avrupa'ya gitmek isteyen düzensiz göçmenler de güzergâh olarak tercih edebilmektedirler.

Düzensiz göç konusu, ülkemizin ikili ilişkilerinde bir sorun olmaktan ziyade, bir işbirliği unsuru olarak görülmektedir. Bu amaçla, komşularımızla teknik düzeyde çok yönlü bir işbirliği mekanizmasının kurulması için çaba sarf edilmektedir.

Almanya ile Ekim 2015'te tesis edilen Ortak Göç Çalışma Grubu toplantılarının altıncısı, Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kıran ve AFC Dışişleri Bakan Yardımcısı Antje Leendertse başkanlığında 26 Haziran 2019 tarihinde Berlin'de düzenlenmiştir.

Türk-Bulgar-Yunan sınırında düzensiz göçle mücadele alanında eşgüdümün sağlanması amacıyla ortak temas merkezi kurulmasını öngören "Üçlü Polis ve Gümrük İşbirliği Ortak Temas Merkezi Anlaşması" Sayın İçişleri Bakanımız'ın Mayıs 2015'te Sofya'yı ziyareti sırasında imzalanmış olup, Anlaşma taraflarca onaylanmıştır. Söz konusu Anlaşma çerçevesinde Ortak Komisyon teşkil edilmiş olup çalışmalarını sürdürmektedir.

Diğer yandan, 2013 yılında imzalanan ve 1 Ekim 2014 yılında yürürlüğe giren Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması Türk vatandaşları açısından uygulanmaya devam edilmektedir. Ayrıca, Türkiye-AB 18 Mart Mutabakatı kapsamında Ege Adalarından da düzensiz göçmen geri alımları sürmektedir.

Ülkemiz, Avrupa ve komşu ülkelerde düzensiz göçe ilişkin sorunların belirlenmesi, aynı zamanda göç politikalarının da geliştirilmesi amacıyla

kurulmuş olan Budapeşte Süreci'nin, 2006 yılından bu yana başkanlığını yürütmektedir. Budapeşte Süreci'nde AB ülkeleri dâhil 59 ülke ve 13 uluslararası kuruluş bulunmaktadır. Bu süreçte göçe kaynak ülkelerle hedef ülkeler arasında işbirliği amaçlanmaktadır.

Başkanı olduğumuz Budapeşte Süreci bünyesinde ülkemiz öncülüğünde İpek Yolu Bölgesi Çalışma Grubu kurulmuş ve göç güzergâhındaki kaynak, geçiş ve hedef ülkeler bir araya getirilerek diyalog sağlanmıştır. Budapeşte Süreci'nin 20. yıldönümü vesilesiyle 6. Bakanlar Konferansı 19-21 Şubat 2019 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenmiştir. Ayrıca Budapeşte Süreci çerçevesinde, çalışma toplantılarına ülkemiz faal katılım sağlamaktadır.

AB'nin dış sınırlarının kontrolü ve güvenliğinden sorumlu Ajansı (FRONTEX) ile Mayıs 2012'de imzalanan Mutabakat Zaptı çerçevesinde AB'yle düzensiz göçle mücadelede kurumsal bir işbirliği tesis edilmiştir. Anılan Zapt'ın uygulanması çerçevesinde, 2014-2016 yılları arasında sınır güvenliğine yönelik olarak, AB tarafıyla bilgi değişimi, risk analizi, ortak operasyonlar ve projeler, eğitim, araştırma ve geliştirme konularında yapılması öngörülen faaliyetleri içeren Çalışma Planı Şubat 2014'de Varşova'da imzalanmıştır. AB'nin ülkemize atadığı FRONTEX irtibat görevlisi 1 Nisan 2016 itibarıyla ülkemizde göreve başlamıştır. FRONTEX ile yeni bir işbirliği çerçeve planı hazırlanmış olup müzakereleri devam etmektedir.

Ülkemiz bugüne kadar 15 ülkeyle Geri Kabul Anlaşması imzalamıştır. Kaynak ülkelerle geri kabul anlaşmaları imzalamak üzere girişimlerimizi de sürdürmekteyiz. Afganistan, Bangladeş, Cezayir, Eritre, Fas, Gana, Irak, İran, Kamerun, Kongo, Myanmar, Somali, Sudan ve Tunus'a Geri Kabul Anlaşması önerilmiştir.

Vatandaşlarımızın yabancı ülkelere seyahatlerinde kolaylık sağlamak ve vize muafiyetinden istifade etmelerine yönelik girişimlerimiz aralıksız sürdürülmektedir.

2002 yılı itibarıyla, umuma mahsus pasaport hamili vatandaşlarımız 42 ülkeye vizesiz seyahat edebilmekteyken, bugün bu sayı 74'e yükselmiştir.

Rusya Federasyonu (RF) ile 2010 yılında imzalanmış olan ve halklarımız arasında sosyal, ekonomik ve kültürel bağların güçlendirilmesi için somut bir temel teşkil eden Vize Muafiyeti Anlaşması'nın tüm hükümleriyle tekrar canlandırılmasına yönelik çalışmalarımız çerçevesinde, 7 Ağustos 2019 tarihinden itibaren iki ülke resmi pasaportlarına (hususî ve hizmet) uygulanan vizeler ile uluslararası sürücü vizeleri karşılıklı olarak kaldırılmıştır. Nihai hedefimiz ise 2010 Anlaşması'nın tüm hükümleriyle tekrar hayata geçirilmesidir.

Azerbaycan, vatandaşlarımıza yönelik vize uygulamasını 1 Eylül 2019 tarihinden itibaren 30 günlük seyahatler için kaldırılması kararı almıştır.

Resmi pasaportlar alanında da Nijer Cumhuriyeti, Sierra Leone Cumhuriyeti, Gine Bissau ile Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport Hamilleri İçin Vizelerin Kaldırılmasına Dair Anlaşmalar imzalanmış olup, Botswana, Ekvator Ginesi gibi ülkelerle de benzer anlaşmaların imzalanması için temaslarımız ilgili ülke makamlarıyla sürdürülmektedir.

Halihazırda, vatandaşlarımız, KKTC, Gürcistan ve Ukrayna ve Moldova'ya **kimlikle seyahat** edebilmektedir. Belarus ile karşılıklı kimlikle seyahate yönelik teknik düzeyde çalışmalarımız devam etmektedir.

Vize uygulamalarımızda güvenliğe büyük önem verilmektedir. Bu çerçevede, İçişleri Bakanlığı ve ilgili kurumlarımızla koordineli olarak teknik düzeyde çalışma grubu toplantıları gerçekleştirilmektedir. Kurumlarımız arasında işbirliği ve iletişimin geliştirilmesi için çalışmalar yürütülmektedir.

Ülkemizin turizmde en çok tercih edilen ülkelerden biri olması, vize rejimimizin belirlenmesinde önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, 2013 yılında hayata geçirilen **elektronik vize** uygulaması, yabancıların ülkemize seyahatlerini kolaylaştırmaktadır. Bu çerçevede, 2019 yılı Kasım ayı başına kadar 33.855.353 adet elektronik vize ita edilmiş olup, sözkonusu dönemde 171.449.537 ABD Doları gelir elde edilmiştir.

Ayrıca, 30 Nisan 2019 tarihinde yayınlanan **Vize Aracılık Hizmeti Alınmasına İlişkin Yönetmelik** kapsamında, ihtiyaç bulunan Dış Temsilciliklerimizde vize aracı şirketlerinden hizmet alınmaya başlanmıştır. Böylelikle, Temsilciliklerimizde insan kaynağımız daha verimli kullanılmak suretiyle, vize başvuru süreci hızlandırılabilmiş, Misyonlarımız önünde yaşanan yoğunluk giderilebilmiş ve bazı bölgelerde mevcut olan güvenlik riski azaltılabilmektedir. Halihazırda 22 ülkede bu doğrultuda hizmet alınmakta olup, bu imkanın gerekmesi durumunda başka ülkelere genişletilmesi de ihtimal dahilindedir.

YURTDIŞINDA YAŞAYAN VATANDAŞLARIMIZ

Dünyanın dört bir tarafına yayılmış ve diğer ülkelerde hayat kurarak kültürünü yeni coğrafyalara taşımış vatandaşlarımız devletimiz için büyük değer taşımaktadır. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız buldukları ülkelerin sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamlarına önemli katkılarda bulunurken, aynı zamanda ülkemizle o ülke arasındaki bağları da güçlendirmektedirler. Bir devletin sınırları

dışında yaşayan vatandaşlarının bulunması, küresel ölçekte etkin bir ülke olma ideali açısından da büyük önem taşımaktadır.

Yurtdışında yaşayan 6,5 milyonu aşkın vatandaşımızın yaklaşık 5,5 milyonu Batı Avrupa ülkelerine yerleşmiş bulunmaktadır. Türkiye'ye kesin dönüş yapmış olan 3 milyon kadar insanımızla birlikte düşünüldüğünde yaklaşık 9,5 milyonluk bir kitleyi ilgilendiren, geniş kapsamlı bir göç olgusunun varlığı ortaya çıkmaktadır.

Yurtdışındaki Türk toplumuna yönelik politikamız, insanlarımızın buldukları ülkelerin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel hayatlarına etkin birer birey olarak katılmalarını amaçlarken aynı zamanda anavatanları, anadilleri ve kültürleriyle bağlarını korumalarını da hedeflemektedir. Bu çerçevede, Türk toplumunun ülkemizle olan bağlarının güçlendirilmesi, benliklerinin korunması, durumlarının iyileştirilmesi, buldukları topluma etkin şekilde katılımlarının kolaylaştırılması, eğitim, kültür, din ve diğer alanlarda ihtiyaç duydukları hizmetlerin verilmesi yönünde ülkemizdeki diğer resmi kurumlarla yakın işbirliği içerisinde yoğun şekilde çalışılmaktadır.

Yurtdışındaki Türk toplumuna eğitim, anadil ve din hizmeti verilmesi amacıyla yurtdışında hâlihazırda Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu kararıyla atanan 1.534 öğretmen ve 67 okutman ve 1.253 din görevlimiz görev yapmaktadır (Ekim 2019). Bu hizmetlerin verilmesinde ilgili ülke makamlarıyla somut ve içerikli bir işbirliği yürütülmesine önem verilmektedir.

Yurtdışında vatandaşlarımıza kaliteli ve etkin hizmet sunulması anlayışıyla, onların düşüncelerine değer veren, farklılıkları zenginlik olarak algılayan insan odaklı bir düşünceyle çalışılmaktadır. Ayrıca, vatandaşlarımızın yurtdışında hak ve özgürlüklerden gerektiği gibi yararlanabilmesi için de yoğun çaba gösterilmektedir.

Bu bağlamda vatandaşlarımızın yerel makamlarla ilişkilerinde hukuki konularda ihtiyaç duyabilecekleri bilgi ve yönlendirmenin sağlanması amacıyla Sözleşmeli Hukuk Danışmanları istihdam edilmektedir. Batı Avrupa ülkelerinde çoğunlukla hukuk eğitimi alan Türk toplumu üyelerinden oluşan Hukuk Danışmanları, Temsilciliklerimiz'de vatandaşlarımıza ücretsiz olarak hukuki destek vermektedir.

Uyum, etkin katılım ve yabancı düşmanlığı gibi hususlar da yakından izlediğimiz konular arasındadır. Bu süreçte göçmenlere düşen sorumluluklar olduğu gibi ev sahibi ülkenin de katılımı teşvik edici ve kucaklayıcı nitelikte politikalar oluşturma sorumluluğu bulunmaktadır. Bu amaçla, göç/uyum yasa ve politikalarının ayrımcılık içeren hususlardan arındırılması yönünde temas ve girişimlerimiz devam etmektedir.

Bununla birlikte, yabancı düşmanlığı, ayrımcılık, ırkçılık ve İslam karşıtlığı son yıllarda özellikle Avrupa'da yükselme eğilimine geçmiştir. Batı Avrupa ülkelerindeki Müslüman nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan Türk toplumu ayrımcı uygulama ve saldırıların doğrudan hedefi durumundadır.

Vatandaşlarımıza yönelik yabancı düşmanlığı ve/veya ırkçılık motifli saldırıların takibi amacıyla Bakanlığımızda bir veri tabanı oluşturulmuştur. Ayrıca, Bakanlığımızın Konsolosluk Çağrı Merkezi vatandaşlarımızın 7/24 temelinde ulaşabileceği bir yardım hattı olarak hizmet vermektedir. Saldırıya uğrayan vatandaşlarımızla ilgili olarak Başkonsolosluklarımız derhal yetkili yerel makamlar nezdinde gerekli girişimi yapmakta ve mağdurlara ihtiyaç duydukları hukuki destek Dış Temsilciliklerimiz tarafından sağlanmaktadır.

Konuya verdiğimiz önem ile artan hassasiyet ve endişelerimiz çoktarafli platformlarda da dile getirilmektedir. Bu bağlamda özellikle Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve AGİT nezdinde ülkemiz etkin bir tutum izlemekte, bu konuda çıkarılan karar tasarılarının/tavsiyelerin oluşmasında öncü bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda, güçlenen Türkiye, artık yurtdışındaki vatandaşlarının sorunlarıyla daha etkin bir şekilde ilgilenebilmekte, görüş ve önerileri ilgili ülkelerin hükümetleri tarafından daha fazla dikkate alınmaktadır.

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızca dış temsilciliklerimize ihbar edilen vakalar çerçevesinde, 2015 yılında 108, 2016 yılında 128, 2017 yılında 100, 2018 yılında ise 97 yabancı düşmanlığı yabancı düşmanlığı motifli olay kayda geçmiştir. 2019 yılı Ocak-Ekim döneminde ise 88 yabancı düşmanlığı motifli eylem kayda geçmiştir. (Almanya 56, Avusturya 7, İsviçre 7, Fransa 6, ABD 2, Hollanda 2, Yunanistan 2, Belçika 1, Bulgaristan 1, Bosna-Hersek 1, İngiltere 1, Yeni Zelanda 1, Polonya 1). Çoğu vakanın esasen polise vb. kurumlara ihbar edilmediği dikkate alındığında, bu sayıların gerçekte daha fazla olduğu tahmine müsaittir.

Almanya'da 2000-2007 yılları arasında sekizi Türk on kişinin katledilmesi olaylarının faillerinin Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) adlı terör örgütünün mensupları olduklarının Kasım 2011'de tesadüfen ortaya çıkması, bu konuda dile getirilen endişelerimizin haklılığını bir kez daha ortaya koymuştur. Mezkûr cinayetlerle ilgili dava süreci 6 Mayıs 2013 tarihinde başlamış ve 11 Temmuz 2018 tarihinde yapılan 438. duruşma ile son bulmuştur. Söz konusu dava sonucunda baş sanık ömür boyu hapis cezasına ve diğer dört sanık ise değişen süreli (3-12 yıl) hapis cezalarına çarptırılmışlardır. Başsanığa verilen müebbet hapis cezası haricinde diğer sanıklara verilen cezalar Başsavcılığın talep ettiği cezaların altında kalmıştır. Dava beklendiği şekilde NSU cinayetlerinin arka planını ve devlet içindeki uzantılarını aydınlatmamış, mahkeme heyeti toplam beş

sanık için verdiği kararlar NSU suçlarından sorumlu daha büyük çaptaki bir ağın varlığını da reddetmiştir. NSU'nun gerçek boyutlarının ve kurumsal ırkçılık çerçevesinde gördüğü himayenin açıklığa kavuşturulabilmesi için halen hukuki ve siyasi imkânlar mevcuttur. Hukuki boyutta, iç hukuk yollarının tüketilmesinin ardından, davanın AİHM'e taşınması öngörülmektedir. Federal Parlamentolar ve Eyalet Meclisleri nezdinde kurulan Araştırma Komisyonları'nın çalışmaları da ülkemiz tarafından yakından takip edilmektedir.

Öte yandan, vatandaşlarımızın buldukları ülkelerdeki çalışma ve sosyal güvenlik haklarının korunması amacıyla şimdiye kadar başta vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadıkları Avrupa ülkeleri olmak üzere 34 ülkeyle ikili Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri imzalanmıştır. Aramızda ahdi bir temel olmayan ülkelerle de benzer sözleşmelerin imzalanması için çalışmalar sürmektedir.

İlgili dış temsilciliklerimizce ayrıca, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın sorunlarını ve beklentilerini irdelemeye ve çözüm yolları üretmeye yönelik toplantılar düzenlenmektedir. Bu çerçevede, yurtdışındaki Türk toplumu, kendi aralarındaki iletişim ağını genişletmeleri, dayanışmayı güçlendirmeleri ve etkin sivil toplum kuruluşları olarak faaliyet göstermeleri için de teşvik edilmektedir.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığımızca çeşitli ülkelerin ilgili Bakanlıklarıyla aile, kadın, çocuk, engelli ve hassas durumda bulunan bireylerin haklarının korunması ve geliştirilmesi; kendilerine karşı ayrımcılığın önlenmesi amacıyla niyet beyanları ve mutabakat zaptları imzalanmaktadır. Bu çerçevede, 29 ülkeyle belgeler imzalanmıştır.

Yurtdışında bulunan FETÖ iltisaklı okullar/eğitim kurumlarına yönelik mücadelemiz Türkiye Maarif Vakfı (TMV) ile eşgüdüm halinde yoğun olarak sürdürülmektedir. Mücadelemiz sonucunda somut neticeler alınmakta, sözkonusu okulların arzettiği küresel tehlikelere ilişkin farkındalık oluşmaktadır. Çeşitli ülkelerde bu okullar kapatılmış ve Türkiye Maarif Vakfı'nın devraldığı okul sayısı artmıştır. Bugüne kadar 38 ülkede FETÖ iltisaklı okul ve dil kurslarının faaliyetleri kısmen ya da tamamen sonlandırılmıştır. Bunların 19'unda okullar Türkiye Maarif Vakfı'na devredilmiştir. Örneğin Pakistan Yüksek Mahkemesi, terör örgütü olarak ilan ettiği FETÖ iltisaklı grupların Pakistan'da faaliyet göstermelerinin Pakistan Anayasasına aykırılık teşkil edeceğine hükmederek, terör örgütünün ülkedeki tüm faaliyetlerini yasaklamış, okulları TMV'ye devretmiştir. TMV 22 ülkede ise yeni okul açmıştır.

KONSOLOSLUK KONULARI

Bir ülkenin dış politikasının en önemli unsurlarından birinin yurtdışındaki vatandaşlarının çıkarlarını korumak ve onlara her daim en kaliteli hizmeti sunmak

olduđu dűşüncesinden hareketle, son dönemde konsolosluk hizmetlerinde mevcut durumu geliřtiren adımlar atılmaya devam edilmiřtir.

Ülkemiz yurtdışında yaşayan vatandaşlara sunulan hizmetin çeşitliliği bakımından diğer ÷lkelerle karşılaştırıldığında, dűnyada ilk sıralarda yer almaktadır. Hâlihazırda, dış temsilciliklerimizce yurtdışında konsolosluk işlemi olarak sunulan hizmetlerin sayısı 50'yi geçmiştir.

Bu itibarla, yurtdışındaki vatandaşlarımıza konsolosluk hizmetlerini daha sűratli, etkin ve çağın gereklerine uygun biçimde sunmak Bakanlığımızca önem verilen konuların başında gelmektedir. Devletimizin her an vatandaşımızın yanında olduğunu hissettirmek, vatandaşlarımızın hak ve menfaatlerini korumak ve vatandaşlarımızın buldukları ÷lkelerde kamu hizmetlerinden verimli bir şekilde faydalanmalarını sağlamak öncelikli hedeflerimizdendir. Nitekim Bakanlığımız Merkez ve dış teşkilatı, vatandaşlarımıza 7 gün / 24 saat konsolosluk hizmeti sunmak için yoğun mesai yapmaktadır.

Öte yandan, vatandaşlarımızın yurtdışındaki faaliyet ve temaslarının çoğalması, buna bağlı olarak daha fazla sayıda adli, hukuki, ticari sorunlarla karşılaşmaları nedeniyle Bakanlığımızın konsolosluk hizmetlerine ilişkin görevleri her geçen yıl artmaktadır.

Bakanlığımız merkez teşkilatı ve yurtdışı temsilciliklerimiz, 1963 tarihli Konsolosluk İlişkileri Hakkında Viyana Sözleşmesi'nin tanıdığı haklar, karşılıklılık ilkesi ve pek çok ÷lkeyle akdedilmiş ikili konsolosluk antlaşmaları uyarınca, yurtdışında bulunan ve/veya yurtdışına giden vatandaşlarımızın hak ve çıkarlarının korunması için ilgili ÷lkelerin yerel makamları ve bu ÷lkelerin Türkiye'deki temsilcilikleriyle yoğun işbirliği içinde mesai yapmaktadır.

Vatandaşlarımıza verilen hizmetler çerçevesinde, son bir yıl içerisinde yurt dışındaki dış temsilciliklerimiz tarafından yaklaşık 2.116.973 adet konsolosluk işlemi gerçekteştirilmiştir.

Aynı zamanda, vatandaşlarımızın yurtdışında yaşamakta olduğu sorunlara ve vatandaşlarımızın taleplerine ilişkin olarak Bakanlığımızın Konsolosluk İşleri Genel Müdür Yardımcılığına dış temsilciliklerimizden, ÷lkemizdeki kurumlardan ve doğrudan vatandaşlarımızdan toplam 58.601 adet evrak ulaşmış; sözkonusu evraka cevaben anılan Genel Müdür Yardımcılığımız tarafından toplam 30.648 adet işlem gerçekteştirilmiştir. Bu çerçevede konsolosluk konularında son bir yıl içerisinde toplam 89.249 adet yazışma yapılmıştır.

Diğer taraftan, Adli Yardımlaşma çerçevesinde Adalet Bakanlığımız tarafından yürütölen dosyalar, Bakanlığımız tarafından ilgili ÷lkelerin adli makamlarına

iletılarak sonuçlandırılmaktadır. Bu doğrultuda, 2019 yılı içerisinde toplam 66 vatandaşımızın ülkemize iadesi sağlanmıştır.

Vatandaşlarımızın yoğun olarak bulunduğu ülkelerle her yıl ikili konsolosluk görüşmeleri yapılmakta, varsa mevcut sorunlar karşılıklı olarak konunun muhataplarıyla görüşülmekte ve konsolosluk ilişkileri alanında işbirliğinin en ileri seviyeye ulaşmasına çalışılmaktadır. Bu bağlamda, 2019 yılında, Türkiye-Karadağ Konsolosluk İstişareleri 11 Şubat 2019 tarihinde Ankara'da, Türkiye-Japonya Konsolosluk İstişareleri 07 Mart 2019 tarihinde Tokyo'da, Türkiye-Kuveyt Konsolosluk İstişareleri 15 Nisan 2019 tarihinde Kuveyt'te, Türkiye-Bosna Hersek Konsolosluk İstişareleri 27 Mayıs 2019 tarihinde Ankara'da, Türkiye-Romanya Konsolosluk İstişareleri 11 Haziran 2019 tarihinde Ankara'da, Türkiye-Hollanda Konsolosluk İstişareleri 21 Haziran 2019 tarihinde Ankara'da, Türkiye-İsviçre Konsolosluk İstişareleri 7 Ekim 2019 tarihinde Bern'de, Türkiye-Belarus Konsolosluk İstişareleri 23 Ekim 2019 tarihinde Ankara'da, Türkiye-Gürcistan Konsolosluk İstişareleri 15 Kasım 2019 tarihinde Tiflis'te gerçekleştirilmiştir.

Konsolosluk Çağrı Merkezi (KÇM) konsolosluk işlemleriyle ilgili, telefonla yapılan vatandaş başvurularını karşılamak amacıyla kurulan ve konsolosluk mevzuatı konusunda eğitilmiş 40 personelle, 7 gün 24 saat boyunca, Türkçe'nin yanı sıra beş dilde (İngilizce, Almanca, Fransızca, Flamanca ve İtalyanca) hizmet veren birimimizdir.

Hızlı ve etkin bir hizmet sunulabilmesi için vatandaşlarımızın yoğun olarak buldukları ülkelere KÇM'ye tek hat ile erişebilmektedir. Buna göre, Kuzey Amerika (+1 888 5667656), Almanya (+49 3030 807090), Avusturya (+43720 115890), İngiltere (+44203 6088090) Hollanda (+311 076 60007) ve Fransa (+33 180 146 335)'daki vatandaşlarımız, bu numaraları aradıklarında uluslararası telefon ücreti ödememekte, buldukları ülkenin şehir içi ve şehirlerarası tarifeleri üzerinden ücretlendirilmektedirler.

KÇM kurulduğundan bugüne kadar yaklaşık 6.3 milyon vatandaşımızın talebine yanıt vermiştir. 2019 yılında alınacak toplam çağrı sayısının 1 milyona ulaşacağı tahmin edilmektedir.

KÇM'nin yanısıra, vatandaşlarımızın acil durumlarda arayabilecekleri acil durum cep telefonu hatları tüm dış temsilciliklerimizde Ağustos 2019 itibarıyla kullanılmaya başlanmıştır.

2019 yılında yurtdışındaki temsilciliklerimizce 11 kez gezici konsolosluk hizmeti verilmiştir. Bu çerçevede, Tokyo Büyükelçiliğimizce 26-27 Ocak, 2-3 Mart, 7 Nisan, 19 Mayıs, 22 Haziran, 18 Ağustos, 29 Eylül ve 27 Ekim 2019 tarihlerinde

Nagoya şehri ve civarında yaşayan vatandaşlarımıza; Sidney Başkonsolosluğumuzca 7 Temmuz 2019 tarihinde, Queensland Eyaletinde, Melburn Başkonsolosluğumuzca 30 Ağustos-1 Eylül 2019 tarihinde Batı Avustralya'nın başkenti Perth ve civarında yaşayan vatandaşlarımıza, Pretorya Büyükelçiliğimizce 6-10 Şubat 2019 tarihlerinde Cape Town'da gezici konsolosluk hizmeti verilmiştir.

Yurtdışındaki hükümlü ve tutuklu vatandaşlarımızın sayısı ise yaklaşık 6.012'dir. Bu sayıya durumlarının Büyükelçiliklerimize / Başkonsolosluklarımıza bildirilmesine rıza göstermeyen vatandaşlarımız dahil değildir.

Yurtdışında suça karışan ve tutuklanan vatandaşlarımızın adil yargılanmaları ve iyi muamele görmeleri için buldukları ülkelerdeki dış temsilciliklerimizce gerekli girişimler yapılmaktadır. Konsolosluklarımız görev bölgelerindeki cezaevlerini düzenli aralıklarla ziyaret etmekte ve cezaevi koşulları ile vatandaşlarımızın cezalarını insan onur ve haysiyetine yakışır koşullarda çekmeleri için gerekli kontrol ve çabayı göstermektedirler.

2019 yılı içerisinde çeşitli ülkelerde mağdur durumda kalan yaklaşık 71 vatandaşımızın dış temsilciliklerimizce ülkemize dönüşü sağlanmıştır.

Dış temsilciliklerimiz tarafından, 2019 yılı içinde muhtelif ülkelerde ciddi rahatsızlıklar geçiren, 71 vatandaşımızın ambulans uçakla ülkemize intikali sağlanmıştır.

Millî Savunma Bakanlığınca verilen Uzaktan Eğitim usul ve esasları hakkında Uygulama Talimatının yayımlanmasıyla birlikte, 11 Aralık 2018 tarihinden itibaren dövizle askerlik ödemeleri doğrudan yurtdışı temsilciliklerimizce tahsil edilmeye başlanmıştır.

Dış temsilciliklerimizce, dövizle askerlik ödemeleri dahil olmak üzere, konsolosluk hizmetleri çerçevesinde gerçekleştirilen harç, değerli kâğıt bedeli gibi ödemeler kredi kartı ve benzeri ödeme sistemleri kullanılarak Sanal POS'la tahsil edilmeye başlanmıştır.

Öte yandan, dış temsilciliklerimizde Sanal POS uygulamasının yanısıra, diğer para birimlerini de kapsayacak şekilde doğrudan fiziki kredi kartıyla ödeme imkanı sağlayacak fiziki POS sisteminin uygulamaya geçmesine yönelik ön çalışmalar başlatılmıştır.

Yurtdışında yerleşik olan vatandaşlarımıza olağanüstü hallerde konsolosluk himayesi sağlanmasına da önem atfedilmektedir. Doğal afet, salgın hastalık, terör, savaş ve güvenlik sorunu gibi vatandaşlarımızın hayatlarının tehlikeye

sokabilecek vakalarda Bakanlığımızca seyahat ve güvenlik duyuruları yayınlanmaktadır.

Diğer taraftan, ülkemizce ibraz edilen sürücü belgelerinin 84 ülkenin taraf olduğu 1968 tarihli Karayolu Trafikine İlişkin Viyana Konvansiyonu çerçevesinde yurt dışında da kullanılması mümkündür.

Buna ilave olarak, sürücü belgelerinin karşılıklı kullanım alanının genişletilebilmesini teminen yine sözkonusu konvansiyona üye olan Azerbaycan, Belarus, Kırgızistan, İran, Moldova, Türkmenistan, Ukrayna, Rusya Federasyonu, İtalya, Bosna-Hersek, Kuzey Makedonya, Fas, Tunus, İran, Birleşik Arap Emirlikleri, Kanada (Quebec Eyaleti) ve Yunanistan ile ikili anlaşma imzalanmasına ilişkin süreçler devam etmektedir. Öte yandan, sürücü belgelerinin kullanımına ilişkin KKTC, İspanya ve Tunus’la ikili anlaşmalar imzalanmıştır.

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın işlerinin kolaylaştırılabilmesini teminen yapılan yeni düzenlemeler çerçevesinde, yabancı ülke makamları tarafından verilen boşanma ve evliliğin iptali kararlarının tescili için dış temsilciliklerimize başvuruda bulunabilmelerine olanak sağlanmıştır.

Ayrıca, yapılan düzenleme ile temsilciliklerimizce düzenlenen noter evrakının ülkemizdeki noterler tarafından elektronik ortamda görüntülenebilmesi ve ülkemiz noterlerinden usulüne uygun olarak “aslı gibidir” tescili yaptırılmak suretiyle ülkemizde doğrudan kullanılması mümkün hale gelmiştir.

Bakanlığımız, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza sunulan muhtelif hizmetlerin yanısıra, aynı zamanda ülkemizde yaşayan veya ülkemize çeşitli sebeplerle seyahat eden yabancılara, ülkemizdeki diğer makamlarla iletişimindeki yegane aracı kurum olduğu cihetle, ülkemizdeki yabancılara sunulan bazı konsolosluk hizmetlerinde etkin bir şekilde rol almaktadır.

Bu bağlamda, yabancıların konsolosluk konularındaki sorunlarında, ülkemizdeki temsilcilikleriyle olan irtibat ve koordinasyon sağlanarak, hizmet kalitesinin artırılması önem teşkil etmektedir.

Ülkemizdeki yabancı uyruklu şahıslarla, ülkemizdeki dış temsilciliklerin, konsolosluk konularındaki taleplerine ilişkin olarak son bir yılda Bakanlığımızın Konsolosluk İşleri Genel Müdür Yardımcılığına toplam 5.112 adet Nota tevdi edilmiş, buna mukabil olarak, anılan Genel Müdür Yardımcılığımızdan ülkemizdeki yabancı temsilciliklere toplam 5.145 Nota iletilmiştir.

Buna ilaveten, 2019 yılı itibarıyla ülkemizdeki cezaevlerinde 4.738 tutuklu, 3.148 hükümlü ve 1.857 hükümözlü olmak üzere toplam 9.743 yabancı uyruklu şahıs

bulunmaktadır. Sözkonusu şahıslarla ilgili ülkemizdeki diplomatik ve konsüler temsilciliklerin cezaevi ziyaretleri başta olmak üzere adli ve idari işlemlere ilişkin taleplerinin sonuçlandırılmasında ve yanıtlanmasında Bakanlığımız etkin aracı rolünü sürdürmektedir.

Öte yandan, ülkemizde bulunan yabancıların ve vatandaşlarımızın resmi makamlarımızdan aldıkları belgelerin, yurtdışında geçerli olabilmesi veya yurtdışındaki resmi ülke makamlarından aldıkları belgelerin ülkemiz makamlarında geçerli olabilmesi amacıyla, Bakanlığımızdaki Tasdik Şubesi tarafından imza ve mühür onayı hizmeti sunulmaktadır.

Tasdik Şubemize verdiği bu hizmet kapsamında, son bir yıl içerisinde müracaat eden 49.685 kişinin toplam 104.553 adet evrakına tasdik işlemi gerçekleştirilerek bu belgelere uluslararası işlerlik kazandırılmıştır. Sözkonusu işlemlerden 5.510.212.-TL harç tahsil edilerek, devlet hazinesine kazandırılmıştır.

ENFORMASYON, İLETİŞİM VE KAMU DİPLOMASİSİ

Dış politika faaliyetlerimizin etkin iletişim kanalları kullanılmak suretiyle hızlı, düzenli ve kapsamlı olarak ulusal ve uluslararası kamuoyunun bilgisine getirilmesi ve nesnel olarak yansıtılması önem taşımaktadır. Bu itibarla, kapsamlı ve sonuç odaklı etkin bir kamu diplomasisi yürütülmesi, ulusal ve uluslararası basın-yayın organlarıyla sürekli etkileşim halinde olunması, geleneksel ve sosyal medya kanalıyla gerçekleştirilen bilgilendirme ve tanıtım faaliyetlerinin ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızla eşgüdüm halinde hayata geçirilmesi gerekmektedir.

Kamu diplomasisi vasıtasıyla dış politikamızın temel ilkelerinin, vizyonunun ve hedeflerinin geniş bir kamuoyuna yansıtılması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, kamu diplomasisi, geleneksel diplomasinin ulaşamadığı yerlere ulaşabilme imkânı vermesi nedeniyle etkin bir araç haline gelmiştir.

Bu çerçevede, 2019 yılında da basın toplantıları tertiplenmiş, dış politikamıza ve güncel gelişmelere ilişkin olarak Bakanlığım tarafından basın açıklamaları yapılmıştır (15 Kasım 2019 tarihi itibarıyla yapılan açıklama sayısı 332, Soruya Cevap şeklinde yapılan açıklama sayısı ise 69'dur.)

Basın mensuplarına kamuoyunun ve medyanın ilgisini çekebileceği düşünülen güncel konulara ve gelişmelere dair notlar iletilmektedir. Yurtdışındaki ve yurtdışındaki uluslararası etkinlikler ile üst düzey ziyaretlere ilişkin olarak medya kuruluşlarıyla eşgüdümde bulunmaktadır. Ülkemizin evsahipliğinde yapılan uluslararası toplantıların basın düzenlemeleri de, gerektiği takdirde, ilgili kurum

ve kuruluşlarımızla eşgüdüm halinde Bakanlığımız tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede, 22 Mart 2019 tarihinde İİT Dışişleri Bakanları Düzeyinde Açık Katılımlı Acil İcra Komitesi Toplantısı'nın, 31 Ekim 2019 tarihinde VI. İstanbul Arabuluculuk Konferansı'nın, 1 Kasım 2019 tarihinde İİT Üyesi Ülkeler III. Arabuluculuk Konferansı'nın ve 8-9 Kasım 2019 tarihlerinde Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) 24. Bakanlar Konseyi Toplantısı'nın basın düzenlemeleri yapılmıştır.

Karşılıklı ziyaretler çerçevesinde mevkidaşlarımızla gerçekleştirdiğim ortak basın toplantıları yoluyla da ulusal ve uluslararası kamuoyu bilgilendirilmektedir. Bakanlığımız Sözcüsü tarafından düzenlenen basın bilgilendirme toplantıları da dış politika faaliyetlerimizin kamuoyu ile paylaşılmasında önemli yer tutmaktadır.

2019 yılında Dışişleri Bakanlıkları arasında Rusya Federasyonu'yla üçüncü, Azerbaycan'la ise ilk Enformasyon İstişareleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca RF Dışişleri Bakanlığı Sözcüsüyle Bakanlığımız'da görüşmeler yapılmıştır. Enformasyon alanında diğer ülkelerle işbirliğini arttırmak amacıyla bu tür temasları arttırmayı hedefliyoruz.

Güncel bilgiler Bakanlığımın dış teşkilatıyla paylaşılmakta, böylelikle dış temsilciliklerimizin medya ve kamu diplomasisi faaliyetlerine katkı sağlanmaktadır. Bakanlığımın internet sitesi aracılığıyla temel dış politika konuları kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Ayrıca, Bakanlığıma bağlı birimlerin, Bakanlığımın ve diğer kurumlarımızın personeline, öğrencilere ve yabancı ülke diplomatlarına yönelik gerçekleştirdiği programlara da iştirak edilerek, ülkemizin kamu diplomasisi ve sosyal medya uygulamaları hakkında bilgilendirme yapılmaktadır.

Ülkemizin tanıtımına uluslararası basında nesnel biçimde yer verilmesini sağlamaya yönelik çalışmalar çerçevesinde, yabancı basın mensuplarının ülkemizi ziyaret etmeleri ve üst düzey yetkililerimizle röportaj yapmaları için düzenlemeler yapılmakta, yazılı mülakat taleplerinin de gereği yerine getirilmektedir. Bu çerçevede 2019 yılı içinde Moğolistan, Paraguay ve Yunanistan'da basın heyetlerinin ülkemizi ziyaretleri ilgili kurumlarla eşgüdümle gerçekleştirilmiş; anılan heyetlere Bakanlığımızda temel dış politika önceliklerimiz ve ikili ilişkilerimiz hakkında arkaplan bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir.

Ülkemizi ziyaret eden üst düzeyli yabancı yetkililere eşlik eden basın mensuplarının akreditasyon ve diğer işlemleri için Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı ile eşgüdüm yapılmaktadır. Yurtdışına yapılan ziyaretlerde üst düzey yetkililerimize refakat eden basın mensupları için gerektiği takdirde ilgili ülke

makamları nezdinde girişimde bulunularak, akreditasyon ve diğer işlemlerin kolaylaştırılması sağlanmaktadır.

Ülkemize sığınan Suriye vatandaşlarının ağırlandığı Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) misafir edilen Suriye vatandaşlarının durumlarını yerinde incelemek isteyen yabancı basın mensuplarının dış temsilciliklerimizce alınan ziyaret talepleri için Bakanlığım eşgüdüm görevini yerine getirmektedir.

Uluslararası medya ve kamuoyunun doğru ve kapsamlı şekilde bilgilendirilmesi ve kamu diplomasisi faaliyetleri yürütülmesi kapsamında Bakanlığımın merkez ve yurtdışı teşkilatı etkin çaba göstermektedir. Bu itibarla, Filistin davasının haklılığını uluslararası boyutta gündeme getirmek, uluslararası kamuoyunun Filistin meselesi ve barış süreci konusunda duyarlılığı ile ülkemizin görünürlüğünün artırılması hedefiyle 2019 Birleşmiş Milletler (BM) Orta Doğu'da Barış Konulu Uluslararası Medya Semineri Birleşmiş Milletler Küresel İletişim Dairesi ile Bakanlığımızın işbirliğinde 11-12 Eylül 2019 tarihlerinde Ankara'da düzenlenmiştir.

Ülkemizde yaşanan darbe girişimi, sonrasındaki gelişmeler ve FETÖ'yle mücadele hakkında yabancı kamuoyunun en doğru şekilde bilgilendirilmesi amacıyla yurtdışındaki temsilciliklerimizce düzenli olarak girişimlerde ve faaliyetlerde bulunulmakta, görev yapılan ülkelerin koşulları ve imkânları çerçevesinde mümkün olan her kesime doğrudan ulaşarak bilgilendirme faaliyetleri yürütülmektedir.

Bu çerçevede, 9 Ekim 2019 tarihinde başlattığımız Barış Pınarı Harekatı'nın gerekçe, hedef ve sonuçlarının Dış Temsilciliklerimizce de bulunulan ülkelerin kamuoylarına ve siyasi çevrelerine en doğru şekilde aktarılması için yoğun bir kamu diplomasi faaliyeti yürütülmüştür. 9 Ekim-18 Kasım 2019 döneminde temsilciliklerimizce 516 bilgilendirme faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Bunların 192'si TV ve gazete mülakatları, 112'si yerel basında yayınlanan makaleler, 212'si ise düzenlenen basın toplantıları, görüşmeler ve basınla temas şeklinde gerçekleşmiştir. Ayrıca, temsilciliklerimiz sosyal medya hesaplarını da etkin bir şekilde kullanarak, Barış Pınarı Harekatımızla ilgili buldukları ülkelerdeki kamuoyunu düzenli olarak bilgilendirmişlerdir.

İletişim teknolojilerindeki gelişme kamu diplomasisi uygulamalarında sosyal medyadan da yararlanma imkânı sağlamıştır. Günümüzde sosyal medya aracılığıyla Türk dış politikasına dair konular toplumun her kesimi tarafından takip edilebilmektedir. Bu kapsamda, Bakanlığımın etkin şekilde kullanımına önem verilen Türkçe Twitter sayfasının takipçi sayısı 4 Kasım 2019 itibarıyla 1 milyon 355.934'e, İngilizce Twitter sayfasının takipçi sayısı ise 66.442'ye ulaşmıştır. Türkçe ve İngilizce'nin yanısıra Fransızca ve Arapça Twitter

hesaplarımız da bulunmaktadır. Bakanlığımın Türkçe Facebook sayfasını takip eden sayısı 300.000 civarındadır. Youtube sayfamız ise 1.380.000'in üzerinde görüntülenme sayısına ulaşmıştır.

100 Günlük İcraat Programı hedeflerinden biri olan girişimci ve insani dış politikamızın dünya kamuoyuna anlatılması amacıyla Bakanlığım tarafından yürütülen sosyal medya kampanyası çerçevesinde Türkçe, İngilizce, Fransızca ve Arapça olmak üzere 4 dilde #GirişimciveİnsaniDışPolitika etiketi kullanılarak Bakanlığım ve dış temsilciliklerimizce sosyal medyada toplamda 9.500 civarında paylaşım yapılmıştır.

Kamu diplomasisi çalışmalarımız bağlamında internet sitemiz de önemli araçlarımızdan biridir. İnternet sitemizin ana sayfasını 1 Ocak-15 Kasım 2019 tarihleri arasında ziyaret eden kişi sayısı 5 milyona ulaşmıştır. Öte yandan, internet sitemizin görüntülenme sayısı da 13 milyon 500 bin civarındadır.

Bu çalışmaların yanısıra, 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve 3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun çerçevesinde Bakanlığımıza yöneltilen soruların cevaplandırılması, Enformasyon Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren Bilgi Edinme Birimi tarafından koordine edilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesiyle birlikte tüm bilgi edinme başvuruları Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi'ne (CİMER) iletilmektedir. 15 Kasım 2019 itibarıyla Bakanlığımıza iletilen bu aşamadaki toplam CİMER başvuru sayısı 9628'dir.

DİJİTAL DİPLOMASİ GİRİŞİMİ

Dijital teknoloji alanında yaşanan baş döndürücü gelişmelerden, büyük veri ve yapay zekadan dış politikamızda etkin bir şekilde faydalanmak için Büyükelçiler Konferansı'nda "Dijital Diplomasi" girişimi açıkladık. Bu girişim çerçevesinde,

- a) başta sosyal medyadan ve gelişen teknolojilerden etkin istifade olmak üzere diplomatlarımızı çağın gereksinimlerine uygun araçlarla donatmayı,
- b) konsolosluk hizmetlerini teknolojinin yardımıyla daha verimli kılmaya yönelik mevcut çabalarımızı bir üst düzeye çıkarmayı,
- c) küresel eğilimlerin daha etkin bir şekilde takip edilebileceği ve erken uyarı sistemleriyle krizlerin tespit edilebileceği bir sistem kurmayı,
- d) yeni teknolojilerin dış politikaya etkilerinin araştırılmasını,
- e) ülke genelindeki dijital dönüşüm çabaları bağlamında ilgili kurumlarımızla işbirliği yapmayı hedefliyoruz.

Halihazırda ülke içinde ve yurtdışında bu faaliyetler için işbirliği yapabileceğimiz paydaşları tespit etmekteyiz. 2020 yılındaki önceliklerimizden biri Dijital Diplomasi olacaktır.

HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte, 6004 sayılı Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri hakkında Kanun hükümleri büyük oranda yürürlükten kalkmıştır. Anılan hükümlerin yerini alan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çerçevesinde uluslararası anlaşmaların imza, onay ve yürürlük işlemlerinin takibi Bakanlığımızca gerçekleştirilmektedir.

Uluslararası andlaşmalara dair sözkonusu işlemler Anayasamızın 90. Maddesi ve 9 Sayılı Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi başta olmak üzere ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Anılan düzenlemeler kapsamında ülkemizde uluslararası anlaşmaların onay süreci kural olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin anlaşmanın onaylanmasını bir kanun ile uygun bulması ve anılan Kanuna istinaden çıkartılan Cumhurbaşkanı Kararının Resmi Gazete'de yayınlanması ile tamamlanmaktadır. Anılan mevzuat hükümlerine istinaden bazı anlaşmaların uygun bulma kanununa gerek olmaksızın doğrudan Cumhurbaşkanı Kararı ile onaylanmaları da mümkün bulunmaktadır.

Bu çerçevede 2019 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 13 anlaşmanın onaylanmasının uygun bulunduğu dair kanun istihsal edilmiştir. 2019 yılında 122 adet Anlaşmanın onay süreci tamamlanmıştır.

Bakanlığımızın taraf olduğu toplam dava (ceza, idari, hukuk ve icra) sayısı 2432'dir.

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Türk dış politikasında karar alma mekanizmalarında görev yapanlara bağımsız akademik görüş ve değerlendirmeler sunmak amacıyla 1995 yılında kurulan Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM), Bakanlığımızın ilgili birimlerine ve diğer devlet kurumlarına bilimsel ve entelektüel danışmanlık hizmeti vermekte, Türkiye'den ve dünyadan üniversiteler, akademisyenler, düşünce kuruluşları, araştırma merkezleri ve muadili resmi kurumlarla çeşitli ortak çalışmalar ve etkinlikler düzenlemekte, ayrıca ülkemizi ilgilendiren hususlar başta olmak üzere dış politika alanlarında nitelikli akademik yayınlar çıkarmaktadır. SAM bu

yönüyle Bakanlığımızın düşünce kuruluşlarına ve akademik dünyaya açılan penceresi işlevini görmektedir.

SAM'ın yayın faaliyetleri çerçevesinde, ülkemizin yanısıra uluslararası çevrelerde de saygınlık gören ve senede iki defa yayımlanan "Perceptions: Journal of International Affairs" adlı İngilizce akademik dergi ile güncel konularda akademisyenlerin ve üst düzey yetkililerin görüşlerine yer veren "SAM Papers" adlı yayınlar çıkartılmaktadır. Bu minvalde, önde gelen SAM yayını olan "Perceptions" dergisinin ulusal ve uluslararası arenada daha iyi tanıtılmasının yanısıra yayımlanan makalelerin kalitesinin daha da yükseltilmesi yönünde çalışmalar sürdürülmektedir. Hakemli bir dergi olan Perceptions, halihazırda IPSA ve CSA gibi birçok uluslararası akademik endeks sistemine dâhil edilmiştir. Perceptions dergisinin TÜBİTAK'ın Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) endeksine alınması çalışmaları da devam etmektedir.

SAM, ülkemizde yerleşik üniversiteler, akademisyenler ve düşünce kuruluşlarıyla işbirliği içinde ülkemizin gündeminde ağırlıklı surette yer tutan konu başlıklarında beyin fırtınası toplantıları ve çalıştaylar düzenlemektedir. Ayrıca, SAM'ın 60'a yakın ülkeden muhatap kurumlarla tesis ettiği işbirliği mekanizmaları çerçevesinde akademik faaliyet ve toplantılar gerçekleştirilmektedir.

SAM'ın 2019 yılında öncülük ettiği/katılım gösterdiği faaliyetler ve etkinlikler aşağıda sıralanmıştır:

- Cenevre Güvenlik Politikası Merkezi ve OMRAN tarafından 7-8 Şubat tarihlerinde düzenlenen "Suriye'nin Yeniden İnşasına Yönelik Politika ve Yöntemler" konulu konferans,
- Özbekistan Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi tarafından 19-20 Şubat tarihlerinde düzenlenen "Orta Asya Bağlantısallığı: Sınamalar ve Yeni Fırsatlar" isimli konferans,
- Rudaw Vakfı tarafından 1-2 Mart tarihlerinde düzenlenen "Erbil Forumu 2019",
- Hollanda Dışişleri Bakanlığı Stratejik Danışma Birimi (ESA) ile 20 Mart 2019 tarihinde Ankara'da düzenlenen çalıştay,
- İstanbul'da mukim OMRAN Araştırma Merkezi ile 1 Nisan 2019 tarihinde Ankara'da yapılan "Suriye" konulu çalıştay,

- NATO Parlamenterler Asamblesi'nin 12-14 Nisan tarihlerinde Antalya'da düzenlediği "Rose-Roth Seminar Mediterranean and Middle East" başlıklı seminer,
- Pakistan Milli Savunma Üniversitesi (NDU) ile 15 Nisan 2019 tarihinde Ankara'da yapılan çalıştay,
- Macaristan Dış İlişkiler ve Dış Ticaret Enstitüsü'nün 5 Mayıs 2019 tarihinde Budapeşte'de düzenlediği "Suriye ve Ortadoğu'da Güvenlik" konulu çalıştay,
- Giresun Üniversitesi'nin 9-10 Mayıs tarihlerinde düzenlediği "Türk Dış Politikası'nın Küresel ve Bölgesel Çerçevesi" konulu konferans,
- Almanya Bilim ve Politika Vakfı'nın (SWP) 26 Haziran'da Berlin'de düzenlediği Suriye konulu konferans,
- ABD Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Bürosu ile 1 Temmuz 2019 tarihinde Ankara'da yapılan çalıştay,
- Middle East Institute tarafından 9-10 Temmuz tarihlerinde Berlin'de düzenlenen Ortadoğu konulu konferans,
- T.C. Belgrad Büyükelçiliği ve Yunus Emre Enstitüsü tarafından 15 Temmuz'da düzenlenen "Askeri Müdahaleler ve 15 Temmuz Darbe Girişimine Siyasi ve Sosyolojik Bakış" konulu konferans,
- Evgeniy Primakov Uluslararası İşbirliği Merkezi ve Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RIAC) tarafından 2-3 Ağustos tarihlerinde Kazan'da düzenlenen "Rusya-Ortadoğu Uluslararası Uzman Forumu",
- Çin Devlet Konseyi Kalkınma Araştırmaları Merkezi (DRC) ile 20 Eylül 2019 tarihinde Ankara'da Bakan Yardımcımız Sayın Yavuz Selim Kıran'ın katılımıyla gerçekleştirilen çalıştay,
- Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin 3 Ekim tarihinde Bakü'de düzenlediği "Türk Keneşi: Nahçıvan Anlaşmasının 10. Yıldönümü" konferansı,
- STRM Başkanı'nın 16 Ekim'de Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Uluslararası İlişkiler ve Diplomatik Araştırmalar Topluluğu davetlisi olarak öğrencilere "Suriye Krizinde Geline Son Nokta ve Barış Pınarı Harekâtı" konulu sunumu,

- 21 Ekim’de “Globalisation in Retreat: Risks and Opportunities” temalı TRT World Forum 2019’un “The Decline of Collective Action in International Politics: The End of Multilateralism” konulu oturumuna konuşmacı olarak katılım,

- 22-25 Ekim tarihlerinde Pekin’de Çin Sosyal Bilimler Akademisi (Chinese Academy of Social Sciences, CASS) tarafından düzenlenen sempozyuma katılım,

Başkanlığımız tarafından 2018 yılı sonundan itibaren başlatılan ve ülkemizin konularında uzman kişilerin katılımıyla her ay düzenlenen “SAM Söyleşileri”nin 2019 dökümü aşağıda sıralanmıştır:

- “Türkiye'nin Grand Stratejisi”, Doç. Dr. Şener Aktürk 03.01.2019,

- “Türk Dış Politikası'nın Manevra Alanı”, Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu 24.01.2019

- "Doğu Akdeniz’de Yeni Güç Dengeleri ve Türkiye", Prof. Dr. Nurşin Ateşoğlu Güney, 27.02.2019,

- “Dış Politika ve Medya” TRT Uluslararası Haber Kanalları Genel Yayın Yönetmeni Serdar Karagöz, 25.03.2019,

- "Paris Barış Konferansı'nın Yüzüncü Yılında Dünya Sistemi ve Türkiye" - Prof. Dr. İlber Ortaylı, 30.04.2019,

- “Anadolu'da Yerleşikliğin Kökeni Son Avcılar ve Göbeklitepe” - Prof. Dr. Necmi Karul, 23.05.2019,

-“Türklerin Toplumsal Psikolojisi Nasıl Analiz Edilebilir?”, Prof. Dr. Erol Göka, 19.06.2019,

- "İttifak-Tarafsızlık Ekseninde 19. Yüzyıldan Günümüze Osmanlı/Türk Dış Siyaset Yapımı”, Prof. Dr. M. Şükrü Hanioglu, 30.07.2019,

- Bitmeyen Soğuk Savaş, Sarsılan Küresel Yapı ve Türkiye için Strateji” - Prof. Dr. Ersel Aydınli, 30.09.2019.

Merkezimiz, üniversitelerin ilgili lisans ve lisansüstü düzeylerinde eğitim gören Türk vatandaşları için Bakanlığımızda ve yurtdışı temsilciliklerimizde staj programları düzenlemektedir. Bakanlık merkez stajları yaz ve kış dönemlerinde, yurtdışı temsilcilik stajları ise yıl boyunca düzenlenmektedir. Staj programlarına genel not ortalaması 3.00/4.00 ve üzeri olan, yabancı dil belgesi ibraz eden öğrenciler başvurabilmektedir. Bakanlığımız merkez stajı için üniversitelerin

sosyal bilimler bölümlerinde, yurtdışı temsilciliklerinde staj için ise üniversitelerin tüm lisans bölümlerinde öğrenim gören ve gelecekte Bakanlığımızda çalışma potansiyeli olan öğrencilerin başvurusu kabul edilmektedir. Yaz, kış ve yurtdışı staj programlarına 2019 yılında 420 civarında başvuru yapılmış olup bu başvurulardan yaklaşık %30'u olumlu sonuçlanmıştır. Bakanlığımızda düzenlenen yaz ve kış stajlarına toplam 120 öğrenci kabul edilmiştir. Bakanlığımızda düzenlenen staj programı kapsamında katılımcılara, Bakanlığımızın yapısı ve dış politikamızın temel konularında sunumlar yapılmakta, siyasi dairelerde çalışma imkânı sağlanmakta ve SESRIC, AFAD ve TİKA gibi kurumlar ile çeşitli düşünce kuruluşlarına ziyaretler yapılmaktadır. Katılımcılara staj bitiminde sertifika tevdi edilmektedir.

DİPLOMASİ AKADEMİSİ

1968 yılında Eğitim Merkezi olarak kurulan Akademimiz, 2010 yılında “Diplomasi Akademisi”ne dönüştürülerek faaliyet alanını genişletmiştir.

Dış politikamızın kapsamının genişlemesiyle ve bölgesel açılımlarla orantılı olarak Bakanlığımızın personel ihtiyacı da artmaktadır. Süratle değişen ve yenilenen günümüz uluslararası ortamında yerinde değerlendirmeler yapan, etkili çözümler üretebilen, kararlaştırılan politikaları etkili şekilde uygulayabilen, ileriye dönük politikalar üretebilecek kapasiteye sahip, diplomasi kültür ve geleneğini bilen, gerek merkez gerek yurtdışı teşkilatında üstlenecekleri görev ve sorumlulukları layıkıyla yerine getirebilen insan kaynağı oluşturulması Akademimizin temel hedefidir. Nitekim, bu hedefler dikkate alınarak, başta Aday Meslek ile Konsolosluk ve İhtisas Memurlarımız olmak üzere tüm kademedeki memurlarımızın hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programları her yıl geliştirilmekte ve zenginleştirilmektedir. Diplomasi Akademisince 2019 yılında 55. Dönem Meslek Memurları, 9. Dönem Konsolosluk ve İhtisas Memurları, Hukuk Müşavirleri, Merkez Memurları, ilk kez Büyükelçi ve Başkonsolos olarak atanan mensuplarımız ve ilk kez yurtdışına tayin olan personelimize yönelik eğitimler düzenlenmiştir. Ayrıca yurtdışı misyonlarımızda görev yapan sözleşmeli personelin daha etkin çalışmasına yönelik olarak, 2015 yılı sonu itibarıyla ilk kez Bordo Başkonsolosluğumuzda başlattığımız kurum kültürü ve etkili iletişim eğitimleri 2019 yılında da sürdürülmüştür. Bu çerçevede, 5-6 Temmuz 2019 tarihlerinde Londra Büyükelçiliğimiz ve Başkonsolosluğumuz personeli için bir program tertiplenmiş olup, benzer bir eğitimin Viyana Büyükelçiliğimiz ve Başkonsolosluğumuz ile AGİT ve BM Viyana Daimi Temsilciliklerimizin personeli için 28-30 Kasım 2019 tarihleri arasında düzenlenmesi öngörülmektedir.

Yabancı diplomatlara yönelik faaliyetler, Diplomasi Akademisi'nin kamu diplomasisi açısından yerine getirdiği önemli bir işlevi teşkil etmekte ve

ülkemizin doğru şekilde tanıtılmasına katkıda bulunmaktadır. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan ülkelerde Dışişleri bürokrasisini oluşturmak ve Dışişleri Bakanlıklarında ülkemizi tanıyan ve yakınlık duyan kadroların gelişimine katkıda bulunmak amacıyla 1992 yılında başlatılan ve o tarihten bu yana her yıl düzenlenen "Uluslararası Genç Diplomatlar Eğitim Programı"nın gördüğü ilgi giderek artmaktadır. Bu yıl 1-21 Nisan 2019 tarihleri arasında 25.'si düzenlenen programa Kafkasya, Orta Asya, Balkanlar, Orta Doğu, Güneydoğu Asya, Latin Amerika ve Afrika bölgelerinde yer alan 64 ülkeden birer diplomat katılmıştır. Şimdiye kadar 1255 yabancı diplomatın eğitim aldığı bu program, gerek Diploması Akademisi'nin gerek ülkemizin görünürlüğü açısından özel bir yere sahiptir.

Diplomatların eğitimi alanında bugüne kadar 96 ülkenin Dışişleri Bakanlığı'yla işbirliği Mutabakat Zaptı imzalamıştır. 2019 yılında bu alanda işbirliği kurulan ülkelere Ruanda, Bolivya ve Macaristan eklenmiş, son yedi yılda imzalanan Mutabakat Zaptı sayısı 63'e ulaşmıştır.

2019 yılında ikili eğitim programları kapsamında Cezayir, Yemen, Güney Sudan, Katar, Somali, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Malta, Irak, Ukrayna, Kamboçya ve ASEAN ülkelerinden genç ve kıdemli diplomat heyetleri ülkemizde eğitim almışlardır. Ayrıca, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi ülkelerin diplomatlarına yönelik olarak, İİT coğrafyasında arabuluculuk konusunda kapasite inşasına katkı sağlamayı amaçlayan "Barış için Arabuluculuk Sertifika Programı"nın bu yıl ikincisi gerçekleştirilmiştir. Akademimizde Kasım ayı içerisinde ise, Nijerli, Filistinli ve Tacik diplomatlara yönelik ikili eğitim programlarının tertiplenmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede, 2019 yılı sonu itibarıyla Akademimizde ikili ve çok taraflı programlar kapsamında eğitim almış toplam yabancı diplomat sayısı 207 olacaktır.

Ülkeler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi, derinleştirilmesi, yoğunlaştırılması, Dışişleri Bakanlıkları arasında diplomatların eğitime ilişkin işbirliği hususunun ele alınması ve ikili işbirliği konuları hakkında fikir teatisinde bulunulması amacıyla çeşitli ülkelerin yetkilileri ve Diploması Akademileri'yle çalışma toplantılarına 2019 yılında da devam edilmiştir. Bu kapsamda, Moldova Diploması Enstitüsü Başkanı Büyükelçi Victor Tvircun, Macaristan Dışişleri ve Dış Ticaret Bakanlığı'nda Güvenlik Politikalarından Sorumlu Devlet Sekreter Yardımcısı Istvan Balogh, Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı Personel Genel Müdürü Büyükelçi Gürsel İsmayilzade ve Kanada Diploması Akademisi Başkanı Büyükelçi Roxanne Dubé 2019 yılı içinde Akademimizi ziyaret etmiştir.

Diploması Akademisi, Bakanlığımız personeli ve yabancı diplomatlara ilave olarak, gelen talepler doğrultusunda diğer kamu kurum ve kuruluşlarının dış ilişkilerle görevli personeline dış politika, protokol ve müzakere teknikleri

seminerleri düzenlemekte, ayrıca diğer kamu kurumlarında sürekli görevle yurtdışına atanan memurlara yılda dört kez Yurtdışı Görev Yönlendirme Kursları vermektedir. 2019 yılı sonu itibarıyla diğer kamu kurumlarından yaklaşık 1440 kişiye eğitim ve seminerler verilmiş olacaktır.

Diplomasi Akademisi yukarıda maruz görevlerine ilaveten, her yıl Bakanlık tarihçesini hazırlamak suretiyle kurumsal hafızanın zenginleştirilmesi açısından da önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

TERCÜME VE ARŞİV FAALİYETLERİ

2011 yılında kurulan Tercüme Dairesi Başkanlığı'nın görevleri “yabancı devletler ve uluslararası kuruluşlar ile akdedilen anlaşmalar başta olmak üzere, dış politikanın yürütülmesi çerçevesinde Bakanlıkça ihtiyaç duyulan belge ve metinlerin tercüme edilmesini veya yapılmış olan tercümelerin gözden geçirilmesini sağlamak” şeklinde tanımlanmıştır. Tercüme Dairesi Başkanlığı toplam 22 personelle hâlihazırda çalışmalarını sürdürmektedir.

Anlaşma, mutabakat zaptı, bildiri, konuşma metni, makale, nota, mektup, sözleşme, kararname, protokol ve çeşitli broşürler gibi belgeler olmak üzere, 1 Ocak-12 Kasım 2019 tarihleri arasında **Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, Portekizce, Rumence ve Rusça** dillerinde toplamda **913.286 kelime** çevrilmiş, **154.716 kelime** ise kontrol edilmiştir.

Çeviri konularına ilgi duyan ve bu konularda tecrübe kazanmak isteyen, Mütercim Tercümanlık ile Dil ve Edebiyat bölümlerinin 3. ve 4. sınıf lisans öğrencileri ile ilgili alanda yüksek lisans ve doktora yapmakta olan öğrencilere 2 ila 4 hafta süreyle ve tüm yıla yayılmak üzere staj imkânı tanınmaktadır. Ayrıca, Dairemiz 2020 kış dönemi için ilk defa Farsça ve Rumence dillerinden de stajyer kabul edecektir. Sözkonusu dönem için, ülkemizin farklı yörelerinden nitelikli adayların programa katılım sağlamaları yönünde yoğun çaba gösterilmiş, bu kapsamda Kars, Kayseri, Kırıkkale ve Tekirdağ'dan ilk defa stajyer kabul edilmiştir. Staj programından aynı zamanda nitelikli personelin Bakanlığımıza kazandırılması açısından da yararlanılmaktadır.

Tercüme Dairesi mensuplarınca 16 ve 17 Ekim 2019 tarihlerinde sırasıyla Hacettepe ve İ.D. Bilkent Üniversitelerine birer ziyarette bulunmuş olup, Bakanlığımızda istihdam, diplomatik kariyer memuriyetleri ve Dairemizde staj olanakları hakkında sunumlar gerçekleştirilmiştir. Üniversitelerin ilgili bölümleriyle staj ve eğitim alanlarında işbirliğine dair hususlar görüşülmüş, orta vadede bir eğitim modülü oluşturulabileceği ve Bakanlığımızın önderliğinde 2020 yılı içinde çeviri odaklı akademik bir etkinlik yapılabileceği hususu da ele alınmıştır. Dünya Arapça Günü münasebetiyle Gazi Üniversitesi Arap Dili

Eğitimi Anabilim Dalı'nın 18 Aralık 2019 tarihinde dzenleyeceği etkinliğe de Tercüme Dairesi mensuplarınca katılım sağlanacak olup, Bakanlığımızın ve Dairemizin tanıtımına dair bir sunum yapılacaktır. Keza Aralık ayının ilk yarısında, Bakanlığımız açısından önemi haiz ve Bakanlığımız kadrolarında yer verilmesi planlanan dillerin tamamında eğitim veren çeşitli dil edebiyat bölümlerini bünyesinde barındıran Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ziyareti gerçekleştirilecektir. Bu minvalde, farklı şehirlerdeki üniversitelere de ziyaretler dzenlenmesi planlanmakta olup, akademik çevrelerle yapılan araştırmalar sonucunda, İstanbul Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi ziyareti de keza gündemdedir.

Hâlihazırda Almanca, Arapça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, Portekizce, Rumence ve Rusça dillerinde yapılan yazılı tercüme çalışmalarının daha da verimli, etkin ve kaliteli biçimde idame ettirilmesi amacıyla ehil, tercüme çalışmalarına bihakkın katkı yapabilecek düzeyde dil hâkimiyetine sahip daha fazla sayıda personelin istihdam edilmesini sağlayacak maaş/statü iyileştirmeleri yapılmasına yönelik çalışmalar 2019 yılında da sürdürülmüştür.

Tercüme Dairemiz ayrıca, uluslararası alanda ölkemizi bazı platformlarda temsil etmektedir. Bu bağlamda Avrupa Devletlerinin çeşitli bakanlıkları tercüme daire başkanlıklarının üye, çeşitli uluslararası örgütlerin ise katılımcı olduğu Avrupa Devletleri Tercüme Birimleri Konferansı'na (COTSOES) 2012 yılında üye olan Tercüme Dairesi, COTSOES'in 2017-2018 dönem başkanlığını 2019-2020 dönemi için Fransa Avrupa ve Dışışleri Bakanlığına devretmiştir.

KKTC Dışışleri Bakanlığı'nın talebine istinaden, 7-8 Kasım 2019 tarihlerinde Lefkoşa'ya gerçekleştirilen ziyaretle, adıgeçen Bakanlığın tercüme kapasitesini arttırma yolları araştırılmış, iki öлке Dışışleri Bakanlıkları arasında eğitim, staj ve benzeri alanlarda karşılıklı işbirliği imkânları hususlarında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

AB Komisyonu Çeviri Genel Müdürlüğünce dzenlenen Avrupa Çeviri Forumu ("Translating Europe Forum") 7-8 Kasım 2019 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilmiş olup, Tercüme Dairemiz tarafından buna geçmiş yıllarda olduğu gibi katılım sağlanmıştır. AB ile Avrupa'da çeviriyle görevli kamu kurumları, özel sektör, akademik çevreler, eğitimciler, genç ve tecrübeli profesyoneller arasında işbirliği ve iletişimi güçlendirmeyi amaçlayan bu forumdan çeviri çalışmalarımız ve birimize uluslararası alanda görünürlük sağlanması bağlamında yararlanılmış, bu vesileyle NATO Çeviri Birimine de bir çalışma ziyareti gerçekleştirilerek çeviri konularında görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Son olarak, bazı ölkelerin Dışışleri Bakanlıklarının Çeviri Birimlerinde iş akışının/dağılımının, çeviride kalite ve verimliliğin nasıl sağlandığı konularında

muhataplarımızdan bilgi derlemek, ayrıca çeviri çalışmalarını yerinde gözlemek amacıyla, 12-15 Kasım 2019 tarihlerinde Fransa Avrupa ve Dışişleri Bakanlığı'nın, 13-15 Kasım 2019 tarihlerinde Romanya Avrupa Enstitüsü'nün çeviri birimlerine Tercüme Dairesinin birer mensubu tarafından çalışma ziyareti gerçekleştirilmiş olup, 4-6 Aralık 2019 tarihlerinde ise Almanya Federal Dışişleri Bakanlığı'na benzer bir ziyaret düzenlenecektir.

Ülkemizin olduğu kadar bölgemizin de yakın tarihine ışık tutabilecek nitelikte belgeler ile Türkiye'nin taraf olduğu ikili ve çoktarafli anlaşmaların muhafaza edildiği Bakanlığımız arşiv envanterinde yaklaşık 65 milyon sayfa belge bulunmaktadır.

Sözkonusu belgeler, 1919'dan günümüze uzanan dönemi kapsamakta olup, 1919-1928 dönemine ait yaklaşık 500 bin sayfa Osmanlıca belge bulunmaktadır. Öncelikli hedeflerimiz arasında, arşivimizin tasnif ve sayısallaştırma işlemlerinin tamamlanması, arşiv belgelerimizin en iyi şartlarda muhafaza edilmesi, sözkonusu belgelere hızlı ve kolay erişimin sağlanması yer almaktadır. Bu bağlamda, arşiv belgelerinin mevzuatımıza uygun olarak gizliliğinin kaldırılması çalışmalarının ardından, akademisyenlerin ve kamuoyunun istifadesine sunulması hedeflenmiştir.

Bahsekonu hedef doğrultusunda, 2014 yılı sonu itibarıyla Arşiv Otomasyon Projesi başlatılmış ve son üç yılda toplam 51 milyon sayfa belge dijitalleştirilmiştir. Sözkonusu projenin dördüncü aşaması için TÜRKSAT ile 2 Eylül 2019 tarihinde bir sözleşme imzalanmıştır. Sayısallaştırma projemiz tarihimizin en kapsamlı arşiv çalışması olmasının yanısıra dünya çapında örnek bir uygulamadır.

Öte yandan proje, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çerçevesinde, 11 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan Devlet Arşiv Başkanlığı'nın oluşturacağı Devlet Arşiv Ağı ve Devlet Arşivi Veri Merkezi ile entegrasyonun sağlanması için de önem taşımaktadır. Bu çerçevede, tasnif çalışmaları ve gizliliği kaldırma süreci tamamlanacak arşiv belgelerimizin elektronik kopyalarının Devlet Arşivleri Başkanlığı Belge Tarama Sistemine aktarılmasına 1 Kasım 2019 itibarıyla başlanmıştır. Bu sistem üzerinden arşiv belgelerimiz araştırmacıların istifadesine ilk kez sunulmaktadır.

Gerek arşiv veri tabanının güvenliğinin sağlanmasına yönelik tedbirlerin alınması gerek dijital depolama alanı ihtiyacının sürekli olarak artması çerçevesinde, mevcut donanım altyapımızın yeni alımlarla takviye edilmesi önem taşımaktadır.

Bakanlığımız arşiv yönetiminin sistematik bir bütünlük içerisinde yürütülmesi amacıyla, Diplomatik Arşiv Dairemiz personeli, bütçe imkânları ve iş programı

çerçevesinde yurtdışı temsilciliklerimiz arşivlerinin tasnifi ve düzenlenmesi çalışmalarına destek olunması gayesiyle geçici olarak görevlendirilmektedir.

Bu çerçevede, 2015 yılında Moskova, Rabat, Berlin, Yeni Delhi Büyükelçiliği ve Avrupa Konseyi Nezdindeki Daimi Temsilciliği ile Paris, Hamburg, Köln, Almatı Başkonsolosluğuna toplam 16,

2016 yılında Astana, Kişinev, Yeni Delhi, Bükreş, Zagreb, Hartum, Berlin, Ottawa, Lefkoşa, Kahire (2 kez) ve Londra Büyükelçiliği ve İİT (2 kez) ve Avrupa Konseyi Nezdindeki Daimi Temsilciliği ile Almatı, Essen, Londra, Selanik, Frankfurt, Cidde, Mainz, Cenevre ve Essen Başkonsolosluğuna toplam 24,

2017 yılında Viyana, Üsküp, Astana, Moskova (2 kez), Kiev (2 kez), Doha, Berlin, Atina, Bern (2 kez), Beyrut ve Minsk Büyükelçiliği ve OECD, UNESCO ve NATO (2 kez) Daimi Temsilciliği ile Kudüs, Milano, Düsseldorf ve Batum Başkonsolosluğuna toplam 22,

2018 yılında, Amman, Lefkoşa (2), Tokyo, Aşkabat, Addis Ababa, Pekin, Taşkent, Bern Büyükelçiliği ve Frankfurt ve Deventer Başkonsolosluğu ile NATO Daimî Temsilciliğine toplam 12,

2019 yılında halihazırda Madrid, Kopenhag, Nairobi Büyükelçiliği ve Köstence, Rabat, Almatı, Strazburg Başkonsolosluğuna toplam 7 geçici görevlendirme yapılarak, arşiv personeli talepleri karşılanmıştır.

Ayrıca, 2016 yılında Belgrad, Ottawa ve Bükreş Büyükelçiliği ile Selanik Başkonsolosluğu; 2017 yılında Seul, Üsküp, Moskova ve Viyana Büyükelçiliği ile UNESCO Daimi Temsilciliği; 2018 yılında Amman, Bern, Pekin Büyükelçiliği ve Filibe Başkonsolosluğu; 2019 yılında ise Atina-Pire ve Köstence Başkonsolosluğu arşivleri merkeze nakledilmiştir.

Dış temsilciliklerimizin artan talep ve ihtiyacı çerçevesinde ve bütçe imkânları elverdiği ölçüde 2020 yılında da arşiv tasnif ve düzenleme çalışmaları için geçici görevlendirme yapılması planlanmaktadır.

Öte yandan, arşivimizin tamamlayıcı bir unsuru olarak, Bakanlığımız şehidi Ömer Haluk Sipahioğlu Kütüphanesi bünyesindeki basılı ve sayısal ortamdaki kitap, makale, veri tabanı gibi bilgi kaynaklarını geliştirip çeşitlendirmeye yönelik çalışmalarımız devam etmektedir.

Bu çerçevede, 2019 yılında Türkçe ve diğer dillerden toplam 222 adet basılı kitap kütüphanemize kazandırılmış, bu kitapların envanter ve katalog kayıtları tamamlanarak, sınıflandırma sistemine göre raflara yerleştirme işlemleri

tamamlanmıştır. Kütüphanemizde hâlihazırda toplam 19.476 adet basılı kitap, 252 adet e-kitap bulunmaktadır.

Yukarıdaki maruz görevlerin yanısıra, arşivimizi kamuoyuna açmaya başladığımızı somut örnekleriyle ifade etme imkânı bulacağımız, akademik çevrelere dış politika konularında referans teşkil edecek Diplomatik Arşiv Yayınları çalışmalarına özel önem atfedilmektedir. Millî Mücadelenin 100. yılı olması münasebetiyle hazırlanan 100. Yılında 1919: Arşivimizden Belgeler başlıklı özel yayınumuz 3-9 Ağustos 2019 tarihleri arasında düzenlenen 11. Büyükelçiler Konferansı sırasında tanıtılmıştır.

2019 yılında ayrıca, “Arşiv Serisi” projesi çerçevesinde, “Millî Mücadele Diplomasisi: 1919“, "1939 İttifakı", "Saracoğlu Moskova Görüşmeleri”, “Sadabad Pakı”, “Filistin Meselesi 1918-1948” temalı yayınların basımı öngörülmektedir.

Diplomatik Arşiv Dairesi Başkanlığı (DİAD) internet sayfamız www.diad.mfa.gov.tr 5 Ağustos 2019 tarihinde faaliyete geçmiş bulunmaktadır. DİAD internet sayfamız aracılığıyla arşivimizin araştırmacılara ve kamuoyuna tanıtımı imkânının yanısıra, e-yayımlarımız ve diplomasi tarihimize dair belgelerin kamuoyuyla paylaşımı mümkün hale gelmiştir.

Diplomatik arşivimizin tanıtımı çerçevesinde ikili işbirliğini geliştirmeye yönelik temas ve ziyaretler Diplomatik Arşiv Dairemiz tarafından yürütölen ve önem verilen diğeri bir alandır. Bu amaçla, Diplomatik Arşiv Alanında Arnavutluk (2012), Afganistan (2013), Moğolistan (2016), Benin (2016), Gine (2016), Etiyopya (2017), Gabon (2017), Burundi (2017), Gambiya (2017), Maldivler (2017), Polonya (2017), Portekiz (2017), Kongo Demokratik Cumhuriyeti (2017), Çad (2017), Mali (2018), Tacikistan (2019), Dominik Cumhuriyeti (2019), K. Makedonya (2019) ve Nijer Cumhuriyeti (2019) ile işbirliği anlaşmaları imzalanmış olup, anılan ölkelerle temas ve bilgi akışı devam etmektedir.

HABERLEŞME VE BİLİŞİM ALTYAPISI

Dış ilişkilerimiz bakımından yoğun bir dönemden geçmekteyiz. Bölgemizde cereyan eden olağanüstü gelişmeler, diğeri ölkelerle olan haberleşmenin kesintisiz ve sağlıklı yürütölmesinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Her zamanki gibi bu yoğun dönemde de ölkemizin diplomatik ilişkisi bulunan ölkeli ve uluslararası kuruluşlarla olan resmi iletişimi ve yazışmaları Bakanlığım tarafından yürütölmektedir. Bu temaların etkin ve kesintisiz bir şekilde titizlikle devam ettirilmesi elzemdir. Bu itibarla, merkez ve yurtdışı teşkilatımızın haberleşme sistemlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere paralel

olarak güncellenmesi, cihazların yenilenmesi ve bu meyanda personel eğitimi haberleşme güvenliği ve sürekliliği açısından vazgeçilmezdir.

Ülkemizin uluslararası alandaki etkin dış politikası sonucu artan görünürlüğüne paralel olarak, son yıllarda tüm dünyanın maruz kaldığı gibi Bakanlığım da giderek çoğalan miktarda siber saldırıya maruz kalmaktadır. Bilgi ve haberleşme güvenliğinin sağlanması ve sürdürülmesini teminen ulusal ve kurumsal siber güvenliğe ve bu alanda alınması gereken tedbirlere de özel önem vermekteyiz. Bu saldırılara karşı mevcut bilişim altyapımızın güvenlik uygulamalarının çeşitlendirilmesi ve güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla teknolojik gelişmeler yakından takip edilerek, haberleşme altyapımızın güncellenmesi ve yenilenmesi yönündeki çalışmalarımız aralıksız sürmektedir.

Bu bağlamda Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve Eylem Planları çerçevesinde, ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sisteminin (BGYS) standardına uygun olarak Bakanlığım bünyesinde kurulan Kurumsal Siber Olaylara Müdahale Ekibimiz (SOME), Ulusal Siber Olaylara Müdahale Merkezi (USOM) ile eşgüdüm içerisinde siber güvenlik faaliyetlerini yürütmektedir. Bu çerçevede, Siber Güvenlik Operasyon Merkezi (SGOM) oluşturmaya yönelik çalışmalar devam etmektedir. ISO 27001 sertifikasyon sürecinin kısa zamanda tamamlanması hedeflenmektedir.

Haberleşme güvenliği için gerekli önlemlerin ve kullanılan cihaz ile yazılımların mümkün olan ölçüde milli olması gerçeğinden hareketle; Bakanlığım başta TÜBİTAK, ASELSAN, HAVELSAN ve TÜRKSAT olmak üzere milli kuruluşlarla yakın işbirliği içerisinde olup, ortak projeler geliştirilmektedir. Anılan kuruluşlardan tedarik edilen cihazların bazı kritik yazılımları da keza Bakanlığım personeline geliştirilmektedir.

Yurtiçi ve yurtdışı teşkilatımızdaki bilgisayar ve diğer bilişim altyapısı bu doğrultuda yenilenmekte; yazılım teknolojilerindeki son gelişmeler, Bakanlık personelinin katkılarıyla, gerek öz kaynaklarımız kullanılarak, gerek ilgili mevzuat çerçevesinde hizmet alımı yoluyla temin edilerek, Bakanlık bünyesine uyarlanmaktadır.

Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planları kapsamındaki çalışmalara Bakanlığım da iştirak etmekte; bu çerçevede diğer kamu kurum ve kuruluşlarımızla eşgüdüm halinde çalışmaktadır. Ayrıca Bakanlığımın mevcut bilişim uygulamalarından edinilen tecrübe ve bilgi birikimimizi dost ülkelerin Dışişleri Bakanlıkları ile de paylaşmaktayız.

Bakanlığım, Elektronik Belge Yönetim Sistemi'ni kamuda kullanan ilk Bakanlıklardandır. 2001 yılından bu yana kullanılmakta olan Elektronik Belge

Yönetim programı tümüyle Bakanlığımızın mülkiyetinde olup geliştirilmesi ve destek hizmetleri de Bakanlığımız personeli tarafından yürütülmektedir. Anılan program ile pek çok kamu kurum ve kuruluşuyla elektronik yazışma yapılmaktadır.

Çevrimiçi bilgisayar ağımızda, merkez ve yurtdışı temsilciliklerimiz dahil olmak üzere, yaklaşık 1000 sunucu, 5.500 bilgisayar ve kullanıcı mevcuttur. Donanım temininde çevreci ve daha az enerji tüketen ürünler tercih edilmektedir.

Henüz bilişim altyapısı tam olarak tamamlanmayan yeni açılan temsilciliklerimizde ve vatandaşlarımızın konsolosluklarımıza ulaşmakta zorluk çektiği bölgelerde Bakanlığımızca tasarlanarak geliştirilen mobil cihazlarla gezici konsolosluk hizmeti verilmektedir. Son zamanlarda vatandaşlara verilmekte olan konsolosluk hizmetleri bağlamında, konsolosluk harçlarının sanal pos sistemi ile ödeme imkanı sağlanmış, noterlik ve adli sicil işlemleri gibi konularda iyileştirmeler gerçekleştirilmiştir. Vatandaşlarımıza verilen hizmetin kalitesinin artırılması için çalışmalarımıza devam edilmektedir.

Bakanlığımın sözkonusu çalışmaları ve hizmetleri gözönünde bulundurulduğunda, haberleşme ve bilişim altyapısının sağlam, güncel teknolojilerle desteklenmiş ve güvenli olmasının ne kadar hayati bir önem arzettiği ortaya çıkmaktadır.

Çok yönlü diplomamıza ve vatandaşlarımıza sunmakta olduğumuz hizmetlere yeni teknolojiler kazandırmak için çabalarımız artarak devam edecektir.

PERSONEL KONULARI

Bakanlığımın dış teşkilatı, büyük bir genişleme sürecinden geçmektedir. 2002 yılında 163 olan dış temsilcilik sayımız, bugün itibarıyla 142 Büyükelçilik, 13 Daimi Temsilcilik, 89 Başkonsolosluk, 1 Konsolosluk Ajanlığı ve 1 Ticaret Ofisi olmak üzere toplam 246'ya ulaşmış bulunmaktadır.

Bu kapsamda, 2016 yılında Lahor (Pakistan) Başkonsolosluğu ile Süleymaniye (Irak) Konsolosluk Ajanlığı, 2017 yılında da Viyentiyen (Laos) Büyükelçiliği ile Montreal (Kanada) Başkonsolosluğu faaliyete başlamıştır. 2018 yılında ise Freetown (Sierra Leone), La Paz (Bolivya), Malabo (Ekvator Ginesi), Port of Spain (Trinidad & Tobago), Asuncion (Paraguay) ve Bujumura (Burundi) Büyükelçiliklerimiz, 2019 yılında ise Gazimağusa Başkonsolosluğumuz faaliyete geçmiş; Herat (Afganistan) ve Komrat (Moldova) Başkonsoloslarımız atanmıştır. Nagoya (Japonya) Başkonsolosluğumuza atama yapılması çalışması devam etmektedir.

Kararları tekemmül etmiş bulunan 22 yeni temsilciliğimiz ve açılış süreci devam eden 7 temsilcilikle birlikte Bakanlığımın yurtdışı teşkilatını oluşturan toplam temsilcilik sayısı kısa sürede 275'e ulaşmış olacaktır.

Bakanlığımın merkez ve yurtdışı teşkilatında hâlihazırda her seviyede toplam 6785 personel görev yapmaktadır. Merkez teşkilatımızdaki personel sayısı 2148'dir. Bunlardan 460'ı meslek memuru, 303'ü konsolosluk ve ihtisas memuru, 10'u dışişleri uzmanı ve uzman yardımcısı, 14'ü hukuk müşaviri, 10'u danışman, 5'i basın ve halkla ilişkiler müşaviri, 1'i Diploması Akademisi Başkanı, 1'i haberleşme mühendisi, 2'si iç denetçi, 940'ı merkez memuru (4/A'ya tabi), 20'si sözleşmeli personel (4/B'ye tabi), 6'sı sözleşmeli bilişim personeli, 11'i sözleşmeli hizmet personeli, 315'i 696 sayılı KHK kapsamında göreve başlayan sürekli işçi, 27'si sürekli işçi ve 23'ü geçici işçidir.

Yurtdışı temsilciliklerimizdeki personel sayısı 4637 olup, bunlardan 561'i meslek memuru, 509'u konsolosluk ve ihtisas memuru, 6'sı hukuk müşaviri, 8'i danışman, 12'si uzman müşavir, 93'ü ataşe yardımcısı, 533'ü güvenlik görevlisi, 2915'i ise sözleşmeli personeldir.

15 Temmuz 2016'da FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü tarafından kalkışılan menfur darbe girişiminin hemen ardından Bakanlığımca harekete geçilerek, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen bu yapıya üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen personelle ilgili gerekli tedbirler adil, hakkaniyetli ve titiz bir incelemenin ardından, ciddi ve somut bulgu ve belgeler temelinde derhal ve kararlılıkla alınmıştır. Bu kapsamda, hain darbe girişimi öncesi ve sonrasında FETÖ başta olmak üzere terör örgütleriyle iltisakı sebebiyle 606 personelin Bakanlığımca ilişkisi kesilmiştir. Bunların 496'sı diplomatik kariyer memurudur. Yani, kariyer memurlarımızın yaklaşık yüzde 23'ü kamu görevinden çıkarılmıştır. Bu oran, terör örgütünün öncelikli hedefleri arasında Bakanlığımın bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Dış politikamızın geniş vizyonunun ve yüksek hedeflerinin bir sonucu olarak, çok çeşitli alanlarda ve coğrafyalarda yeni görev ve sorumluluklar üstlenmeye devam eden Bakanlığımın nitelikli personel ihtiyacı artmaktadır.

Bu çerçevede diplomatik kariyer memurlarının sayısının artırılması için her yıl giriş sınavları düzenlenmektedir. Meslek Memurluğu giriş sınavlarına uluslararası ilişkiler bölümü mezunlarının yanı sıra dış politika vizyonumuza katkı sağlayabilecek diğer alanlardan mezun olmuş adaylar kabul edilmekte ve bu şekilde Bakanlığımın kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Konsolosluk ve İhtisas Memurluğu giriş sınavında ise Bakanlığımın İngilizce, Almanca ve Fransızca'nın yanı sıra, İtalyanca, İspanyolca, Japonca, Çince, Rusça, Arapça, Farsça, Portekizce, Yunanca gibi farklı dillere hâkim personel sayısı

arttırılarak küresel ölçekte yürütülen dış politikada etkin görev alacak insan kaynağı temin edilmesi için gayret gösterilmektedir. Ayrıca, Aday Meslek Memurluğu giriş sınavında da İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerinin yanı sıra Arapça, Farsça, Çince, Japonca ve Rusça dillerinde de kontenjan açılmıştır. Bu kapsamda, 2018 yılı açıktan atama kontenjanımızdan olmak üzere, 2019 yılında Bakanlığımca düzenlenen Aday Meslek Memurluğu Sınavı neticesinde 50, Aday Konsolosluk ve İhtisas Memurluğu Sınavı neticesinde ise 50 aday memur göreve başlamıştır. Keza 2019 yılı sonuna kadar düzenlenecek iki yeni sınavla 75 Aday Meslek Memuru, 75 Aday Konsolosluk ve İhtisas Memuru olmak üzere toplam 150 diplomatik kariyer memurunun daha Bakanlığımıza kazandırılması hedeflenmektedir.

Önümüzdeki dönemde Bakanlığımıza yarışma sınavıyla mütercim alınması öngörülmektedir. Merkez memurlarının mesleki gelişimlerinin desteklenmesine ve hizmet motivasyonlarının artırılmasına özen gösterilmektedir. 2018 yılında Dışişleri Bakanlığı Merkez Memurlarının Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Yönetmeliği uyarınca düzenlenen sınavlarla statülerine uygun terfi imkanı sağlanmıştır. Mevcut yönetmeliğin güncelleme çalışması devam etmektedir.

Ocak 2019'da TBMM'de kabul edilerek 6004 sayılı Kanun'a eklenen madde ile Bakanlığım merkez memurlarının yurtdışına atanmaları yeniden hukuki zemine kavuşturulmuştur. Bunu takiben hazırlanan Dışişleri Bakanlığı Memurlarının Yurtdışına Sürekli Görevle Atanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 30 Temmuz 2019 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Sözleşmeli bilişim personeli alımı için Bakanlığımca 6-11 Haziran 2018 tarihlerinde gerçekleştirilen sınavda 9 aday başarılı olmuştur. 2019 yılı itibarıyla sözleşmeli bilişim personeli pozisyonlarından 6'sı dolu, 14'ü münhal durumdadır. Önümüzdeki dönemde Bakanlığımın bilişim altyapısını güçlendirmek amacıyla sınav yapılarak ilave sözleşmeli bilişim personelinin istihdam edilmesi planlanmaktadır.

Bakanlığımın toplam personel sayısının yaklaşık yarısını (2915) dış temsilciliklerimizde görevli yurtdışı sözleşmeli personelimiz oluşturmaktadır. Yurtdışı temsilciliklerimizde 2017 itibarıyla 1635'i Türk, 1248'i yabancı uyruklu olmak üzere toplam 2883 sözleşmeli personel, 2018 yılı itibarıyla 1669'u Türk, 1294'ü yabancı olmak üzere toplam 2963 sözleşmeli personel görev yapmakta iken, 2019 yılının Ekim ayı itibarıyla bu sayı 2915 olmuştur.

Yurtdışı teşkilatımızda görevli sözleşmeli personel kendi ücretleriyle orantılı şekilde 18.01.2019 tarihi itibarıyla "Aile Yardımı" almaya hak kazanmıştır.

Ayrıca, Ağustos 2019’da teşvik ödeneği oranları arttırılarak, E grubunda görevli personel için %12, F grubunda görevli personel için %15 ve savaş bölgelerinde görevli personel için %19’a çıkarılmıştır.

Güvenlik riskinin yüksek olduğu ülkelerdeki temsilciliklerimiz nezdinde özel harekât eğitilmiş Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM) personeli üçer aylık dönemlerle geçici olarak görevlendirilmektedir. Hâlihazırda toplam 232 özel harekât eğitilmiş EGM personeli 16 dış temsilciliğimizde görev yapmaktadır.

Bakanlığımın bağlı kuruluşu olan **Avrupa Birliği Başkanlığı’nın** AB Nezdinde Daimi Temsilciliğimiz bünyesinde 1 yurtdışı temsilciliği bulunmaktadır.

Avrupa Birliği Başkanlığı’nın merkez ve yurtdışı teşkilatında hâlihazırda her seviyede toplam 434 personel görev yapmaktadır. Merkez teşkilatındaki personel sayısı 424’tür. Bunlardan 149’u Avrupa Birliği İşleri Uzmanı, 4’ü Avrupa Birliği İşleri Uzman Yardımcısı, 1’i 1. hukuk müşaviri, 1’i hukuk müşaviri, 11’i Daire Başkanı, 1’i basın ve halkla ilişkiler müşaviri, 1’i Strateji Geliştirme Dairesi Başkanı, 1’i Yönetim Hizmetleri Dairesi Başkanı , 5’i mühendis, 4’ü iç denetçi, 11’i mütercim, 106’sı merkez memuru (Bilgisayar işletmeni, memur, sekreter...), 117’si sürekli işçidir.

AB Başkanlığı’nın yurtdışı temsilciliğindeki personel sayısı 10 olup, bunlardan 1’i Daimi Temsilci Yardımcısı, 6’sı Avrupa Birliği Müşaviri, 3’ü ise sözleşmeli personeldir (Destek Personeli).

FETÖ ile mücadele kapsamında 10’u bağlı kuruluşumuz AB Başkanlığı kadrosundan, 10’u ise ilgili kuruluşlardan olmak üzere toplam 20 personelin de bağlı ve ilgili kuruluşlardan ilişiği kesilmiştir. Merkez memurlarımızın da mesleki gelişimlerinin desteklenmesine ve görev motivasyonlarının artırılması hususunda bağlı kuruluşumuz olan AB Başkanlığı tarafından da benzer uygulamalar yürütülmektedir.

İDARİ VE MALİ İŞLER

Yatırım ödeneklerimiz girişimci ve insani dış politikamızın önceliklerine göre belirlenen yıllık programımızdaki hedeflerin hayata geçirilmesi için kullanılmaktadır.

2019 yılında yeni açılan temsilciliklerimizin, dış politika hedeflerimize hizmet edebilmesini teminen, başta temsil özelliklerine uygun hizmet binalarında yerleşimlerinin sağlanması olmak üzere gerekli fiziki koşul ve imkânlarla kavuşturulması çabalarımız sürdürülmüştür. Takdir edileceği üzere, sayısı 246’ya

ulaşan Temsilciliklerimizin devletimizin itibarına yakışır şekilde idame ettirilmesi için rutin olarak belli harcamaların yapılması gerekmektedir.

a) 2019 Yılı Yatırım Programı kapsamındaki harcamalarımız:

Bakanlığımın 2019 Yılı Yatırım Programında yer alan inşaat, onarım ve satın alma işleri için tahsis edilen ödenekler şu şekilde gerçekleşmiştir:

PROJELER	BÜTÇE
Yurtdışı inşaat işleri	640.000.000,00 TL
Yurtdışı onarım işleri	33.908.000,00 TL
Yurtdışı muhtelif etüd-proje işleri	5.000.000,00 TL
Yurtiçi inşaat işleri	1.500.000,00 TL
Yurtiçi onarım işleri	3.000.000,00 TL
Yurtdışı satın alma işleri	47.200.000,00 TL
TOPLAM	730.608.000,00 TL

Toplam **730.680.000,00** TL tutarındaki ödenekten yurtiçi ve yurtdışı inşaat/onarım işleri için 2019 Ekim ayı itibarıyla **665.980.000,00** TL harcanmıştır.

Bakanlığım tarafından yurtdışındaki temsilciliklerimizin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 2019 yılında gerçekleştirilen inşaat ve onarım faaliyetleri kapsamında;

- ABD’de New York Başkonsolosluğumuz ile Birleşmiş Milletler Nezdindeki Daimi Temsilciliğimizin hizmet binası olarak kullanılacak olan yeni Türkevi Binasının kaba inşaatı tamamlanmıştır. İnşaatın fiziki gerçekleşme oranı 2019 yılı Ekim ayı itibarıyla %72’dir.
- Strazburg/Fransa’da Avrupa Konseyi Nezdindeki Daimi Temsilciliğimiz kançılırya binası ile Strazburg Başkonsolosluğumuz kançılırya ve ikametgâh binaları inşaatı tamamlanmıştır.
- Dakka (Bangladeş) Büyükelçiliğimiz ile Karaçi (Pakistan) Başkonsolosluğumuzun yeni binalarının inşaatlarının yılsonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.
- Kabil (Afganistan) Büyükelçiliğimiz binalarında 2018 yılında başlatılan onarım çalışması 2019 yılı içinde tamamlanmıştır.
- Lahor Başkonsolosluğumuzun kançılırya binasının hizmete uygun hale getirilmesi için yapım ihalesi gerçekleştirilmiştir. Bunun yanısıra, yeni açılan Port of Spain (Trinidad ve Tobago), La Paz (Bolivya), Malabo (Ekvator Ginesi) ve Viyentiyen (Laos) Büyükelçiliklerimizin kançılırya binalarının hizmete uygun hale getirilmesi amacıyla tadilat çalışmaları başlatılmıştır.
- Bangkok (Tayland) Büyükelçiliğimizin kançılırya binasının hizmete uygun hale getirilmesine ilişkin tadilat ihalesi gerçekleştirilmiştir.

- Tiran (Arnavutluk) Büyükelçiliğimiz yeni kançılara ve ikametgâh binaları ile Pekin (Çin) Büyükelçiliğimiz ve Cidde (Suudi Arabistan) Başkonsolosluğumuzun yeni kançılara, ikametgâh ve memur konutu binalarının inşaatına ilişkin proje çalışmalarına devam edilmektedir.

b) 2020 yılı Yatırım Programı kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalar:

Bakanlığımın 2020 Yılı Yatırım Programında yer alan inşaat, onarım ve satın alma işleri için tahsis edilen ödenekler şu şekilde gerçekleşmiştir:

PROJELER	BÜTÇE
Yurtdışı inşaat işleri	330.000.000,00 TL
Yurtdışı onarım işleri	50.000.000,00 TL
Yurtdışı muhtelif etüd-proje işleri	6.325.000,00 TL
Yurtiçi inşaat işleri	1.500.000,00TL
Yurtiçi onarım işleri	2.000.000,00 TL
Yurtdışı satın alma işleri	7.727.000,00 TL
TOPLAM	397.552.000,00 TL

2020 yılında bütçemiz içinde yer alan yatırım ödeneklerinin önemli bir bölümü ihaleleri önceki yıllarda gerçekleştirilmiş ve sözleşmeye bağlanmış inşaat ve onarım işlerinin devam ettirilmesi amacıyla kullanılacaktır.

- Bu çerçevede; New York yeni Türkevi Binası inşaatına devam edilecektir.
- Yeni açılacak temsilciliklerimizin yerleşimi amacıyla kançılara ve ikametgâh olarak kullanılmak üzere kiralanacak veya satın alınacak binaların hizmete ve temsile uygun hale getirilmesi için zorunlu onarım ve tadilat işleri yapılacaktır.

c) Kiralama giderleri:

Henüz devlet malı yerleşim düzenine sahip olmayan temsilciliklerimizin hizmet, resmi konut ve lojman binaları ile yerel koşullar çerçevesinde ortaya çıkabilen makine teçhizat ihtiyaçları kiralama yoluyla karşılanmaktadır.

Yeni açılan temsilciliklerimizden Bujumbura (Brundi) ve Asuncion (Paraguay) Büyükelçiliklerimiz ile Basra (Irak) Başkonsolosluğumuz için hizmet binası ve resmi konut, Port of Spain (Trinidad ve Tobago) Büyükelçiliğimiz ile Komrat (Moldova) ve Montreal (Kanada) Başkonsolosluklarımız için ise hizmet binası kiralamaları sonuçlandırılmıştır.

Faaliyete geçmesi planlanan Musul (Irak), Nagoya (Japonya) ve Herat (Afganistan) Başkonsolosluklarımız ile Rusya'da Novorossisk'ten Krasnodar'a taşınacak Başkonsolosluğumuz binaları için kiralama süreçleri devam etmektedir.

Punom Pen (Kamboçya) ve Lima (Peru) Büyükelçiliklerimiz ile Odessa (Ukrayna) Başkonsolosluğumuz için resmi konut değişikliği çerçevesinde, Los Angeles (ABD) Başkonsolosluğumuz için ise hizmet binası değişikliği çerçevesinde kiralama işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Bakanlığımızın yurtdışındaki tüm kiralama giderleri için 2019 Ekim ayı sonu itibarıyla toplam 181.053.400 TL harcama yapılmıştır.

d) Dış Temsilcilik binalarımızın tefrişi:

Yurtdışı temsilciliklerimizin demirbaş eşya ihtiyaçlarının mali mevzuat ve bütçe olanakları dâhilinde karşılanmasına 2019 yılında da devam edilmiştir. Bu kapsamda, şimdiye kadar dört dış temsilciliğimizde [Guatemala, La Paz (Bolivya) ve Freetown (Sierra Leone) Büyükelçiliklerimiz ile Edinburg (Birleşik Krallık) Başkonsolosluğumuz) kapsamlı tefrişat çalışmaları tamamlanmıştır. Bağdat (Irak) Büyükelçiliğimizin yeni binası ile Strazburg/Fransa'daki Avrupa Konseyi Nezdinde Türkiye Daimi Temsilciliğimiz ve Strazburg Başkonsolosluğumuzun ortak yeni binasının yanısıra, Malabo (Ekvator Ginesi) ve Bujumbura (Brundi) Büyükelçiliklerimizin kapsamlı tefrişatı da 2019'da tamamlanmış olacaktır.

Dış temsilciliklerimizin kapsamlı ve kısmi tefrişat giderleri için 2019 yılı sonuna kadar toplam yaklaşık 16.000.000 TL harcama yapılması öngörülmektedir.

2020 yılında Asuncion (Paraguay), Bangkok (Tayland), Meksika, Port of Spain (Trinidad ve Tobago) ve Viyentyan (Laos) Büyükelçiliklerimiz ile Basra (Irak), Gazimağusa (KKTC), Herat (Afganistan), Komrat (Moldova), Krasnodar (Rusya), Lahor (Pakistan), Montreal (Kanada), Musul (Irak) ve Nagoya (Japonya) Başkonsolosluklarımızda kapsamlı tefriş çalışması öngörülmektedir.

e) Taşıt alımları:

Yurtdışındaki temsilciliklerimizin ulaştırma ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması ile temsil hizmetlerinin yerine getirilmesi amacıyla edinilen taşıtlarımız, ülkemizden yurtdışına gerçekleştirilen ziyaretler sırasında da üst düzey devlet erkânı ve resmi heyetlerimizin ihtiyaçlarının karşılanmasında kullanılmaktadır.

BÜTÇE TEKLİFİ

Dışışleri Bakanlığı 2020 yılı Bütçesi:

Bütçe teklifimiz, dış politika hedeflerimizin tam olarak yerine getirilebilmesi amacıyla ve ödeneklerin etkin, verimli ve ekonomik kullanılmasına yönelik mali disiplin ilkeleri dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Yurtiçinde ve dışında Bakanlığımın fiziki ve mali imkânlarının yeterli düzeye yükseltilmesi, dış politikamızın saygın ve başarılı bir şekilde uygulamaya konulmasında önem taşıyan unsurların başında gelmektedir.

Girişimci ve insani dış politikamızın bir sonucu olarak çeşitli alanlarda ve coğrafyalarda yeni görev ve sorumluluklar üstlenmeyi sürdüren Bakanlığımıza 2020 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanun Teklifi ile 4.631.723.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Bu bağlamda Bakanlığım bütçesinin Merkezi Yönetim Bütçesi içindeki payı 2020 yılı için binde 4,23 olmuştur.

TBMM'ye sunulan 4.631.723.000 TL tutarındaki bütçe ödeneğimizin ana harcama kalemleri itibarıyla dağılımı aşağıda sunulmaktadır.

Personel giderleri	1.849.258.000 TL
Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri	144.139.000 TL
Mal ve hizmet alım giderleri	593.303.000 TL
Cari transferler	1.574.090.000 TL
Sermaye giderleri	470.300.000 TL
Borç verme	633.000 TL
Toplam	4.631.723.000 TL

Dışışleri Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023):

Ülkemizin menfaatleri doğrultusunda, çok boyutlu, girişimci ve insani dış politika yürüten ve yurtdışında beşinci en geniş temsilcilik ağına sahip olan Bakanlığım, 2006 yılından bu yana Stratejik Plan hazırlayan diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlarından farklı olarak ilk kez 2019-2023 dönemini kapsayan Stratejik Planını katılımcı bir anlayışla ve tüm paydaşlardan alınan görüş ve öneriler doğrultusunda hazırlamıştır.

“Ülkemizin ve vatandaşlarımızın menfaatlerini en iyi şekilde korumak için insani, girişimci ve çok boyutlu diplomasiyi barışçıl bir işbirliği anlayışıyla uygulamak” misyonunu üstlenen Bakanlığım, görevlerini yerine getirirken “Güvenli bir

gelecek için köklü, güçlü, girişimci ve insani diplomasi yürütmek” vizyonu ile hareket edecektir.

Hesapverebilirlik ve mali saydamlık ilkeleri çerçevesinde kamuoyunu bilgilendirmek üzere yayınlanmış olan Stratejik Planımız, 6 stratejik amaç altında, 16 hedef ve 29 performans göstergesinden oluşmaktadır.

Diğer taraftan, bu yıl uygulamaya geçilen program bütçe esasları çerçevesinde Bakanlığımızca ilk kez hazırlanan 2020 yılı Performans Programımız Stratejik Planımızla birlikte Komisyonunuzun bilgisine sunulmuştur.

Dışişleri Bakanlığı 2018 yılı Kesin Hesabı:

2018 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ile Dışişleri Bakanlığı’na toplam 3.310.380.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Yıl içerisinde anılan ödenek miktarına yedek ödenekten aktarmalar ile 325.325.000 TL ve kurumlar arası aktarmalar ile 157.883.415 TL ödenek eklenmiştir. 55.117.620 TL ödeneğin kurumlar arası aktarmalar ile düşülmesi neticesinde yılsonu ödeneği 3.784.191.698 TL olmuştur. 2018 yılında 3.886.937.179 TL harcanmış, 40.769.709 TL ise özel ödenek olarak ertesi yıla devretmiştir.

BÜTÇE TEKLİFİ (AB Başkanlığı)

AB’ye katılım sürecinin yönetilmesi sorumluluğunu üstlenerek ülkemizin demokratik ve sosyo-ekonomik dönüşümünde önemli bir rol oynayan Avrupa Birliği Başkanlığımız, AB’ye tam üyelik hedefimiz doğrultusunda, vatandaşlarımızın yaşam standartlarını en üst seviyeye çıkarmaya odaklanan bir anlayışla çalışmalarına devam etmektedir.

Avrupa Birliği Başkanlığımız, yetişmiş ve nitelikli insan gücünün bir kurumun başarısındaki en önemli girdi olduğunun bilincinde olarak insan kaynakları politikalarını şekillendirmekte, liyakat ve uzmanlaşmaya özel önem vermektedir.

Avrupa Birliği Başkanlığımızda uzman personel sayısı toplamda 159 dur. Dolayısıyla 307 olan toplam memur personel sayımız içinde kariyer meslek memurları, %52 oranıyla dikkat çekici bir yer tutmaktadır.

%32’ünden fazlası 35 yaş ve altında olan kariyer memurlarımızın (51 kişi 35 yaş altı) mesleki gelişimine de azami önem verilmektedir. Çalışanlarımızın yüksek lisans ve doktora yapmaları yönetim tarafından teşvik edilmektedir.

Avrupa Birliği Başkanlığı kurulduğu günden itibaren kadın çalışan sayısı açısından örnek bir kurumdur ve iş hayatında kadın çalışanların temsili açısından öncü bir rol üstlenmektedir. Bugün Başkanlığımızdaki kariyer memurlarımızın

%55'ini (87 kadın kariyer memuru), tüm kadrolu çalışanların %53'ünü (toplam kadın çalışan 162) ve hizmet birimlerimizin yöneticilerinin ise %70'ini kadınlar oluşturmaktadır.

AB'ye katılım yolunda, faaliyetleri giderek artan Avrupa Birliği Başkanlığının yüklendiği görevler çerçevesinde, 2020 yılı bütçemizin ilgili kalemlerine ihtiyaç duyulan ödenekler konmuştur.

Orta Vadeli Mali Plan ile Avrupa Birliği Başkanlığına 2020 yılı için **656.672.000 TL** tahsis edilmiştir. Bunun **86.811.000 TL**'si Avrupa Birliği Başkanlığına, **569.861.000 TL**'si ise Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığına aittir.

Avrupa Birliği Başkanlığının 2020 yılı Bütçesinin Ana Harcama Kalemleri Bakımından Dağılımı:

TBMM'ye sunulan **656.672.000 TL** tutarındaki bütçe ödeneğimizin ana harcama kalemlerine göre ödenek miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Personel giderleri	42.776.000 TL
Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri	5.676.000 TL
Mal ve hizmet alım giderleri	23.850.000 TL
Cari transferler	577.175.000 TL
Sermaye giderleri	2.582.000 TL
Sermaye transferleri	4.613.000 TL
Toplam	656.672.000 TL

Avrupa Birliği Bakanlığının 2018 yılı Kesin Hesabı:

2018 malî yılında Avrupa Birliği Bakanlığı'na toplam **346.861.000 TL** ödenek tahsis edilmiştir. Ancak, yıl içinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığına **348.227.000 TL** ek ödenek aktarılmıştır. Diğer kurum içi ve kurum dışı aktarmalar neticesinde yılsonu ödeneği **695.088.000 TL** olmuştur. Bu ödeneğin **688.907.753,796 TL**'si harcanmış, **6.180.246,21 TL**'si ise iptal edilmiştir.

2019 YILI BÜTÇESİNE İLİŞKİN BİLGİLER

2019 malî yılında Avrupa Birliği Başkanlığı'na toplam **560.728.000 TL** ödenek tahsis edilmiştir. Bu tutarın **83.078.000 TL**'si Avrupa Birliği Başkanlığına,

477.650.000 TL'si ise Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığına aittir.

2019 yılı içinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Merkezi Başkanlığına **412.000.000 TL** ek denek alınmıştır. Dolayısıyla toplam bütçe **972.728.000 TL** olmuştur. Toplam denekten Ekim ayı itibarıyla **946.583.444 TL**'lik kısmı harcanmıştır.

YATIRIM PROGRAMINA İLİşKİN BİLGİLER

a) 2019 Yılı Yatırım Programı kapsamındaki harcamalarımız:

Projeler	Ödenek	Harcama (Ocak- Ekim)
Muhtelif İşler	2.582.000 TL	753.611,53 TL
Karadeniz Havzası/Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı	3.710.000 TL	3.272.257,00 TL
EaSI (İstihdam ve Sosyal Yenilik) Programı	1.300.000 TL	1.203.980,00 TL
TOPLAM	7.592.000 TL	5.229.848,53 TL

b) 2020 Yatırım Programı kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan projeler:

Projeler	Ödenek
Muhtelif İşler	2.582.000 TL
Karadeniz Havzası/Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği Programı	3.200.000 TL
EaSI (İstihdam ve Sosyal Yenilik) Programı	1.413.000 TL
TOPLAM	7.195.000 TL

BÜTÇE TEKLİFİ (TÜRKAK)

Bakanlığımıza bağlı Avrupa Birliği Başkanlığı'nın ilgili kuruluşu olan Türk Akreditasyon Kurumu'nda hâlihazırda toplam 153 personel görev yapmaktadır. Bunların kadro unvanları 1 Genel Sekreter, 2 Genel Sekreter Yardımcısı, 5 Başkan, 6 Müdür, 46 Akreditasyon Uzmanı, 30 Akreditasyon Uzman Yardımcısı, 1 Hukuk Müşaviri, 1 İ Denetçi, 1 Mali Hizmetler Uzmanı, 1 Mali Hizmetler Uzman Yardımcısı, 17 İdari Personel ve 42 Sürekli İşidir.

TÜRKAK, ilk kurulduğu dönemde hizmet binası bulunmadığından kiraladığı binada hizmetlerini yürütürken Ekim-2014’de, kendi öz kaynaklarıyla satın aldığı yeni hizmet binasında hizmetlerini sürdürmeye başlamıştır. Hizmet binası brüt 5.600 m2, net 3.600 m2 kullanım alanı olan, ofisler, eğitim ve konferans salonu ile kapalı ve açık otoparkı bulunan, çalışma ortamı uygun bir hizmet binasıdır. Akreditasyon ihtiyacının artışına bağlı olarak Kurumun iş hacmi, dosya sayısı hızla artmakta olup Ekim 2019 itibarıyla akredite kuruluş sayısı 1772’dir. Bu nedenle ilerleyen dönemde gerçekleşecek personel alımları sonucu, halen kullanılan Kurum hizmet binası ve çevresinin fiziki ortamının yetersiz kalacağı düşünülmektedir. Nitekim Kurumumuzun hem kendi personeline hem müşterilerine vermiş olduğu eğitim hizmetleri ciddi bir artış göstermiş ve söz konusu hizmetin mevcut binamızda karşılanamaması nedeniyle eğitimlerin çoğunun dışarıda verilmesi söz konusu olmuştur. Orta vadede hem planlanan yeni personel alımı hem de akreditasyon konusundaki eğitimler dolayısıyla yeni hizmet binasına ihtiyaç duyulmaya başlandığı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı karşılayabilmek maksadıyla, Ankara İli, Çankaya İlçesi, Çayyolu Mahallesinde bulunan Hazineye ait 42203 ada, 2 parsel numaralı, 12.529 m2 yüz ölçümlü taşınmazın 11.046 m2’lik Hazine hissesi, 4706 sayılı Kanunun 4/f maddesi uyarınca TÜRKAK Yönetim Kurulu kararı ile Kurum yerleşkesi yapılmak üzere 39.800.000 TL bedel karşılığında satın alınmıştır. 2020 yılında yeni hizmet binası projelendirme çalışmalarının tamamlanması planlanmaktadır.

Kurumumuzca satın alınmış makam aracı bulunmamakta olup; 2019 yılında kiralama yoluyla 4 hizmet aracı kiralanmıştır. 2020 yılı için bu sayı değişmeyecektir.

Son yıllarda Kurumda, bilgi sistemleri ve siber güvenlik için hem donanım hem de yazılım olarak kapasite artırımı ve yenilenme yatırımları yapılmış, çeşitli otomasyon projeleri geliştirilmiştir.

2020 yılı bütçe teklifi ile Türk Akreditasyon Kurumumuza tahsis edilen 26.108.000 TL, teklifimizin yüzde 67,41’ini karşılamaktadır.

Türk Akreditasyon Kurumu 2020 yılı Bütçesinin Ana Harcama Kalemleri Bakımından Dağılımı:

TBMM’ye sunulan **26.108.000** TL tutarındaki bütçe ödeneğimizin ana harcama kalemlerine tahsis edilmesi öngörülen miktarları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Personel giderleri	17.640.000 TL
Sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri	2.008.000 TL

Mal ve hizmet alım giderleri	4.689.000 TL
Cari transferler	1.071.000 TL
Sermaye giderleri	700.000 TL

Toplam **26.108.000 TL**

Türk Akreditasyon Kurumu 2018 yılı Kesin Hesabı:

2018 malî yılında Türk Akreditasyon Kurumu'na toplam 17.560.000 TL ödenek tahsis edilmiştir. Ancak, yıl içinde 57.248.200 TL Likit Karşılığı Ek Ödenek eklenmesi neticesinde yılsonu ödeneği 74.808.200.000 TL olmuştur. Bu ödeneğin 69.949.493 TL'si harcanmış, 4.858.706'si TL iptal edilmiş olup ertesi yıla devreden ödenek bulunmamaktadır.

YATIRIM PROGRAMINA İLİŞKİN BİLGİLER

a) 2019 Yılı Yatırım Programı kapsamındaki harcamalarımız:

2019 Yılı Yatırım Programı ile verilen ve yıl içinde yapılan Likit Karşılığı Ek Ödenek işlemleri neticesinde ödenek durumu aşağıdaki gibidir:

	BÜTÇE
Mamul Mal Alımları	1.340.000 TL
Gayri Maddi Hak Alımları	3.310.000 TL
Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	70.000 TL
TOPLAM	4.720.000 TL

b) 2020 yılı Yatırım Programı kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalar:

2020 Yılı Yatırım Programında tahsis edilen ödenekler:

Mamul Mal Alımları	50.000 TL
Gayri Maddi Hak Alımları	580.000 TL
Gayrimenkul Büyük Onarım Giderleri	70.000 TL
TOPLAM	700.000 TL

Saygıdeğer Komisyon üyelerine Bakanlığım ve bağı kurumların bütçelerine desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Bu vesileyle 2020 yılı bütçesinin ülkemiz için hayırlı olmasını diliyor, Bakanlığım adına saygılar sunuyorum.